

سەفەرئىك

بۆ ھەندەران

مەندى اقرا الشىقافى

www.iqra.ahlamontada.com

ھەورامان غەلى توفىق

بۆدابهزاندنى جۆرەھا كىتەپ: سەردانى: (مُنْتَدَى إِقْرَأَ الثَّقَافِي)

لتحميل أنواع الكتب راجع: (مُنْتَدَى إِقْرَأَ الثَّقَافِي)

پەراي دانلود كىتاپهاى مەختەلف مەراجە: (مُنْتَدَى إِقْرَأَ الثَّقَافِي)

www.lqra.ahlamontada.com

www.lqra.ahlamontada.com

للكتب (كوردی . عربی . فارسی)

سەفەرىك بۆ ھەندەران

ھەورامان ەلى توفىق

ناوى كىتەپ: سەفەرلىك بۇ ھەندەران

نووسىنى: ھەورامان غەلى تۇفيق

تاپىتىست و نەخشە سازى: نوسەر

چاپ: يەكەم

چاپخانى: چاپخانى مەنارە / ھەولير

تىراژ: ۱۰۰۰ دانە

نرخ: ۲۵۰۰ دىنار

لە بەرئۆھەرايەتى گىشتى كىتەپخانى گىشتىيەكان ژمارەى سپاردنى(۷۰)ى سالى
۲۰۰۹ى پىدراوہ.

ناوەرۆك

- قۇناغەكانى سەرەتايى دەست پى كىردنى كۆچ و پەنابەرى... پىش پاپەرىن و ئوایی پاپەرىن
- سەرەتايى ۷۰ كان و بەيانی ۱۱ ئادار
- خەلكى كۆچ كىردو لەسالى ۱۹۷۴ - ۱۹۷۵ واتە لەكاتى دەست پى كىردنى شەپ تا نسكۆ
- سەرەتايى سەرەلدانەوہى شۆپشى گولان و پاگويزانى دىھاتەكان
- قۇناغى دواى پاپەرىن
- ھەنگاۋەكانى كەسايەتى كورد بەرە ھەندەران
- چەند زانىارىك سەبارەت بە ياساى كارو پەنابەرى
- بەخشىنى مۆلەتى مانەوہى پەنابەران لە ئەلمانىا
- چەند بىرگە و زانىارىك دەربارەى چۆنىەتى ۋەرگىرتنى پەنابەرى
- - مافى ۋەرگىرتنى پەنابەرى
- - ياسا و ئەرگەكانى ميوان
- چۆنىەتى بەپۆۋەچوونى كاروبارى پەنابەرى
- پەيوەندى كىردن
- داۋاى پەنابەرى
- پۆپەۋى كارى پەنابەرىتى
- گوى گىرتن لەقسەكانت
- بىپاردان

- پىندىچوونەوھ
- دادگا Gricht
- بەرپۆھ بەرپەتە بىيانى Ausländeramt
- جىگەي ژيان
- دابىن كوردنى پىنداويستى ژيان
- كۆتايى ماوھى مانەوھ
- پىشكەش كوردنى ھاوكارى لەكاتى دەرچون لە ئەلمانىا
- گرفتەكانى پەنابەرى كورد
- ئافرەتى كوردو ژيانى پەنابەرى
- ئازادى و كراوھى ئافرەت و دەرگاىەك بۆ لادان و شىواندننى خووپەوشت
- ئافرەتى ئەمپۆ و گرفتەكانى كۆمەلگا و بەرەنگارىبووھ
- ئافرەت و خویندن لە ھەندەران
- ھۆكارەكانى پەنابەرى و پووكرەنە تاراوگە
- ھۆكارە سىروشتىەكان و گرفت و گىژاوه مێژوویەكان
- فاكتەرە پامباریەكان
- فاكتەرە ئابورىەكان
- فاكتەرە كۆمەلایەتییەكان
- بارى پاگەياندن
- خەونەكانى پەنابەرى كورد
- چىزۆكى سەفەرئىك بۆ ھەندەران
- پېژدەو ھەنگاوهكان بۆ كەمكردنەوھى كۆچ و پوونەكردنە پەنابەرى

پېشەكى

كاتىك كە مۇۋ بەخۇى لە پوداۋىك دا بوۋنى دەبىت و لە خۇشى وناخۇشىە كاندا بەشداردەبىت و ئازارو خەمەكان ھەست پىدەكات و لەو ژيانەدا پۇژگارىك بەسەر دەبات و لەنزىكەو لەو ووردەكارىانە ئاگاداردەبىت و كەم و كوپىەكان دەبىت، پەنگە ئاستەنگ بىت مۇۋ بتوانى خۇى بۇ پابگىرىت و بەدەنگ نەپەت..
خوینەرى خۇشەويىست :

من لىرەدا بەو مەبەستە ئەم بابەتەم دەخەمە بەردەستى بەپىرتان لەنزىكەو ئاشنا بىت كە كەسايەتى كورد چۆن دەگاتە ھەندەران و ئەو گىرەت و كىشەو چەرمەسەرى و نەھامەتيانە چىن دىنە پىنگاى تا دەگاتە ئەو خەونەى كە بىرى لى دەكرەو و تا ئەمپۇش ھەن وەك خەون خەونى پىتوۋەدەبىنن و بەوھىوايەن بۇ پۇژىكىش بىت بگەنە ھەندەران.. ژيان وگوزەرانى كەسىكى ھاندەرانى و ئەو قۇناغانەى كە پىياندا تىدەپەرىت تا دەگاتە ئەوۋى ژيانى ئارام دەكات و لەسەر پىى خۇى پادەوۋەستى ، پىژەى سەرکەوتن و بەئامانچ گەيشتن.. كە ھەندى جار ئەم ژيانە و ھەنگاۋەكان بۇ بەدست ھىنانى بوۋنەتە ھۆكارىك كە ئەو كەسە گىيانى لەدەست بدات و ژيان بەجى بەپىلەت.. لەگەل ئەوۋى ھەندىك لەوانە گەۋرەترىن زىانيان پىى دەكەۋىت و لەپوۋى دارايەو زەرەرى زۆردەكەن و سەرۋەت و سامانەكانيان لەدەست دەدەن.. ھەندىك لەپچران و دوۋرەكەوتنەو تەنھايدا زۆر گىرەتى دەرونى بۇدروست دەبىت جگە لەۋەى زۆر لەو لاۋانەى كە بەھۋىى ژيانى نامۋىى و جىياۋازىە زۆرەكانى نىۋان ئەو كۆمەلگايەى نىمەو ئەو كۆمەلگا نوپىەى كە دەكەۋىتە ناۋىەو توشى ھەلدىرو لادان دەبىت و لەبىرى ئەۋەى سود وەرگىرىت زىان بەخۇى و دەروپەرو كەس و كارەكەشى دەگەپەنى... كىشەكانى ئافرەتى كورد و ژيان و گوزەرانى خىزانى كورد

و كارىگەر يەكەنى لە نۆز كۆمەلگا ئەوروپىيە كانەو ە ديسان دەيان شىۋە كىشە و
گرفت دروست دەبن و شىرازەى ھاوسەرگىرى دەشىۋىن... مندال و گرفته كەنى لە
ژيانى ھاندەران و ئەو ژيانەى كە باوك و دايك دەيانەوئەت دووبارە بەرەو وولاتى
بەرنەو ە تاجەند كارىگەرى دەبەت... ئەمە بى ئەو ەى كە قۇناغە كەنى سەرەتايى
دەست پى كەرنى كۆچ و ئاوارەى كە سايەتى كورد و ئەو ھاكارانەى كە دەبنە
ھۆيەك بۆ ناچار كەرنى كە سايەتى بە ھەلئەردىن ژيانى ھەندەران و پىنى ئەو پىنگايە
و قبول كەرنى زۆر نە ھامەتى كە بە پىرواى ئەو ەى لەوانەى كوردستان باشتەن...

خۆشەوستان: دواى مەندووبوونىكى زۆر و ماو ەىكى زۆر كە چەند سالتىكى
خايدەندى و چەند جار بۆچوون شىۋانى كار كەرنەكە گۆرپانى بەسەر داھاتى بۆ ەلام
دەرەنجام گەشىتمە ئەو ەى كە ئەم كىتەبە بىكەمە ديارى كىتەبخانەكانتەن بەو شىۋەى
كە بىتوانم پىرواى پاستى ژيان و گۆزەران و بۆچوون و بىر كەرنەو ەى كە سايەتى كورد
لە ھەندەران و چۆنىەتى پىۋىست بوون لەو ەى كە مامەلەى لەگەلدا بىر كەت و لەو
تۆران و دل زۆر بونەى ئاشت بىر كەتەو... تا كە سمان لەو دلە پاكىتە دا نەمىنەو ە
چونكە ئەو دووبىر كەرنەو ەى بە نەك تەنھا لای ئەوانەى كە ئەم پى لە ھەندەران
ماو ەتەو ە بوونى ھەيە بى گومان لای ئەوانە زىاترە كە بە حساب گەپاونەتەو ە
ھەندىكىان لە پىنگاي دەسەلاتەو ە كارو ئەركيان پى سىپىرداۋە و يا ئەوانەى كە
بەھۆى بارزگانىو ە گەپاونەتەو ە، بەلام ئەو ەى دەپىنەن ھەموو تەمەنى مانەو ە
خۆى لەچەند مانگىك يا سالتىك نادەت و دووبارە جانتەى سەفەرى دەكاتەو ە شان و
بەبى كىشە پىو لە ھەندەران دەكاتەو ە...

بەپىۋىستەم زانى ئەو پاستىيانە لە ھەردو لاه بە دياربەخەم و پەنجە لەسەر بىرنەكان
دانىم ئەگەر دەسەلات و لايەنى بەرپىرس بە پەرو ە بۆ چارەسەر كەرنى ئەم گرفته
دەكەرى كارى بۆ بىكات و لەچەند سالتى داھاتوودا ئەنجامىك ھەبەت و بە كەردەو ە
بەسەلمىنەى كە بەلئەبەرنامە داھە كارىبىر كەت...

قوناغەکانی سەرەتایی دەست پێ کردنی کۆچ و پەنا بەری...

پیش را پەرین و دواپی را پەرین

ژیان کۆمەڵە کاروانێکی جیاوازه ، مەرۆڤ وەك پێیوارێکی وێڵ بە دواپی ووشە ی ژياندا دەگەپێ. ھەمیشە پرسباری بە ئاكام گەیشتنی مەرۆڤ لە ژياندا ، مێشکی ئەو مەرۆڤە ی قال کردو و ھەندێ جار وێنە یەکی خەیاڵاوی وەستایانە ی بۆ دەکشێ ، بە لام ئایا واقع و ئەو راستیانە ی کە خودی مەرۆڤ پێوستیانە و ھەولێ بۆ دەدەن بەو ئاسانیە و بەبێ ماندووبوون و قوریانی دان بە دەست دین... ؟

مەرۆڤ بۆ ھەمیشە سەرکەوتن و گەیشتنی بە ئاكام پێویستە وەك تەواو کەرێکی ھەرەگرنگ و بە سود ھاوشانی پەوتی ژيان و گۆرانکاریە کان و واقعی خۆی ھاوتەریب بێت و بتوانی گونجاو بێت. ھەرچەندە ئەمەش کاریکی ھێند سانایی نیە و زاتی ئەو مەرۆڤە ھەموو کاتێک توانای قبول بوونی ئەو جۆرە ژیانە داسەپاوە ی نابێت، ھەندێ جار لاوازو سست دەبێت و بەوردی پاشەکشێ دەکات و کونجی قەناعەت دەکاتە مائی ھەمیشە ی ئەم ژیانە ی. بە لام ئەم سیستەمە ی ژيان دەتوانم بڵێم زۆر دەمێکە پەت دەکرێتو وە ئیستای مەرۆڤی کورد لەو شوێنە دایە کە ژيانی داسەپاوی بە لاوہ پەسەند نیە و بە ھەر جۆر و شیوازێک بێت دە یەوێ بیگۆری ، بیگومان ئەم گۆرانەش بەرەو ژيانێکی باشتر نەك خراپتر. کۆمەلگای کوردەواری لەو تە ی نەوہکانی چاو بە چەرەمە سەر یەکانی ژيان و پێک ھاتەکانی ھەل دینن لەمەینەتی و ئاوارەیی و ماندووبوون و بێ ئارامی بە لاوہ بەو پەری بیرواوە زیاتریان نە دیوہ. کەواتە دەبێ ئەم مەرۆڤە چ تاوانێکی ھەبێ ئەم ژیانە ببێتە بە شێکی سەپینراو بە سەریدا. لە گەل ئەم زۆر کاریانە دا کە پووبەپووی کۆمەلگای کوردەواری کراوہ، دیسان پینگاش

هه‌ندراوه که سایه‌تی کورد به‌هه‌ولێ خۆی و ماندووبوونی ئه‌و ژيانه‌ی که به‌ویستی خۆیه‌تی به‌ده‌ستی به‌یئێ.

هه‌ندێ بېروایان وایه که کورد بۆخۆی نه‌یتوانیوه هه‌نگاوینی و له گۆرپانکاریه‌کانی ئه‌م ژيانه‌ سود وه‌ربگرێ.

تارپاده‌یه‌ک له‌وانه‌یه بېروامان به‌م بۆچوونه هه‌بیّت، چونکه ئه‌و سیسته‌مانه‌ی بۆ ژيان خۆیان به‌سه‌ر کۆمه‌لگا که‌ماندا ده‌سه‌پاند دژی ئه‌و گۆرپانکاریانه‌ بوون و هه‌میشه‌ سودیشیان له‌ دووبه‌ره‌کی و ئازاوه‌ی خێڵه‌ کوردیه‌کان وه‌رگرتوه‌ و له‌لایه‌کی تره‌وه‌ ئاینی نیسلام هۆکاریکی گرنگ و کاریگه‌ربووه به‌ده‌ست دۆژمانانه‌وه که به‌کاریان هێناوه بۆ سه‌رکوت کردنی کورد، ئاسته‌نگی که‌وره‌ش بووه له‌ ئازاد نه‌بوونی کورد، ئه‌ویش به‌وێنه‌ی زنجیری که‌ ده‌ستی کوردیانه‌وه ده‌ئالاند. هه‌رچه‌نده ئه‌م بابه‌ته پتویستی به‌ لیکۆلینه‌وه و لێ تویژینه‌وه‌ی زیاتر و قول تره‌یه چونکه به‌لای منه‌وه باس و خواستیکی زۆر گرنگه و ده‌بێ ئیمه‌ی پۆشنبری کورد زۆر بویرانه‌ لیوه‌ی بدوین و به‌جدی هه‌نگاویش له‌م بواره‌دا بفرێ.

گه‌لی کوردمان دوا‌ی ئه‌وه‌ی پزیمه‌ داگیرکه‌ره‌کان سه‌ره‌پایی بردنی سه‌روه‌ت و سامان و داگیرکردنی خاک و ئاوی و دانیش به‌بوونی ئه‌م نه‌ته‌وه‌یه دا نانی و پاشان ده‌ست وه‌ردانه ژيانێ پۆژانه‌ی و شێواندنی سیسته‌مانه‌کانی.. هێنده ئاسان نه‌بوو ئه‌م گۆرپانه له‌ ئان و ساتێک دابیێ. که‌واته گۆرپانیکی له‌م جۆره پتویستی به‌ کات و هه‌ول دان هه‌یه و ده‌بێ که‌سایه‌تی کوردی له‌دروست بوونی خودی یه‌وه هه‌نگاو بنێ و پێم وایه ئه‌م به‌زمانه‌یه‌ش له‌سه‌ره‌تای شوێشه‌ رزگاری خوازیه‌کانه‌وه ده‌ستی پێ کردوه و ئه‌و شوێشانه گه‌وره‌ترین قوتابخانه‌ بوون که که‌سایه‌تی کورد تیایاندا وه‌ک قوتابیه‌کی چالاک و به‌توانا په‌روه‌رده بووه.

له‌گه‌ڵ هه‌موو چوار چێوه‌یه‌کی ژيان که ئه‌و مرقفه‌ تیدا ده‌ژی پێم وایه سوپانه‌وه‌و دووباره‌ بوونه‌وه تیدا کۆسپینی که‌وره‌یه بۆ نه‌بوونی گۆرپانکاری. کاتی که‌ سه‌یری

ژيان و پەوتى گۇرپانكارىيە بەپەلەكانى نەتەۋەكانى دى دەكەين لەۋانەيە بەلامانەۋە سەير بىت و بىروانەكەين بە باسكردنىان... بەلام كاتىك بە چاۋى خۇمان بىينىن ئەو كات بى گومان بىوا دىننن.

ھەرچەندە پەوپەۋەى ژيان زۆر بە پەلە دەخولیتەۋە و ئىمەش زۆر لە دواۋەين و سەختە بە ۋەھلەپەيە بىتۋانن بگەينە گۇرپانكارىيەكانى ژيان ، ھەموو نەتەۋەيەك گەپانەۋەى بۇ دواۋە و دواكەۋتنى پاشماۋەكانى شەپە. گەلى كوردمان لەو پۇژدەۋەى لەسەر ئەم نەرزە بەشى ژيانى پى بەخىشاۋە لەشەپو ئازاۋە و كىشەۋ مەينەتى بىبەش نەبوۋە. لىرەدا مەبەستم دوو گۇرپانكارىيە

۱ - گۇرپانى كەسايەتى كورد لەدەۋرۋەرى خۇيدا

۲ - گۇرپانى كۆمەلگەى كوردى بەشىۋەيەكى ۋەك ھەموو كۆمەلگەى دى.

ئەمىرقى كەسايەتى كورد بەھۆى بەھىزى دەۋرۋەرى و لاۋازى خۇى لە بەئەنجام گەياندى ئەو گۇرپانكارىيە پىم وايە ۋازى لەگۇرپىنى كۆمەلگا ھىتاۋە و دەستى داۋەتە گۇرپىنى كەسايەتى خۇى.

ھەر مۇۋتەكىش پەيۋەستە بەۋ دەۋرۋەرى كە لەگەلىان دەژى و ئەو جۆرە ژيانەى كەبۇى ھىنراۋەتە پىش... لەۋانەيە زۆر ھەبن بلىن ژيان بەدەستى ئەو مۇۋەيە چۆنى بويى ۋاى دروست دەكات. بەپوونى لەسەرەۋە لەسەر ئەمە دواين، بەلام ئەو بۆچۈنە لەھەموو كات و سەردەمىك دا ناگونجى چونكە ئەگەر بەۋرەتر لەو كەسايەتە ۋەربىنەۋە دەبىينن ئەو مىندالەى لەدايك دەبىت ھىچ لەژيان و دەردەسەرىيەكانى نازانى و ئاگادارى نىە. ساۋايە و بەۋپاك و خاۋىنى يەۋە چاۋى گەشى بە مەينەتى و چەرمەسەرى ئەم دونىايە ھەلدىنى و ئەو ژيانەى كە پىش بوونى بۇى دروست بوۋە ئەو تىدا دەژى و دەبىتە بىنەمايەك بۇى.

كەۋاتە ئەگەر ئەم مىنالە لەبىنەمالەيەكى سەرمایەدار يان خاۋەن دەسەلات يان ھەژار و نەدار و برسى يان ھەر نەدىار بوونى ژيانى بىتە ئەم دونىايەۋە ، لەگەل ئەو

چوارچێوه‌ی خۆیدا ده‌گونجی و دروست ده‌بێت و ئهو ژيانه‌ی بۆی ئاماده‌یه ده‌درێته ده‌ستی وه‌ك سه‌رمایه‌یه‌ك و بـه‌هاكانی ژيانی خۆی له‌سه‌ر داده‌پێژی . بـه‌وای گه‌وره‌بوون و گه‌یشته‌ پاده‌ی كه‌ خۆی بـتوانی ئهو ژيانه‌ داسه‌پاوه‌ی بـگۆڕی... لێره‌دا ده‌توانین بـلێن به‌ئێ... به‌لام كه‌ی ئهو مرقۆه‌ چالاك و به‌هیزه‌ ده‌بێت كه‌بتوانی له‌گه‌ڵ ده‌ورووبه‌ری خۆیدا بـگونجی و ئهو پێشه‌نگه‌ بـیت بۆ گۆڕینی ژيانی خۆی و ده‌ورووبه‌ری سه‌ره‌پای هه‌موو دژایه‌تیه‌ك.

پێم وایه ئه‌مۆ گه‌لی كوردمان گه‌یشته‌وه‌ ئهو راستیه‌ی كه‌ ده‌یه‌وی ئهو ژيانه‌ داسه‌پاوه‌ی كه‌ چهندین ساڵه‌ وه‌ك لێقه‌یه‌كی بۆگه‌ناوی كه‌ به‌سه‌ریاندا دلوو و پێگایان پێ نه‌داوه بۆ چهند ساتیكیش بـیت سه‌یری ده‌ورووبه‌ری بكات و هه‌ناسه‌یه‌كی پاك و بێگه‌ردو ئازادانه‌ له‌م ژيانه‌ هه‌لمێژی.

ده‌توانین ئه‌م كۆچ په‌وه‌ فرلوانه‌ی ساڵه‌كانی ٩٠ بۆ ئیستا و پووكرده‌ ده‌ره‌وه‌ی وولات ، دیسان به‌كه‌كه‌ له‌وه‌ولانه‌ی كه‌ سایه‌تی كورد بۆ گه‌ران به‌بـه‌وای ژيانیه‌كی دی كه‌ بۆ خۆی دروستی بكات و له‌وچوار چێوه‌ی گێژه‌لوكه‌یه‌دا رزگاری بـیت و له‌وانه‌شه ئه‌م هه‌نگاهه‌ بۆ سه‌رده‌مانیه‌كی دی جێ په‌نجه‌ی دیار بـیت و به‌یه‌كه‌كه‌ له‌وه‌ولانه‌ بژمێردریت بۆ گۆڕینی كۆمه‌لگای كورده‌واری و گه‌یانندی به‌گۆرانكاریه‌كانی ژیان و هینانیه ئاستی ژيانی ئه‌م نه‌ته‌وانه‌ی دی ئه‌م دونیا به‌... به‌لام ئه‌م گۆرانه‌ش هه‌مه‌لایه‌ن نابێت چونكه‌ كۆمه‌له‌ په‌یوه‌ستیه‌كی پۆچی هه‌ن كه‌ هه‌رگیز له‌كه‌سایه‌تی كورد نابێته‌وه‌ و ده‌بێ هه‌میشه‌ پێوه‌ی گری دراو بـیت كاتیك پێنوس پوودلوی گه‌لێك سه‌یر له‌سه‌ر واقعی ژيانی مرقۆ له‌هه‌موو قوناغه‌كانی دا ده‌نوسیت و كۆمه‌لێك ئازارو چه‌رمه‌سه‌ری پێش چارو ده‌خات و تێكراپی ئه‌م پێكه‌وه‌ ئالانه‌ ده‌گه‌ڕێته‌وه‌ بۆ دوو خالی سه‌ره‌كی :

١ - كۆمه‌له‌ هۆیه‌كی بـه‌ره‌تی هه‌ن به‌هه‌موو لایه‌نه‌كانیه‌وه‌ پال به‌ مرقۆه‌وه‌ ده‌نی بۆ وه‌رگرتنی بـه‌ری گۆرانکاری له‌وانه :

- بوونى بىرۆكەى گۆرپىن لەسەردەمى دروست بوونى ژيانەوہ.
  - كۆمەلە بەرھەم ھىنەرەكان و برەو دان بەم بەرھەمانەى ژيان كە ديسان ئەمەش پەيوەستە بە گۆرپانكارىەكانى ژيانەوہ.
  - ژيان و گوزرانە پرمەينەتەكان و بىزاربوونى ئەو مرقفە لەو چەرمەسەريانە.
  - دووبارە بوونەوہى كارەكانى ژيان بەبى بوونى ھىچ ئاكامىك و بىينىنى ھىچ ھىوايەك.
  - خۆشەويستى بۇ وولاتەكەى و سەيرکردنى دەوربەرەو گۆرپانكارىەكانى كۆمەلگاكانى دى.
- ۲ - پاشەپۇژ و دروست بوونى ژيان لەدوو كەسەوہ دەست پى دەكات كەناوى ژن و مێرديان لى دەنرى و ئەوانىش بۇ نەوہكانيان و بەردەوام بوونى بەم شىوہە بىرۆكەيەكى وا دەبەخشىت كە دەبى گۆرپان لەژيانى نەوہكاندا دروست، كورو كچ دەبى گۆرپاننىك ھەست پى بكن لەگەل ژيانى دايك و باوك و باپيرياندا.
- لەگەل ئەم ھەموو ماندوبوون و نىگەرانى و بىزارىەدا ھىوايەك ، نايئەدەيەكى گەورەى دەروونى ئەو جۆشەى ھەمىشە لايە كە ئارامى و ھىمنى بەو مرقفە دەبەخشى و كە بەبپواو تىنىكەوہ بەردەوام بەبى سل كردنەوہ و ماندوبوون و كۆسپەكانى ژيان پوو لەدەروازەى سەختى تەگەرەكانى بكات ، ئەويش كاتىك ووشەى خۆشەويستى لەدەرگای داخراوى ئەو مرقفە ماندوشەكەتە دەدات ، لەگەل شەنە بايەكى ساردوپر ئاراماويدا خۆى لەدلەوہ دەئالينى و دەبىتە مايەى خۆھىشتنەوہ و چاندنى بنەمايەكى پاشەپۇژى كە ئەويش دەبىتە سەرەتايەك بۇ دروست بوونى گۆرپانكارى.... ئەگەر خۆ لەپووى زانستى و پۆشنىبرى و لايەنى پاميارىەوہ لىكدانەوہى لەسەر بكرىت و ھەول بەدرىت پىتش بىينىەكان بۇ ئاكام و پاش ماوہكانى شەپو مال و ژىران بوون پەنگە ئىمەى كورد لەنىو نىگای مێژوومانەوہ نۆر بەسەرھات

و كارەساتى سروشتى و دواتر دەست كرد ، كه به برپاى من ئىيمە لەچاۋ مىللەتانى دى زياتر كارەساتەكان دەست كردبوون لەوھى سروشتى بن.

ئەگەر وورد بوونەوھىك لە مێژووى سەرەتايى پەيداىبوونى كورد و ئەوقۇناغ و بنەما و پىك ھاتانەى خۆى لەسەر بنیاد ناوھ و لەدروست بوونى داب و نەرىت و پەگەزىەتى و سەلماندنى خۆى وەك نەتەوھىك. چەندەھا رىنگاى سەخەت و مەینەتى برىوھ و كەوتتە زۆر لەو گىژاۋە ناوچەى و نۆونەتەوھىكەنەوھىكە دەتوانىن بلىن كورد وەك نەتەوھىك تىیدا وون بووھ و كەسىك ناوى نەھىتاۋە ، تەنانەت نووسىن و گىژانەوھى مێژووشیان لى شىواندوھ و پاستىەكانیان وون كردوون ، ئەمەش وەك بەلگەىكە بۆمان دەسەلمىنى كە كورد ھەمىشە لەژىر چەپۆكى دوژمنان و زۆرداران دابوھ ... ھۆكارە سەرەكەكانى دەگەرپنەوھ بۆ ئەوھى كورد لەو ناوچانەى تىیدا ژیاوھ و نىشتەجى بووھ چەند جىگايەكى بەپىت و بەرەكەتە و ھۆكارىكى بەرھەم ھىنەرى ئابوورى زۆر گەورەى .

بەلام ئەوھشمان لەياد نەچىت كە كەسايەتى كورد لەھەمووئەو گۆپانكارى و سەردەمانەدا كە دەتوانىن لەسەردەمى سەرھەلدانى مژۆ و دواتر سالانى پىش زاین و دواى زاین و سەردەمى سەرھەلدانى ئاينى ئىسلام و تا بە ئەمرومان دەگات ... ئەم كەسايەتى يە ھۆكارەكانى دووبەرەكى و ناكۆكى پىكەوھ ژيان واى لى كردوھ ھەمىشە دەست بە سەروژىر دەستە بىت و نەتوانى نەتەوھەكەى لە چوارچىوھى دەولەتتىكى سەربەخۆىك ھىز كۆبكاتەوھ .

ئەم ھۆكارانەش وایان كرد نەتوانىن وەك ھەر نەتەوھ و مىللەتێك سادەترین مافەكانى ژيانمان بۆ دابىن بكرىت . ئەگەر لە لاوازیبون و بى ھىزى كورد بدوین پەنگە بەھەلەدا بچىن چونكە كورد لەو نەتەوانەن كە ھەردەم بە ئازايەتى و لە خۆبەردەى و قارەمانىەتى ناسراوھ ھەمىشە وەك ئامىرىكى شەر بەدەست دەولەتانى ناوچەكەوھ بەكارھاتووھ و بەھىقى و وویستى خۆیان ھەركات وىستبىتیان بەكاریان ھىتاۋە چ

لەسەر دەمانى ئاين پەرسىتى يان نەتە و پەرسىتى و پاشان سۆسیالیستى و دیموکراتىيەت و چەندىن ووشەى تر کە ھەمووکات گوىى کوردیان پى پرکردووە تابىوانن لەم پىگایە وە خواست و ئارزە زوھ کانیان بە ئەنجام بگەيەنن ، ئاکام کە سایەتى کورد لەم پۆژگارەدا کە پۆژگارى پىش کەوتن وزانست و زانیاری یە لە ھەموو نەتە و یەك دواتر پاشکەوتوو تر بىت .

بى گومان لەم کاتەدا خەلکانىک لەوانەى کە بەرژوھەندى خۆيانى تىدایە راست دەبنو و دەلێن : کام پاشکەوتنەى کورد ؟ ئەو نە کورد ئەمىرۆ خاوەن حکومەت و سەرقالى ئاوەدانکردنەو و بنیاد نانە .. وەلامى ئەم پرسىارەش لێرەدا جى دەھێلم بۆ برىگەکانى داھاتوو .. دیمەو و سەر ناوھەپۆکى باسەکەى خۆمان .

لێرەدا نامەوێ ژۆر لە ناوھەپۆکى باسەکەمان و خۆم لە ژۆر قولاى مێژوو بدەم ئەو نەندەى من دەمەوێ سەرھەتایى دەست پى کردنى قوناغەکانى پەنا بەریەتى لەم چەند سالانەى دواى دا باس بکەم ..

خۆ ئەگەر بمانەوێ باس لەسەر ھەلدانى ئەم قوناغە لەسەرھەتایى مرقایەتى وە دەست پى بکەین ئەو ھەمان بۆ دەسەلمى کە مرقۆ سەرھەتایى ژيانى بە سەرھەلدانى ئەم قوناغە دەستى پى کرد کە ئەو ھۆزوتیرانەى بلۆدەبوونەو بەمەبەستى دۆزینەو ەى جىگای ژيان کەبتوانن ئاسودە و کامەران تىدابژین و لە ھەمان کات دا پىداویستى کانیان دابین بکەن . کە ئەمە تىکرای سەردەمى ژيان وابوو و پۆژ لە دواى پۆژ جۆرى پەو و کۆچەکان گۆپانى بەسەردا ھاتوو و شىوانى گۆپو و کورد بەیەكێک لەو نەتەوانەى کە ئەو سەردەمانە کۆچى شارو لادى ى ھەبوو و بەپى ى ھاتنى وەرژەکانى سال ، تادواترین نىشتەجى بوون و نەگۆپان ...

بەلام ھۆکارى شەپو داگیرکردن مەوداى ئەو ھەوانە و ھەیان بۆ ماوھى دوورو درىژ نەداو ، و دواترین کوردیش بۆ بەر پەرچ دانەو ەى ئەو ژۆر داریانە دەستى داو ەتە بەرھەنگارىبوونەو بەرھە ئستکاری ... ئەمەش زیاتر ماوھى ئاوارەبوون و دەر بەدەرى

رەخساندوو... بەدیژایی شۆپشەکانی کورد لە ناوچە کوردیەکان، ئەگەر سەیری شۆپشی ئەوپەرحمان پاشا ١٨٠٦ و شۆپشی بلباسان ١٨١٨ و شۆپشی بەدرخان بەگ ١٨٤٣ بۆ ١٨٤٦ و شۆپشی یەزدان شیر ١٨٥٣ بۆ ١٨٥٥ و شۆپشی شیخ عوبەیدللی نەهری ١٨٨٠ و شۆپشی سەعیدی پیران و خالید ئاغای جەلالی لەلای ئارارات و شۆپشی سمایل ئاغای سمکۆ لە شێخ و ھەرەھا شۆپشی جەعفر سولتانی ھەورامان لە ١٩٣٢ و شیخ محمودی نەمرۆ شیخ عبدالسلام بارزان و شیخ ئەحمەدی بارزان و کۆماری مەھاباد بە سەرکردایەتی پێشەوا قازی محەمەد و شۆپشە یەک لەدواوە کەکانی بارزانی نەمرۆ ھەریەک لەم شۆپشانەش بەپێی بارودۆخی ناوچەیی و شۆپشەکانیان و پادەیی کاریگەریان و ھەریەکەیان بەھۆیانەو کۆمەڵێک لە کەسایەتی پۆشنیبری شۆپشگێڕ ئاوارەبوون ھەرچۆن سەیری کۆماری مەھاباد و پێشمەرگەکانی بارزانی نەمرۆ بکەین کە دواي روخانی ئەم کۆمارە و دواي چەندین شەپۆ بەربەرەکانی لە سنوری عێراق - ئێران - تورکیا وە پوویان لە یەکییتی شورەوی (یەکییتی سۆفیەت)ی ئەوکات کردو بوونە پەنابەری سیاسی... ھەرەھا زۆر لە و کوردانە لەم شۆپشانەدا بەشداریبون دوورەخراوە و پەوانەیی شارەکانی خواوی عێراق دەکران پێرەوی میژووی لەپووی باری سیاسی یەو یەکەم ھۆکاریبوو کە کورد بختە ئەو ییژاوی پەنابەری و کۆچ پدویەو ١٠ ھەرچەندە قۆناغەکانی ئەم سیستەمی ژيان کەدەتوانین بەم شیۆھ ناوی بەرین، چونکە ئەم دیاردە یە تەنھا لەنەتەو یەکی وەک کوردانی بەلکو ھەموو جیھان و ھەموو نەتەو یەک سەرەپای ئازادی و بوونی دەولەت ھەولێ کۆچ و پەوکردن و پووکردن لەژيان باشتر و خوشتر و ئازاد تر دەنن....

بەم شیۆھە زۆر دورناکەو مەو و بباس لە ٣٠ سال لەمەو پێش کە زیاتر کورد لەسەر دەمەو کەوتە ئەو ی باری کۆپەوی و ئاوارە بوونی بەکۆمەڵ و بەوشیۆھ

دیارو و بەرچاوه دەست پێ بکات. قوناغەکانیش بەم شێوەیە دەست پێ دەکەن ...

- شۆڤشی ئەیلول و سالانی (٦٠) شەستهکان وەک پێشتر باسمان کرد کە کورد و شۆڤشەکانی یەک لە دواى یەک و بەهۆی هۆکاری جیاواز ، چ خودی و ناخۆیی و ناوچەیی و نیو دەولەتی بێت ئەم شۆڤشە سەرکوت کراون و کوتای یان پێ هاتوو .

بەلام هەستی نەتەواپەتی و بێکردنەو لەوێ کە هەول بدرویت نەتەوێ کورد لەم ئاست و ستەمانی ژبانی رزگاری بکەن . وەک نیشارەتمان بەو دەدا کە شۆڤشگێڕانی کورد لە کوردستانی عێراق بەرەو کوردستانی ئێران کەوتنە پێ و دواتر بەهۆی دارمان و کوتای هاتن بە کۆماری مەهاباد و دەرچونی بارزانی نەمر و ئەو ٥٠٠ پێشمەرگە بەرەو روسیا و دواى ژبانی ئاوارەیی و دوورە وولاتی و پاشان سالی ١٩٥٨ خۆی و زۆر لە هەفالانی گەڕانەو کوردستان . بێ گومان گەڕانەو یان بۆ کوردستان و پێشوازی کردنیان لەلایەن جەماوەری کوردەو لە بەغدا . ئەوێش دواى بەربابوونی شۆڤشی ١٤ ی تەموزی سالی ١٩٥٨ کە پزێمی پاشایەتی لە عێراق کوتای پێهات و یەکێک لە بریارە گرنەکانی شۆڤشی ١٤ ی تەموز ئەوێبوو کە گەلی کوردی لە گەل گەلی عەرەب لە عێراق دا بەهاوبەش و یەكسان لە قەڵەم داو دانی بەبوونی کورد لە دەستوری عێراقدا نا وەک نەتەوێک لە عێراق و مافی ژبانی بە ئازادی هەبێت .

دواتر سالی ١٩٥٩ یاسای ئەحزاب و کاری سیاسی بە شێوەیەکی ئازاد هەموو پارتە بەرەلستکارەکان کاری سیاسی خۆیان بکەن و کورد لە پێگای پارتی دیموکراتی کوردستانەو کە ئەو دەم تەنها پارتێکی سیاسی نەتەوێی کوردی بوو و نوێنەراییەتی سەرچەم گەلی کوردی دەکرد بە هەموو چین و توێژەکانیەو و بۆ ماوەی سالیێک بە ئازادی وەک پارتێکی سیاسی کوردی لە سەرانی عێراقدا کاری

خۆی کرد. بەلام ئەوەندەى نەخایاند و جارێكى دى واوهیلا و ئازارو ئەشكەنجە و دىكتاتۆریەت دژی گەلى كورد كەوتە ئاراوه... هەرچەندە ئەوكاتیش بەهۆكاری ئالۆزی باری سیاسى و ئاشارامى دۆخەكان و سەقامگیرنەبوونیان ئەو كەسایەتى و شۆرەشگێرانی هەمیشەهەرەشەلیكراوبوون بۆ ئازارو ئەشكەنجە دانیان و زیندانى كردنیان... بەم شێوەیە پاوه‌دونان هەر بەردەوام بووه كەسایەتى كورد و پۆشنییری پاونراو بووه. كەواتە بیركردنەوه لەپاكردن و دوركەوتنەوه تارادەیهك هەبووه هەرچەندە ئەوكات گیانی بەره‌نگاری و بەردەوام بوون لەشۆرش و قوربانی دان زیاتر بە جۆشى كردوون، لەوسەردەمانە هەندى لەو كەسایەتى یە سیاسى و پۆشنییرانە پویان لە هەندەران كردووه، ئەوەبوو پزیمی عبدالكریم قاسم لەسالى ١٩٦٠ چەند كۆسپ و تەگەرەى خستەبەردەم (پارتى دیموكراتى كوردستان) كەئەو كات نوێنەرانی گەلى كوردی دەكرد و تاكە لایەنى سیاسى بوو لەكوردستانی عێراق خەباتى سیاسى بەرتۆدەدەبرد و داواى مافی سیاسى و ئىدارى و چارەنووسسازى بۆ گەلى كورد دەكرد وەك مافێكى پەواى خۆى. پاشان پزیم چاودێرى بارزانیان دەكرد بزائن كە هەلۆیستى بەرامبەر پزیم چى دەبێت... بەم پى یە كەپارتى وەك لایەنێكى سیاسى كاری خۆى دەكرد لەهەول دابوو كەژمارەیهكى زیاتر لە كورد پەرۆەر و پۆشنییر لەخۆى كۆبكاتەوه و بتوانى داکۆكى لەمافە زەوتكراوەكانى گەلى كورد بكات... ئەوەبوو لەپۆژى ١١/٩/١٩٦١ شۆرشى ئەیلول بەرپابوو دژی پزیمی عێراق. بەم شێوەیە ئەو ئەندام و كادرو رۆشنییرۆ ئەفسەرۆ كەسایەتیه نیشتمان پەرۆهرانە پەيوەندیان بەپارتى و شۆرشەوه كرد پویان لەچاكان كرد و دەستیان دایە چەك و شۆرشى ئەیلول یان بەرپاكرد كە ١٢ سالى خایاند... ئاشارامى باری سیاسى وولات و ئەوپزیمانەى كە دەسەلاتیان دەگرتە دەست بە تێكرا دژ بەگەلى كورد بوون و لەدىكتاتۆریەت و خۆپەرستى بەولاوه نەك بۆ كورد بگرە بۆ نەتەوهى عەرەبیشیان پى نەبوو... گەر سەیری كودەتایی ١٤

تەموزی ٥٨ بکەین و حوکمی عبدالکریم قاسم و دان نان بەبوونی کورد و ئازادبوونی کاری سیاسی بۆ کورد ، بەلام ئەوەندەى نه‌خایاند درنده‌یى و شه‌پوکشتار دەستی پێ کردەوه و دواتر له ٨ی شوبات ١٩٦٢ ئەم پزێمه به‌کوده‌تایه‌کی سه‌ربازی لایراو و چەند ئەفسەرێکی سه‌ربازی ده‌ستیان به‌سه‌ر حوکمدا گرت و دووباره تاک په‌وی و دیکتاتۆریه‌ک و دژایه‌تی مافه‌کانی گه‌لی کورد ده‌ستی پێ کردەوه و کورد له‌گێژاوی شه‌پو دوودلی و پارایی دا ده‌ژیاو حوکمی به‌عسی له‌هه‌موو به‌لێن و په‌یمانەکانی بۆ کورد پاشگه‌زیبونه‌وه . دواتر حوکمی هه‌ردوو برا عبدالسلام و عبدالرحمان و ناکۆکیه‌کانی نێوان پارتی و جیابوونه‌وه‌ی ئیبراهیم ئەحمەد و هه‌ندیک له ئەندامانی مه‌کته‌بی سیاسی و به‌ریابوونی شه‌پی ناوخۆ.. دواتر ١٧ی تەموز ١٩٦٨ و گه‌رانه‌وه‌ی به‌عسیه‌کان بۆ سه‌ر حوکم.. په‌نگه سه‌ره‌پای هه‌موو دژایه‌تی و دووبه‌ره‌کی و ناکۆکی ئەو ده‌سه‌لات دارانه‌و هاتنه سه‌ر حکومیان ته‌نها له‌یه‌ک خاڵ دا یه‌کیان ده‌گرته‌وه ئەویش دژایه‌تی گه‌لی کورد بوو...

که‌واته ئەگه‌ر به‌وردی و به‌شیوه‌یه‌کی زانستیانه و فه‌لسه‌فیانە باری نه‌گۆرو ئالۆزکاوی میله‌تی عێراق به‌گشتی لێک بده‌ینه‌وه کاریگه‌ری بۆ سه‌رده‌رونی ئەم نه‌ته‌وه که‌مه‌نه‌ته‌وايه‌تیانه‌ی که له عێراق دا ده‌ژین ده‌بێ چۆن لێک بده‌ینه‌وه و هه‌لۆیست و بۆچوون و ئاکام و ده‌رنجامی ژیان و پاشه‌ پۆژی ئەم خه‌لکه و تاوانی ئەم جه‌ماوه‌ره ده‌بێ چی بێ...؟ که‌واته ویستن و ئاره‌زووی گه‌یشتن به‌ده‌سه‌لات و کورسی و فه‌رمانپه‌وا‌ی و بپیردان و گه‌یشتن به‌مه‌رام و به‌رژه‌وه‌ندیه تایبه‌تی و تاکه‌کانی ئەو حوکمرا‌نانه وایان له‌بارودۆخ و ژیان و گوژه‌رانی تاک له‌عێراق به‌گشتی کردوه که‌هه‌ست به‌وه نه‌کریت وولات هه‌یه و ناوی عێراقه و پێش بینی سه‌قامگیری و ناشتی و دووباره ژیا‌نی تیا‌ده‌کریته‌وه.

ئەو باروئۇخە سىياسىيەى كورد و گۇرۇنكارىيەكان ھەمىشە ماوھەيان نەداوھ كەسايەتى كورد بۇ ماوھەيەك بەھوئىتەوھ و ھەست بەئاشىتى و ئارامى و سەر بەستى بگات و بزانىت دوونىا تاج پادەيەك لە پىشكەوتن دايە . كەواتە مرقۇقى كورد لەم بەختەوھرى و كامەرانىيەى ژيان ھەمىشە بىبەش بووھ و ھەمىشەش ھەولتى ئەوھى داوھ بەھەر شىوھەيەك بىت بەم بەختەوھرى و كامەرانىيە بگات و لەھەر سوچىكى ئەم زەوئەدا بىت ھەنگاوى بۇ بىنى و بەھەر ئازارو ئەشكەنجەو نارەھەتى يەك بىت بەدەستى بىنى و كەمىك بەھوئىتەوھ . ھەرچەندە رىزگار بوون لەم ئازارو گۇرۇتەنى ژيانى دووبارە پووكردنە لە كۆمەلىك گۇرۇت و كۆسپى تىرى ژيان كە بەكەسايەتى كورد گەلىك نامۆن و پەنگە تواناى بەرەنگار بوونەوھى نەبى و زور لەوانەش تووشى جۆرەھا گۇرۇت و مال وئىرانى وسەرگەردانى و لەدەست دانى منال و خىزان و جۆرەھا گۇرۇت تىرى كۆمەلايەتى كە لەبەشەكانى تردا بە شىوھەيەكى بەرفراوان تر باسيان لەسەردەكەين...

خەلكى كۆچ كىردوو لە ساڵى ۱۹۷۴ - ۱۹۷۵ واتە لەكاتى دەست پى كردنى شەپ تا نىكو

پاش ئوھى بەتەواوى دەرگەوت كە پۆتىم پاشگەز بۆتەوھ لەقەربەى زۆرى خالەكانى رىككەوتنامەى ۱۱ ى ئادارى ۱۹۷۰ و پاش ئوھى ھەولكى زۆر درا كە شەپ دروست نەبیتەوھ چونكە خەلكىكى زۆر پىش ئەم ساڵە لە جىگەورىگەى خۆيان دەرگەبەون بەھۆى...

۱. دەرگەردنى كوردە فەيلەكان لەبەغدا و جىگاكانى تىرى عىراق و ئاردىيان بۆ ئىيران بە زۆر ھاتنى ھەندىكى زۆريان بۆ ئاوجەكانى سنورى شۆپش لە كوردستان.

۲. دەرگەردنى خەلكى كورد لە شۆپنانەى كە پۆتىم بىپارى دابوو لەسنورى ئۆتۆنۆمى دانەبىت و نىشتەجى كردنى عەرەب لەجىگەيان وەك سىنجارو شىخان و دەرەبەرى كەركوك و ئاوكەركوك و خانەقىن و جەلەلەو زۆر شۆپنى تىرى كوردستان.. بەواتا ھەمويان پاگويزارن (تەرحىل).

۳. پاگردنى خەلكى كورد لە جىگەيانەى كە لەسنورى دەرەوھى كوردستان بون لە عىراق بەھۆى بە زۆر كوردىيان بە لایەنگىرى لە بىروپاى پارتى بەعسى سۆسىالىست. بەواتا (تەبعىس)....

بەلام ھەر لەھەمان كات سوديان نەبوو بۆيە لە ۱۱/۳/۱۹۷۴ پۆتىم ياساى ئۆتۆنۆمى كارتۆنى پاگەياندو خەلكى كوردستان و بە كوردەكانى شارەكانى تىرشەوھ نارازى بون بەو شۆپە بىپارە.

بەشۆپەيەكى زۆر ديارو بەكۆمەل و بەمال و منالەوھ پەيوەندىيان بەشۆپەوھ كورد و شارەكانىيان بەجى ھىلا. ئەوھبوو پۆتىم بەشۆپەيەكى درندانە كەوتە وىزەى شارو

گۈندەكانى كوردستان بەفرۆكە و بەكارھىننانى چەكى قەدەغەكراوى ئەو سەردەمە (ناپالم) ى فسقۇپى كە زىيانىكى زۆرى گەياندە خەلك كوردستان وبەتايىب شارى (قەلادى) لە ۱۹۷۴/۴/۲۴ كە بۆردومانى شوپىنى ديارى كراوو بوو، زانكۆى سلىمانى كە گويزابووه ئەوى و بووه ھۆى شەھىد بوونى چەندىن قوتابى و ھەروھە شارى ھەلەبجە لە ۱۹۷۴/۴/۲۶ كە ئەويش بووه ھۆى شەھىد بوونى ديان كەس و برىنداربوونى سەدان كەسى دى بى تاوان . لەگەل چەند شوپىنىكى دى ئەمانەش بوونە ھۆى ئەوھى كە خەلكى بەلششاو كۆچ بكن و لە ناوو ئىران چەندىن ئۆردوگا دروست كرابوون ئاوارەكانى كوردى كوردستانى عىراقى تىدا نىشتەجى كرابوون لە ترسى بۆردومانى كۆيزانەى پۆتم ، ئەو ئۆردوگايانەش ئەمانەبوون....

۱. لە شارى شىنۆ ئۆردوگاي (نەليوان) و كانى سېى بەخەيمە كرايەو ھەروھە ئۆردوگاي (زىو) لە ناوچەى (مەرگەو) وە لە شارى نەغەدە ئۆردوگايەك دروست كرا لە نزيك مائەكانى بنەمائەى بارزانى، ئۆردوگاي (نەليوان) لەگەل ماتنى وەرزى پاپز گويزانەو نزيك شارى سەردەشت بۆ ئۆردوگاي (پەبەت) ئەمانە لەسنورى پارىزگاي (ئۆرميە) ھەروھە لە ھەندىك لەشارەكانى (پىران شەھرو و مەھاباد) ىش ئاوارە نىشتەجى دەكران .

۲. ئۆردوگايەكى گەورەش بۆ پەنابەرانى ناوچەى پشەدەر و بەشىنىك لە ناوچەى بالەك و پاش نىسكۆى شۆپش ھەندى خىزانى ناوچەى بارزان و مزورى و نىروھى و ئاكرى و شوپىنەكانى ترى كوردستانى عىراق گويزانەو ئەم ئۆردوگايە .

۳. ئۆردوگاي (سەولاو ە كامياران) لە پارىزگاي كوردستان و ھەندىك لەشارەكانى (مەريوان و سنە و سەقزو بانە) نىشتەجى كرابوون .

٤. ئۆردوگای سه‌ریاس ، په‌وانسه‌ر ، سه‌رابله ، سه‌رابگه‌رم ، سه‌راب نیلوفه‌ر ، ئه‌نزل ، سه‌رمیل) له پاریزگای کرمانشا و هه‌ندیک له شاره‌کانی (پاوه و جوانرۆ و سه‌رپێل زه‌هاب و قه‌سرشیرین) نیشته‌جی بوون.

٥. ئۆردوگای تری گه‌وره له پاریزگای (ئیلام) هه‌بوون.

به‌شیوه‌یه‌ك ئهم ئۆردوگایانه له‌لایه‌ن پژیتمی شاهه‌ ته‌ل به‌ن کرابوون و خالی پشکنینی ژاندارمیری له ده‌رگای ئۆردوگاگان هه‌بوون پاریزگاریان ده‌کرد و به‌مه‌ستی سه‌ره‌کیش پێگانه‌دان بوو بۆ چونه‌ده‌ره‌وه‌ی خه‌لکی و نه‌هاتنه‌ ناوه‌وه‌ی خه‌لکی دی. له‌ناو ئۆردوگاگاشدا ده‌زگای ژاندارمیری و سازمانی ساواک ی ئێرانی چاودێری و به‌پێوه‌بردنی ئیداری ئۆردوگاگانیان ده‌کرد بۆ چوونه‌ ده‌ره‌وه‌ی خه‌لکی به‌پسوله‌ی مۆله‌ت پێدان . هه‌ندێ له‌م خه‌لکه‌ ئاواره‌یه‌ که ته‌نها له‌پووی مرقی یه‌وه‌ جینگه‌ی حه‌وانه‌وه‌ی بۆ جی به‌جی کرابوو له‌لایه‌ن مانگی سووری ئێرانیه‌وه‌ له‌پووی خواردن و ده‌رمانخانه‌وه‌ پزیشکی فریاگوزاری خزمه‌ت ده‌کران . جگه‌ له‌مه‌ش شتیکی تری یاسایی نه‌بوو که بتوانن وه‌ك په‌نابه‌ریک به‌ شیوه‌ی په‌سمی مافیان هه‌بێت و له‌چوارچێوه‌ی یاسای دا بژین. ئهم شیوازه‌ ژيانه‌ تانسکۆی ١٩٧٥ به‌م شیوه‌یه‌یه‌ بوو خه‌لکانیکی زور هه‌بوون که هه‌ولی ده‌رچوونیان ده‌دا له‌ پێگای سنووره‌کانی ئێرانه‌وه‌ که هه‌ندیک له‌وانه‌ش ده‌ریازیان بوون .

هه‌ریۆیه‌ دواى رێکه‌وتنه‌ شومه‌که‌ی ١٩٧٥/٢/٦ ی جه‌زائیر که له‌نیوان پژیتمی عێراق و شای ئێران و سه‌ره‌رشته‌ی پژیتمی جه‌زائیری له‌ جه‌زائیر ئهم رێکه‌وتنه‌ مۆرکرا (وێنه‌ی سه‌دام و شاه) باروێخه‌کان گۆپان و شیوازی په‌نابه‌ری و هه‌لسوکه‌وتی پژیتمی شاهه‌نشا و تابووری پێنجه‌م و ده‌زگای موخابه‌راتی پژیتمی به‌عسی به‌جۆریک ده‌ستیان وه‌ردایه‌ نیوو دۆخه‌کان و یاری کردن به‌باری ده‌روونی ئه‌و خه‌لکه‌ ، ئه‌ویش به‌پروپاگه‌نده‌ کردن بۆ گه‌پانه‌وه‌ی خه‌لکی بۆ عێراق... که ساواکی ئێرانی هه‌مان هه‌ولی ده‌دا.. لێره‌دا کێشه‌و گرفت بۆ خێزان و که‌سایه‌تی کورد دروست بوو

لە بێراردان بۆ گەپانەو ە یان مانەو ە یان وون بوون لە و ژیانە بەیە کجاری و پووکردن لە ھەندەران .. نوای ئەم رێککەوتنە شۆرش بەمەبەستی زیاتر لە ناوێچوونی خەلکی کوردستان و بۆ بەرژەو ەندی شۆرش بێراری پاگرتنی شۆرشێ دا بەشیو ە ی کاتی کە ئەو کاتە دیاری کراو بوو لە (٣ تا ٦) مانگ بوو بۆیە سەرکردایەتی شۆرشێ ئەیلول لە رێگای بەرپرسەکانیو ە خەلکی ئاوارە ی بەگشتی ئازاد کرد لەو ە ی کە ...

١. ھەركەس ئامادە یە لەناو شۆرش بێئیتەو ە و لەناو ئێران بەرپەسمی پەناھەندە بێت .

٢. ھەركەس دە یەو یت بۆ دەرەو ە ی وولاتی ئێران بروات .

٣. ھەركەس دە یەو یت بگە پێتەو ە بۆ عێراق .

ئەو ە بوو خەلکی ئاوارە کە لە و ئۆردوگا و شارانە دا بوون بەو سێ رێچکە یە رێگای نادیار ی خۆیان گرتە بەر کە ھەریە ک بەم شیو ە ی لای خواریو ە باسی لە سەردە کە یین ...

١. لەوانە ی کە گەپانەو ە بۆ ناو عێراق

پاش نەسکو و پاگە یاندنی پاگرتنی شەپو ئازاد کردنی خەلکی ئاوارە بۆ گەپانەو ە ، گەپانەو ە ی خەلکی ئاوارە بە چەند شیو ە یە ک بوو ...

• ھەندیک ی زۆر لە ئۆردوگا کان ھەر لە مانگی ٢ و ٤ و ٥ ی ١٩٧٥ بە پێ لیبوردنە یە ک لە دوا یە کە کانی پێژم دە گەپانەو ە و ئەمانە ھەموویان لە عێراق پاش پرسیار و ە لامێک ئێزێن دە دران بۆ سەر جێگا و رێگای خۆیان لە کوردستان لە گە ل ھەندی ئالوگۆری فەرمانبەری لە شارێکەو ە بۆ شارێکی تریان دا بە زینی ناوێشان ی فەرمانبەری بە لام لە کوردستان مانەو ە جگە لەوانە ی کە لە ریزی سوپا و پۆلیس و دا بوون ھەموویان گواستەو ە بۆ شارە کانی خواریو ی عێراق .

• ھەندیکى تر لە ئوردوگاگان و شارەکانى ئىران لە مانگی ۱۰ و ۱۱ی ۱۹۷۵ بە پێى لیبوردنیک تايبەتى گەپانەو ھەمانە ھەموویان بەمال و مندالەو ھەر لەسنوورەو ھەرەو خوارووی عێراق نێردران و لەشارەکانى رومادى و حللەو دیوانیە و کەریەلاو نەجەف و سەماو و ناسریە و بەسرەو عەمارەو کۆت بە قەزاو ناحیەو گوندەکانیانەو نیشتەجێ کران لەگەڵ ئەم کردارە ھەندیکى تر لە کادیرو پێشمەرگە ناسراوکانى شۆرش کە پێشتر چووبونەو کوردستان ھەموویان کۆکرانەو و بەفەرمانى پەسمى ئەوانیش لەگەڵ مالتو مندالیان دا بەزۆر گوازانەو بۆلای ئەوانى تر لە شارەکانى خوارووی عێراق و لە فەرمانەگەى جۆراو جۆر بە فەرمانبەرى بچوک و سەرەتایی دایان مەزنان.. بارودۆخى ئەم خەلکە زۆر خراپ بوو چونکە ئەوانە ئالودەى ئاوەو داب و نەرىت و شێوازى ژيان و رەفتارکرد و بارى کۆمەلایەتى و بگرە لاوازی لە زمان و چۆنیەتى گفتوگۆکردن بە تايبەت ھەندیک لەو خیزانانە پەوانەى گوند و زۆنگاوەکان کرابوون کە دابرابوون لەم دۇنیایەو ھیچیان لێو نزیك نەبوو . سەرەپای دەرچوونى بریارى شۆڤینیستیانەى کە پۆزانە پزۆمى فاسشتى بەعسى دەرى دەکرد و یارى بەفکرو دەروونیان دەکرد بە گواستەوێ کاروبارى نفوس و تەجنید بۆ ئەو شارانەى کە لێو نزیك بوون و لەگەڵ ئەوەش داواى ئەوەیان لێدەکرا کە ژن بەعەرەب بدەن و ژنیش لەعەرەب بەینن بۆ ئەوەى تیکەلاوى دروست ببێ چونکە وایان پادەگەیان کە چیتەر ئەوان بەھیچ شێوەیەك ناگەپنەو بۆ کوردستان . ئەم زۆلم و زۆر داریە وای کرد کە ھەر زوو بە زوو خەلکى لەوێ راپکەن و جارىکى تر پەيوەندى بە شۆرشەو بکەنەو و یان ھەندیک بە ھەرجۆرێك بێت خۆیان دەرپازیکەن بۆ ھەندەران ، تا ئەم نۆخەى ئیستاشمان ھەندى خیزان مانەو و لەوێ بەیەكجاری نیشتەجێ بوون چونکە پەيوەندى کۆمەلایەتى و ژن و ژن خوازی لە نیاویدا دروست بوو .

• هه‌ندێکی تر له‌ ساڵی ١٩٧٩ که‌ نه‌مانه‌ راسته‌ خه‌لکی تری نا به‌رپرسی که‌متر له‌ناویاندا بوون به‌لام زۆربه‌یان له‌و لیپرسراوه‌ دیاران‌ه‌بوون که‌ ده‌وریان هه‌بوو له‌ شۆڤشی نه‌یلول نه‌و لیپرسراوانه‌ به‌ مال و منداڵه‌وه‌ برانه‌ پایته‌ختی ڤژیم و جینگاو ڤینگایان پێ درا له‌گه‌ڵ پله‌ی لیپرسراویه‌تی و نه‌وانه‌ش که‌ لیپرسراویه‌تیان که‌متربوو گه‌رانه‌وه‌ بۆ کوردستان بۆ جینگاو ڤینگایی خۆیان .

٢. نه‌وانه‌ی له‌ ئێران مانه‌وه‌ و بوونه‌ په‌نا به‌ر...

پاش ته‌واو بوونی لیپووردنه‌کانی ڤژیم هه‌تا مانگی ٥ و ٦ ی ١٩٧٥ له‌ مانگی ٨ و ٩ ی ١٩٧٥ دا ده‌وله‌تی ئێران ده‌ستی کرد به‌دابەش کردنی فۆرمی تایبەت به‌سه‌ر ئاواره‌کاندا بۆ نه‌وه‌ی پریکرنه‌وه‌ که‌ نه‌ویش هه‌ریه‌ک به‌ئاره‌زی خۆی نه‌وه‌ی ده‌یه‌ویت بگه‌ڕێته‌وه‌ بۆ عێراق یان له‌ ئێران بمی‌نێته‌وه‌ یان ده‌چێته‌ هه‌نده‌ران . پاش ته‌واو بوونی لیست و فۆرمه‌کان له‌ مانگی ١٠ ی ١٩٧٥ نه‌وانه‌ی داوای عێراقیان کردبوو به‌پێی ئه‌و لیپووردنه‌ تایبەتیه‌ نه‌وانه‌ گه‌رانه‌وه‌ بۆ خوارووی عێراق و نه‌وانه‌ی داوایان کردبوو له‌ ئێران بمی‌نێته‌وه‌ به‌سه‌یاره‌ی گه‌وره‌ گۆیزارنه‌وه‌ بۆ شاره‌کانی سه‌رو و ڤۆژه‌لات و باشور و ناوه‌راستی ئێران به‌ واتا به‌هیچ شێوه‌یه‌ک نه‌یان‌ه‌یشت ئاواره‌ی کوردی عێراق له‌ ناوچه‌کان و شاره‌کانی کوردستان و یان به‌شی ڤۆژئاوای ئێران بمی‌نێته‌وه‌ ، شاری ئێران نه‌ما بوو له‌و جینگایانه‌ی که‌ باس‌مان کردن خه‌لکی ئاواره‌ی کوردیان بۆ نه‌گواستبێته‌وه‌ ، که‌ نه‌وانیش له‌ په‌خشه‌کانی فرمانداری و ناحیه‌ و گونده‌کاندا نیشته‌جێ کران و ئیش و کاری کشت و کالی و کرێکاری و پاسه‌وانی یان بۆ دیاری کرا که‌ هه‌ندێ موچه‌یان هه‌بێت بۆ ژانیان له‌گه‌ڵ پێدانی ده‌فته‌رچه‌ی په‌ناهێنده‌یی به‌ شێوه‌ی په‌سمی ، به‌لام هاتووچۆیان بۆ شاره‌کانی کوردستان و هه‌تا چه‌ند سالێک بۆ شاره‌کانی دیش ئازاد نه‌بوون و ده‌بوو به‌بێ ئێرن بۆ هیچ شوێنێک سه‌فه‌رنه‌کن ، هه‌ندێ له‌م خه‌لکه‌ش هه‌ولێ دا که‌ ئێران به‌جێ به‌ی‌ن و کۆچیان کرد بۆ وولاتانی تروه‌ک (پاکستان و نه‌فغانستان و ڤووسیا و

توركيا و ئوكراڤا) لەو جىگايانەشەو ە بۆ وولاتانى ئەوروپا ەندىكىش لەرگەى
بەندەر ەباس و خورەمشەھرەو ە خۆيان دەرياز كرىو گەيشتنە وولاتە
ەرەببەكانى كەنداوى ەرەبى .. بەپىي ئەو فۆرمانە كە پىشتەر پىكرابونەو ە
ئەوانەى كە داوايان كرىبوو كە برۆن بۆ دەرەو ەى ئىران ئەوا بەشپو ەى پەسمى
چەندىن خىزان نىردران بۆ وولاتانى ئەمريكا و كەنەدا و بەرىتانىا و نەمساو سوید و
چەند وولاتىكى تر...

سەرەتایی سەرھەلدانەوہی شۆرشى گولان و راگويزانى دىھاتەکان

دواى ھەر نەسكۆ ھىوربەونەوہى شۆرشىك... دووبارە سەرھەلدان و بەردەوام بونەوہو درىژەدان بە خەبات و تىكۆشان دىتەوہ ئاراوہ ، ھەرچەندە ئەم جارە كورد و شۆرشگىزانى لەم سەرھەلدانەوہىدا بەشێوازى بىرو پاو بۆچونى جىاواز بوو كە دەرەنجامى دابىران و پىچىران و پەرتەوازەبوون بەجۆرىك ئەم شىرازەيە بىرىت و ئەوانەى شۆرشگىزو روناكبىرو بەتوانا لە بوارى سەربازى و سىياسى كە جىگای ديارو بەرچاويان ھەبوو يان پوويان كوردەوہ عىراق و لەشارەكانى كوردستان نىشتەجى بون يان ئەوانەى لەئىزان بىيارى مانەوہيان دا وازيان لە شۆرش و خەبات ھىنا و ئەوانەى تىرش پويان لە ھەندەران نا ، ھەندىك لەوانەش كە مانەوہ و دواى تەواو بوونى لىبورەنەكان بىيارى گەرانەوہيان دا ئەوانەش پەوانەى ناوہپاست و خوارووى عىراق كران وەك (نەق) كەواتە ئاوارەبوون و دەرەدەرى و ئەم ژيانە لەم چوارچىوہىدا لە پووى دەرەوہى كارى سەلبى و پاستەوخۆ ھەبوو لەسەر كەسايەتى كورد ، سەرەپاى ئەم ھەموو كۆسپ و گىرەتە ئەو كۆمەلە شۆرشگىزو خەبات گىرە توانيان دووبارە گىرى شۆرش ھەلگەنەوہ و بەرەنگارى ئەو ھەموو تەگەرەنەبن .

روانىنىش لەسەرھەلدانەوہ و دروست بونەوہى شۆرش لەچەندو چۆنايەتى و شىوازەوہ جىاوازي ھەبوو چونكە سەرەتاكانى بە دووبەرەكى و لەيەك خويەندن و دژايەتى و تۆمەت ھەلبەستى وشەپى ناوخۆ پىش ئەوہى بىر لەوہەبكرىتەوہ چۆن دژى دوژمنەكانى كورد بىنەوہ ، كەواتە دروست بونەوہ لەسەر حسابى يەكتە... لىرەدا بەرەنگاربونەوہ و دژايەتى كردن بەشىوازىكى دى دەستى پى كرد شۆرشى

نوي و نوپكارى ھاتە كاپە ۋە ۋە چەندىن لايەن و بزوتنە ۋە ۋە سىياسى و سەربازى
خۇيان ھاۋىشتە مەيدانى خەبات و تىكۇشان و بىرۆكە ۋە فرە لايەنى ھاتە ئاراۋە..
بەلام ئەم فرە لايەن ۋە گىژاۋىكى تر و ئالۆزكارىەكى بۇ بزوتنە ۋە ۋە رىزگارى خۋازى
گەلى كورد ھىتايە كاپە ۋە.. ئەمەش ھۆكارو دەرەنجامەكانى پوون و ديارن و ھەموو
كەسىك بەخۇ دەتوانى ئەم لىكدانە ۋە ۋە بىكات و ئەمەش لىرەدا كارى سەرەكى و
مەبەستى من نىە...

بەلام بەم شىۋانۇ جۆرە سەرھەلدانە ۋە ۋە كارىگەرى سىلبى ھەبوو بۇ سەر
رۇشنىران و شۆپشگىرۋ نىشتىمان پەرۋەرانى كورد كەمەندىك لەوانە تەنھا بىرى
كوردايەتى و خەبات كورد بۇ رىزگارى كورد بوو ئەك كارى حىزبى و دژايەتى كورد..
بەھەرچال ئەمەۋاى كورد رۆر لە ۋە كەسايەتى يە دلسۆزانەى كورد مەيدانە كە بە
شىۋە ئالۆسكاۋىە ۋە چۆل بىكەن و بىر لە پەنا بەرىتى و دەرچوون لە ۋە زىانە بىكەنە ۋە،
ھەندىك لەوانە كە پىشتىر پوويان لە عىراق كوردبوو ئەوانەش لە ۋە سالانەى
سەرھەلدانە ۋە شۆپش و بەتايىبەت لەشارى سلىتمانى ھىرشىكى بەرفراوان كرايە
سەر ئەو شۆپشگىرۋانە و زۆرىەى زورىان تىرۆر كران.

دۋاى ئەم سەرھەلدانە ۋە ئەۋەندەى نەخايند پژىمى بەعسى دەستى دايە شەر
لەگەل ئىران ئەۋىش دۋاى بەرپابوونى شۆپشى ئىسلامى ئىران و روخانى پژىمى
شاھانشاھ ، ھۆكارەكانى دەگەراندەۋە بۇ ئەۋەى پژىمى عىراق لە
رىككە وتىننامە كەى نىۋان خۇى و شاھ پاشگەزبۈۋە ۋە بەمەھانەى كەئىران و
شۆپشە ئىسلامىە كەى پالپىشتى شۆپشى كورد دەكات و پىششىلى ئەو
رىككە وتىننامەى كوردوۋە و دواتر كۆمەلىك كارى تىرۆرى لەنىۋان ئەم دوو دەۋلەتەدا
دەستى پى كورد و ئەۋە بوو لە ۲۲ى مانگى سىپتەمبەر ۱۹۸۰ سالى شەر
ھەلگىرسا و لەسەرانسەرى سنوورى عىراق - ئىران كىشەو شەر و تۆپ بارانى
دېھات و شاھە سنوورىەكان ، بەفرۆكە بۆردومان كوردنى شاھەكانى عىراق و ئىرانىش

بەھەمان شىۋە، لەم گىژاۋەدا بوو كە شۆپىشى كورد كەۋتە چالاكى و جموجول و پىكدادان بۆيە پىژىم دەستى دايە پاگويزانى زۆرەملى و چۆلكردنى زۆرلە و دىھاتانەى سەر سىنور و كوردنەۋەى ئۆردوگا بەپىي بەرنامەيەكى دىپاىژراۋ دەستى دايە كار كوردن... دواى شىكانى پىژىمى عىراقى و پاكردىنى لە و جىگايانەى كە گرتىبونى بۆيە ئىيرانىش دەستى دايە ھىزىش كوردن و لە سالى ۱۹۸۲ ھاتە ناۋچەى حاجى ئۆمەرەان و پىنجوۋىن و بەرزايەكانى قەلادىزى، بۆ بەرپە رچدانەۋەى ئەم كارە پىژىم دەستى دايە ھىزىش كوردن بۆ سەر پارتى دىموكراتى كوردستان و بەتايىبەت خىزانى بارزانىەكان كە ئەۋكات زۆر بەيان ۋەك دەست بەسەر لە ئۆردوگاي قوشتەپە و بەحرە دابوون لە نىزىك شارى ھەولېر، بە شاحىنە پەۋانەى بەغداى كوردن و دواتر ھەموۋيان ئەنقال كران و بى سەروشوۋىن بوون، لەم دوايىنەدا كە پىژىم بەكۆتاھات چەند تەرمىك لە ۋە ئەنقال كراۋانە لە خوارو و ناۋەپستى عىراق لە كۆپى بەكۆمەل دۆزانەۋە. پاشان لە سالى ۱۹۸۲ دا دان و ستاندن لە نىۋان يەككىتى نىشتىمانى كوردستان و پىژىمى بەغدا دەستى پى كورد لە ماۋەى دووسال دان و ستاندن كە تارادەيەك دىلخۆشكەرى بوو بۆ خەلكى كورد و بەتايىبەت لە شارى سلىمانى و بە پۆز بە شە و خەلكى لە نىۋان شەقامەكاندا خۆشخالى خۆيان دەرەبى بەشايى و گۆرانى، دەرگاكانى رىژىم ۋەك بەرنامەيەكى پلان بۆ دىپاىژراۋ كۆلانە و كۆلان وىنەيان دەرگرت و دواى كۆتايى ھاتن بەگفتوگۆكان و سەرئەگرتىيان و گەپانەۋەى يەككىتى بۆ چىياكانى كوردستان و دەست پى كوردنەۋەى شەر پىژىم دەستى دايە رەش بگىرى لە نىۋان ھاۋولاتيان بەپى ئەۋ فلىمانەى لايان بوون لە ھەمان سالدا نىزىكەى ۵۰۰ مىنالى گرت كە تەمەنيان لە نىۋان ۱۰ سال بۆ ۱۴ سال دەبوون و لە زىندانەكاندا گىيانى زۆر لەۋ مىندالە بى تاۋانانە لە دەست چوۋ، دوو بارە بوونەۋەى ئەم دياردەيە ھەر لە شارى سلىمانى لە تشرىنى يەكەم (ئۆكتۆبەر) سەرەپاى دەست كوردنەۋە بە پاگويزانى دىھات و چۆلكردنىيان و بەكارھىتتەنى گازە قەدەغەكراۋە نىۋودەۋە تىبەكان ۋەك

(خەردەل و سیانید و گازی ئەعساب) و جۆرەهای دی لە دژی دانیشتوانی دێهاتە کورد نشینه‌کان و ئەوانەش کە برینداردەبوون و داوای چارەسەرکردنیان دەکرد لەبری چارەسەرکردن دەکوژدان و لە ساڵی ١٩٨٧ لە مانگی حوزەیران زۆر لە دێهاتەکان کەوتنە ناوچە قەدەغەکراوەکان و وای لێهات کە ژمارەی ئەو دێهاتانە بگاتە ٥٠٠٠ هەزار دێهات.. ئەمە سەرەپای ئەوەی ناوچە سەرسنووڕیەکان هەردەم لەژێر تۆپ و شەپو گێژاوی ئەم هێرشانەی ئێران و عێراق دا دەژیان و لەوانە (ناوچەکانی پێنجوین و حاجی ئۆمەران و..... هەلەبجە) کە شاری هەلەبجە لەو ماوانەدا پۆژانە دەکەوتە بەر تۆب باران و وایی لەدانیشتوانی کرد کە بۆ چەند جارێک ئەم شارە بەجێ بهێڵن و لە ساڵی ١٩٨٧ داوای پاپەڕینە جەماوەریەکی ئەم شارە وەلامی درندانی پزیم وای کرد گەرەکیکی ئەم شارە بە ناوی (کانی عاشقان) بەشۆفل و گرتدەر کاوڵ بکات و چەند لاویک شەهید بوون و چەندین گیران و ئەم دۆخەش وای کرد زۆر لاو و خیزان ناچارین وولات بەجێ بهێڵن و پوو لەئێران و دوونیای ئاوارەیی بکەن ، لێرەدا دەمەوی ئەم بابەتە لاندەم و پێش ئەوەی پوو لەگۆڕانکاریەکانی تر بکەم... دەولەتی ئێرانی سەرەپای ئەو خەڵکانەی داوای نسکۆی شۆڕشی ئەیلول مابوونەو و رەوانەی شارەکانی ئێران کرابوون و داوای گۆڕانکاری لە دەسەلاتی ئێران و روخانی شاه و بوونی ئێران بەکۆماری ئیسلامی و شەپی لەگەڵ عێراق.. ئێران جۆرە ئازادیەکی بەکوردی عێراق و شۆڕشەکانی بەخششی و ڕێگای دا بۆ کاری سەربازی و سیاسی و لەسنووڕەکانیەو و شەپکردن لەگەڵ پزیمی عێراق و هێنانەوێ ئەو دورخراوانە لەشارەکانی ئێران بۆ ناوچە کوردیەکان و ڕێگادان بەکردنەوێ بارەگاو کارکردن ، بێ گومان لەو ماوەیەدا دەولەتی ئێران هەموو قورسای شەپەکانی لەکوردستان کۆکردبوو وە ئەویش بە هۆی ئەوەی لەخوارو ناوەراست شکەستی دەهێنا بۆیە دەستی کرد بەهێرش لەناوچە کوردیەکانەو... هەرچەندە لێرەدا مەبەستێک هەبوو لەو کارە..

ھەربىي پۇت بەلەيانە ۋە باش بوو چونكى بەھەموو شىۋازىك و لەھەموو قۇناغىك دا ناوچە كوردىيەكان و دانىشتوانى زەرەرمەندىن و بەھەموو جۇرئىكىش ئەو بوو لايەنە شەپخوۋازە سوودمەند دەبن و ئەۋىش مەبەستى بنەپەتى ھەردو لايان بوو...كەۋاتە ئەم بۇخە ئالۆزەي عىراق و بەتايىبەت كوردستان و ھۆكارەكانى شەپى عىراق _ ئىران و زۆلم زۆرى پۇتتى عىراقى بەرامبەر گەلى كورد و ناچار كوردنى ئەو خەلكە بۇ پاكردن و ھەولدان بۇ خۆرزاگەر كوردن لە لىشاۋى مەرگ و مەرگەساتەكان ، چونكى مەۋقە ھەمىشە بەدۋى جىگايەك دا دەگەپى كە بتوانى كەمىك بەئاسوودەيى و بى ترس بۇى ، ھەرچەندە ئەۋكات بەو پادەيە روكردن لە ئەۋروپا و ئەمريكا و ۋولاتانى دى بەو شىۋەيەنەبوو، چونكى گىيانى كوردايەتى و شۆپش دۇى زۆلم و زۆر و بەرەنگاربوونەۋە ھەبوو، بۇيە پووكردن لە ئىران و چەك ھەلگرتن بەو ھىۋايە سەرەنجام بگەنە ئاۋات و ۋولات ئازاد بكرىت.

باسمان لە ئاۋارەكان كورد كە سالى ۱۹۸۷ لە ھەلەبجە بە ھۆى بەرپابوونى پاپەرىنى جەماۋەرى ئەو خەلكە بەرپۇزەيەكى زۆر پوويان لە ئىران كورد كە دەۋلەتى ئىران ئامادەكارى بۇ ئەم لىشاۋە كۆچە نەبوو بۇيە خەلكە كەيان بە كۆمەل خستە ناۋ چەند قوتابخانەيەك لە شارى مەريوان تا دۋى مانگىك چەند ئۆردوگايەك دروست كراۋ خەلكەكەيان بۇ گواستەنەۋە و دواترىش مەرگەساتى كىمىابارانى ھەلەبجە دەستى پى كورد و ئەو خەلكە بەناچارى ئاۋارەي ئىران بوو ، ژيانى ئەو خەلكە لەۋپەرى ناخۆشيدا بوو، بۇيە دەۋلەتى ئىرانى دەستى كورد بەدروست كوردنى چەند ئۆردوگايەك لەۋانە لە پارىژگاي كوردستان و كرمانشا (سەراۋى سەقز و دزلى و بارام ئاۋا و ھەزار خانى و شوپشە و كامياران و ۋەرمەھەنگ و سەرياس و روانسەر و جوانرۆ و سولاسى باۋەجان و كەنگاۋەرو سونقرو ھەرسىن...ھتد) جگە لەم ئۆردوگايانە خەلكى لەشارە سەرسنۋورىەكان نىشتە جى بوون ئەمانە و ئەۋانەشى لە ئۆردوگاكاندا بوون بەشىك لە ئۆستانەكان و فەرماندارىەكان سەرىەرشىتيان

دەكرىن . ئەوانەى پىش سالى ۱۹۸۷ چوويوونە ئىران ئەوا لە گوندو شارو شاروچكەكاندا نىشتەجى بۇون . كارتى پەناھىندەى كارتىكى كاتى بەكارتى سەوز ناسرابو دەيان توانى كارى خۇيان ئەنجام بدەن بەلام لەسالى ۱۹۸۷ كە كۆچ بەرەو زىاد بوون چوو بەتايىبەت دواى كىمىابارانى ھەلەبجە كۆچبەريان لەو ئوردوگايانەدا دانا و كارتىكى پىئاسەيان بەناوى (كارتى سىپى) بۇدروست كرىدبوون كەتەنھا بۇ ئامارو ناوى سەروك خىزان و خىزانەكە دىيارى بكات و تەنھا لەناو ئوردوگاكان كارى پى دەكرا ، بۇ ھاتووچوى شارەكان دەبوو ۋەرەقەى تايىبەتى لە فەرماندارى يان لە ئوردوگاكاندا دروست بكرىت.

ھەرۋەھا لەھەمان سالد پىژىمى عىراقى دواى رىككەوتنى لەگەل ئىران و پاكرتنى شەر لەنىوانياندا دواى چەند ھەفتەيەك پىژىم ھىرشى كرده سەر ناوچەكانى بائىنان و ئەو جىگايانەى كە لەژۇردەسەلاتى پارتى دىموكراتى كوردستان دابوون ، ئەو ھەش بوو ھۆى ئەو ھى زياتر لە (سى ھەزار) ھاوولاتى بىنە پەنابەر و پوولە توركىا بكەن لە پىگايى (مزيق) بازى و دواتر ژمارەى پەنابەرەن گەيشتە (شەست ھەزار) كەس بۇ توركىا و (سەد ھەزار) كەسى تر بەرەو ئىران كۆچيان كرىد... كە سالى پىشتر زياتر لە(سەد ھەزار) ى دى پوويان لەتوركىا نابوو، لە سەرەتا دا پىگايى چوونە ناو ھەيان نەدا و دواى بىركردنە ۋەيكى زۆر بىريارى ئەو ھەدرا ئەو ئاوارانە ۋەرگىن .

لېرەدا دەمەوى سەرنجتان بۇ بەسەرھاتىكى نامۆ كە پەنگە لاي زۆرىەمان ناسراو نەبى و تەننەت نەشمان بىستىبى يان ھەروا بەسادەى بەرگويمان كەوتى رادەكەشتم ، چوونكە ئەوانەى باسما كرىن ھەرىكە لەئىمە بەچاوى خۇمان دىيومانە و تىيدا ژياوين يان نەبى كەس كارمان و دۆست ناسىاومان بۇيان گىراوينەتەو ھە ، بەلام كۆچىك بۇ دونىايەكى سەيرو نامۆ بۇ دونىايەك كە ژيانى ئەوان بەدىان جارى ژيانى ئەو كاتە خراپانەى ئىمە خراپ تربوون بەلام كاروانى ئاوارەى سەرى ھەلگرت و وىل بوون لەم ژيانە پەنگە بە زۆر كەلەن و دەروازەى سەيرماندا بىبات ۋەك چۆن زۆر لەو

ئاوارانەنى كەلە سەردەمانەنى شەپى ئىران _ عىراق دا پويان لە ئىران نابو كە ئىرانىش بە خۆى لە بارودۇختىكى سەخت و دژواردا تىدەپەپى كەواتە ژيانى ئاوارەكانىش ئەو باشە نەبوو.

ھەندىك لەو ئاوارانە ژۆر ھەوليان دا بەشپوھى پەسمى لە ئىران دەرچن بەلام نەم كارە بى ھودەبوو بۆيە ھەندى خىزان ھەولى ئەوھيان دا لەپىگای پاكستانەو ھەولى دەرچون بدەن چوونكە ئەوكات وابو دەرچووتە پاكستان و لە پىگای نەتەوھەكگرتوھە كانەو ھۆت ناوئوس دەرکرد و دواى پرسیارکردن و لىكۆلینەو لە دلاكارىكەت بىرپارى ئەو دەرە بۆ پەوانەكردنت بۆ وولاتىك ، ھەبوون لەو خىزانانەنى ئەم رىگەيان تاقى كردهو ھە دواى پەيوھندى كردن بەيەكك لەو خىزانانە و پرسیار كردن لە چۆنەتى ئەم تاقى كردهوھيان لەژياندا بەم شپوھە ھاتنە ئاخاوتن و منىش ھەزدەكەم بەھەمان شپوھى خۆيان دەقاو دەق بىنووسمەو ھە بەم شپوھە دەست پى دەكەن.....

(ئىمە لە ئۆردوگای ئىران بووین لە كەنگاۋەر كە ئەكەوئىتە بەينى ھەمەدان و كرماشان لە ۱۹۸۹/۵/۱۰ ئۆردوگامان بەجى ھىشت بەرەو پاكستان ، ھۆمەتى ئىران يارمەتى داین و لىرە پاسيان داینى و ئىمەش پاسپۆرتى تەزوىرمان كرى بوو لە(كوچەى عەرەب) لە تاران و فیزەى پاكستانيان بۆ لىداین نزىكەى ۸۵ ھەزار تومەنى تى چوو ، لە ۱۴ى مانگ ھاتىنە سنوورى ئىران _ پاكستان چووينە ناو قونسولگەرى پاكستان ، (جەفەر خان) بەرپرسى بەشى پاكستان بوو ۱۰ ھەزار تومەنى لى سەندىن و ووتى ئەزانم بەتەزوىر ھاتوون. بەھەرھال ۱۵ ى مانگ گەيشتىنە بلوجستان كە يەككە لە وىلايەتەكانى پاكستان لە شارى (كوئتە) روشتىن بۆ بارەگای نەتەوھەكگرتوھەكان ژۆر بەساردى مامەلەيان لەگەل كرىن ، من ئەو ھەختە ئاسارى كىمىاوى بەپشتىم و سكمەو ھە ماپو لەو ھەختى موقابەلە

کردنما لە گەڵ یەکیەک لە مەسئولی نەتەوێه کگرتووه کاندایە مستەر lie ی بوو ووتە ئەوەتا من ئاساری کیمیاوی بە لەشمەوێه ماوه ، تۆرەبوو ووتی کێ باسی کیمیاوی لێ پرسییوی.

لە مانگی ٥ی ١٩٨٩ تا مانگی ٥ی ١٩٩٠ زیاد لە ھەزار کەس ھاتە پاکستان بۆ بارەگای نەتەوێه کگرتووه کان پێش ئەوێش لە سالی ١٩٨٦ وە خەڵک ھاتبوو بەلام بەئێمەیان ووت ئەوێ لە ١/٥/١٩٨٩ ھاتووێ تە بارەگای نەتەوێه کگرتووه کان لە پاکستان سەفەری بۆنیە ، ئێمەش کۆمیتەمان دروست کرد و بریارماندا رێپێوان بکەین (لەفکرمان چوو ئەوێ ئێمە ھەندێ کەس لە ئێرانێوێ لە گەڵ قاچاخی ئەھاتن کە ئەھاتنە پاکستان لە سنوورەکان پووت ئەکرانەوێ یان لێیان ئەدراو ئەیان کوشتن ، (شەھید یوسف ناسراو بە یوسف لێچە کە وەختی خۆی یەکیەک بوو لەوانە ناوبراو لە پێشمەرگەکانی کوردستان بوو لە سنووری بەشی پاکستان قاچاخی کوشتیان و ژن و مندالە کە ی ھەرچی پارەیان پێ بوو لێیان سەندبوون و وابزانم مانگی شەشی ھەمان سال بوو لە کویتە ناشتمان و ژن و مندالەکانی لەسجەن بوون دواي ماوێهە ک بەربوون).

بەلام کە ئێرانێه کان ئەھاتنە بارەگای نەتەوێه کگرتووه کان یە کسەر وەرئەگیران و سەفەریان ئەکرد ، لە بارەگای نەتەوێه کگرتووه کان بەچاوی دوژمن سەیری ئێمەیان ئەکرد لەمانگی ١٢ی ١٩٩٠ کەمپمان ھەڵدا لە بەردەم بارەگای نەتەوێه کگرتووه کان و پۆلیس گرتینی و دواي شەش پۆژ بەربوون ، لەمانگی ٩ی ١٩٩١ رێپێوانێکی ترمان سازدا پۆلیس دواي لێدانێکی زۆر گرتینی پەنجا پۆژ لە سجن دابووین و دورخراينەوێ بۆ شارێکی دوور ناوی شاری (ماچ) بوو لە سالی ١٩٩٢ بریارمان دا شاری کویتە جێ بەئێلێن و روبکەینە ئیسلاام ئابادی پایتەختی پاکستان ھەموومان ھاتین کەمپی نایلۆنی دروست کراومان لە بەردەم بارەگای

نەتەۋەيە كىگرتوۋەكان ھەلدا و دواى ۱۸ پۇژ نىزىكەى چوار ھەزار پۇلىس شەو دای بەسەرماندا و كەمپەكەيان روخاند، ئەمەش لەزىستاندا بوو ھەموو ئەو خەلكە گىراو بىيىست پۇژ لە سىجن دابوون ، دواى بىيىست پۇژ ەكە بەرىككەوتن لەگەل پۇلىس و نەتەۋەيە كىگرتوۋەكان ھەموو ئەوانەى گىرابوون ۴۰۰ نەفەر بوون بىردىيان بۇ وىزگەى شەمەندەفەر بەرەو كۆيتە (من ئەو وەختە لە سىجن نەبووم لەبەر نەخۆشى) لە پىگا ئەوانەى پەوانەيان كىرەبوون دەستيان لە پۇلىسەكان كىرەبوو ھەو و دەرگای قاتريان شكاندبوو و بەرەو ئىسلام ئاباد گەرانەو ھەو ئەو ماو ھەو تاگەيشتنەو ھەو ئىسلام ئاباد تووشى ئەزىت و بىرسىتى تۆرەبوو بوون بەلام حۇكۇمەتى پاكىستان لە جەرىدەكانىا نووسىبوو كە كوردە عىراقىيەكان ئەيانەو یت (مونشە ئاتى نەو ھەو) پاكىستان ئاشكەركەن ، ئەم تۆمەتەيان بۇ دروست كىردىن . دواى ئەو ھەو لە سالى ۱۹۹۴دا دەكەس مانىيان گىرت لە خواردن بۇ ماو ھەو ۲۹ پۇژ داواكارىمان ئەو ھەو كە بەشىۋەى پەسىمى لە شارى كۆيتەو ھەو بۇ ئىسلام ئاباد بمان كۆيژنەو ھەو لەو ۲۹ پۇژەدا بە فېلى كارمەندانى نەتەۋەيە كىگرتوۋەكان شىكىستان خوارد بۇ جارى دوو ھەم لە سالى ۱۹۹۵ چوار كەس مانىيان گىرت ھەو يەككە لەوانە ناوى عبدالامىر بوو دواى ۵۲ پۇژ كۆچى دواى كىرد . نەتەۋەيە كىگرتوۋەكان ۹ مانگ يارمەتى لى برىن لە سالى ۱۹۹۶ ھەت كەسى تىرمانىيان گىرت بۇ ماو ھەو ۴۷ پۇژ دواى ئەو ھەو نەتەۋەيە كىگرتوۋەكان موافەقەتى نەقلى بۇ كىردىن بۇ ئىسلام ئابادى پاپتەخت ، لە سالى ۱۹۹۷ لە لاىەن بارەگای نەتەۋەيە كىگرتوۋەكان ھەو وورە وورە سەفەريان پى كىردىن بۇ ئوستىراليا و نىوزلاندا و ئەمىرىكا و ھەندىك بۇ سوید و فلاندا ، من لە ۱۹۹۹/۶/۱۷دا گەيشتمە ئەمىرىكا شارى دالاس وولايەتى تەكساس كە ئەو وولايەتە كوردى تۆرى لىيە بەلام كەس لەكەس ناپرسىتەو ھەو ، ئەو ماو ھەو لە تەكساس بووین كەس نەھات بۇلام و ئىستەش لە كاليفورنىام يەك كوردم نەدبوو ھەو بى جگە لەو خىزمەنى خۇمان و ئەو ھاورىيەنى لە پاكىستان پىكەو ھەو بووین . شتىكى تۆر گىرنگ

سەرنجى راکىشام لە چەند سالەى ژيانم لە پاكستان دەربارەى كورد لەو وولاتە..
 دواى گەيشتم بۆ پاكستان يەكئەك ھات بۆلامان پاكستانى بوو ووتى ئىمە كوردىن
 لىرە ۸۵۰ سال پيش ئىستە ھاتووين بۆ پاكستان لە عىراقەوہ لە ناوچەى كەركوك و
 خانەقەين ئەمانە تووشى شەپو ئاژاوە بوون و كۆچيان كوردوہ بۆ بلوچستان و
 پاكستان ، ئەمانە وەك خۆيان ئەلەين ۱۵۰ تا ۲۰۰ ھەزار كورد ئەبن لە شارى كۆيتە و
 دەشتى بۆلان دانەنيش ئەمانە دەسلەتتى تەواويان ھەيە لەو ناوچەيە سەرۆكيان
 ھەيە ناوى (سەردار دىنار خان) ە و كوردەكانى ئەم پياوہ (عبدالرحمان و محەمەد
 على و لياقت و ئىبراھىم و محمودخان و ساحىب دىنار خان) كوردەكانى زۆر شانازى
 بەوہوہ ئەكەن كە كوردن و لەمالى خۆيان دا و لەناو خۆياندا بەزمانى رەسەنى
 خۆيان قسە ئەكەن كە زمانى كوردى (براوى) يان (براخوى) كە شەرەفخان لە
 كۆتەبەكەيدا باسيان ئەكات...

ئەمانەو لەو ناوچەيدا وەك حكومەت وان و دەسلەتتى تەواويان لە ناوچەى
 بلوچستان ھەيە ھەريەكە لە پيش دەركاى خۆى ناوى خۆى نوسىوہ بە فلان
 كەسى كوردى بەلام لەمانە تەنھا نيوەيان ئەزانن كە كوردن و دواى ئەوہى ئىمە
 قسەمان لەگەل ئەكەرن ووردەووردە ئەوانيش خۆيان دەرئەخست كە كوردن..
 ھەروەھا لەوئيش زانىارى ئەوہمان وەرگرت كە لەھندستانيش كورد ھەن و ژمارەيان
 ۸۰ ھەزار كەس ئەبن بەلام وەك ئەوانەى پاكستان دەسلەتتەيان نىہ.. ئەو كوردانەى
 دەھاتنە پاكستان و ئەگەر لە بارەگاى نەتەوہيەكگرتوہكان وەرئەگيرائايە و
 لەترسى ئەوہى حكومەتى پاكستان نەيگرتنايە ئەوہ ھاناي دەبردە مالى
 سەردارخان و لەوى حكومەتى پاكستان نەى دەتوانى دەستيان بۆ بەرى و لەوى
 پارىزراو دەبوون ، سەردار خان (مەلامستەفاى بارزانى) خۆش دەويست وھەندى
 وینەى لاو (پۆژىك چووم گوشت بكرم لە قەساب خانەيەك سەيرم كرد پەسمى
 بارزانى نەمرى ھەلواسيوہ ووت ئەمە كۆيە.. قەسابەكە ووتى.. ئەمە قانئىدىكى

گەره‌ی بلو‌جی یە . منیش ووت‌م ئە‌مه‌ کۆ‌رده‌ و سەر‌ۆ‌کی ئێ‌مه‌ یە و ئێ‌مه‌ کۆ‌ردین با‌سی کۆ‌ردم بۆ‌کرد ، ووتی کە‌واتە‌ ئێ‌مه‌ و ئێ‌وه‌ فەر‌قمان نی‌ه‌ هە‌ری‌ه‌ک نە‌تە‌وه‌ین . ئە‌مانە‌ کە‌مێ‌ک بێ‌ نا‌گابوون لە‌ کۆ‌ردستان جگە‌ لە‌ خوێ‌نده‌واره‌کانیان) .

ئە‌وه‌ی لێ‌ره‌دا با‌سمان کۆ‌ردو لێ‌وه‌ی دو‌این بە‌شی‌وه‌یه‌کی گشتی و کۆ‌رت بوو لە‌ بارو‌و گۆ‌زه‌رانی ژیا‌ن و پێ‌ش‌هاته‌کان کە‌ بۆ‌ کە‌سایە‌تی کۆ‌رد هاتو‌نه‌تە‌ پێ‌ش و ئە‌م کە‌سایە‌تییه‌ چۆ‌ن رە‌فتارو هە‌لسو‌وکە‌وتی لە‌گە‌ڵ ئە‌م دۆ‌خانه‌دا کۆ‌ردووه‌ ، کە‌واتە‌ لا‌وی کۆ‌رد و رۆ‌شن‌بێ‌رو خە‌بات‌گێ‌ری کۆ‌رد زۆ‌ر دە‌مێ‌که‌ ئە‌و ئازادی و سە‌ری‌ه‌ستی و ژیا‌نه‌ پر لە‌ ئاسو‌وده‌یییه‌ی نە‌دی‌وووه‌ و هە‌میشە‌ بارو دۆ‌خی ژیا‌ن بە‌ره‌و خراپ و با‌ری دە‌رونی ها‌وولاتی کۆ‌رد تە‌نگاو ترو شی‌واوتر‌بووه‌ و گۆ‌زه‌رانی‌شی پو‌وی لە‌ خراپ‌ی نا‌وه‌ .

کە‌واتە‌ لە‌ ئە‌نجامی کار‌تی‌کردنی ئە‌و هە‌موو گۆ‌رپا‌نکاری و قۆ‌ناغه‌ سە‌قام‌گیر‌نه‌بووه‌کانی کۆ‌رد وای کۆ‌ردووه‌ هە‌موو بی‌رو پا‌و بۆ‌چو‌نێ‌ک بۆ‌ رز‌گار‌بوون لە‌ پێ‌ش‌بینی‌وه‌ بێ‌نی‌تە‌ ئارا‌وه‌ هە‌رچە‌نده‌ تائە‌م قۆ‌ناغه‌ش هی‌وا و ئا‌وات و حە‌زه‌کان هە‌رما‌وون و هی‌شتاش هە‌ستی کۆ‌ردایە‌تی و گیا‌نی بە‌رده‌وام بوون و مانە‌وه‌و خە‌بات و تێ‌کۆ‌شان و قۆ‌ریانی دان لە‌ گیا‌نی کە‌سایە‌تی کۆ‌ردا هە‌رما‌وه‌ سە‌ره‌پای هە‌موو ئە‌و کۆ‌سپ و تە‌گە‌رانه‌ش .

بە‌لام ئە‌مه‌ش هە‌رکە‌مه‌ و بە‌رده‌وام بوونی زۆ‌ر نا‌کێ‌شی چون‌که‌ خە‌ری‌ک بوون و پا‌به‌ند‌بوون بە‌ شۆ‌پش و خە‌بات و نە‌تە‌وه‌پە‌رسی ئاکامی خۆ‌ی هە‌یه‌... واتە‌ کاتی‌ک نە‌تە‌وه‌یه‌ک بە‌ ئاکامی خە‌باتی بگات و ئازادی سە‌قام‌گیر‌یێ‌ت و هە‌ست نە‌کات ژیا‌نی گۆ‌رپا‌وه‌ و بە‌ره‌و باش بوون نا‌چی ئە‌وه‌ بی‌گومان بی‌ر لە‌و گۆ‌رپا‌نکاری‌ه‌ش دە‌کاتە‌وه‌ و ئە‌و هە‌ست و بی‌رو بۆ‌چو‌ونه‌ سست و لا‌واز دە‌بی‌ت و دە‌بی‌تە‌ بنە‌مایە‌ک بۆ‌ دو‌وبارە‌ سە‌ره‌ل‌دانه‌وه‌ ..

قۇناغى دوايى پاپەرىن

دىموكراتىيەت و ژيان لە سىبەرى ئازادى و سەربەستىدا تام و چىڭىكى ھىندە خوش و سۆزىكى ھىندە گەورە و بەھىز بە مەزۇ دە بەخشى تارادەيەك ھەموو ناخۆشى و نەھامەتەكانى ژيان لە پىرو خواستى ئەو كە سايەتە تىنەو بە ئازادىيە لە پىردەباتەو . كە سايەتە كورد لە مەزە تىنەو ئەو قومە ئاوەى ئازادى و ژيانى سەربەستىە بوو ، ھەربۆيە لە بەھارى سالى ۱۹۹۱ دا ئەو ھىواو ئاواتە دىرىنەى كورد ھاتەدى و كوردستان بە ھىزو بازوى رۆلەكانى و جەماوەرى چاوەترس و بە جەرگەو ئازادبوو ئەو پۆژانە گيانى بە ختەو ھەرى و گيانى قورىانى دان و بەر خۆدانە بەرگولەى دۆژمن گرى دە داو جەستەى دۆژمنانى دەسووتاند .

ئافەرەتەنى كورد لاوانى كورد مەندالان و پىرو پەككەوتە لە سەر كۆلان و سەرشە قامەكان ھىرشىيان دەكرد ، كوردستان ئازاد و سەربەست بوو ، لایەنەكان و ھىزى خەباتگىرو شۆرشگىرى كورد بە جلوبەركى شەرەف و كەرامەتەو گەپانەو كوردستان و گيانى شەھىدان بۆ ھەمىشە خەوايەو .

كەواتە ژيانى دىموكراتىيەت و دەسەلات بە پىو ھەردن لە لایەن كورد و خودى شۆرشەو واتەى ژيان و بەرھەمى رەنجى خەبات و قورىانى دان دەدات... لە سەردەمى خۆیدا سىستەمى دەولەت بە (سىستەمى دىموكراتى) ئاوەدەبرا و لەو دوو قۇناغەدا بەرچاۋو دەكەوت...

قۇناغى يەكەم... لەو وولاتە بچوكە كۆنەكانى يۇنان دا بوو لە نەزىكەى سالى ۵۰۰ پ.ز. قۇناغى دووھەم... لە گەل دەركەوتنى شۆرشى فەرەنسا ۱۷۸۹ پ.ز. كەواتە كورد خەبات گىرپان و جەماوەرى سەمدەو لاوان و رۆشنپىران بەو ئاواتەو بوون پۆژىك لە سىبەرى دىموكراتىيەت و سەربەستى و ئازادى دابەو پىنەو ، ھەرچەندە

دۆخەکان ئارام و سەقامگیر نەبوون و شەڕی پێکدادان لە گەڵ پۆتیم هەر بەردەوام بوو. بە تایبەت لە شارێ کەرکوک. کە هەوایی تەواو دەدرا بۆ ئازاد کردنی و ئازادیش بوو، بەلام پۆتیم پێگای نەدەدا ئەو ئازادیە تاسەریبێت و لەلایەن هێزە زلەتیزەکانەوە بۆ جارتیکی دی کارتی سەوز دەدرایەو پۆتیم و دووبارە هەوری رەش و گلاوی خۆی بەرەو کوردستان هێنایەو و ئەم جارەیان نەتەنها پێشمەرگە و لایەنەکان و سیاسەتمەداران و دڵسۆزان ئاوارەبوون بە لکو هەموو جەماوەری کورد بە تێکڕا ئاوارەبوون و کەوتنە پێگا بەرەو چیاکانی کوردستان ئەمەش دەرسێک بوو بۆ دۆشمنانی کورد کە ئەم جارەیان کورد یەک دەستە و دروشمی مان یان نەمانی هەلگرتووە...

سەرەتا لە لایەنەکانەوە دەستی پێ کرد واتە هێزی پێشمەرگە شکاو بەرەو دواوە گەڕانەوە و پوویان کردەو چیاکان . لەو سەرەدەمانە فەرمانڕەوایەتی بەرەوی کوردستانی بوو ، هەرچەندە فەرمانڕەوایەتی میلیشیای بوو واتە چەكدارێ و کاری سەربازی و کۆکردنەوی هێز یەكێك لە ئامانجە سەرەکییە بنەرەتیەکانی لایەنەکان بوو بۆ ئەوەی بتوانن هێزو دەسلالت و فەرمانڕەوایەتی خۆیان بچەسپێنن . کەواتە دەتوانین بڵێن ئەو ئازادی و سەریەستیە فراوانەیی کوردستان وەك خەونیکی باوەرپێ نەکراو بوو چونکە هەرگیز کەس لەو برۆیەدا نەبوو ئەو بارودۆخە بێتە ئاراوە و بەوشێوەیەش ئامادەکاری بۆ بەرپۆهەبردن و کارکردن و بەرنامەدانان نەبوو لە دۆخیکی واناسک و ساوادا نەدەبوو هەرلایەك بەو خێرایە بکەوێتە کاری سیاسی و هەڵدان بۆ فراوانکردن و پەرەپێدانی لایەنەکی خۆی و پراکێشانی جەماوەری زیاتر بەهەر شێوەیەك بێت و بیر لەوخەلگەنەش نەدەکرایەو کەچۆن و کێن ؟؟ ئەگەر لایەك بیویستایە کەسێک بگرت و سزای بدات ئەو ئەو ئەو تر باوەشی بۆ دەکردهو و دەی کردە بەرپرس و پارەیی دەدایە و حساباتی لەوانەیی ماندوویلاک بوو و خەباتگێری شاخ و پێشمەرگایەتی و دەریە دەری زۆر زیاتر بوو.

ھەرچەندە ئۇ ماۋە كەمە مەۋدای بەجە ماۋەرى پۆشنىبىرى كورد نەدا لەبارى ژيان و ھەلسوكەوت لەگەل ئۇ بۆخەدا قسە بكن ، چونكە ھەستى نەتەوايەتى و كوردايەتى بەسەر ھەموو كۆسپەكاندا زال بوون و مەۋدای ئەۋەيان نەدا بىرو بىرۆكەى مرقىي و نەتەۋەيى و پەرۋەردەى و كارەخزمەت گوزارىەكان بگىرتەۋە ، پەنگە ئەم پىگەنەدان و چەۋاشەكردنە دەگەپايەۋە بۇ پاراستنى بەرژەۋەندى تاييەتى لايەنكارى و خزمایەتى لە چوارچىۋەيەكى تەسكەۋە ، كەۋاتە ئۇ ژيان و بەرەنگاربوونەۋەيە گۆرانكارى ئۇ تۆى ھىنايە ئاراۋە ئەمەش سىستەم و بەرنامەيەكى دارپژراۋى نىۋنەتەۋىيە كە چەندەھا سالە لەسەر ناۋچەكەو دانىشتوانى پەيپەۋى دەكرىت... خۆئەگەر كەمىك بەۋردى لە ناۋەپۆك و پراستى سەرچەم بابەتەكان وردىبىنەۋە دەبىنن پاۋ ھەلۋىست و پقتار بەرامبەر بە گەل و مىللەت چۆنە....؟؟؟؟

كاتىك كورد دەستى دايە شۆپش و خەبات كردن و بىيارى كۆشش و قوربانى دا لەچوار چىۋەى يەك بىرو سىياسەت و پىرەۋدا و سەرتاپاي كوردستان بوۋە گۆرەپانى جەنگ و خەبات و قوربانى دان... كەۋاتە لىرەدا ھىۋايەك لەدايك بوو...؟؟؟؟ پاشەپۆژىك بەرجەستەى خۆى نىشان دا. بەلام ئەۋەندەى نەخاياند لەسەرەتاي بەرقەپار بوونى ئەم شۆپشەدابوو كە دووبەرەكى و جوداي لەنىۋ كورد سەرى ھەلدا و گيانى شەپەنگىزى وشەپى براكوژى و كورد كرايە دووپارچە كەئەم پەنگ دانەۋەيەش لەنىۋ خەلكى دا بەبى ئەۋەى لەپراستى و دروستى ئۇ پووداۋانەش گەيشتبى گەۋرەترىن پكەبەرايەتى و خيانەتكارى دەنۋىن دژى بەرامبەرەكەى... لەبابەتەكانى دوايماندا بە درىژى لەسەر ئەم باروبۆخە دژۋارە دەۋىن كەئەمۆ لەئەۋروپا دا لەنىۋان خىزانە كوردەكاندا نۆر بە ئاشكرا رەنگى داۋەتەۋە ، ئەگەر بىيىنە سەر ئەم دياردە ووردانەۋ باسكردنىان ، لەسەرەتاي پاپەپىن وئەو جۆش خرۆشەى جەماۋەرى كورد و دواتر پووكردنە ھەلبىزاردن و

دانانی حکومەتئەکی کوردی و دەرچوون لە و گەمارۆی پزیمی بە عەسی بەغدا کە دەزگا ئیدارەکانی خۆی لە ۱۹۹۱/۱۰/۲۶ لە کوردستان کیشایە وە ، ئەمەش دواى بە ئەنجام نەگەشتنى ووتووێژەکانی بەرەى کوردستانى و پزیمی عێراقى بوو... ئەم بربارە لە وەو سەرى ھەلدا کە کورد ناتوانی کاروبارى خۆی بەرێوەبەریت... ئەو بوو لە ۱۹۹۲/۰۵/۱۹ پزۆسەى ھەلبژاردن دەستى پى کرد ، پەنگە پيش گەپانەوێ جەماوەرى کورد دواى کۆپەووەکە بۆ کوردستان ئەو بوو دواى چەند مانگێک دووبارە پاپەپىنى دووھم دەستى پیکردەووە و ئەم جارەیان پزیم بەسانایی تر دەرچوو ، ھەرچەندە پيش ئەمە ژيانى ئەو خەلکە لە ئاوارە یەدا گەلێک دژوارو خراپ بوو چەندین پۆل لەلایەن دەزگاگانى پاسداران و میتى تورکیەو پێگانەدەدرا ئەو خەلکە ماندووە ئاودیوو بیئت و لەھەندى جیگاوە پێگای ئەوێان نەدەدا بە ئاسانىش خۆراکیان بۆ بچیت زۆر لەودیمەنە دل تەزێنانە کاریگەر بوون و پای گشتى دوونیای ھەژاند و خەلکی ھەر خۆراگریوون سەرەرای زۆر قوربانی و لەدەست دانى گیان و سامان ، ئەو جەماوەرە ھەربەبەرەو دەگەپا چارەیەک بۆ کیشەکی بدۆزێتەو . ھەربۆیە پێگای چیاو خەباتى گرتەبەر... کەواتە ئەمجارەیان تەنھا ھیزی پيشمەرگەنەبوو بەلکوو ھەموو جەماوەر بوو.

لە سنووری تورکیا کیشەى زۆر پيش ھات بۆ ئەو ئاوارانەى کەوتنە دیوی تورکیا و لە ئوردوگاگاندا وەک زیندانێک پێگای دەرچوونیان نەبوو بەشیوەیەکی ناشیرین پەفتاریان لەگەڵ دەکرا و زۆر خەلکیان زیندانى دەکرد و تۆمەتى جۆراوجۆریان دەخراپە پال ھەرچەندە ھەمیشە تورکیا دەرگایەکی باش و ئاسان بوو بۆ پێگای قاچاخچى ، چونکە باندی مافیا کارەکانیان بە پارەمەیسەر دەبوو کەواتە بەھۆى ئەم پێگایەو زۆر لەو خیزانانە پوویان کردە یۆنان و لەوێ نیشەجى بوون و لەوانەش ھەن تانیستا ماونەتەو کیشەى پەنابەریان ھەبە لەو وولاتە و ناشتوان دەربازین لەوانەش ھەن ئیستا خاوەنى پاسپۆرتن و و ژيانیان باشە . ئەوانەى

دىيوى ئىرانىش بەھمان شىۋە كىشە و گىرتيان ھەبوو بەلام لەبەر ئەوھى ئىران زياتر خاوەن ئەزمون بوو لەم كارەدا و ئەو بۆچەندىن جار خەلگى ئەم سەنورە پوودەكەنە ئىران و لەئوردوگاكاندا دەژىن و پەفتار بەشىۋەيەكى دى بوو ھەرچەندە ناتوانىت بلىيت لە سەداسەد باش بوو بەلام بەپىژەيەك لە پەفتارى تورك باشتربوون ھاوکارى و خوازدن و فرىاگوزارى باش بوو لە لایەكى دى جەماوھرى كوردستانى ئىران زۆر مەردانە ھەلمەتى ھاوکارى و كۆكردنەوھى خۆراك لەسەر جەم شارەكانى كوردستانى ئىران بۆيان دەستى پى كەردبوو، توانيان بۆلگى ديارو بەرچا و بگىن ، لىرەش ھەمان دەركاى دەربازبوون ھەبوو بەلام بەشىۋەيە توركيا نەبوو، ھەندىك لەوانە لە ئىرانەوھ دەچوونە توركيا وەك ئەم سالانەى دوايى، يان پاكستان كە باسما لىۋەكرد لە ھەشتاكاندا و تا كۆتايى ھەشتاكان بوو يان ھەول دەدا بەشىۋەيە فەرمى لە پىگاي چەند دامودەزگايەكى رۆشنىبرى و كەلتورى و تايىبەت بەبارى پەنا بەرى كە ئەم ھەنگاوانەش زۆر بەدەگمەن جىيى خۆى دەگرت يان بەشىۋەيە قاچاخ و كارى سەفەرى بۆدەكرا ئەوھش زۆر گران بوو دواى ئەوھش پارەيەكى زۆرى دەويست و ھەموو كەسنىك نەيدەتوانى يان نەيان دەوئرا. چونكە لە ئىران گىرتنى كەسنىك بە كارى لەو جۆرەوھ ئەوھ بەربوونى زۆر گران دەبىت و سزاكانى زۆر توند دەبن .

ھەرچەندە ئەوكات و دواى گەپانەوھى بارودۆخەكان بۆ سەپرىي راسىتى خۆيان و سەقامگىربوونەوھى ھىزى بەرەى كوردستانى و گەپانەوھى ھەموولايەك بۆ جىگاوپىگاي خۆى بەتېكراى بىرو پاو و بۆچونەكان ھەولئى ئەوھيان دەدا ئەو ئەزمونە بپارىزن و پاشان جەماوھر بپواى بەولايەنانە ھەبوو تامەزىقى بىنين و گىتوگۆ ھەلسوكەوت كردن لەگەليان وەك خەونىك و ابوو... پىرسەى ھەلبژاردن و دامەزراندنى حكومەتى ھەرىتى كوردستان دواى دارمان و دووبارەسەرنەكەوتنى دانوو ستاندەكانى لايەنەكان بوو لەگەل پىژمى پىشوو بەس ، واپى دەچوو

ھەردىولا گەيشتەنە ئەو بېروايە دەبى ھەريەكە بۆ خۆى و بى دەنگ كارى خۆى
بكات بۆيە بېرۆكەى دامەزاندنى حكومتى ھەرىم و پەلەمان و پىرسەى ھەلبىزاردن
ھاتە ئاراوھ لىرەدا ھىواو متمانەيەك كەوتە دلى جەماوھەرەوھ بەو شىوھەيە گەشېنى
و بىروا بەخۆبۇون ھەموولايەكى گىرەوھ... ھەبوون ئەوانەى پىش ھەلبىزاردن
دەرچوون و پوويان كىردە ھەندەران كە سەرەتا پىژەكە بەو شىوھەيە نەبوو...
ھەرچەندە ئەوسەردەمە بەجۆرىك جەماوھەرى كوردستان تىگەيشتىبوون كە
بەدامەزاندنى پەلەمان ھەموو بارودۇخەكان دەگۆپىن واتە لەخراپەوھ بۆ باش ،
برىسەتى و ھەژارى و كەم دەرەمەتى نامىتى و ئاوەدانى و شارستانىتە دىتە ئاراوھ
چونكە ئىمەى كورد ھەمىشە لەژىر زولم و زۆر ستمە دا ژياوون و دەبى ئەم ئازادى
و سەربەستى يەش بېپارىزىن و بزەنن چۆن كاركانمان بگەين .

جەماوھەرى راپەريوى كورد بەدلىسۆزى و جەربەزەيى خۆى و گيانى لەخۆبىردوى
دەستى دايە ھەلبىزاردن و ھەر لەسەرەتاي ھەلبىزاردن و دواى دەنگ دان خەرىك بوو
شەپى براكوژى و گولەى كورد كوژى بچىتەوھ بەئاسماندا چونكە بېروابوون بە
دەرئەنجامى دەنگەكان بوو بووھ كىشە...

لىرەدا ھەلۆيستەيەك بەرامبەر ئەو پووداوانە، نىشانەيەك بەدىاركەوت كە ھىشتا
ئىمەى كورد ماومانە لەو جۆرە تاقىكردنەوانەدا سەركەوتوبىن ھىشتا كاتى
ئەوھەنەھاتوھ بە خۆمان ھەموو دەرەنجامەكانمان پى قبول بگىرت ، ئەتوانم
ئەوھەش بلىم ئەوھ شانزە سال تىپەريوھ و چەند حكومت گۆپاھ و چەندىن
گۆرپانكارى ھاتوونەتە ئاراوھ بەلام ھەر ماويەتى و ئىستەش ئەو دەرەنجامە
دىموكراتىيەمان پى قبول ناكىرت . بەلام لەم كاتانەدا چار ناچارى وادەكات دەبى
پازى بن و ھەرچۆن بووھ ھەولە پىكەوھژيان بدىت ئەگەرنا ئەوھ كارەسات و
مالكاولى بەرۆكمان دەگرى ، كەواتە ھەلبىزاردنەكان لە نىوان قبول و قبول نەكردنى
و كىشمە كىشى ئەم پايانە دەرەنجام بەھىمەتى دلىسۆزان ۵۰ بە ۵۰ پەسەندكراو لەم

قۆناغه‌دا كه زۆر له و گه‌نجانەى به‌پىرى ته‌سكى حەزىايەتى گۆشكرابوون و ئەو دۆخە گرزو ئالۆزەيان دى و هه‌لۆيسىتى هه‌موو لايەكيان هه‌لسه‌نگاند دووباره ساردبوونه‌وه و برۆايان له‌ئاست كيشه‌كان له‌ق بوو و بپيارى ده‌رچوون و پوكردنه هانده‌ران هاته ئاراوه . ئەم ئەزموونه‌ش كه‌وته به‌ر تاقىكردنه‌وه و دواى ئەوه‌ى كه‌وته پىنگايه‌كى بن به‌ست و هه‌موو گرفت و كيشه ئىدارى و سياسى و ئابورىه‌كان له داموده‌زگاكانى حكومه‌ت كه له گه‌وره‌ترین كيشه‌وه تاده‌گاته لاهه‌كى ترين كيشه هه‌موويان بن به‌ست بوون و پىنگاچاره‌يان نه‌ماو ده‌رگای شه‌پوپىك دادان كرايه‌وه خۆنه‌گه‌ر ئەوده‌رگايه له‌لايه‌ن كه‌سانى به‌رژه‌وه‌ند په‌رست وه بووبىت به‌لام له‌لايه‌ن سه‌ركرده‌يه‌تیه‌كانيان‌وه خوایستىك بۆ ئەو مه‌سه‌له‌يه هه‌بووه به‌لام نه‌زانراوه چۆن و ئەوه‌ش بووه هه‌ل...

شه‌پى ناوخۆ هه‌ميشه به‌يه‌كێك له‌و هۆكارانه ده‌بينرێن كه هانى گه‌نجانى كوردى دا بۆ سه‌فه‌ركردن و دووركه‌وتنه‌وه له دۆخه ئالۆزه‌كه‌ى كورد ، په‌نگه به‌لاى زۆر كه‌سه‌وه ئەم هه‌نگاوه به‌راكردن و خۆدزىنه‌وه له‌ياستيه‌كان پىئاسه كرابىت به‌لام كه‌ى ئەوان توانيويانه خاوه‌نى بپياربن و ئەوه‌نده كاريگه‌ريان له‌سه‌ر گۆرپانى دۆخه‌كان هه‌بووبىت ، جگه له‌وه‌ى كه ده‌بى چەك له‌شان بكه‌ن و به‌ره‌وبه‌ره‌كانى شه‌پ و شه‌پى كورد كوژى بكه‌ن . په‌نگه هه‌ر بپروپايه‌ك به‌كۆمه‌لىك هۆكارى تايبه‌ت به‌خۆيه‌وه شه‌پى كورد كوژى نه‌ك به‌ته‌نها له‌نيوان پارتى ديموكراتى كوردستان و يه‌كيتى نيشتمانى كوردستان بوو به‌لكو بزوتنه‌وه‌ى ئيسلامى ئەوكات و پارتى شۆسياليسىتى كوردستان كه هه‌ردوو لايه‌نى (پارتى و يه‌كيتى) شه‌ريان له‌گه‌ل كرده‌وون و ئالۆزى زياترو گرزى كيشه‌كان به‌ره‌و توند ترده‌چوون ، دواتریش شه‌پى گه‌وره‌يه‌ى هه‌ردوو لايه‌نى گه‌وره له‌مه‌يدان دا كه ئەمه‌يان كاريگه‌رى سلبى گه‌وره‌ترو به‌رچاوترى هه‌بوو به‌شيۆه‌يه‌ك كوردستان بووه دووپارچه‌و دروست بوونى دووده‌سه‌لات و فه‌رمانپه‌وايه‌تى ، دابپرانى خه‌لكى له‌هه‌موو به‌رژه‌وه‌نديه‌كان و مال و

سامان و كەسووكارىيان ئاوارە يەك لە ھەولتەر نەتوانى سەردانى سەلىمانى و شارەكەى خۆى بىكات يان ئاوارە يەكەى ھەولتەرى بەھەمان شىۋە لە سەلىمانى... نەگەر چاومان بەژيانى ئاوارەكان بىكەوتايە لەمالان و بەسەر خەلكىەو ە يان لەشوقەى پوخاوى بى دەركاوپەنجەرەو كەلاو ەدا ژيانىان بەسەردەبرد ، با كىشەو گىرفتە كۆمەلايەتەكان و بىكارى و نەبوونى دەرامەتى ژيان بوەستەن ، پاشان بارى ئالۆزى دەرونى و بەھۆى بەردەوام بوونى شەپەكان و كۆزىنى كەسايەتى كورد لە ھەموو ئاستەكاندا و بەفەر قارىگەرى سەلبى و دۆزى ھەبوو لەسەر بىرو ھۆشى جەماوەرى كورد... دواى ھەولدانى دۆستان بۇ پاگرتنى ئەم شەپە ، قۇناغى نەشەپ نەناشتى واتە (شەپى سارد) كەئەمەيان قارىگەرى خراپەتى لە پووى دەروونى يەو ھەبوو لەكاتى شەپدا دەزانرا كە شەپە بەلام لە قۇناغى نەشەپ نەناشتى چى بىت...؟؟؟ دروست بوونى ئالۆزى و زىيادبوونى پۇڭ لەدواى پۇڭ لەگەل خراپ بوونى دۇخەكان بە ئالۆسكاوتر ، بارى دەرونى و بى ئومىدى لاي كەسايەتى كورد زىيادى دەكرد و كۆرەپو كۆرەنە ھاندەرانىش بەرەو زىيادبوون دەچو بەشىۋەيەك ەك كۆچىكى بەلىشاۋى لىھاتبو ، لەلايەكى ترەو ە باس لەو ە دەكرىت كەكارى ئاۋەدانكردنەو ە پىپۇڭەى خزمەتگوزارى دروستكراون ، پاستە كار كراو ە دەكرى بەلام ھىشتا ئەوانەى كەكراون كەمن و پىۋىستە زىاتر بىكرىت و پاشانىش ئەو ە منەتى تىدانى ە نەركى ەشەنەنەرە ە دەبى بە جوانى بەئەنجامى بگەيەنن ، چونكە جەماو ە مەمانەى بەوان بەخشىۋەو ئەوانىش دەبى لەئاست ئەو مەمانەيەدانن ، بەم پى يە لاۋى كورد كەسايەتەكى سادەوساكار تەنھا رىگا چارەى ژيان و بەسەربىدى كاتى خۆى و دۆزىنەو ەى ئايندەو پاشەپۇڭى لەم ژيانەدا ەلگرتنى چەك و پووكردنە بەرەكانى شەپ يان كاركردن بوو لەدەزگا حەببەكان يان لەھەر لىستى لايەنىك لە دامودەزگايەكى حكومى كارىكات و بەمۇچەيەكى زۆر كەم كەنەتوانى تەنانتە سادەترىن پىداۋىستىيەكانى خۆى بەدەست بىنى ، ئەمەش بەس نى ە بۇ

گەنجىك لەوانەيە لەسەرەتايى ژيانى دا پىي پازى بىت و بەس بىت بەلايەو بەلام
 زياد بوونى ئارەزوو و ھىواكان ھەمىشە لەزياد بووندان و لەگەل گەورەبوونى مېشك
 دا ئەوانىش گەورەدەبن . ئەگەر ولاتىك وەك سىجىتىكى داخراو يان ئاگردانتىك كە
 بەبچوك ترين جوولەو يارى كردن گر بگىرت ئەو ھى پەحمانە دەبىتە قوربانى ئەو
 ئاگرەو پاشانىش كەس باسەت ناكات و زۆر بەخىرايش لەبىردەكرىت ، كەواتە
 بىر كەردنەو لە ھەندەران و دەر باز بوون بەلاي گەنجەو كارىكى ھەنووكەي باش بوو
 ئەگەر بۇ ھەتاهەتايىش نەبى خۆ ئەو بۆكەتتىكى ديارى كراو تادوخەكان ھىوايەكيان
 پىتوھ ديار دەبى ئەوكات ئەو گەنجانە بەبى ئەوھى كەس پىيان بلى ئەو بەخۆيان
 ھەست بەوھ دەكەن كەوائىستە كاتى گەرانەوھ ھەيە و ئەمرو بەپراستى ولات
 پىتويستى بەوزەو توانايى ئەوان ھەيە .. كەواتە بىرو بۆچونەكانى گەنجى كورد لەم
 گىژەلوكەيە دا دەسوپىتەوھ ..

ھەنگاۋەكانى كەسايەتى كورد بەرەو ھەندەران

كاتىك باس لەپەو يا پەنابەرى و سەفەر دەكەين ھۆكارو تايبەت مەندى بۆ پوودانى
ئەو رەو ھەيە ، چەند لايەننىكى سەلبى و ئىجابى لەژىر پەردەي راستىيەكاندا خۇيان
حەشارداۋە ، ئەگەر ئەو لاپەرانە ھەلدەينەۋە ئەو بۆمان پوون دەبىتەۋە كە
كاردانەۋە كارىگەرى ئاكام و پاشماۋەكانى لە ئايندەو پاشەپۇژى ئەو كەسايەتى يە
بەدياردەكەون ، لىرەدا گرنەگە ئەم خالانە پىتش چاۋبىگىرەن كەبوونى كۆچ بۆچىيە... ؟
لەپىننارۋى چى دايە... ؟ كىن ئەوانەى كۆچ دەكەن... ؟ دەبى چۆن خۇيان بۆ ئەو
كۆچە ئامادەكەن... ؟ ئەو پىگا و جىگاۋ كەسانەى دەبنە ھۆى دەربازبوونىان كوۋىن
و كىن... ؟ يەككە لەو خالە گرنەگانەى كە دەبنە ھۆى فرەبوونى كۆچ ، زىياننىكى ئازاد
و والايە بۆ سەفەرۋ چوونە دەرەۋە چونكە وولاتىك ۋەك زىنداننىكى گەرە ئەو
كەسايەتتە توۋشى ھىلاكى و ماندوو بوون نارەحەت و بىزار دەكات لەچار چىۋەى
ئەو سەنۋورە دەستكردانەى كە ۋەك چوار دىۋارى زىندانەكان وايە . ئەمەش
ۋادەكات كە چەندىن پىگەى دى بۆ دەرباز بوون و بىننىنى دونيا بگىرتە بەر ، ئەۋىش
لەچەند ھەنگاۋىكدا خۆى دەبىننىتەۋە .

لەولاتىكى ۋەك ئەو وولاتانەى ئىمەدا جۆرى سەفەر كردن زۆر جىاۋازى ھەيە و
ئەۋىش دەگەرپىتەۋە بۆ شىۋەى ئەو سىستەمە سىياسىيەى كە پەپەرە دەكرىت و ئەو
بۆچوونانەى كە ھەن و لەمەسەلەكانى زىان دەپۋان و بەپرواى ئەوان ئازادى و
سەربەستى كارىكى باش نىيە و كەسايەتى تەرە دەكات و دواتر گرتەۋەى مەحالە
بەلام نازانن بەو شىۋەى ئىستە و فرىنى ئەو كەسايەتتە ماناى ئەۋەى گەرپانەۋەى
دەجار مەحالە ، ئەگەر بەراۋردىكى بچوك بىكەين لەم وولاتانەى پۇژ ئاۋا كە مرقۇ
دەتۋانى بەۋىستى خۆى و ھەركات بىيەۋى بۆ ئەو وولاتەى وىستۋىتەى دەتۋانى
سەفەرىكات و بەبى گرفت دەگەرپىتەۋە لەبەر ھۆيەكى زۆر سادەش ئەۋىش ئەۋەى

ئەو ژيانەى كە لىرە ھەيەتى لەھىچ وولاتتىكى تر دەستى ناكەوئەت و ھەندى جارىش ئەگەر كارى باشترو ژيانىكى چاك ترى دەستكەوئەت كەس پىنگاى لىناگىرئەت و دەتوانئەت بەشئوھى فەرمى بىروات و ئەوھش ناكاتە كۆچ و پەنابەرى . بەلام لە وولاتانى وەك ئىمە مانان دا زۆر بەپىچەوانەوھ لەم مەسەلەيە دەپوان .

خۇ ئامادەكردن بۇ ھەر سەفەرئەك پىئويستى بەوھ ھەيە ئەو كەسە لەپووى ئامادەكارىكانەوھ كە دەخوازن بۇ ئەو سەفەرە واتە بەپىئى ئەو سەفەرەى كە دئە پىنگاى خۇى ئامادەدەكەت و ئەگەر سەفەرئەك بۇ ھەندەران بئەت ئەوھ جىاوازى ھەيە پىئويستى بەچەندىن ئامادەكارى و خۇسازدان ھەيە لەوانە بەپەلى يەكەم پارە واتە ئەو پارەى كە بۇ گەيشتە شوئىنى دىارى كراو پىئويستە و دواتر بوونى پاسپۇرت تا بتوانئەت سنورى ئەو وولاتانەى كە دەتوانئەى بەو پاسپۇرتە ببەزئەت و پاشانىش پىداوئىستى جەل و بەرگ و ھەندى شتى دى كە مەوۇ لەماوھى سەفەرىدا پىئويستى .

بەلام ئەوھى سەرنج پاكئەشە و پىئويستى بەباس كردن ھەيە ئەم شئوھ سەفەرەنى كورد بۇ ھەندەران و ئەو جۆرە خۇئامادەكردنە كە ئەوئەش بەچەند قۇناغئەك دا تئەدەپەرى و بەپىئى بارودۇخەكان مامەلەيان لەگەل دەكرئەت ، چونكە لاوى كورد ئەوانەى بەدرئەزى ژيانى خۇيان پاسپۇرتئەكەيان بەوئەنى خۇيان و بەناوى خۇيانەوھ نەدبەو و ئەبى ئەمەزەھەيان بئەت ، سى گومان سالانى دواى پاپەپىن و بەھوى بارودۇخى سىياسى ناوچەكەوھ زۆر بەكەمى دەتوانرا پاسپۇرتى فەرمى دەربئەت و پاشانىش زىاتر پارەى دەوئەت و بى لەوھى كە بەترسەوھ ئەو خەلكە دەچوونە كەركوك لەبەر ئەوھ لەكوردستان بەئاسانى ئەو كئەشەيە چارەسەرنەدەبوو و پاسپۇرتى ھەمە جۇرئەش ئەوھندە زۆر بوون بەناوى خۇتەوھ بەوئەنى خۇتەوھ و بەناوى ترەوھ . نرخی ئەم پاسپۇرتانەش دەگۇپا و نرخیكى دىارى كراوى نەبوو سەردەمانئەك گەنگ نەبوو ئەم پاسپۇرتە بەناوى خۇتەوھ بئەت يان ناوئەكى ترەوھ

ھەندى جارىش ئەو ناو ھى ئافرەت بوو و پاسپۇرتە كەش بۆ پياويك بوو، ھەندى جارىش بە پىچەوانەو بە ناوى پياو ھەو بۆ ئافرەتەك تەنھا و تەنھەكان دەگۇرا . دەبوو لەباتى لەرنگاى دەزگا بەرپرەسەكانەو و لەرنگاى ھۆمەتەو ئەم كارەبكرىت ھەندى كەس بە شىو ھى ھەرمى و بەدىار چاوى ھەموو كەسىگەو لەمالەكانى خۆيان بە شىكى و ھەزارەتيان گواستبوو . لای خۆيان و لەوى كارايان دەكرد و بەوشىو ھى دەتويست پاسپۇرتيان بۆ دروست دەكرى ئەویش بە پارەى خۆى ، تەننەت دەزگاكانى ھۆمەتەش ئەو ھەيان دەزانى كە ھەلگى ئەم پاسپۇرتە ناوى خۆى نىو و ئەو ناو ھى ھەلگرتو ھە ساختە ھە و پاشان نامەى دەزگا ھەبەكان كە تەزكەيان دەنووسى ئامازەيان بەو دەدا كە ھەلگى نامە ناوى خۆى ئەو ھەو ناوى پاسپۇرتە كەشى ئەمە ھە كارەكەى بۆ پاپەرىتەت و ئەمەش زۆرى نەخاياند و مامەلەكان گۇران و شىو ھى ناوى خۆى و ناوى نادروست نەماو داواى ئەو كرا دەبىت بە ناوى خۆى ھەو بىت . بىر لەو ھە نەدەكرابەو ئەم خەلگە ئەم پاسپۇرتە ھەرمەى بە ناوى خۆى ھەو لەكۆى بىتەت ، دەيانزانى كەس ناتوانىت بچىتە كەركوك پاسپۇرت دەرىكات بەلام ئەو شىو ھە پاسپۇرتانەيان دەويست بۆ باندەكانى قاچاغ چىەتى و ئەوانەى بە بازىرگانى كەردنى مەو ھەو دەزيان ئەو ھەيان كەردە ھەل و نەرخى پاسپۇرت گە ھەندرا ھە ئاسمان و ئەمەش كاریكى وای كەرد كە زۆر لەو لاوانە ناچار بن پوو لەرنگاى قاچاغ بگەنەو و لەرنگاى ئىران و توركياو ھەفەربەكەن و ئەمەش بوو ھۆى ئەو ھى زۆر لەو لاوانە لەو رىگاو بانەدا گيان لەدەست بەدن .

گرفتى گەندەلى و ھەركەسى بۆ خۆى لەو سنورانەدا بەدىار دەكەوت و كاتىك پووت لەئىبراھىم خەلىل دەناو ئەو بەرپرسانەت لەو سەر سنورانە دەدى و مامەلەت لەگەل دەكەردن و ئەو چەند پۆڭەى لەوى بەچاوى خۆت دەندى چۆن مەسەلەكان تەنھا پارە خواردنەو ئەو ھى ھەبە و نىە تەنھا گىرفان و خەزمايەتى و دوستايەتى و ناوچەگەرى . بەسەر تۆدا كەسى وا دەھات پۆڭىك بۆ كورد ھىلاك نەبوو تەنھا

دۆڭپىك ئارەقى نەپىستوۋە بۇ چىركە يەكشەنبە كۈنى نەپىستوۋە بەلام ۋەك قارەمانىك و خاۋەن شەھىد و دىلسۆزىكى گەرە پەفتارى لەگەل دەكرائو ئەو خەلگەى دى ھىچ حسابىكى بۇ نەدەكرا . لىرە ئەو دەنوسم تا بۇ مېژوۋ ئەوانەى پۇژىك لەو سەرسنورانەدا كاريان كىرەى ئەو مامەلەو كارانەى خۇيان لەبىر نەچىتەو ھىچ كاتىش نەتوانن باسى باشە و چاكەى خۇيان لەكاتى كاركرىنياندا باس بىكەن چۈنكە ئەوانەى لەو سنورانەو سەفەريان كىرەى ھەموو شاھىدى ئەو پراستيانە دەدەن .

دوای ماۋەيەكش مەسەلەكان گۆرپانى كوتوپريان بەسەرداھات كە دەبوو پاسپۇرتەكان بەشئوۋەى فەرمى بوونايە ئەنا رېڭايان نەدەدا سەفەرىكىت و خەلگى بەتەواۋەتى ترسى لىدەنىشت لەۋەى بە پاسپۇرتى تەزۋىرەو سەفەرىكات . ئەمە لەلايەك ، لەو لاشەو تۈركەكان پەفتارەكانيان لەم بەر باشتر نەبوو چۈنكە ئەوانىش جۆرەھا گىرقتيان دروست دەكرە و ئەۋەى ئارەزوويان لىبۋايە و بەدلىان نەبوۋايە نەيان دەھىشت سەفەرىكات و دەيان گەپاندەو و زۆر جار بەپىتى ناو مامەلەيان دەكرە و ئەگەر ناۋەكان كوردى بوونايە ئەۋە رېڭايان نەدەدا ، خۇ ئەگەر كوردستان بوايە ئەۋە سەفەر بۆى قەدەغەبوو و دەبوو ناۋەكەى بگۆردايە و زۆر جار بەزەبرى پارەو بەرتىل و واستەكارى كارەكان بەپىدەبوون .

زۆر لەۋانەش تۆشى گىرو گىرقت دەبوون و ئەو رېڭايە دەبوۋە مايەى ئەزىتە دانپان ، مەبەستم ھىشتا دىۋى كوردستان و ئوۋىش دەگەپايەو بۇ ئەو بارودۇخانەى كە ئەۋكات ھەبوون بەھۆى شەپى ناۋخۆۋە . ئەمە ۋاى دەكرە ھەندىك لەۋانەى كە نەيان دەتۈانى بەم رېڭايەدا ھاتوۋ چۆبەكەن دەكەۋتتە واستەو و پارەدان و چەندىن رېڭايان بەكاردەھىنا و ھەبوون لەۋانەش بەناچارى رېڭاى ئىرانپان دەكرتە بەر . كەۋاتە ھەموو شىۋە گىرقتەكان و پىشھاتەكانيان ۋابەستەبوون بەيەكەۋە و پىنگەۋە بەستراپوون ۋەك زىجىرەك .

قۇناغەكانى تورکيا - ئىران - سۇرىيا - ئەرەب

لەم چوار دەولەتەو ھەسەتەي كورد ھەولە بەرەو ھەندەرانى دەدا بەشئۆزەك كە ئەرەب و سۇرىيا خەلگى بە پەسپۇرتى ساختە لەوئە بەپارەيەكى زۆر دەرباز دەبوون لەگەل ئەو ھەي كە زۆربەي كات ئەم پىگایانە مەترسى داریوون و ھەموو كاتیش سەرگەوتنى بەدەست نەدەھتەن و ئەو نەفەرەنە دەگىران و لەگەل ئەو ھەي كە ماو ھەي كە زۆرىش دەبوو چاوەروانىان بکردایە ، پىژەي زۆرى و بەرفراوانى ئەو پىگایانە تورکيا بوو لە ھەموویان زیاتر و پاشان سۇرىيا ئەرەب و ئىران ، لەگەل ئەو ھەي ئىران پىگایەكیش بوو بۆ پەپىنەو ھەي پەنابەران بۆ تورکيا بە ھەمان شىو ھەش ھەولە ئەو ھەش دەدا بە پەسپۇرت و ھەندەي كاری تری قاچاغ خەلگى دەرباز بکەن بەرەو ئەوروپا . بىگومان ئىران لەسالانى ھەشتاكاندا دەرگایەكى كراو ھەبوو بۆ دەرباز بوون بە ھەي ئەو ھەي شەپرى ئىران _ عىراق و ئەو لىشاو ھەي پەنابەريەي كورد بۆ ئەم وولاتە كە ھەبوون لەوانە لەپىگای پاكستانەو بەرەو ھەندەران دەھاتن و ئەم پىگایەشم بەدورو درىژى باسكردو ھە .

بەلام تورکيا لەدوای پاپەپىنەو ھەبوو دەرگایەكى گەورەو كراو ھەبوو دەربازبوون بەرەو ھەندەران ھەرچەندە ئەم وولاتە بەشئۆزەيەكى دوولایەن كارو مامەلەي دەكرد لەلایەك دەبویست و ھەنە ئەو خەلگەي دەداو ئاسان كاری دەكرد تا خەلگى زیاتر سەفەرىكات و لەلایەكى تریشەو ھەكۆسپى دەخستە پى و گەرفتى دروست دەكرد و مامەلەي نامرۆفانەي دەنواند و پەفتاری زۆر ناشیرینی دەنواند .

بارەگایەكى تری زۆر گەرنك كە میوانخانەيەكى گەورەو ھاوکاری بوو بۆ خەلگ و خزمەتكدردیان و ئاسان كاری ، پىگا كەردنەو ھەي زۆر لەو مال و خىزانانەي كە نەیان دەزانى پوو لەكوئى بکەن لەوئى دەھەوانەو ھە گەرفت و كىشەكانیان كەم دەبوونەو ھە

ئەویش مائی جەنابی شیخ عوسمانی بیاره بوو لە ئەستەمبول کە تەکیەکی بارەگایەک بوو بۆ هاوکاری ئەو خەلگە و خزمەت و حەوانەو و چاودێری کردنیان و بە دەم گرفت کۆشەکانیانەو دەچوون . لە هەمان کات بارەگای لایەنە سیاسییەکان گرفتاریان بۆ خەلگ دروست دەکرد و لایان لە کەس نە دەکردهو و تەنانەت وەلامی لایەنگر ئۆ ئەدامانی خۆشیان نە دەدا یەو بە شێوەیەک سەیری ئەو خەلگە دەکرا وەک دوژمن و ئەوێ مەبەستیان بوو بە تاییبەت ئەوانێ لەوێ کاریان دەکرد تەنها چۆن گیرفانی خۆیان و دەورووبەرەکانیان پریکەن و کارەکانی تریان کە دووڕە لە خزمەتی خەلگ بە ئەنجام بگەیەنن ، هەرچەندە خەلگ داوای ئەوێ نە دەکرد پەوانەێ هەندەرائی بکەن بە لام ئەوێ کە مەوقە لە وولاتیکی بیگانە پێویستی پێیەتی هاوکاری و چاوساخی و زینمایی کردنە و هەندێ جارێش ئەو گرفتانی دێتە پێ پێویستی بە هاوکاریە ، بەوپەڕی بریواو مائی شیخ ئەم ئەرکەیان گرتبوو ئەستۆ و ئەوانەێ کە لەم رێگایەو هاتوون و چەند پۆژیک لەم مائەدا نانیان خواردوو و خەوتوون و حەوانەتەو دەزانن بگەرەیی ئەم مائە لە چیدا بوو و تاجەند پادە بە دەربوو و پێویستە هەمیشەش لە یاد نە کەرت و پەحمەت و خۆشەویستی بۆ گیانی ئەو بەرپێزە و ئەوانەێ لەوێ کاریان دەکرد و لە خزمەتی ئەو خەلگە دابوون بنێدریت . ئەوێش لەبەر ئەکەین هەندیک هەبوون کە لە پەنای مائی شیخ دا خۆیان حەشاردا بوو و لە خزمەتی ئەو تەکیە دابوون بە لام بوونی ئەو خەلگە و پێویستییەکانی بۆ دەربازبوون و پاره گزێنەو و پاره حەوالەکردن و هەندێ کاری تر کە وەک بازرگانی مامەلێ پێو دەکرا و ئەم مال و کارو تەکیەیان وەک دەرگایە بۆ کاسپی و بازرگانی خۆیان بە کار دەهێنا و ئەوانیش چەند کەسیک بوون خەلگی دەیان ناسین و دیاربوون و لە گەل مائی شیخ جیا دەکرانەو .

هەندێ لەو کوردانەێ کە پیش ئەوێ مائی شیخ بەم شێوەیە و لابکرایە ، هەرکەسەو بەوێ ناسیاییکی خۆیەو یان هاورێیەو یان ئەو قاچاغ چیانەو

کە دەیان ھێنان پەوانەیان دەکرن بۆ ھەندێ شوێن و ھەندێ کەسی خۆیان تا بتوانن کاریان بۆبۆزنەو ھەرنەبێت پارەى خواردن و خەوتن پەیدا بکەن و ھەبوون کاریان دەکرد تەنھا بۆئەوێ بتوانن لەو شوێنەدا بخەون و پارەى خەوتن نەدەن و کەمێک نان ھەبێت بخۆن یان ئەو پارەى کە کاری پێدەکرا زۆر کەم بوو بەشى زۆر شتی نەدەکرد و ئەو پارە بۆ ئەو نەبوو کە کۆبکێتەو بۆ سەفەر چونکە ئەوانەى کە کاریان دەکرد و خاوەن کارەکەش دەیزانی ئەمانە ھاتوون بۆ دەرچوون لە تورکیا و زۆر نامێننەو ھەبۆیە زۆر لەو خاوەن کارانە ئەم ھەلەیان دەقۆستەو تا پارەى ئەو خەلکە بخۆن پارەکانیان نەدەنەو و ئەگەر قەسەشیان بکرا دایە ئەو ھەپەشەى ئەوانەیان لێدەکردن کە پۆلیس ئاگادارنەکەن و بە ئاگاداربوونی پۆلیس و گرتنی ئەو سەنۆرداش دەکرایەو ھەبۆیە زۆر جار ئەو کارانە بەبەلاش بەو کوردە دەکراو بەناچاریش دەیان کرد تەنھا لە ترسی گیران و بوونی شوێنی خەو و نان خواردن تا ئەو پۆزەى دەرگای چوونە دەرەوێ بۆ دێتە پێشەو ، کەواتە ئەوانەى بەکارو بەنێشی خۆیان پارەیان کۆدە کردەو ھاوێیەکی زۆری دەخایاند و ئەوانەى کە پارەیان بۆدەھات و کەس و کاریان ھاوکاریان دەکردن بە پۆزەى کى وا باشتر و خێراتر سەفەریان دەکرد . بەلام بەکردنەوێ دەرگای مالى جەنابی شیخ ئەو زۆلم و ناھەقیەى کە دەکرا بەرامبەر بەو گەنجە کوردانە کەم بوو ئەوانەى بێدەرەتان و بێ پێگا و بێ کاریبوون ھاتایان بۆ مالى شیخ دەھێنا و لەوێو ھەولەکانیان بەرەو ھەندەران دەستی پێکرد .

دواى ئەم ھەموو چەرمەسەری و گرفت و کێشە و پێگای جۆراو جۆر بۆ دەریازبوون و ئەو پۆزگارانە دێنەو ھەبۆیە و ئەوان و کەسایەتییە و ھەمیانەى کە زەمەندێک بوونیان ھەبوو و کەسایەتییەکی جیاواز لەم کەسایەتییانەى ئێستامان و بەجەندین شتو ھەبۆیە سەپەرە کە پەنگە ھەبێ ئێستا بەخۆشیان ئەو باسانەیان بەلاو ھەبۆیە و ئەو ناوانەش نەناسنەو چونکە ئەوانیش لە بەرگیکی تر و لە نمایش

کردنی چەندین کەسایەتی جیاوازدابوو و ئەوەی دەیان کرد بۆ زەمەنێک بوو کە مەبەست کاسپی و پاپەرە پەیداکردن و خۆدەولەمەند کردن و چوونە نێو دنیای قاچاغ و کاری سنور و سنور و یاری کردن بەسۆز و شەرف و ویژدانی خۆیانەو کە پەنگە کامەیان باش بوو بێت و کامەیان لە هەموویان زیاتر هاوکاری خەلکی کرد بێت بەلام هەر قاچاغ چی بوو بۆ ویژدان و زالم و مۆفە فروش بوو و بازگانی بەگیان و مال و سەرۆت و سامانی ئەو خەلکەو کە کردوو کە هەموو شمان گیانی خۆمانمان لەو کات و ساتانەدا داوەتە دەستی بەو هیوایە کە لەم پێگایەو بەرەو ئەو هیواو خواستە کە هەمان بوو پێی بگەین و بە دەستی بێنین . لەو ناوانە کە تانیستا لە بیرم مابن و بێگومان ئەوانە کە ئەم رێگایەیان دیوە لە بیرمانە و پەنگە قاچاغ چەکان بەخۆیان ئەو ناوانەیان لە بیر کردبۆ بەلام من لێرەدا بۆ مێژوو بۆ لە بیر نەچوونەو هەیان دەیان نووسم هەرچەندە ئەم ناوانە ناوی ئەسڵی ئەو کەسایەتیانە نێو ئەوانە (ئەمیر حەیدەری .. بەخەیی قەرەقۆل .. کە یوان ئێرانی .. فەرە عەپسی .. لوقمانی زەپەنگە .. بێساران هەورامی .. حەمە سەرسپی .. حەمە سوور .. ئەبیوبە پەش .. حەمە دانزێ .. فەرەیدوونی عەزەلات .... هتد) زۆر ناوی دی جۆر و جۆر کە پەنگە هەربە ناوەکانیاندا شێو و پەوشت و پەفتار و کرداری سەیر بە دیار دەکەون . بەرەو دنیایەکی نادیار و نایندە کە نەزانرێت چۆنەو لە کۆی دەگیرسێتەو و ئەو مۆفەش گیان و پەحەمەت و نایندە دەداتە دەست ئەو شێو ناوانە کە باسمان کردن و ئەوانیش تەنها لە پوانگە پاپەرەو بەرژەو هەندی و گیرفانی خۆیان و زۆر ئەوانە کە بەخت یاوەریان نەبوو و لە سەرەتای هەنگاوەکانیاندا و لە کاروانی نەگەشتووی کوتای بەو کاروانە هات و لە و پێگا و بانەدا گیانیان لە دەست داوە . هەندێکی دی بە هۆی گرتنیان و سنورداشکردنیان و جارتیکی دی نەیان توانیوو بە گەڕێتەو و کاروانە کەیان بەو شێوەیە کوتایی پێ هاتوو .

ئەمە سەرەپای ئەوێ ئەو کەسایەتیانە کە مال و حال و دوکان و سەیارە و ئالتووێی ھەموو فرۆشراو و بەگەپانەوێ ژبانی لەسفرەو دەست پێدەکاتو .
ھەندیک لەو پێگاو شوێنانە کە خەلکی پێی دەریاز دەبوون بە کورتی ئەمانە
بوون :

١. بە پێگای فرۆکە بەرەو چیک یان ھەنگاریا و بولغاریا و ئۆکرائیا و پوسیا و ھەندێ وولاتی دی ، فیزە بۆ ئەم وولاتانە ھەندیک ئاسان بوو و بەتایبەت ئەوانە کە پاسپۆرتەکانیان فەرمی بوون و گەفتیان نەبوو و لەوێشەو بە پێگای ترو بەشیوێی قاچاغ بەرەو وولاتانی ئەوروپی .

٢. پێگای تر بە ھەمان شێو بە فرۆکە و یەکسەر بەرەو ئەو وولاتانە کە پاستەخۆ بەرەو ئەوروپا ، ئەمەش پارە کە یەکی زۆری دەویست و پاش ماوێ یەکی زۆر چاوەروانی و ئەگەر ھەنگاو کە سەری بگرتایە ئەو دەبوو لە ترانزیت ئەو پاسپۆرتە فرێ بدات و دواي ماوێ یەکی خۆی تەسلیم بکات . زۆر لەوانە دەگیران و تووشی گرفت بوون و لەوێشەو بەرەو کوردستان پەوانە کرانەو .

٣. پێگای ئاو ، بەبەلەمی بچوک ئەو خەلکە دەخراپە دەریای نیجە و لەوێشەو فرێ دەدرانە دورگە یەکی یۆنانی و بەرەلای دەکران ئەوێ دەگیرا و ئەوێ خۆی تەسلیم دەکرد یان دەریاز دەبوو ، ھەرچەندە لەو پۆزگارەدا ئەوانە لەم دوورگانە دەگیران دواي چەند پۆزیک ھەموو مۆلەتی یاسای یان وەرەگرت و پەوانە ی پاپتەختی یۆنان دەکران و بەبێ کێشە و ئیقامە ی چەند مانگیان وەرەگرت . بەلام لەگەڵ ئەو شەدا ئەم پێگایە چەند ترسناک و بێ ئامان بوو و زۆر گەنج و خێزان و منداڵ لەم دەریایەدا خنکان و تەنانت لاشەکانیشیان نەدۆزرانەو ، ھۆکارەکانیش لەوێ بوون کە ئەو قاچاغ چیانە تەنھا بیریان لە پارە وەرگرتن دەکردەو و سەلامەتی ئەو خەلکە بەلایانەو گرنگ نەبوو ، ئەوێ گرنگ بوو چەند پارە زیاتر وەرگرتن و ئەو بەلەمانەش ھیچ شێو مۆلەتی یاسایی چوونە نێو

دەریایان نەبوو واتە بەلەمەکان خراپ بوون نەدەشان بچنە دەریاوە لەگەڵ ئەوەشدا زیاتر لەو پێژەیی خۆی خەڵکیان تێدەکرد و دەبوو هۆی نقووم بونیان... شەپۆلی مەرگ و قوڵی بێ کۆتایی ئەو دەریایە و نەببینی ئەم سەر و ئەوسەری خۆی لەگەڕی منداڵ و گەنجی بێ دەسەلات دەتالاند و هیواو حەزو ئاوات و دیدە نیگای ئایندهی بەرەو مەرگ و کۆتایی دەبرد ، خەونە ئەرخبەوانیەکانی منداڵانی کورد ئەوانەیی بە هیواو هەنگاوی نوێیان بەرەو هەندەران و بەرەو ژیان و گوزەرەران و حەوانەو و پەوینەو و ئیش و ئازارەکان بەلام کۆتای و گورزی بەهیزی نامۆبوون و شەپۆلی دەریاکان کۆتایی ئەم هیواو ئاواتانەیی بوونەتە قوربانی . نمونەیی هەندیک لەو روداوانە کە لەمانگی ٦ ی سالی ٢٠٠١ دا (١٢) کەس خنکان و لەتورکیا باخیرەییکی جۆرجی پەوانەیی ئیتالیا کرابوون ٨٠ کەس کورد بەهۆی نقوم بوونی باخیرە کە وە هەموو گیانیان لەدەست داو ، لە کۆتایی مانگی ٨ لە سالی ٢٠٠١ دا لەبەحری ئیجە بەلەمێک وەرگەرا ٢٧ نەفەر بوون ١٧ کەسیان کورد بوون هەمویان خنکان و لاشەیی ٨ نەفەریان ئۆززانەو ، ژمارەیی ئەوانەیی کە تا ئەم چەند سالانەیی دوايي لە بەحری ئیجە خنکان گەیشتۆتە ٤٥٠ نەفەر .

٤. پێگایەکی دی هەبوو کە بەهەمان شیوە لەپێگای دەریاوە بوو بەلام بەشیوەییکی دی ، ئەویش بەدروست کردنی پاسپۆرت بۆ نەفەرەکان و تیکتی باخیرەیان بۆ دەکڕدرا و ئەویش دەکەوتە سەرشانسی ئەو نەفەرە و تاجەند دەیتوانی بەو شیوەیی پەفتاریکات بۆ ئەوێ نەناسریت و دەربازبیت و هەندێ لەو کەسانە بەهۆی دەم و چاو و پەفتارو هەڵکردنەو دەگیران و لەگەڵ ئەوەشدا ئەو خەلگە باشیش بوو دەیان توانی خۆیان لەو کارەبدەن چونکە کەسایەتی کورد ئەوەتەیی هەیه کە بێ پێژەیی ناشنایی لە گەڵ فڕۆکەخانە و چۆنیەتی سواری باخیرە و سەفەری دوورو درێژ بوو ئەوێ کورد و کەسایەتی کورد لێی شارەزابیت شەرو ئاوارەیی و ژیانی شاخ و ئۆردوگا و دەبەدەری و ژیانی خەیمەو

نەھامەتی . بەگيرانی ئەو نەفەرەنەش لەم شیتۆینانەدا ئەوانیش بەھەمان شیتۆە سنورداش دەکرانەو .

۵. پێگای پێ واتە ئەو پێگایەى کە دەبوو چەند شەوێک بەپێگا و بەپێ ئەو سنوورەنەى نێوان یۆنان و تورکیا و چەندین نەھامەتی و ناخۆشی و برینى ئاو و شاخ تا ئەو شیتۆینەى کە بتوانی سوارى پاس یان قیتار یان سەیارەو شاھینە بیت بۆ دەربازبوون . ئەم برگەىە زۆر بەوردی باسى لەسەر کرلوە واتە لەبرگەى سەفەرەیک بۆ ھەندەران باس لەو دەکەم چۆن پەنابەرێک ئەوھەنگاوانە دەنى تابگاتە بەمەستى خۆى و لەو ژيانەى کە ئارام و خۆشگوزەران نیە بەرەو ئارام و خۆشگوزەرانى بېروات بەھەموو خۆشى ناخۆشى نەھامەتیەکانیەو بەسى لیتوہ کردوہ .

گرفت و ترسى ئەوانەى بەرەو ژيانى پەنابەرى ھەنگاویان دەنا کاتێک کە وولاتى تورکیایان بەجى دەھێشت و دەگەیشتنە یۆنان ئەو دەبووہ برینى ھەنگاویکی گرنک و گۆپانیکی پاش و دلخۆشکەر بۆئەو کەسایەتیە چۆنکە تورکیا ترسى ئەوہى ھەبوو کە ھەركاتێک چاوەپوانى ئەوہى دەکرد بگیریت و بەرەو کوردستان پەوانەبکریتەو و تەنانەت بەترسەوہ بەرەو بازارپەکانى تورکیاش دەپۆشتن . یۆنانیش بەدەروازەىەکی ئاسان دەزانرا بەرەو ئەوروپا لەوئى ترسى گرتن و گەپانەوہ نەبوو و دەتوانرا کاربکریت و پاش ماوہیەک بەرەو ئەوروپا ھەنگاو بنیت و لەویش چەندین پێگا ھەبوون . وولاتى یۆنان و خەلکەکەى زۆر دشت لەئیمەیان نزیک دەکردنەوہ لەوانە کوردیان خۆشدەویست و پەفتاریان باش و دلسۆزانەبوو ھاوکاری تەواوى کوردەکانیان دەکرد ، لەلایەکی ترەوہ جوانى ئەو وولاتە و ئەو تیکەل بونەى لەنێوان داب و نەریتە ئەوروپى و شەرقى کە دەتوانى ھەردوو شیتۆازەکانى تیدا ببینی و لەگەڵیان ھەلسوکەوت بکەیت ، ئەمەش ئەو جیاوازیەى دانیشتوانى ئەو وولاتە لەگەل دانیشتوانى سەرسنورەکان چۆنکە ئەوانەى سەرسنورەکان

بەشىۋەيەنەبوون ۋە لەگەل نەزىك بونىيان لە توركىياۋە ئەوانىش ھەمان پەفتارو شىۋەي ئەوانىيان ۋە گرەتېو . بەھۆي ئەۋەي كە كوردەكان بىي مۆلەتى ياساى ھاتوۋچۇيان دەكرد ۋە لەناۋ شارەكاندا پۇلىس دەگەپان ۋە ئەوانەيان دەگرت كە بەلگەي ياساى ۋە مۆلەتى مانەۋەيان نەبوو يان گرفت دروست دەبوو ۋە پۇلىس كۆنترۇلپان دادەنا ۋە لەگەل ئەۋەي كە ھىندى ۋە پاكىستانى ۋە ولاتانى دى دەگىران ۋە كوردىش تەنھا بەۋوشەي (كوردۇس) ھىچى لەگەل نەدەۋترا ۋە بەپىزەۋە بەپىدەكرا .

نۆد جار پاكىستانىەكان دەيان ۋەيىست ئەم ۋوشەيە بەكاربىتن ۋە بلىن ئىمەش كوردۇسىن بەلام بە پەنگو ۋە پو ۋە قسەكردن خىرا ئاشكرا دەبوون ۋە ئەمەيان بۆ نەدەچۈۋە سەر. لىرەدا دەمەۋى باس لەسەر ژيان ۋە گوزەرانى ئەۋ خەلگە بگەم كە چۆن بوون چۆن دەژيان ۋە پۇژانە پىيەۋە خەرىك بوون ۋە چۆن خۇيان ئامادە دەكرد بۆ دەربازبوون لە يۇنان ۋە گەيشتىيان بە ئىتالىا ۋە ولاتانى تىرى ئەۋروپى . دواى ئەۋەي چەند پۇژىك پىگا بەپىي ۋە دواى ماندوۋ بونىكى نۆد ۋە ناپەھەتى ئەۋ نەفەرانە لەشارى ئىكزانى ۋەك دوۋا قۇناخى پىگا سۋارى پاس دەبوون ۋە بەرەۋ سالتۇنىك ۋە لەۋىشەۋە بەرەۋ ئەسىنا ۋە ئەۋ سەنتەرەي شار ۋە ئەۋ گۆرەپانەي بەناۋى (ئامۇنىيا) كە كوردەكان لىي كۆدەبوونەۋە ۋە دواترىش بوو بوۋە شوپىنىك بۆ فرۇشتىنى ھەندى خواردن ۋە دواتر مامەلە كوردنى قاچاخ چىەتى ۋە سەفەرۋ ۋە ھەندىكى تر باسى كارو ئىش دۆزىنەۋە ، سەبارەت بە ھەۋانەۋەي ئەۋ خەلگە ھەبوون لە ئوتىلەكان ژورىان گرەتېو ۋە ھەبوون لەۋانەش كە چەند كەسىك پىكەۋە شوقەيەكەيان گرەتېو ۋە تىپىدا دەژيان ۋە لە نەزىك پاركى ئامۇنىاشەۋە گۆرەپانىكى چۆل ھەبوو لەگەل نۆد بوونى كوردەكان ۋە كەمى ئىش ۋە دروست بوونى گرفت وایى كرد ئەۋ شوپنە بگىتە پاركى نىشتەجى بوونى ئەۋ كوردانە كە سەرەتا لەكارتۇن ۋە نابلۇن ژورىان لىدروست كوردبوو تىپىدا دەژيان ۋە دواتر بەشىۋەيىكى تر كرايە لەۋح ۋە ھەندىك گۆرانكارى پىۋە كرلو بەتەۋاۋى بوۋە نۆردوگايەك لەناۋەپراستى ئەۋ شارەدا

كە كوردەكانى تىدا دەژيان و بەجۆرىك وايى لىھات بوو شوینی بازارو بازىگانی و چەندىن كەباب خانەو ھەندەرانە و ھەندەرانە دىھلاک خانەو ھەندەرانە تۆر شىتى تىرى لىدروست كرا .

پاش ئەو ھى كە سەرىكى پەرلەمانى كوردستان كە ئەو كات بەرپىز جەو ھەرنامق سەرىكى بوو بەسەردانىك ھاتە یۆنان و لەرىنگای بەرپىزى ھەولئ ئەو درا كە لەگەل بەرپىرسانى پەرلەمان و ھۆكومتى یۆنانى گەفتوگۆ بكات لەو بارە ھەو ، ئەو كات من چەند وینە ھىكى فۆتوگرافى و فیدىوى ئەو شوینەم گرت و تەسلىم بە بەرپىزانم كرد بۆ ئەو ھى لەنزیكەو ھاگادارى ژيان و گوزەرانى ئەو گەنجانە بن و پاشانىش گۆینەدان و پىشت گۆپىخستنى دەسلەتلى یۆنان بۆ داواكانى خەلكى كورد چونكە چەند جارىك ھەولئ ئەو درا لەرىنگای مانگرتن و پىتپوانەو بەرەو پەرلەمان و دەسلەتلى یۆنان و چەندىن ھەول درا لەرىنگای لایەنە سیاسىيەكانەو كارىك بكرىت بەلام ھەولەكان بەو شىو ھى جىگای خۆيان نەگرت و دواى ماو ھىكى تۆر تەوانرا تۆردوگایەك دروست بكرىت و ئەو شىو پارك و كۆبونەوانە لاسبرىن و ھەموو كوردەكان لەو كۆبكرتەو . كارو كاسپى و قاچاخ چىتئ بەشىو ھىكى ترو جىاواز لەو ھى توركىا ، ھەرچەندە ھەموو قاچاخ چىكان بە ھىكەو بەسترايون و پەيوەندى لەنۆئانیا دا ھەبوو چونكە كارىان بۆ ھىك دەكرد و ھەندئ جارىش ھىك سەرچاوەيان ھەبوو بۆ ھەویش دەستیان دەپۆیش و بەئارەزووى خۆيان ئەو خەلكەيان پووت دەكردەو و یارىان بەچارەنوس و دەروونى ئەو خەلكە دەكرد و پۆژانە چەند كەسىك لەو پاركانە دا دەدرانە بەرشەق و داركارى دەكران و ئەو پىگایانە ھى كە لەو ھەبوون بەرىنگای شاحىنەبوو واتە لەپىشتى شاحىنەو نەفەرەكان دەشاردرانەو و لە ۶۰۰ دۆلار تا ۱۵۰۰ دۆلار نرخى ئەو سەفەرەبوو ، ئەمەش دواى ئەو ھى كە چەند پۆژو چەند ھەفتە چاوەپوانى و ھەندئ جار لەمانگ تىدەپەپى .. لەگەل ئەو ھى كە پىگای ئەلبانىا ھەبوو ئەو خەلكە دەبرایە ئەلبانىا و لەو ھەبوو سوارى بەلەم دەكران و ئەم پىگایەش گەفتوو كىشە ھى تۆر دروست كردو تۆرىش لەو پىگاوانە دا و لەو ناو ھى كە

دەپەپینەوه خنكان و تیاچوون. لەوانە لەمانگی ٨ ساڵی ٢٠٠٠ دا كە ١١٥ نەفەر لە دەرایا گیران و پەوانەى ئیتالیا کرابوون ، ئەمانە لە تورکیاوە چووبون . لە ٢٢،٠٤،٢٠٠١ دا باخیرەیهك گیرا بەرەو ئیتالیا دەچوو ١٠٠٠ نەفەری پێشوو كە زۆربەیان كورد بوون و ژمارەیان دەگەشتە ٦٠٠ نەفەر لەو باخیرەیه دا ئەمەش لە تورکیاوە پەوانە کرابوو . لە ٠٥،٠٥،٢٠٠١ دا باخیرەیهكى تر گیرا كە بەهەمان شێوە بەرەو ئیتالیا پەوانە کرابوو كە زۆربەیان كورد و پاکستانی و مصری بوون و لە ٠١،٠٢،٢٠٠١ دا باخیرەیهك كە ٩١٠ كوردی عێراقی لە تورکیاوە بۆ فەرەنسا پێ بوو گیران و چەندین ژن و مندالیان تێدابوو . باسمان لەو كەرد كە پەفتارو هەلسوكەوتی خەلكی یۆنان و دەسلەلات و پای گشتی بەرامبەر بە كورد گۆڕانی بەسەرداهات و لەو شێوە باشەو بەرەو خراپى رۆشت ، پێژەى پەنابەریش لە سنوری خۆی تێپەراند و دەزگا پەيوەندیداره كانیش كەوتنە ئەوێ سنورێك بۆ ئەم شێوە لیژاوە دابنێن و ئەمەش لەو پوانگەیهو هات كە كورده كانیش بەو شێوەی پێشووی خۆیان ئەمانەو بەلكو دەستیان دایە خراپەكاری و كاری ناشەرعی و دەرمان فرۆشتن و شەپو كوشتن و خراپەكاری و ئەمەش وای كەرد خەلكی یۆنان لە هاوكاری و چاكە و خزمەتەو بەگۆڕین بەرەو دژایەتی و پەفتاری ناشیرین بەرامبەر بەكورد .

بەپێی ئاماریكى فەرمى لەسەر سنوری ئیبراهیم خەلیل و ژمارەى ئەوانەى كە سنورداش كراوەتەو و لەماوەى نێوان مانگی ٦ ی ساڵی ١٩٩٩ دا و بۆ مانگی ٤ ی ساڵی ٢٠٠٠ گەیشته ٢٢٦٧ نەفەر .

چەند زانیاریک سەبارەت بە یاسای کار و پەنابەری

لەم بڕگەیەدا دەمەوی تیشک بگمە سەر ھەندێ خال لەوانەی کە یاساکانی پەنابەری لەم وولاتانەدا چۆن و بە چ شێوازیک پەفتار کراوە و دەکرێت ھەرچەندە بەو شێوازە ی کە سالاڤی پێشوو بەھۆی ئەو لێشاوێ زۆرە ی پەنابەرانیوە بۆ ئەم وولاتانە ناچاربوون یاساکان یە کخزێن و بە یە ک شێوازی ستاندار پەفتار بکریێ ھەرچەندە بە شێوە یەکی گشتی ئەم ستاندارتە ھەر ھەبوو و بەردەوامیشە ..

لەو پێککەوتنە نۆنەتە وە ییە ی ۲۸ ی تەموزی سالی ۱۹۵۱ سەبارەت بە پەنابەریەتی و باری پەنابەری و پاشان ھەمان بڕیار لە سالی ۱۹۵۴ وە دەست بەجێ بەجێ کردنی کرا و زەروریەتی ھاتنە کایە ی ئەم شێوە بڕیارو پاسپاردانە دەگەرێتەو سەر ئەو ی کە بەھۆی شەپەکانی یە کەم و دووھمی جیھانیوە زۆر لەو خەڵکانە تووشی ئاوارەیی و پەنابەری بوون و لە شوێنی شەپو ناوچە ترسناکەکانەو ھانایان بۆ ئەو ناوچانە بردووھ کە ئارامتر و دور لە کێشەو شەپەکانەو بوون و دواتریش لە ئاکامی ئەو شەپە و ئێرانکاریانەو و تێکدانی خانووبەرەو بێلانە بوونی خەڵکانێکی زۆر و ئەو زەروریەتە میژووییە کە خزمەتی بە مرقۆاییەتی کرد و لانیەکی بۆ بێ لانیەکان دامەزراند .. یاسای پەنابەری و پاراستنی مافەکانیان و ھاوکاریە مرقۆییەکان و ژیانەویان بۆ جاریکی دی کاریکی باش و دەستکەوتیکی گەورەبوو زۆر خزمەتی بە مرقۆاییەتی کرد بە تاییبەت ئەوانە ی کە بەپراستی پێویستیان بەم شێوە ھاوکاریانە بوو . لە ولاتی ئەلمانیا دا چەندین شێواز و جۆری یاسا گۆرانیان بەسەرداھات و بەپێ ی ئەو پۆزگارانە ی کە پەنابەرانی پەنایان بۆ ھیناوە گۆران بەسەر یاساکاندا ھاتوو و ئەو یاسا کۆنە ی کە تا پێش سالی ۲۰۰۴ پەنپوی دەکرا .

لە بەرواری ۵ / ۸ / ۲۰۰۴ دا یاسای نوێ بۆ پێکخستنی باری پەنابەری و مافەکانی لە ئەلمانیا جێی گرتەو ، کار بەم یاسایەش بە شێوە ی فەرمی لە مانگی ۱ ی ۲۰۰۵

كرا و بۆ يەكەم جار پىداچوونە ۋە بەم ياسايەى كە ئىستا پەيرەۋى دەكرىت كرا ، ياسايەكى نوئى پەنابەرى كە بەرژەۋەندى و پىۋىستىەكانى كۆمەلگائى ئەلمانى لە پوى ئابورى و كۆمەلايەتەۋە لە بەرچاۋ دەكرىت ، بەلام ئەۋمەبەستە سەرەكەيەى كە پىۋىستى بەم ياسا نوئى يەكرد ئەۋەبوو : كۆچ بەمەبەستى كاركرىن... كاروبارە مۆيىيەكان... ئاۋىتە بوونى كۆمەلايەتى و بابەتە ئاسايشىەكان . ھەرۋەھا ئەۋ كۆمەلە زانىيارىە باۋەرپىكرائەى كە پەيوەندارن بە ھاتنەناۋەۋى ۋلات و شىۋازى پەنابەرى و چۆنىەتى پەنابەرى سىياسى . لەسەر پۆشنابى ياساى بيانىەكانى كۆن ، بۆ بييانى نىە لە دەرەۋەى چوار چىۋەى ۋلاتانى كۆمەلەى ئەۋروپى كە مۆلەتى مانەۋە و كاركرىنى بەردەۋامى پىدەرىت ، تەنھا لەكاتى ئاناساىى و تايبەت دا . ئەۋ قىزەى كەۋەردەگىرا لە پىگائى نوئىنەرايەتى يەكانى ئەلمانىاۋە بوون لە دەرەۋەى ۋلات بە مەبەستى خويىندن ، چارەسەرى نەخۆشى ، تاقىكرىنەۋە زانىستىەكان ، گەشتوگىزار ، بەلام كارو پەنابەرى تىانەبوو ، بۆيە وابەستەبوو بە چەند كاتىكى دىيارى كراۋ و كورت و ئەگەر ھۆكارى توندو پەسەند بۆ گۆرپىن و تازەكرىنەۋە ھەبوون ئەۋە دەتوانرئ گۆرانكارى تىدابكرىت ، ئەۋەش بەپىي ياسايەك بە بەرىگرتن لە بەردەم ياساى كارى بيانى كە حكومەتى ئەلمانى لەسالى ۱۹۷۲ دا دەرېكردبوو بۆ چارەسەركردنى كىشەى بىكارى لەۋلات . بەلام ياساى نوئى چەندىن گۆرانكارى بنەپەتى بەخۆۋە بىنيۋە لە ياساكانى كاركرىن و مافى پەنابەرى گرنگ ترىنيان گۆرپىنى ئەلمانىا بۆ ۋلاتى پەنابەرى پىكخراۋ لە شىۋازى ۋلاتە يەكگرتوۋەكانى ئەمىرىكا و كەنەداۋ ئوستراىلىا ، ئەمەش لەۋانەيە بەشىۋازو پىژە كەمتر لەۋ دەۋلەتانە بىت . ئەتوانىن كورت كرىنەۋەى ئەۋ ياساۋ زانىيارىانەى تايبەت بە پەنابەرى و مافەكانى بەپىي ياساى نوئى بەم شىۋەيە شى بەكىنەۋە :

۱. شىۋەكانى ماقى پەنابەرى :

لابردن و سړينه‌وې هه‌موو شىۋازەكانى ترى ماقى پەنابەرى و گۆپىنى بەم دوو شىۋەى خوارەوہ :

Aufenthaltserlaubnis Befristete مۆلەتى مانەوہى.. كاتى

Niederlassungserlaubnis Unbefristete مۆلەتى مانەوہى.. ھەمىشەى

بەلام لە ھەردوو حالەت دا پىۋىستە يەكەم جار مۆلەتى ھاتنەناوہەى فەرمى بۆ ناو ولات ھەبىت و پاشان بۆى ھەيە ئەم شىۋازە بگۆپىت بو مۆلەتى مانەوہى كاتى يان ھەمىشەى، ئەويش بەپى ئەو مەرجانەى لە ياساكە دا ھاتوہ .

۲. مۆلەتى مانەوہ بەھۆى خويندەنەوہ :

ئەمەش مۆلەتى كاتى وەردەگىرت بەپى ئەو پىۋىستيانە پىش بىنى دەكرىن كە ياساكە ئاماژەى پىداوہ كە ئەويش خويندن و كاركردنە، ھۆيەكانىشى دەگرىنەوہ سەر ياسا نىو دەولەتتەكان و ئەوانى دى سياسى و مړوۋى و خىزانى، بەلام سەبارەت بە مۆلەتى مانەوہى ھەمىشەى ئەدرىت بەو بيانىەى كە زياتر لە ۵ سال بەسەر ماوہى لە ئەلمانىادا تىپەربووہ و كۆمەلەك مەرج و گرنگترىنيان دابىن كردنى بژىۋى زيان واتە ئەو كەسە دەپى كارى ھەبىت و ھىچ كارى خراپ و ناپاساى لەو ولاتە دا نەبىت و بەشىۋەى پىۋىست زمانى ئەو ولاتە بزانىت .

ھەروەھا دەكرىت مۆلەتى مانەوہى بيانىەكان تازەبكرىتەوہ بەمەبەستى خويندن يان ھەولەدان لەرپىگاي زانكۆيەكەوہ يان كۆمەلگايەكى زانستى و پەرەردەى، ھەروەھا دواى تەواوبوونى خويندن بەشىۋەى سەرگەوتوۋى ئەتوانى ئەو مۆلەتە نوئى بكرىتەوہ بۆ سالىكى تر تا بتوانى بۆ كارىگەرپىت لەو بواری كە خويندوہى تى .

لە ھەندى حالەتى تايبەت دا دەتوانى مۆلەت بدرىت بۆ بەشداری كردن لە كۆرسى زمان فېرېوون بەپى ئەوہى پەيوەندى ھەبىت بە خۆئامادەكردنەكانى خويندەنەوہ و تۆماركردن لە زانكۆيەكى ديارى كراو و ھەروەھا دەكرى بەپى پەزامەندى دەزگا

تايىبەتەكان بەكار مۆلتە مانەو بە ھۆى ئەنجامدانى راھىتان و خۇنامادەكرن لە يەككە لە كارگەكانى ئەو ولاتە .

۲. كۆچ بەمەبەستى كاركردن :

لە بەروارى ۲۰۰۵/۰۱/۰۱ دا ەك ياساى نوێ دەسلەت دەدات بە دادوەر بە دانى مۆلتە مانەو و كاركردن بەو بيانىانە پىكەو لەجى ئەو ياسا كۆنەى كە جياوازى و پىكەو نەبەستى ئەم دوانەى پىوەدياربوو . ئەمەش ئەو دەگەينى كە بيانىەكان لە ئەلمانىا لەئايىندە دا ەلسوكەوت لەگەل يەك دەزگای فەرمى تايىبەت بە كاروبارى پەنابەرى و مۆلتە و كاركردن پىكەو دەكەن ، بەلام لەدەرەوەى ولات نووتنەرەكانى ئەلمانىا (سەفەرەتەكان) بەم كارە ەلدەستن . بەنسبەت ئەوانەى خاوەن تواناو شارەزايى زانستين كە ياساكە پىگادەدات بەوەرگرتنى مۆلتەى ەميشەى و بۆشيان ەمە ببنە ەاولاتى لەو ولاتە دا واتە (جنسبەى) ئەو ولاتەيان ەبىت ، پاشان كەسوكارىيان كە ژمارەيەك بۆيان ەمە لەگەلئان بن و يان دوايى پەيوەنديان پىوەبكەن ، ئەوەش دەكەوتتە سەر ئەوكارەى كە ئەنجامى دەدەن . ئەمەش ئەو دەردەرخات كە ياساى پەنابەرى و مۆلتە دان بەم شىوەى پەزنامەندى ئەو دەرچوانەى زانكۆكان و پەيمانگا ئەلمانىەكان تا سوود لەو بيانىانە وەرگرن ، ەك ولاتە يەكگرتوەكانى ئەمريكا .

ئەمەش بەھەمان شىوە كاريگەر دەبىت لەسەر ئەو خاوەن كارە ئازادەكان كە ياساكە پىگادەدات مۆلتەى مانەوەيان پى بدرىت بۆ ئەوانەى كە بازركانى دەكەن و ئەوپرە پارەيش لە يەك مليون ئۆيۆ كەمترنەبىت ، و كاريۆ ۱۰ كرىكار داين بكات بەلايەنى كەمەو ، لە ەالتەى ئەوەى ئەم مەرجانە ەموويان جىبەجى نەكران و دواى لىكۆلئەو ە ەلسەنگاندنى و بوونى بەرژەوەندى گشتى ئەلمانى و تايىبەت و بوونى پىچەوانكارى لە سەر بارى ئابوورى و بەرامبەر ئەوەش نەدانى مۆلتە بەوكەسانەى كە نزىكن لە كەسە خاوەن توانا سادەكانەو بەردەوام دەبىت ، تەنھا

لە حالەتی زۆر کەم کە بەرژەوێندی پێویست بکات . مەرجە سەرەکیەکانی وەرگرنتی مۆلەتی کار ئەوانەن کە بەشیوەیەکی گشتی لە گەڵ پێویستیەکانی کۆمەلگای ئەڵمانی دەبێ ، بە لە بەر چاوگرنتی داواکاریەکانی بازاری کارکردن .

٤. کۆچ بە ھۆکاری مۆلی :

بە پێی یاسای پەنابەری نوێ و گونجانی لە گەڵ ئەو یاسایانەی کاریان پێ دەکرێت لە یەکییتی ئەوروپا کە دەتوانرێ مۆلەتی پەنابەری لە ئەڵمانیا دا بدرێت ، تەنانەت ئەگەر ئەو کەسەش لە ولاتی خۆی هیچ چەوساندنەوێ بە دوا داچوونی کەسیەتی لە ولاتەکە ی خۆی نەبێت ، چونکە یاسا نوێکە ئەو چەوساندنەوێ کە پەییوەستە بە (جنس) ھوێ ھۆکاریکە بۆ وەرگرنتی مافی پەنابەری . لە گەڵ ئەوێش دا ئەوانە ی پەنابەری سیاسین مۆلەتی سەفەر و گواستەوێ نیشته جێ بوون لە نیو ئەو ھەرتەمانی ئەڵمانیا دا بە ئازادی ھە یە ، ھەروەھا بۆ ئەو کەسانە ی ئەم مۆلەتە یان ھە یە و منداڵەکانیان لە خوار تەمەنی ١٤ سالە وەن ئەتوانن بێنە لای دایک و باوکیان لە ئەڵمانیا .

٥. بە یە کە یشتەوێ خێزان (جمع شمل) :

لە م برکە یە دا کە پەییوەندی بە یە کە یشتەوێ خێزان و ھێنانی منداڵەکانیانە ، کە لە یاسا کۆنەکاندا چۆن ھاتووە بەو شیوە یە زۆر گۆرانگاری بنە پەتی بە سەردانە ھاتووە و ئەوانە ی مەرجی بنە پەتین کە مۆلەتی مانەوێ و جیگای نیشته جییبوونی بە پێی مەرجەکانی داواکراوێ .

ئەوێشی پەییوەستە بە ھێنانی ئەو منداڵانە ی کە پێویستە بە دایک و باوک بگەنەوێ ، مەرج ھە یە کە تەمەنیان لە ١٦ سالی دابێت و بە پێی ئەو ئیشارە تانە ی کە توانای ئەو کەسانە ی کە تەمەنیان لە ١٦ تا ١٨ سالە بۆ پەییوەندی کردن بە خێزانەکانیانەوێ ھە یە لەو حالە تە تاییە تیانە ی کە دینە پیش و لە گەڵ بوونی ئەو فرسە تانە ی بە یە کە یشتەوێ خێزان لە کۆمەلگای ئەڵمانی دا ھە یە .

پىتكخراۋىكى بىي مۆلەت و نەيتى كە پىچەوانەى ياسا سەرەكەكانى پابەندن بە ئازادى و ديموكراتى بىت لە ولات .

مۆلەتى ھاتنە ناۋەۋەى عەرەب :

ھاۋلاتيانى دەۋلەتە عەرەببەكان كە دەبىي فيزەى ھاتنە ژورەۋەيان ھەبىت ئەگەر سەردان بىت يان مانەۋە . بەرپرسايەتى ۋەرگرتنى ئەم فيزانەش دەكەۋىتە ئەستۋى ئەو سەفارەت و قونسليانەى ئەلمانىا لە دەرەۋە ، ئەو دەزگا بەرپرسانەش پىۋىستيان بە ۱۰ تا ۲۰ پۇژ كاركردن ھەيە بەبى ئەۋەى كە پۇژانى پىشو بژمىردىت ، بۇ ۋەرگرتنى فيزە بەمەبەستى سەردانى كورت . لەكاتىك دا ئەم جۆرە فيزانەى مانەۋە و كار دەگاتە چەند مانگىك . ئەۋەش دەگەپىتەۋە سەرئەۋەى چەند لەو شىۋە داۋاكاريانە ھەن لەگەل كەم و زۆرى ئەو فەرمانبەرەنەى ئەو كارانە پادەپەپىنن لە سەفارەتەكان دا ، تەنھا بۇ زانىارى كە زياتر لە ۲,۲ مىليۇن داۋاى ۋەرگرتنى فيزە ھەبوو بۇ چۈنە ناۋەۋەى ئەلمانىا لە سالى ۲۰۰۲ دا .

فيزەى شىنگن :

لەسالى ۲۰۰۲ دا نوپنەرايەتپەكانى ئەلمانىا لە دەرەۋە دەستيان بەدانى فيزەى ماۋەكورت كەناۋيان نا schengen (Visa -) ە بەم پىتە ئەۋەى ئەم فيزەى ھەبى دەتوانى بچىتە ھەموو ئەو دەۋلەتانەى ئىمزاىان لەسەر پىككەۋتنى شىنگن كردۋە ، ئەۋانپش ولاتەكانى (ئەلمانىا ، بلجىكا ، دانىمارك ، فلندا ، فرنسا ، يونان ، ئايسلاند ، ئىتالىا ، لوكسمبورگ ، ھۆلەندا ، نەروىچ ، نەمسا ، پرتوگال ، سوئد ، ئىسپانىا) لە ھەموو ھالەتلىكدا پىۋىستە لەسەر ئەۋانەى كە داۋاى ئەم شىۋە فيزەيە دەكەن پەيۋەندى بەو سەفارەت و قونسليانەى كە لەولاتەكانياندا ھەن و ئەو زانىارى داۋاكاريانەى كە پىۋىستەن پىشكەشى بكەن بۇ ۋەرگرتنى فيزەكانيان .

بەخشىنى مۆلەتى مانەۋى پەنابەران لە ئەلمان

لە پۇژانى ۱۶-۱۷ى نۆفەمبەر و بە ئامادەبوونی ھەموو ھەزىرەکانى ناوڭوى ھەرىمەکانى ئەلمانیا و دواى گفتوگۆیەكى درىڭخایەن لە نىو چەند بیروپایەكى جیاواز و دژ بەم بریارانە ، گەیشتنە پەسەند کردنى دواپىار کە ئەوانەى لەم وولاتەدا داواى مافى پەنابەریان کردووە و داواکانیان بە ھەرشىوھەك بىت پەد کراونەتەو و تەنھا مۆلەتى کاتییان پى دراوہ بۆ مانەۋە لە ئەلمانیا و دواتر ئەوانە ئەو مافانەى کە پەنابەرىكى ئاسایى ھەیتى ئەو بى بەشە لىیان و زۆر گرفت و کێشە لەم پووە ۋە دروست بوون دواتر ئەلمانیا لە پووى بى کارى و زیادبوونی بەتالە گرفتى زۆرى ھەيە و ژمارەى ئەوانەى کە لە کارو مافى پەنابەرى بى بەشن نزیکەى ۲۰۰ ھەزار کەسن و زۆر لەوانەش ھەن زیاتر لە ۱۰ و ۱۵ سال ھەن لەم وولاتەدا دەژین منداڵەکانیان گەورەن و ھەموو لە قوتابخانەکانى ئەم وولاتەدا دەخوینن بەلام ھىچ مافىكى پەنابەریان نیە.. بۆ حکومەتى ئەلمانیا دواى تاوتوێکردنى سەرچەم لایەنەکانى ئەم شىوہ بریارە . گەیشتنە ئەو ئەنجامەى ئەوانەى کە خاوەن خىزانن و منداڵەکانیان لە خوار تەمەنى یاساییەو و زیاتر لە شەش سالە لەم وولاتەدا دەژین و کاردەکەن و ھىچ ھاوکارىكى لە لایەن دەزگا دەستەبەریە کۆمەلایەتیەکانەو و ھەرنەگەرن و ئەوانەشى کە بەتەنھان و بۆ خۆیان دەژین و ماوەى شەش سال دەبى لەم وولاتەدا بىت و ئەویش دەبى کارى ھەبىت واتە کارىکات. ئەوکات ئەمانە بەپى ئەو بریارە کە لە پۇژى دووشەمەو کە دەکاتە پۇژى ۲۰۰۶، ۱۱، ۲۰ ۋە پەپرەوى دەکرت . بۆ ئەوانەشى کە کاریان نیە ئەو مۆلەتى تا ۳۰ ی سىپتەمبەرى سالى ۲۰۰۷ یان پى دراوہ بۆ ئەوێ کار بدۆزنەو تا ئەو بریارانە بیاگریتەو ئەگەر تا ئەوکاتە کاریان نەکرد ئەو لە ھەرتان و ساتىک دا

بىت ئوۋ پەوانەى ولاتەكانى خۇيان دەكرتەۋە و تا كاتى كاركردىيان ئوۋ ھەر بەوشىۋەيەى پىشۋو دەمىننەۋە واتە مۆلەتى كاتى ۋەردەگىرن... بەلام ئمانە ژيانىان زياتر دەكەۋىتە مەترسىەۋە لە جاران كە تىيدا بوون چونكە ئىستە ۋابەستەبوون بە مۆلەتتەكەۋە و دواى ئوۋ لە ھەر ئان ساتىكدا بىت پەوانەى ولاتەكانى خۇيان دەكرتەۋە .

پىش بىنى دەكرت بەھۆى ئەم بىرپارەۋە لە نىۋان ۳۰ تا ۵۰ ھەزار كەس لە كىشەى مۆلەتى مانەۋە پىزگارىان بىت . ئەوانەش زۆر عىراقى و ئەفغانى و تورك و ەرب و ھەندى نەتەۋەى دىش دەكرتەۋە .

ھەروەھا بەرپرەسى كۆنگرەى ۋەزىرە ناۋخۆيەكانى ھەرتەكان (Beckstein) (بىك شتاين) دەلىت كە ماۋە نادەم ئەم كۆمەلە خەلكانە لە ئەلمانىادا بىمىننەۋە بەھۆى ئوۋ ھاۋكارى و كۆمەكە كۆمەلەتەنەى ئەلمانىا ۋە بى كاربىمىننەۋە . لەگەل ئەۋەى حكومەتى فېدېراتى ئەلمانىا بە پەسمى خۇشخالى خۆى بەۋ رىككەۋتەنە نىشان دا ، چونكە ئەم گىرتە ماۋەى چەند سالتىكە باس و خواستى زۆرى لەسەرە ۋەروەھا ۋەزىرى ناۋخۆى حكومەتى فېدال بە ھەمان شىۋە خۇشخالى خۆى دەرېپى كە ئەم شىۋە بىرپارە زۆر گىرت بۆ دەۋلەت و بۆ ئەوانەى كە چەند سالە بەھىۋاى پۇژىكى ۋەك ئەمرۆۋەۋەبوون و ئىستا دلخۇشن .

بەشىۋەيەكى گىشتى ئەم بىرپارە زۆر لەۋ كوردانەى كە لەسالانى ۱۹۹۷ ۋە لەم ولاتەدان ۋەىچ مافىكى پەنا بىريان نىۋ لە زۆر گىرتى دەۋرنى ناخۇشدان بۆ ئەم جۆرە زۆريان ئەوانەى مەرچەكانى ئەم بىرپارە دەيان گىرتەۋە لە ئايندەيەكى نىكدا پىزگارىان دەبىت .

چەند بىرگە زانىيارىك دەربارەى چۆنىەتى وەرگرتنى پەنابەرى

وەرگرتنى مافى پەنابەرى و بەپىنى ئەو ياسايەى كە تايىبەتە بەم مافە و ھەموو ئەوانەش دەگرتتەو كە بەھۆى باسى سىياسى و ئاڧارامى وولات و گرتتى ئابورى و چەندىن گرتتى دى كە دەبنەھۆى ئەو كە سايەتى وولاتى خۆى بەجى بەپىلىت و پاكات و پەنابەرىتە بەر ئەو وولاتانەى كە ئەم شىۋە مافەدە بەخشن و لەوانەش ئەلمانىا ، پەنگە ئەمىرۆ وەك ئەو بارو دۆخانەى عىراق و كوردستان و سەرچەم ئەو گورپانكارىانەى كە دەيان بىنىن و بەھەمان شىۋەن مافەكانى پەنابەرىش سەبارەت بەم وولاتانە گورپانى بەسەردا دىت . لىرەدا باس لەو ياساى پەنابەرىدەكەم كە بەشىۋەىەكى گشتى پەفتارلەگەل ئەوانەدا دەكات كە داۋاى پەنابەرى پىشكەش دەكەن و ئەم ياسايە لەھەرىمى (Baden Württemberg) (بادن ۋورتەم بىرگ) يەككە لەو ھەرىمانەى ئەلمانىا و لەلايەن وەزارەتى ناوخواى ئەو ھەرىمەو ئەو ياسايە دەرجوۋە و لەسالى ۱۹۹۵ وە كارى پىدەكەرت و تانىستاش پەپرەۋى دەكەرت و ھەندىك گورپانكارى تىداكراۋە و ئەو ياساى پەنابەرىە نوپىەى كە لەسەرھەو باسەم كەرد دەپىتە تەولوگەرى ئەم ياسايە و پەپرەۋىان دەكەرت (Innenministerium Baned Württemberg).

مافى وەرگرتنى پەنابەرى :

بۆت ھەيە مافى پەنابەرىەتى وەرگرت لە ئەلمانىا بەھەرىجى راکردوۋى سىياسى بىت ، دواى تاقى كەردنەۋى ھۆكارەكانى راکردوۋە سىياسىەكان و بۆ دلتىابوون لەراستىان و لەوماۋەىەدا وەك مىۋان پەفتارى لەگەل دەكەرت . ئەوانەش ئەم بىرپارەيان بەسەردا ناسەپى و لەم دوۋحالەتەدا :

۱. ئەگەر پېشتەر مۆلەتى كاتى مانەۋەت ۋە رىگرت لەئەلمانىا ۋەك پەنابەرى شەرىيان شەپرى ناوخۆ.

۲. ئەگەر ھات ۋە لەرىگى ئەم ۋولاتانەۋە ھاتىتە ئەلمانىا (ئىسپانىا - پورتوغال - فەرەنسا - بەلجىكا - ھۆلەندا - لوکسمبورگ - ئىتالىا - نەمسا - يۇنان - فىلەندا - ئىنگلترا - ئىرلەندا - سوئىد - پۇلونىا - چىك - سوئىسرا - نەروىچ ۋ ئەم ۋولاتانەۋە تىرى ئەۋروپى). ئەم ۋولاتانە دەتوانىت بەھىمنى قىيدا بىتتىتەۋە ۋ بىزىت .

۳.

ياسا ۋ ئەركەكانى مېوان

مېوان تەنھا ياساۋى نىيە ۋ بەلگۈ كۆمەللىك ئەركى لەسەرە ، يەككىك لەشارەزايانى بىۋ لايەن چارەسەرى داۋاكارى پەنابەرىت بۇ دەكات كە بەشىۋەيەكى راست ئاراستەت كىردۈۋە . ماقى ئەۋەت ھەيە تانكىد لەراستى ئەم بىرپارە بىكەيت كە بىرپارە دراۋە لەسەرى لەلايەن ئەم ۋشارەزايەۋە دەربارەۋى پەنابەرىت لەلايەن يەككىك لەدادگا بىۋ لايەنەكانەۋە .

پەنابەرىش ملەكەچە بەھاۋاكارى كىردن لەگەل بەرپىرسان كە بەرپىرسيارن سەبارەت بەدلاۋى پەنابەرىت .

پىۋىستە ۋەلامى ھەموو ئەم پىرسيارانە بدىتەۋە ۋ بەشىۋەيەكى بەرپىراۋان ھەموو ئەم زانىيارىانە بدىت بەراست ۋ دىۋىستى . ئەۋىش بەم شىۋەۋى كە ئەم كەسايەتتە دوربختەۋە لەھەموو زىانىت كە كارىگەرى سىلبى ھەبىت لەسەر داۋاكارىگەۋى . لەگەل ئەۋەشدا جىگىۋى ھەۋانەۋە نىشتە جىۋ بۋون دىۋارى دەكرىت لەگەل ھەموو پىداۋىستىكەۋى زىان ۋ بەرىۋەچۈۋى گۈزەران ۋ سەربارى ئەۋەش مەبلەغىكى كەم پارە دەدىت بۇ سەرفىيات . ھەروەھا چارەسەركىردنى نەخۋىشى لەكاتىك دا كە ئەم

كەسە بەخۆى نەتوانىت ئەم ئەرکە بەئەنجام بگەيەنیت و بۆشى نىە ئەوناوچەيە بەجى بهيتلریت كە پەنابەرى لى دواكرلوه بەپېچەوانە ئەو كەسە سزادەدریت .

دواى سى مانگ و زياتر ماوه دەدریت كە بە دواى ئىش دا بگەرىت و بۆ خۆپاراستن لەسزادان دەبى دەرگابەرپرەسەكان لەدەست بەكار بوونى بەكار ئاگادارىكاتەو ھەرچەندە ئەم بېرپارە ئەمىۆ گۆپانى بەسەردا ھاتوو ە ئەو ەى داواى پەنابەرى دەكات و دواكارى پەت دەكریتەو ە ئەوانەى لە ۱۷,۰۵,۱۹۹۷ دا لەئەلمانىان ئەو ە بۆيان نىە كارىگەن و دواترىش ئەو بېرپارانەى كە لەسەرەو ە باسما لىكردن و تازە دەرچوون شویتى ھەندىك لەو بېرپارانەى سەرەو ەيان گرتوتەو . دەبى ھەمو دانىشتوانى ئەلمانىا ھەلسوكەوتى باش و يەكسانىان بەرامبەرەبىت ، ئەمەش لەلایەن ھەندىك جار وادەكات بەھەل وەرگرتن لەم پىزۆو يەكسانى و بىواپىكردنەو كە بۆ كارى خراپەو بۆ بەرژەو ەندى تاىبەتى و سوود وەرگرتن كە دەبنە لادان لەياسا داسەپاوەكانى ئەم وولاتە و لەم پوانگەيەشەو ە چەندىن پەفتارو و بى ياساى و فىل و تەلەكە بەرامبەر بەم وولاتەكرلوه ە ئەو خەلكانە توانىوانە لەم پىنگايەو سوودى مادى بەخۆيان بگەيەنن و پارمەكى باش كۆبكەنەو...

لەو ياساىەدا ھاتوو ە ئەلمانىا سزای ئەوانەدەدات كە كارى دزى و نایاساى و سەرپىچى دەكەن وەك دانىشتوئەكى ئەم وولاتە ئەمانەش شەپۆ لىدانى خەلك و بازىرگانى بە مادەبى ھۆشكەرەكان ئەو تلوانانەى كە بەپى ياساى ئەم وولاتە سزادەدرن .

لەلایەكى ترەو ە دەلەت : ئەو كەسانەى پىز لەياسا و بېرپارەكانى ھەرىمەكانى وولاتەكەمان نەگرت و پەپرەويان لەسەرنەكات و ئەو ھەلسوكەوتە باشەمان لەمىواندارى كردنى ئىستفلال بكات ئەو ە ئەنجام دا ئەو مىواندارىەى پى پەوانابىنن و دەبى لەئەلمانىا دەرگىریت بەزوترىق كات و لەھەندى جاردا ئەگەر پىوىست بكات زىندانى دەكریت تلكاتى دەركردى .

دوای قبول كىرنى دلاكارىيەكەت بۇ پەناپەرىيەتى و مانەۋەى بەردەۋامى لەئەلمانىا
 كە بۆت ھەيە بژىت و نىشتەجى بىت و كارىكەيت وەك ھەر دانىشتويەكى ئەلمانى .
 بەلام لەكاتى پەدكردنەۋەى دلاۋى پەناپەرىيەت ئەۋە دەبى ئەلمانىا بەجى بەھلىت و
 ئەگەر ئەۋولتە بەجى ئەھلىت ئەۋە لەپىگى پۇلىسەۋە دەردەكەرتت..
 (ھەرچەندە ئەم بىرپارەش گۆرۈنى بەسەردلەھاتەۋە ئەۋىش پەيۋەندى بەبارۋىۋى
 كوردستان و عىراقەۋە ھەيە و ئوتتۇرىش ئەمە ئەۋانە دەگىرتتەۋە كە ۋەلامى
 كۆتايان ھەبىت و ئوتتۇرىستا ئەۋ بىرپارە بۇ عىرقى ئەۋانە ۋاتە ئەۋانەى عىرقىن
 بەۋى بارۋىۋەخەكانى عىراقەۋە گەۋانەۋە بۇيان نىيە ئەگەر دلاكارىيەكانىشيان پەد
 بگىرتتەۋە بەلام بەبى مۆلەتى مانەۋە دەتۈۋان لە كەمپەكاندا بەمىنەۋە تا ئوتتۇرى
 بىرپارىك يان ياساىيەكى دى بىيان گىرتتەۋە). ئەۋ مەسەلەى كە تايىبەتە بەم شىۋە
 كەسانە لەسەرەۋە باسماۋ لىۋە كىرە ئەۋ بىرپارە نۆۋىيەى كە دەرچۈۋە .

چۆنىيەتى بەرپۇمچۈۋى كارۋىيەرى پەناپەرى :

بەرپۇمچۈۋى فەيدىرالى تايىبەت بەدلاۋكارى پەناپەرى كەسانى يىيانى
 Bundesamt für die Anerkennung ausländische
 Flüchtlinge) ئەۋىش ناۋى (يۇنۇس ئامىتى) لى دەنرەت بۇ تاقى كىرنەۋەى
 دلاكارىيەكان كە پىشكەش دەكەرتت.. بۇ گەمىشتەن بەۋە پىۋىستە پەچاۋى ئەم خالانە
 بگىرتت..

پەيۋەندى كىردىن

لەھەرىمى (بادىن - فۇرتمبېرگ) پىۋىستە خۆت پەيۋەندى بگەيت بەنۇۋىسىنگەى
 ناۋەندى تايىبەت بۇ پىشكەش كىرنى دلاۋكارى پەناپەرى كە لە ژىر ئەم ناۋىشەنە
 دايە :

Zentrale Anlaufstelle für Asylbewerber (zast).

Durlacher Alle ۱۰۰. Karlsruhe

لەویش پێویستە وەلامی ھەموو پرسیارەکان بەدەیتەو سەبارەت بەناو زانیاری تاییبەتی بەخۆت و تەسلیم کردنی ھەموو ئەو بەلگەنامانەی کە پێت . داوی چەند ماوەیە کە ئەویش پەیوەستە بەباروێوخی ئەو کاتەو کە کات بۆ کات جیاوازی ھەیە ، لەویشەو پەوانە دەکرێت بۆ چەند کەمبێک کە داواکاری پەنابەریت تێدادهکەیت و وەلام وەردەگریتەو ، لەم ھەرمەدانەم شوێنانە ھەن کە پەنابەریان بۆ پەوانە دەکرێت (فریبۆرگ Freiburg - گۆپینگین Göppingen - راشات Rastatt - لویڤیگسبورگ Ludwigsburg - رۆیتلینگین Reutlingen).

داوی پەنابەری

دەزگای پەنابەریتی ناوچە ، نووسینگەی سەر بە (بوندس ئامت) کە ماوەی تۆمارکردن لەو دەزگایە و دانێ ژوان بۆ دووبارە چوونەو بۆ بوندس ئامت کە دەبێ بەخۆت لە کات و شوێنی دیاری کراو نامادە بیت بۆ ئەو داواکاری پەنابەریت پیشەکش بکەیت. سەبارەت بەمنالان کە تەمەنیان لە ۱۶ سال خوارترەو ئەو دایک و باوکیان یا ئەوانە بەشیوەی یاسایی بەرپرسن لێیان ئەو داوی پەنابەریان بۆ دەکەن..

پەرەوی کاری پەنابەریتی

لەوکاتەو داواکاریە کە بۆ پەنابەریتی پیشەکش دەکەیت ئەو کاروبارەکان ت دەکەوێت سەر پەرەوتی خۆیان لە بوندس ئامت.. تۆش پاپەندی لەسەر ھاوکاری کردنی نووسینگەی پەنابەری بۆ باسکردن و لێ دوان لەسەر کێشە کە و

شیکردنه‌وه‌ی... به‌لام ئه‌گه‌ر به‌ده‌م ئه‌و داواو هاوکاریه‌وه نه‌چوویت که نووسینگه‌ی په‌نابه‌ریه‌تی لیت ده‌کات ئه‌وه دوا‌ی یه‌ک مانگ بپاری داواکاریه‌که‌ت له‌سه‌ر په‌نابه‌ریه‌تی په‌ده‌ده‌کریته‌وه و بپاری ده‌رکردنت له‌ئه‌لمانیا ده‌دریت و ئه‌وه‌ش له‌سه‌ر ئه‌وانه په‌په‌وه‌ی ده‌کریت که دادگای تایبته به‌کیشه‌که‌ت نه‌توانن په‌یوه‌ندیت پێوه‌بکه‌ن .

که‌واته گرنگه هه‌میشه له‌گۆپینی ناوێشان و ئاگادارکردنه‌وه‌ی نووسینگه‌ی په‌نابه‌ری (بۆندس ئامت) و به‌پێوه‌به‌رایه‌تی بیانی که به‌پر سه‌ لیت و دادگای تایبته که داواکاریه‌ت به‌وانه‌وه په‌یوه‌ست بیت ، ئاگادار بکړین و ناوێشانی تازه‌یان بدریت یا بۆ په‌وانه بکړیت .

نووسینگه‌ی په‌نابه‌ریه‌تی هه‌لده‌ستێ به‌وینه‌ گرتنت و بردنی په‌نجه‌ مۆرت بۆ ناساندنی که‌سایه‌تیت به‌شێوه‌یه‌کی باش و پوون . دوا‌ی ئه‌وه‌ش پێناسه‌یه‌ک (Ausweis) وه‌رده‌گرێ بۆ به‌کارهێنانی له‌ماوه‌ی داواکاری په‌نابه‌ریه‌تی... ماوه‌ی به‌کارهێنانی ئه‌م پێناسه‌یه‌ ۲ مانگه که به‌پێوه‌به‌رایه‌تی بیانی دوا‌ی ئه‌وه تازه‌ی ده‌کاته‌وه بۆ ۶ مانگی دی... له‌م پێناسه‌یه‌دا دیاری کراوه که له‌ کوێ نیشه‌ته‌جی بیت و بۆت نیه ئه‌و جیگایه به‌جی به‌یلتیت ، ته‌نها ئه‌گه‌ر وه‌ریگریت بۆ ده‌رچوون له‌شوینی خۆت و سه‌فه‌رکردنت له‌ناو ئه‌لمانیا بۆکاتی دیاری کراو که نووسینگه‌ی په‌نابه‌ریه‌تی (بۆندس ئامت) پیت ده‌به‌خشیت به‌پێچه‌وانه‌وه ئه‌گه‌ر سه‌رپێچی بکړیت ئه‌وه یه‌که‌م جار تووشی سزای مادی ده‌بیت و بۆ جاری دووه‌م زیندانی .

گوێ گرتن له‌ قسه‌کانته

دوا‌ی پێش که‌ش کردنی داوا‌ی په‌نابه‌ریه‌ت یه‌کێک له‌کارمه‌نده تایبته‌ی یه‌ کان به‌گوێ گرتن له‌ ووته‌کانته که بۆ خۆی ئاماده ده‌بیت له‌گه‌ل وه‌رگیرێک له‌وکاته‌ی که نه‌توانی به‌زمانی ئه‌لمانی قسه‌بکه‌یت و پێشتر پرسیا‌ری ئه‌وه‌ت لیده‌کری به‌ج

زمانىڭ دەتەيى قىسەبگەيت ، ھەرۈھە بەرپۈەچوونى دانىشتەنەكە و قىسەكانت ھەمويان تۆماردەكرىن و ۈك پىرۈتۈكۈلىكى تايىبەت .

ئەم دانىشتەنە پەيۈەندى بە پاشەپۇژ و ئايندەي تۆۈ ھەيە لەم وولاتە و دەبى گىرنگى پى بدرىت و پىۈيستە پەچاۋى ئەم خالانەبكرىت..

۱. دەست نىشان كردن و ديارى كردنى ھەمو ئەم جىگاۋ ھۆيانەي بونەتە ترس و پىلوانى سىياسى تۆ لەوولاتەكەت .

۲. پونكەردنەۋەي ئەم گىروگرفت و كىشانەي كە توۈشت بىون بە ۈيە سىياسىيە گىشتى يەي وولاتەكەت و ئەم كارانەي لەسەر تۆ ھەيانە .

۳. پىشكەش كردنى ھەمو ئەم بەلگەنامانەي كە پەيۈەندىان بەقىسەكانتەۋە ھەيە و داۋاي پەنابەريان لەسەردەكەيت ۈك پىلۈكراۋە و نوسراۋ و گۇئارو پۇژنامەۋە نوسراۋى تر..

۴. لەگەل دەست نىشان كردن و گىپرانەۋەي چۆنىەتى جىگاي دانىشتىنى پىشەۋوت و چۆنىەتى دەرچوونت لەوولات تاگەيشتنت بە ئەلمانىا . يا ژيانت لەوولاتانى تر و يا پىشتەر لەئەلمانىا بويت يان پىش ئەم داۋايە جارىكى تر داۋاي پەنابەرىت كىردۈە لە ئەلمانىا يان لەوولاتىكى تر لەگەل ديارى كردنى ھەمو ھۆكارەكانىان بەجۇرىك پىگاي پەۋانەكردنەۋەت بۆ وولاتىكى كە بگىرىت .

۵. داۋات لىدەكرىت كە راست گۇبىت ھەمىشە ئەم بەلگەنامە پاپۇرتانەي پىشكەشيان دەكەيت تەۋاۋ و پاست بن .

۶. ئاگادارىەك.. پىۈيستە لەسەرت ھەمو زانىارىەك كەتايىبەت بەخۇت بىت لەم كاتەدا لەبىريان نەكەيت چۈنكە دواتر ھىچ قىسەيەك پەچاۋ ناكىرىت و حساب دەكرى بەۋوتەي ناپاست و باۋەپىي نەكراۋ .

۷. له كۆتايى دا دلتيا به له راستى ئه و قسه و به لگه نامانهى كه داوتن و به شيوه يه كى دروست تۆماركراون له راپۆرتى دانىشتنه كه ت دا .
- ۸.

برياردان

بريارى به پۆه به رايه تى په نابهرى (بۆندس نامت) له بهر چاوده گيرى له سه ر ئه و داوايهى بۆ په نابهرى كه ده يكه يت له گه ل هه ئسه نگاندى هه مو ئه و هۆكارو به لگانى كه پيشكه ش كراون و ئه م به رپۆه به رايه تى به بۆى هه يه ئه م بپيارانهى لاي خواره وه بدات :

۱. بپروهيئان و قبول كردنى په نابهرى (Anerkennung) . ئه م به رپۆه به رايه تيه بپوا به و بپياره دىنى كه په نابهرى قبول بوو له و وولاته و هه كه په نابهرى ده توانى بژى و هه موو مافى كى په نابهرى هه يه كه ئه و يش دوو شيوه قبول بوون هه يه :

• يه كه م : به پى بپيارى په ره گرافى ۱۶ كه ده بىت قبول بوونى سياسى و كۆمه لىك ماف و كاره ن ده توانى ئه نجام بدرين و به په نابهرى ژماره يه كه قبول ده بىت و ئه و مۆله تى مانه وه يه كه وه رى ده گريت بى ماوه ده بىت و ديارى كراونيه و په يوه ندى به بارودخى سياسى وولاته كه ته وه ده بىت...

• دووهم : به پى په ره گرافى ۵۱ و ۵۲ ي ژماره (۱) ئه و يش قبول بوونه و به هه مان شيوه هه موو مافى كى په نابهرى هه يه و ته نها ماوه ي ئىقامه كه دوو سال جارىك تازه ده كرىته وه و هه ندى جار ده بىته يه ك سال و دواتر نوى ده كرىته وه و به شيوه يه كه كه ئه م مۆله تى مانه وه يه به مۆيى ده ناسرىت...

بە ھەرحال لە ھەربوو حالەتدا ئەو كەسە وەك پەنا بەرێك دەناسرێت و داواكارىەكان قبول دەبن و تەنھا چەند جیاوازیەكى كەم لە نێوان ئەم دوو بېراره دا بەدى دەكرێت و ھەندىك لەو جیاوازیانە :

- ماوەى مۆلەتى مانەو

- لەسەرەتادا گواستەو و گەپان بە ئەلمانیدا بەو شێوە ئاسانە نەبوو و پێش وەخت لە ھەرىمەى كە تێیدا دەژیت بۆت نەبوو بچیتە ھەرىمىكى دى بۆژيان تەنھا دواى سالىك كار كردن بۆت ھەبوو بگوازیتەو (ئەمە نەك بۆ ھاتوو چۆ بەلكو بۆ مالگواستەو و نىشتەجى بوونیش) .

- خوێندن .. واتە خوێندنى ژانكو و بالا .. ھەرچەندە ئەمەش لە ھەرىمىك بۆ ھەرىمىك جیاوازی ھەيە .

- ئەوانەى منالیان دەبى نزىكەى ۲۰۰ ئۆيرۆ مانگانە دەدرێتە دايكەكە لە ھەندى ھەرىم سى سال و ھەندىك ھەرىم دوو سال بەلام ئەو كات و تاپیش سالى ۲۰۰۰ یش ئەوانەى پەنجار يەك بوون وەريان نەدەگرت و ئەو بېراره ش گۆراو ئىستا ئەو جیاوازیە نىە .

بەلام ئەو ى گرىگە ھەردوو وەك يەك بېرارى ئىقامە و مانەو ەيان بۆ ھەيە لە ئەلمانیا (بە جیاوازی ماوەى مانەو ەيان).

Aufenthaltsgenehmigung لە گەل پێگا پێدانى كار كردن

Arbeitserlaubnis بە شێوە يەك كە دەتوانى لە سەرانسەرى ئەلمانیا

كارىكرێت ھەرچەندە لە ۱۵,۰۷,۱۹۹۷ دا بېرارىكى نوێ دەرچوو سەبارەت بەوانەى كە پاسپۆرتيان پى نىە و وەك پەنا بەر قبول نەبوون ئەو ە بۆيان نىە كار بكەن ئەمە پێشان چەند بېرارىك ھەبوون بۆ كار كردن پان ، لە گەل دووبارە پىاچوونەو ە بەم بېراره دا و ئىستا ئەوانىش بە ھەندى پابەندبوون بە بېرارى تايبەت و شێوە ئىشەكەو

پەزەمانەندی خاوەن ئێشەشە و پێش کەش کردنی داواکاری بۆ کاردن ئەو مۆلەتە دەدەن و لەم بێزارە نوێیە ئێڵمانیادا بۆ پەنابەرانی عێراقی بەکێک لەمەرجەکانی مانەوێ ئەوانەى کە قبوڵیان نیە کارکردنە بۆ نەناردنەوێیان و مانەوێیان لەم رۆلاتە ..

٢. قبول نەبوون (Abglend).

بەپێوەبەرایەتی پەنابەری دەتوانی داواکەت پەد بکاتەوێ ئەگەر بۆی دەرکەوت کە پاکردووی سیاسی نیت و دواتر بەپەرەوای نەبینن کە وەک پەنابەرێک وەرگیریت ، ئێویش بەهۆی هاتنی هەندێ لەوانە لەرێگای ئەو دەوڵەتانەى لەبرگەى (٢) دا ئێشارەتمان پێداوە یان بەهەڵ و باوەرپێ نەکردنی قسەکان هۆیکى ترن بۆ قبول نەبوون . لەلایەکی تر و بارودۆخی سیاسى رۆلات هۆکارێکی تری سەرەکیە بۆ ئەم کارە چونکە رۆلاتیکی وەک عێراق سالی لەدوای سالی گۆرانی بەسەردا دیت و بارودۆخەکان سەقامگیرنەبوون و تا بەئەمپۆش دەگات بارودۆخەکان ئارام و سەقامگیر نین و رۆلاتیکی وەک ئەڵمانیا بپاری ناردنەوێ کەس نادات لەبەر ئەو بارودۆخانەى ئێستای عێراق . سالاتیک ئەوانەى پوویان لەئەڵمانیا دەکرد و زیاتر لە ٥ سالی چاوەروانیان دەکرد تەنها وەلامیک وەرگرن ئەمەش پێش پاپەپین نۆد لەو کەسایەتی و خێزانانە ئەوکات ناچار دەبوون ئەڵمانیا بەجی بهێلن و پوو لە رۆلاتانی تری وەک سوید بکەن ، بەلام لەدوای پاپەپین و ناوەریاستی سالی ٩٠ دەکان و تا سالی ١٩٩٧ خەلکی واهەبوون بەچەند پۆتیک وەلامیان وەرەگرت و بپاری سیاسیش و گرنگیش نەبوو چۆن قسەبکەیت و بەلگەنامە بدەیت یا نەدەیت تەنها گرنگ بوو کۆرد بویتایە و مەسەلەیک باس بکرایە ئەو سیاسى وەرەگرا و بەلام لەسەرتایى ٩٦ وە کەمیک گۆرانی بەسەرداها و سیاسیهکان کەمیک قورس بوون

ئەۋەى دەدرا تەنھا ۵۱ بوۋاتە ئىنسانى بۇو.. بەلام لەسالانى ۱۹۹۷ ۋە گۆرانی تەۋاۋى بەسەردا ھات و تەنھا بەناۋ ھىتانی كورد بوون و دانىشتوۋى ھەرىمى كوردستان ئەۋە بەھەموو شىۋە يەك داۋاكارىيەكەت پەد دەكرایە و ۋەرنەدەگىرايت .
لېرەدا ئەۋ كەسە ھەمو كاتىك بۆى ھەيە داۋاكارىيەكەى ۋەرگىرەتەۋە و پاى ۋەستىنى
لەۋ كاتەدا بېرىكك لەبەپتۆۋەبەرايەتى پەنابەرى يەۋە دەردەچىت بەپاۋەستانى كارى
پەنابەرىت و بۆشى ھەيە بېرىارى دەرچونت بدات لەئەلمانىا..

۳. دەركردن (Abschiebung) بېرىار لەلايەن بەپتۆۋەبەرايەتى پەنابەرى
بەدەركردن ئەگەر ھاتنە ناۋ وولات بەۋ شىۋەى لەبېرگەى دودا ھاتوۋە پەنابەرىت
پى پەۋانابىنرىت لەبەر ئەم ھۆيە... بۆيە لەسەر ئەم بېرىارە كاروبارى دەركردن
لەئەلمانىا جى بەجى دەكرىت و پەۋانەى ئەۋ وولاتە دەكرىت كە لىۋەى ھاتوۋە و
نۆر بەخىراى. ھەمان بەپتۆۋەبەرايەتى لەھەموو كاتىكدا بۆ پەۋانەكردن و دەركردن
بەھۆى نوسراۋى تايىبەتى يەۋە ئاگادرا دەكرىت بۆ دىارى كوردنى ماۋەى دەرچون و
ئەۋ بېرىارەش جى بەجى دەبىت لەۋكاتەى كە نوسراۋەكە ۋەردەگىرىت تا
ئەۋماۋەى بۆى دىارى كراۋە..

ئەۋ بېرىارە و ماۋەى كارپىكردنى لەماۋەى يەك ھەفتە بۆ يەك مانگ دەبىت و
لەماۋەى دەرچونىۋە و ماۋەى دەرچونى و بەجى ھىلانى ئەلمانىا دەتوانرى بۆ
ماۋەى ۲ مانگ ئەگەر بېرىارى ۋەستانى پەنابەرى بىكرىت يان داۋاكارى پىداچوۋنەۋە
كە بەرزكراۋەتەۋە بۆ دادگاي تايىبەت كە ئەۋ كەسە دەتوانى بەئارەزوۋى خۆى
لەۋكاتەدا ئەلمانىا بەجى بەئىت...

پىداچوۋنەۋە

لېرەدا چەند بارودۆخىك ھەن پىگا نادەن ئەلمانىا بەجى بەئىتى ئەگەر بېرىارى پەد
ۋەرگرتن لەۋ داۋاى پەنابەرىيە ۋەرگىرا . ئەمەش لەكاتىك دا قبول دەكرىت كە

بە پىئو بەرەيەتى پەنابەرى ھەست بکات کە ژيانى ئەو داواکارە لەمە ترسى دايە و بەگەرپانەوێ ئەشکەنجە دەدریت يان نەبوونی ئازادی و چەند مە ترسى تر کە درى مۆفایەتین و مە ترسیان لە ژيانى ئەو کە سایەتیه دەبیت لە کاتێکدا ئەگەر پەوانەى وولاتە کەى بکریتهوه ..

ھەروەھا دواکەوتنى و ھێلانەوێ بریاری ناردنەو و دە رکردن لەخاکى ئەلمانیا بۆ ماوہیەک ئەویش بەھۆى نەبوونی ڕینگای گواستەنەو بوون لەنیوان کوردستان و ئەلمانیا ھەرچەندە دواى پڕۆسەى ئازادی و پوخانى پڑیمی فاشى بەغدا ئەم گەرفتەش نەما و ئەو ھێلە ئاسمانیە دروست بوون کە پێشتر یەکیک بوولەو کیشانەى کە ئەو شیۆھ بریارە سەرى نەدەگرت .. لەھەمان کات دا پەزنامەندى ئەو حوکمەتە یا ئەو دەسەلاتەى کە دەسەلاتدارە بەپەزنامەند بوونی بەوەرگرتنەوێ ئەو پەنابەرانە ئەو بریارە یاسای ترو خیرا تر دەکات و ئەوکات ئەو وولاتانە بەناسانى ئەو شیۆھ بریارانە دەدات وەک ئەو پەنابەرانەى بەریتانیا کە بەچ شیۆھەک پەفتاریان لەگەڵ کرا و چەند پەنابەریک بەزۆر و بەناشیرین ترین شیۆھ پەوانەى کوردستان کرانەو و ھەندى وولاتى تری ئەوروپى دەیانەوێ ھەمان شیۆھ پەفتاریکەن و ئەو پەنابەرانە پەوانە بکەنەو .. بێ گومان کەس نیە پى ی خوش نەبیت بگەریتهو و بەلام ئەوێ گەنگە کامە گەرپانەو و بەچ شیۆھەک و ئەم بڕگە یەش بۆخۆى بابەتێکی تاییبەتە و دواتر باسی لێو دەکەین ....

دادگا Gricht

دەتوانی ئەپراست ئەو بریارەى دادگا دلتیابیت کە لەلایەن بەپىئو بەرەيەتى پەنابەرى یو و لەسەر داواى پەنابەرى کە دراوہتە یەکیک لەو دادگا بێ لایەنانەکان ، دادگاش ھەلئاستى بە لیکۆلینەوێ ئەم بابەتە مەگەر ئەو داواکارە بەخۆى داواى

ئەو بەدواداچونە بىكات و بەداوايەكى خىرا لە دادگا بەجۆرىك داواى پىداچونەو بەرىزىكرىتەو .

بەرىزىكرىتەو پىداچونەو لەلايەن دادگاوە لەماوەيەكى كورت و ديارى كراو دايە و ئەم ماوەيش لەلايەن بەرپۆەبەرايەتى پەنابەريەو ديارى دەكرىت و دەست پىكرىدن و كارپى كردنى ئەم بپيارە لە كاتى وەرگرىنى بپيارەكەو دەبىت . . .
 ھەميشە ماوەى پىداچونەو بۇ دادگا لە ھەفتەيەكەو بۇ دوو ھەفتەيە ، ئەویش دەكەوتتە سەر جۆرى حالەكە ، لەو ماوەيەتتەپەردەبىت ، بەنەمانى ماوەى پىداچونەو ئەو بپيارەى بەرپۆەبەرايەتى پەنابەرى جى بەجى دەكرىت .

بەرپۆەبەرايەتى بيانى Ausländeramt

چارەسەرى كىشە سىياسىيەكانى پەنابەرى دەكات لە ئەلمانىا بەشپۆەيەكى ناوەندى لەلايەن بەرپۆەبەرايەتى پەنابەرى بەجۆرىك كە بەرپۆەبەرايەتى بيانى (Ausländeramt) بەرپرسىارە لەپەنابەران وھاوکاریان دەكات بۇ جى بەجى كردنى كاروبارو داواكارىيەكانىيان ، ئەویش لەوكاتەى كە پتويستە لەناوەنديان ئەو جىگايەى كە داواكارانى پەنابەرى تىدادهژىن (ھایم) Heim

لەدواى تەواو بوونى ئەو ماوەى كەدەبى لەو مال و ناوەندانەى كە داواكارانى پەنابەرى تىدادهژىن ئەو كات بەرپۆەبەرايەتى بيانى لەچەند حالەتتەكى جياوازدا ماوەدەدرىت كە خانوو بگيرىت لەدەرەوہى ئەم ناوەندانە ، بەلام بەمەرجى لەچارچىوہى ئەو ناوچەيە دابىت كە لەژىر دەسەلاتى ئەو بەرپۆەبەرايەتەى بيانى دايە ئەویش بۇ ماوەيەكى ديارى كراو ، ئەگەر پەنابەرى سىياسى بىت ئەو بۆت ھەيە لەسەرانسەرى ئەلمانىا جىگاي ژيانى خۆت ھەلبۆزى بەلام ئەگەر پەرەگراف ۵۱ يان شپۆە پەنابەريەكانى دى بن ئەو تەنھا بەئىش دەتوانى جىگاي ژيان بگوازىتەو يان دواى سالتىك ئىش كردن و ئەو كات دەتوانى بەويستى خۆى بۇ

ئەو شوێنە بڕوات کە دەیه‌وێ... ئەویش کە دەبێت (arbeitliss) لە کارکەوتوو یان بێ کار..

مانه‌وه‌ و پێگانه‌دان به‌ جێگای گواستنه‌ی ژیان له‌سه‌ر ئەوانه‌ش جێبه‌جێ ده‌کری‌ت کە له‌و که‌سانه‌بن که‌ به‌هۆی کاری ئینسانی (مۆیی) وه‌ وه‌زاره‌تی ناوخوا‌ی ئەو هه‌ریمه‌ی تێداده‌ژیت بپاری ده‌رکردنت بۆ وولاته‌که‌ی خۆت پراگراوه‌ کە به‌هاوکاری له‌گه‌ڵ وه‌زاره‌تی ناوخوا‌ی فیدرالی ئەلمانیا بۆ ماوه‌ی ٦ مانگ دواخراوه‌ (وه‌ستانی ده‌رکردن Abschiebungs stopp)، هه‌روه‌ها ئەم وه‌ستانه‌ش له‌کاتی هۆکاره‌ مۆیی و گرفته‌کانی گواستنه‌وه‌ و بوونی نه‌خۆشی کە ده‌بێته‌ رێگر له‌جێ به‌جێ کردنی ئەم بپاره‌ ، هه‌روه‌ها پێگا ده‌گری‌ت به‌دواخستنی ده‌رکردنت له‌خاکی ئەلمانیا له‌کاتی‌دا کە ده‌بێ خێزانت هاوه‌لتیت بکات یان منداڵه‌کانت نه‌گه‌یشتونه‌ته‌ ته‌مه‌نی یاسایی له‌کاتی سه‌فه‌رکردنیاندا..

پێگا نادریت داوی مانه‌وه‌ بکری‌ت یان بپاری ده‌رکردن هه‌لبه‌ه‌شتیه‌وه‌ به‌هۆی ئاره‌زووی کارکردن و پاهانت له‌سه‌ر ژیا‌نی ئەو وولاته‌ و یان بوونی منداڵ له‌قوتابخانه‌ و نه‌گه‌ر هۆی له‌م جۆره‌ هه‌بن به‌هیچ شێوه‌یه‌ک په‌چاوناکری‌ن .
نه‌گه‌ر دادگا به‌شێوه‌یه‌کی بنه‌بر کوتایی بپاری ده‌رکردنی دابی له‌ ئەلمانیا ئەوه‌ هیچ کات پاره‌ستانی ئەو بپاره‌ نابێت .

جێگای ژیان

هه‌رکات کاره‌ ئیداریه‌کانی به‌رێوه‌ چوونی داوی په‌نابه‌ری یان دواکه‌وتنی ده‌رکردنت له‌ ئەلمانیا یان وه‌ستانی فه‌وری ئەوه‌ له‌و جێگای دانیه‌شته‌ کاتیه‌ ده‌گری‌ت بۆ ناوه‌ندی دواکاری په‌نابه‌ری و ژیا‌نت له‌وێ واته‌ (هایم) کە که‌مپی به‌رده‌وامه‌ یان خانویه‌ک له‌وێ ده‌ژیت و چاره‌پوانی ئاکامی داوی په‌نابه‌ریت ده‌که‌یت .

لېرەدا بۆت نىيە ئەم جىڭگايە بەجى بھىتلىت تەنھا بە پىي پەزامەندى بەرپتو بەرايەتى
 بىيانى نەبىت ، سەرپىچى لەم بىرپارەش تووشى سزا دانى پارە دەبىت و بۇ جارى
 دووھم دووبارە كۆرۈنەۋەى سزاي زىندانى .

لەناۋەندى سەرەكى بۇ داۋاكارى پەنابەرى لەبنكەيەكى ۋەك كالىسرو جىڭاي ژيان و
 دابىن كۆرۈنى پىداۋىستى تىدايە و چەند ياسايەك بۇ ئەم مەبەستە ھەن و ھەروھە
 لەكەمپەكانى (ھام) تىردا ياساي تايىبەت بۇخۇيان و چۆنىيەتى بەرپتو چۈۋى
 كاروبارەكانىان ھەيە و پىتۈستە لەسەر داۋاكارى پەنابەرىيەتى پەپرەويان لەسەر
 بىكات و سەرپىچىان نەكات .

دابىن كۆرۈنى پىداۋىستى ژيان

لەۋكاتانى كە ۋەك مىۋاننىك ھەلسۈكەۋت لەگەل ئەۋ داۋاكارە پەنابەرەدا دەكرىت و
 ئاكامى داۋاكارى نادىارە ئەۋ لەپۈى نىشتەجى بۈۋنەۋە و جىڭاي ھەۋانەۋە و
 خواردن و جل و بەرگ و ئەۋ شت و مەكانەى لەپۈۋى تەندروسىتى يەۋە پىتۈستى و
 پاشان لەكاتى نەخۇش كەۋتن و چارەسەر كۆرۈنى بەبى پارە جى بەجى دەكرىت .
 بەلام پىداۋىستى ناۋمال ئەۋە لەسەر ئەۋ كەسە تۆماردەكرىت و داۋى دەرچۈۋن لەۋ
 جىڭايە دەبى بەبى نوقسان بىرىنەۋە . بۇ سەرفىياتى پۇژانە ھەموۋ مانگىك ۸۰
 ئۆيۈۋەردەگىرى كە ھەر پانزە پۇژ جارىك ۴۰ ئۆيۈۋەردەكرىت . لەگەل ئەۋ مىنالانەى
 لەخوار تەمەنى پانزە سالاۋە يەكى ۴۰ ئۆيۈۋەردەگىرن ئەمەش تەنھا تا
 ئەۋكاتانى لەھام دەبىت .

كار كۆرۈن

پىگادان بەكار كۆرۈن تا ئەۋكاتانى داۋى مافى پەنابەرىت ئەنجامى نەبىت و ھىشتا
 لەھام دابىت ئەۋە ناتۋانرىت كارىكرىت ، بەلام كاتىك كە بۈۋىتە خاۋەنى پاسپۇرت
 يان ئەۋ بىرپارانەى كە پىگا دەدەن كارىكەيت و پاشان دەبى مۆلەتى كار كۆرۈن

ھەبى (Arbeitserlaubnis) ئەگەر بەپىچەوانە كارى ناپرەسمى و بى مۆلەت (كارى پرەش) بىكرىت و دەزگاكانى پەيۋەندى دار ئاگادارېن ئەۋە سزاكانى توند دەبن و دەگاتە پادەى زىندانى و سزاي پارەيەكى نۆر... ئەۋ مۆلەت پىدانهش لەپىنگاي بەپىۋەبەرايەتى كارەۋە ۋەردەگىرى (Arbeitsamt) .

كۆتايى ماۋەى مانەۋە

ھەركات داۋا كارىەكەت بۆمافى پەنابەرى پەدكرايەۋە ۋەھىچ ھۆكارىك نەبوو بۇ ھىلانەۋەت لەئەلمانىا و بېيارى دەركردنت درا بەئارەزوو بىت يان بەنۆر... بەلام دەرچوونت بەئارەزوو يان بەخۋاستى خۆت باشترە لەۋەى بەنۆر... چونكە لەم كاتەدا دەزگاي پۇلىس لەمالەۋە دەرت دەھىنن و زىندانىت دەكەن تا كاتى سەفەر پىكرىدنت و لەۋ كاتەدا پىنگا نادىرت شت و مەك لەگەل خۆت بەرىت و دەبى سەرفىاتى سەفەرەكەت لەسەر حسابى خۆت بىت... ئەم دەركردنەش ئەگەر بۇ ۋولاتى خۆت بىت يان بۇ ۋولاتىكى تر .

پىشكەش كىردنى ھاۋكارى لەكاتى دەرچوون لەئەلمانىا

نۆر ھاۋكارى و يارمەتى ھەن كە لە ئەلمانىا دەدرىن بەۋانەى كە بەخۋاستى خۇيان دەيانەۋى بگەپىنەۋە ۋولاتى خۇيان يان ۋولتانى تر. ئەم ھاۋكارىانەش لەپىنگاي نىۋنەتەۋەبى بۇ كۆچ و سەفەر (IOM) .

گىرغەكانى پەنابەرى كورد....

ھىندەبە ئاستەنگ ئىمەى كورد بەتەنگ كىشەۋ گىرغەكانى خۇمانەۋە دەچىن ، پەنگە جاروبار بەلابەلاى و نۆربابەتى لاۋەكى دا كاتى خۇمان بەفېرۆدەدەبن و دەرتەنجام سەرجمى مەبەستەكانمان و ئەۋكارانەى بەھىۋايانەۋە بوون لەدەستمان دەچن ئەۋەش دەبىتە مايەى داخ ھەلكىشان و پەشىمان بوونەۋە... ئەمە

لەلایەکی دی دووبارە بەرزەوھەندی یە تاییەتی و کەسایەتی یەکانی خۆمان
 ھەمووکات لە پێشەوھەن و ھیچ کات گۆی بەوھەندەین کە دواى ئیمە کەسانیکى دی
 ھەن و ئەوانیش ھەمان ھیواو ئاواتى ئیمەیان ھەیە و ئەوانیش ماندووبوون و
 دەیانەوی وەك ئیمەبەخۆشى بگەن و بەوئیتەو و دەرەنجامیکیان لە ژیان
 ھەبیت... ھەمیشە ئەم خالە سەرەکیە پشنگۆی خراوہ بەتاییەت ئەم دیاردەيە لەو
 کوردانە بەدی دەکری کە ئەمۆ لەھەندەران و بەچاوی پۆشنبیرو پێشکەوتو
 خاوەن ئەزموون کە لەدونیای شارستانی ئەمۆدا دەژین... بەلام ئەم چینیە کە لەم
 دونیایەدا دەژین دەتوانین بەپیشپەوی ئەو خۆپەرستی یەى دابنیتین لەوانەش
 نمونەى نۆزبەرچاو و بابەتی و زانستی بۆ ئەم کارەھەن ، بەلام ئەو ھەش لەیادی
 خۆمان نەبەین کە ئەم جۆرە مرقفانەش پێژەیان ھەيە واتە ناتوانین ھەموو ئەوانەى
 پویان لەھەندەران کردووە بەم جۆرەن و بەم شیوہیە بێردەکەنەوہ... کەواتە
 دەتوانین پێژەيەکی نسبى دیاری بکەین و بڵێین لە سەدا پەنجا و لەوانەشە کەمێک
 زیاتر ئەو جۆرە مرقفانە ھەن و لەوولاتى خۆشماندا ھەمان دیاردە دەتوانین دیاری
 بکەین... بەلام ئەو جۆرە دیاردانە لەوولاتى خۆت داو لەوولاتیکى بێگانەدا کە تۆ
 دەبیتە ئاوارە یان پەنابەر و کەسێکی دوور لەوولات و خیزان و کەس و کارو
 ھاوولاتیانى خۆت... کەواتە دەبێ ئەو دیاردەيە وەدەر نرێ ئەک تەشەنەى پى
 بدریت... دەتوانم نۆز لەو دیاردانە دیاری بکەم و ئەوانەى کە ئەم بابەتە
 دەخویننەوہ و بێ ناگان لەم پەفتارانە و ئەو کەسانەى بەتەنھا لەناوہە بوون یان
 لەدەرەوہ یان خاوەن پاسپۆرتیکى بیانى ئەوہ ھەموو شتیکە... ئەم بێروپایە ھەلەيە
 چوونکە ئەوہى لەدەرەوہ دەژى مەرج نیە کەسایەتیکى نمونەيى بیت کە چاوەپوان
 دەکریت... بەبپوای من ئەمەش تەنھا لەلایەن ئەوانەوہ سەیر دەکری کە لەکوردستان
 دەژین ، گەنجیکى کورد یان کەسایەتی یەکی دی کوردی لە تەمەنیکى دیاریکراو
 دەگەپایەوہ کوردستان بەپارەيەکی نۆزەوہ و جل و بەرگیکی سەيرو پاکەوہ

بەجۆرە ھا پەفتارو قسە كوردنىكى دى يەو ۋە ۋاى لەو دەرۋەرەى خۆى دە كورد كە رېزىيان لى دە گرت وایان دە زانى ئەو مرقۇفە دلسۆزى كوردەو زۆركارى گە وەرەو پېرۆزى بۆ كورد ئە نجام داو ە ، پەنگە لە لایەن زۆر خىزانە ۋە لەو پوانگە يەو ۋە تە ماشا كرابېت كە گىرفانى گەرم ۋ پېرۋو ۋ ئەو خىزانە لە كەم دەرەمەتى ۋ بى دە سەلاتى خۆيانە ۋە بە شىۋە يەكى تر سەبرى ئەو دە كرا... بە لام كە سىكى دى نە يەدە پىرسى ئەرى كاكى برا ئەو ۋە چەند سالا لە دەرەو ۋەى ۋولاتى...؟ چىت بۆ كورد كوردو ۋە يان خۆت چى ئە كەيت...؟ ئە گەر دەرگای پىرسىار ۋالاکەين ئەبى پىرسىارى زۆر خۆيان پاست دە كەنە ۋە .

يان ئەرى كاكى برا ئەو سالىكە لە دەرەو ۋەى ۋولاتى ئەم ھەمو ۋەت لە چى...؟ كە سانى تىرىش بە سال ۋ دوو سال ناگەنە جى... ئەم ديار دە يە سەردە مانىك باس لە سەر ئەو دە كرا ئەوانەى ئەوروپا يان ۋلاتانى تر ۋەك ئەمريكا ۋ ئوستىراليا لە سەر شۆستە كان يان لە كۆنى دىوار پارە دەرە كەن... پەنگە ئەو نە پىرسىنە ۋانە زىاتەر ھاندە رېوون بۆ بە ھەلە داچوون ۋ چە ۋاشە بوونى ئەو گە نجانە ۋ پۆل لە دواى پۆل گۆيمان لە بابەت ۋ باسى سەيرو سەمەرە دەبى ، لىرە دا دەمە ۋى ھەندى لەو بابەتەنە بخەمە پىش چاۋ ۋ ھەتالاى خۆينەرى خۆشە ۋىست ئاشكرا بىت ۋ ئەو پىاستيانە بگەونە پىش چاۋ... بى گومان مە بە ستم ئەو ۋەنە ھەمو لایەك بتوانىن ئەو ديار دە ئاشىرىن ۋ دژبە مرقۇفە تى يەى كە كورد تووشى دەبى ۋە لای بىتىن ۋ بتوانىن كۆمە لگايەكى شارستانى پىشكە ۋ تووى پۆشنىبىر دروست بگەين كە لە ئايندە دا بە ئاۋاتە كانى خۆمان بگەين ۋ ھەبى پۆژىك لە پۆژان لەم ۋولاتانە دا دەنگىكى پىشكە توو ۋ پۆژشېرو ۋ سىياسى ۋ زانستى ۋ ھونەرى گە ۋرە بە ناۋى كوردە ۋە بە رىزىتە ۋە ۋ بە تەنگ داۋاۋ مافە پەۋاكانى ئەم مىللەتە ۋە بىت ۋ بتوانى ھەنگاۋىك لە ۋ ھەنگاۋانە بەرە ۋ پىشە ۋە بە رىت... پەنگە بارودۆخى كورد ۋ جۆرى

ژيانيان لە شارىكەو ھە بۆ شارىكى دى لەم وولاتانە جياوازی ھەبىت ئەو ھەش دەكە ویتە سەر ئەو كەسايەتى و خىزانانەى كە تىيدا دەژىن...

بارى سىياسى و ئەو دۆخە ناھاسايەى كە كورد تىيدا دەژيا واتە ئەو دووبەرەكى يەى كوردستان بەشپۆھەىكى سلبى و ژۆر ئاشكرا كاردانەو ھەى گەورەى ھەبوو لە سەر كوردەكانى دەرەو ھە و لە ژۆر لە وولاتانەى كە كورد تىيدا دەژيان بەپۆھەىكى ژۆر و لە ھەندىك لەو شارانەدا كار وای لىھاتبو كە پقە بەرايەتى و جنىودان و دژايەتى و قسەى ناشىرىن و قسەى پاشەملى كە لەشپۆھەى شەپى ساردا خۆى دەدەو ھە... تاگەيشتە ئەو ھەى شەپى گەورە دروست ببى وەك لە يونان و لەشارى نۆرنىترگ لە ئەلمانىا و لە سويسرا ، كارگەيشتە شەپە چەقق چەند كە سىك گىران و چەندىش برىنداربوون و كىشەش بۆ ژۆر لەو پەنابەرانە دروست بوو كە ھەندىكيان ئەو ھە چەند سالە تانىستاش پۆھەى دەگلىتەو ھە . لىرەدا دەتوانم ئەو ھە بلىم كە ژۆر جار ئەوانەى پۆھەى دەبوون و تووشى ئەو جۆرە كارەساتانە دەبوون و دەكەوتنە ئەو گىژاوانەو ھە بەشپۆھەىكى راستەوخۆ تاوانبارنەبون ، بە واتايەكى كە كەسانىكى دى ھەبوون لەپشتى ئەوانەو ھەوتى كارەكانيان لە دەست دابوو و بۆخۆشيان لەپشتى پەردەو ھە بوون بەبى ئەو ھەى كەس بيان ناسى... ئەمەش مەبەست لەوانەى كە خۆيان بەبەرپرس دەزانن لە پىكخراو و لايەنە سىياسىەكاندا... كەواتە ھەريەك لەو كىشانە پىش ھات و ھۆكارى تايەتى خۆى ھەبوو و ئەگەر لە ناو ھەپۆكيان ووردبىيەو ھە ئەوانەمان بۆ ديارى دەبىت كە باسمان كردن... كەواتە شەپكردن و دژايەتى كردن و گواستەو ھەى مەيدانى شەپى دووبەرەكى لە كوردستانەو ھە بۆ ئەو وولاتانەى كە پەنابەرى تيايە دەبى چ ناوئىك لەم كارەبنىين...؟؟

گرفتى سىياسى و دژايەتى كردن كارىكى وای كردو ھە و جەماوەرە بوو ھە دوو بەرەى سەرەكى و دواتر بەرەكانى تىرى ئىسلامى و لايەنە جياجياكانى دى بابو ھەستن ، پەنگە ئەم جۆرە ھەلوئىستانە لە ژۆرەى ئەوانە دەرەچن كە بۆ

بەرژەوھەندی خۆیان پالێیان بەلایەکەو ھاوێش بەمەبەستی گەپانەو و سەردان بێت یان بردنەوێ سەیارە و کاسپی یەو بێت یان بەھەربیانویەکی دی بۆ ئەوێ خۆیان بەخۆشەویست و دڵسۆزی لایەنەکانیان نیشان بەدەن ئەو چۆرە قسەو باس و کێشە و گرفتەنە دینەئاراو و کاتیکیش کاردەگاتە لایەنی جدی ئەو وەک بەرزەکی بانان بۆی ھەلدێ و وەک نەبای دیبێ نەبۆران... نمونەێ زۆر ھەن کە لایەنگرە ئەندام و ئۆستانی لایەنەکان شاھدن..

ئەم ھەلۆیستە ھەمیشە دژی بەرزەوھەندی یە گشتیەکانی گەلی کورد و ژبانی ئارەبی و دەربەدەری پێ قبول کراو و دەیەوێ پاروێ نانێک بۆ پاشە پۆزی خۆی و مندالانی داہین بکات ، بەلام ھەلپەرسی و بەرزەوھەندی تایبەتی پێگانادەن ئەو کارو چالاکێ و جموجولانەێ ئەمۆ تەواوێ کورد پێکەو دەبەستیئەو و دەتوانرێ لەو رێگایانەو ئەو جەماوەرە کۆبکریئەو بە یەک دەنگی یەگەرتوو ، یەک ھەلۆیست کۆبکریئەو ، ئەویش بەھۆی دروست بوونی کۆمەلەو رێکخراو و مەلەبەندی کلتوری و پۆشنیری و ھونەری و میژوی تا لەو رێگایەو دەنگی کورد بە دوونیا بگەیەنرێ ئەم کۆمەلەنە لە نواندنی چالاکێ جیاواز و جۆر جۆر دەوری خۆیان دەبینن ئەم خالەش بەشیوەیەکی تیرو تەسەل لەبەرگەکانی داھاتوو باسیان لەسەردەکەین....

پەنگە لەسالتیک دا چەند ئاھەنگ و چالاکێ ھونەری و پۆشنیری و پۆژنامەوانی ھەبن کاریگەری گەورەیی ھەبێ بۆ گەلی کورد بەشیوەیەکی شارستانی و پێشکەوتن نیشان دەدرێت دەکرێت یادکردنەوێ کارەسات و نەھامەتیەکانی کورد پێش چاوبخێن یان لەپێگای نووسین و پەرتووکیەو یان بە پێگای کاری ھونەری و سینەماو شانۆ و شیوەکاریەو ، بەلام بەداخەو ديسان پەوتی سیاسەت و کاری حزبی دەستی والۆ درێژە و ھەموو لایەنەکانی دەگرێئەو ، چونکە ئەمۆ لە ژبانی ئێمەێ کورد دا سیاسەت و لایەنە سیاسییەکان ھەموو بارەکانی ژبانیان لە ئەستۆی

خۆگرتوۋە ۋە ھەموو لەژىر پىكىرى ئىۋاندايە ، زۆر نەمۇنەي بەرچاۋ و ديار ھەيە كە زۆر لەۋشارانە دا ھەولەي ئىۋە دراۋە كە كارى لەۋ جۆرە بەئەنجام بىرئىت بەلام ئىۋانەي كە بەناۋ سىياسىن يان بەرپىرسانى سىياسىن لەۋ لايەن و ئىۋ لايەن ھەمىشە رىگە گىرېۋون و ئىۋ ھەولانە يان پوچەل كىرۋە تەۋە .. نەمۇنەيە كىش كە خۆم تىدابووم شارى (پۇتلىنىگىن) لە ئىلمانىا كە يەككىكە لەۋ سەدان شارانەي لە گىژاۋى ئىۋ جۆرە گىرەتەنە دا دەتلىتەۋە ، چەندىن ھەولە درا كۆمەلەيەكى كەلتورى بۇ پەنابەران دىرۋست بىرئىت دىۋر لەكارى سىياسى بەلام سىياسىيەكان و ئىۋانەي لە ژىر پەردەي ئىۋ سىياسەت و ئىۋ سىياسەت ھەلەكانىان پوچەل دەكىرەنەۋە .

پەنگە بارە سىياسىيەكە و ئىۋ پوانگەيە گەلىك گىرەك ترە و جەلۋى ھەموو لايەنەكانى دى بەدەستەۋەيە .. ئىۋ دىۋ بەرەكى و داپرانە بەشىۋەيەكى كارىگەرى ھەبوۋ تاگەيشتەۋە ئىۋ پادەيەي پىك ھاتنەۋەي پارتى و يەككىتى .. ئىۋ خىزان و كەسانەي پىكەۋە نەدەژيان و كىشەيان ھەبوۋ بەھمان شىۋە كىشەۋ دىۋبەرەكى و دژايەتى كىرەنىان ھەر بەردەۋامە .....

ئەگەر لەناۋەپۇك و پىستى ژيانى ئاساى ئىۋ كە سايەتى يانە دا بىكۆلىنەۋە ، دەتوانم بلىم زۆربەي زۆردىان لەۋكەسانەن كە ھىچ كات بۇ ئىۋ لايەنەنە ھىلاك نەبوۋون و خىزمەتى ئىۋ لايەنەي خۇيان نەكىرۋەۋە و پۇژىك لە پۇژان ماندىۋ نەبوۋون و بىگرە زۆربەيان لەسىياسەت و پەپىرەۋ ھەلۋىستى لايەنەكانى خۇشيان نازانن و ھەندىكىش لەۋانە لەۋانەيە پۇژگارنىك دژى ئىۋ لايەنە كارىان كىرۋەۋە .. كەۋاتە دەبى ئىۋ جۆرە كەسانە ناۋى چىيان لىۋ بىرى .. ؟ و ئىۋەي دەيكەن بۇ چى بىت .. ؟ بۆكى يەۋ لەپىتەۋى چىدايە ... ؟

بۇ ۋەلامى ئىۋ پىرسىپارەنە دەمەۋى ئىۋەي خۆنەر ۋەلام بەدەنەۋە و لەبىرۋ بۆچۈۋنى خۇتاندا راۋبۇچۈنەكانتان دىاربىخەن . ھەركەسىك لەم ژيان و گىرەتەنەي دا نەژىابىت بەۋ شىۋەسانايەنەيە كە ھەستى پىتبىرئىت و ئەگەر ئەۋكەسەش لە دەرەۋە يان

دوورە پەرىزىتتە بەوشىۋە گەۋرە وگراڭە ئەم گىرغىتەنە ۋەرنەگىرەت . ئەم جۆرە پەفتارەنەك تەنھا لە كەسىكەۋە بۇ كەسىكى دى لە دەرەۋەى خىزان بگرە زۆرىەى ئەۋانەى لەناۋ خىزانەكەياندا ژن و مېرد ، مىندال و دايك و باوك و كەس و كاردە بەجۆرىك ئەم دياردەى ۋەك كارىكى ناشىرىن و ناشەرى بلاقوبوۋە تا ئەم كاتەى ئىستاش كۆتايى پى ئەھاتوو . كەۋاتە لىرەدا بۆمان ھەيە پېرسىن ئەۋانەى دەبنە تاۋانبارو دەستىان لەم كاردە ھەيە و ئەم دوونىايە دەخولقتىن كىن ؟ ئايا ئەۋكەسانە ھەلەن و ھۆكارەكەشى دەگەپتەۋە بۇ نەفامى و ئارۋىشنىپىرى و ئاكارامەبىيان ؟ يان پاراستىنى بەرژەۋەندى و ويستەكانيان . يان لايەنەكانيان و ئەۋ كۆمەلە و كەسانەى پەۋتى ژيان و كارەكانيان بەدەستەۋەى ۋە بەويستى خۆيان بەپتەۋەى دەبن . ؟؟ زۆر پىرسىار ھەن و ۋەلامەكانيان بە ھەموو جۆرىك پەسەند دەبن چونكە ھەموو پىكەۋە تاۋانبارىن و دەستمان لە تىكدانى ئەم دۆخ و پەۋتەنەدا ھەيە . بەم شىۋەيە لىك نىزىك بوۋنەۋەى كۆمەلگا و پتەۋبوۋنى بىنەماكانى كۆمەلەتەى و پىكەۋە ژيان ، لەگەل پىسان و لىك ترازانى شىرازەۋ كۆتايى ھاتن بەۋپەرى دلتىايەۋە دەمان پارىزى . لە دوونىايە ئەمۋماندا پىچرانى شىرازەۋ لىك ترازان بەرەۋ زىاد بوۋن دەپۋات و جىابوۋنەۋە و تىك شكانى قەۋارەى خىزان و پەرسىپەكانى زوتىر و زياتىر ئاۋەلادەبن و ھەلدەۋەشەن . خىزمەتەى و دۆستايەتى و خۆشەۋىستى لە كەم بوۋن و بىنەپدايە و بەرەۋ نەمان دەپۋات . كوردايەتى و نىشتەمانپەروەرى بەكردار بوۋن بىان نەماۋە . پاراستىن و ھىشتەنەۋەى شەرەف و كەرەمەت و نەفسىيەتى بەرزى كورد لەگرفت و كىشەدايە و جەنگى مان و نەمان دەكات ، كەۋاتە پىۋىستە بەرەنگارى ئەم دياردانە بىنەۋە و كارى جدى و بەپەلەيان بۆيكەين و ھەموو پىكەۋە ئەنا دۋاي چەند سالتىكى دى و بەپى پۆزگار ھەموو شىتەك لەدەست دەدەين و دەبنە ۋەك ئەۋانەى كە ئىستا بەخراب باسپان دەكەين .

پەنگە بۆلین باگیانی دیموکراتیەت و فرەلایەنی وگفتووگۆ لە نێوانماندا ھەبێ ، بەلام لە ھەمان کات دا ئێمە کەسانیکین لە دنیاو ئاوو ھەواتێکی دی دا دەژین و دوورین لە چەک و شەپەنگیزی و ئەم کەش و ھەوا دیموکراتیەیی ئەوروپا و لاتانی دی ئەم دوونیایە دەبینین .. بەلام بۆ خوا کام لە ئێمە پۆزێک لە پۆزان تۆزێک لەم ئاوە ھەوا دیموکراتیەمان ھەلماژیوە .. ئیستاش دواي چەندین سال ژيان و ئاوارەیی ھێشتا بیرو بۆچوون و ئاخوتن و تێپوانین بەو شتێوەیە کە ئەو پۆزەیی لە سنووری ئیبراھیم خەلیلەو دەرجوون و تۆسقالێک نەگۆراوە ، من ئالێم ھەموو بەلام بە پێژەییەکی زۆر ئەوانەن کە نەگۆراون ، لەوانەییە گۆراوین بەلام لە فکرو و بۆچوون و زانیاری دا نا بەلکو زۆر بابەتی لایەلاو دوور لە داب نەریتی کوردەواری و پەسەنایەتی کوردی گۆراوین کە باشترین نمونە لە منداڵەکانمانەو دەتوانین باسی خۆمان ببینین...

ئەگەر زۆر زیاتر لەم بارەییەو بدوین پەنگە بمانباتەو سەرئەوێ ئەو پەییوەندیەیی ھەییە بەو دۆخەو کە ئیستا لە کوردستان دا ھەییە و بە پێوە دەچێ و خۆی لە خۆیدا دروست بوون پارچە کۆمەلگاییەکان و دروست بوونی جیاوازی چینیەتی لەوێوە سەرھەلەدات .. راستە ئیستا دوونیای شەپو پێکدادان نەماوە و دوونیای پێکەو ژیان و پێکەو کارکردنە و لایەن و گروپە کۆمەلگاییەکان ژیانای پێکەو ھەیان ھەلباردووە و دۆخەکان تارادەییەک و لە چەند لایەو ئاسایین و باشە .. بەلام پەرنەسیپە سەرھەکیەکان و ئەو کارە گرنگانەیی دەبنە ھۆی دامرکاندن و ساریژکردنەو ھەییەکان ھێشتا ماویانە و بە پێچەوانەشەو ئەو برینانە ھەمیشە دەکولێتەو و باری گرژی و خراپ بوون لە ھەنگاوێکدا دەبینین ئەک چاک بوونەو ، مەبەست لە پەییوەندی لایەنەکان نیە بەلکو ئەم پەییوەندیە لە نێوان سەرچەم لایەنەکان و جەماوەر یان کۆمەلگا بە شتێوەییەکی گشتی ..

سەرھەپای یە کگرتنەو ھەردوو حکومەت ھێشتا یە کبۆنەو کە یە کجارەکی نیە و ھێشتا ماویەتی ئەگەر بە چەند پاساویکی یاسایش بیت .. بە ھەرحال ئەو ھەییە ئێمە و

سەرچەم جەماوەرى كورد دەيەوى تىكەل بوون ئاويته بوونەو بەجۆرتك بىت ھىچ
 ۋەخت ۋە مەنىك ئو پۆزانەمان نەيتەو ياد... لىرەدا گرنگە فكىرى پامىيارى و
 بۆچۈنەكان لە پوانگە يەكەو ھەلبقوولتەن كە ھەموومان پىكەو ھەيران لىكەينەو
 ۋە ھەموومان پىكەو ھەيران بۆكەين ۋە ھەست بکەين ئەم كارە ۋە ھەرەنجامەكانى
 لە بەرژەو ھەندى مىللەت ۋە نەتەو ھەمەندايە. بەرژەو ھەندى تايبەتى ۋە كەسبەكان
 ۋە لادەنرەين ۋە جياۋازى چىنايەتى نامىنى كەسك دەيتە مليۆنىرو كەسكى لە
 برسەيتى ۋە ھەزارىدا دەمرى ۋە ناتوانى مندالەكانى پەرۋەردەبكات ، چونكە ئەمىر
 دۇنيايەكە تەنھا بۆ ئەوانە ھەست دەدات كە خاۋەن سەرمایە ۋە دەسلەت ۋە ھىزىن
 لەگەل ئەوانەشى كە بە دەۋرو خولياندا دەسپۆتەو ئەمە نەك تەنھا لەولاتى ئىمەدا
 بەلكو لە ۋولاتانى دۇنيای سىيەم ۋە زۆر ۋلاتى تر ئەم گەرتوۋ فەكرانە ھەن... لىرەدا
 نامەوى زىاتر درىژە بەم بارە بەدەم چوونكە ئىمەى كورد ۋە بەتايبەت ئەوانەى
 پۆزكارىك تۆزىك لە كاروبارى سىياسى دا كارى كەردى ھەست بە ھەموو ئەم گەرت و
 كەم ۋە كۆرپانە دەكات ۋە ھەمىشەش ھەلەدەدات بە گىيانىكى دلسۆزانەو بەرامبەر
 بەكورد ئەوانەى بە دلسۆزى لە پىتاۋيدا خەبات دەكەن ۋە تەبە ئەمىر مەندوون ۋە كۆليان
 نەداۋە ، تا ۋلات ۋە نەتەو ھەمەمان لەم گەرت ۋە ئافاقە ناۋچەى ۋە نىۋنەتەۋىيانەدا
 پزگارى بىت ۋە بەماف ۋە خواستەكانى خۆى بگات...

لە لايەكى دى بارى ئابورى ۋە لايەنى مادى ، ئەمەش بىرگەيەكى زۆر گرنگ ۋە زۆر جار
 زالىش دەبى بەسەر بارى پامىيارىش دا ، (ھەرچەند لە دۇنای ئەمىر پامىيارى كە
 بارى ئابورى ھەلەدەسپۆتەنى ، واتە بارى سىياسى ۋە بەدەست ئابورىيەو بۆ
 كوردستانىش ئەتوانم بلىم بەرەو ئەم ھەنگاۋە دەپوات ئەگەر وانەبى بەلام
 لە ھەلەلەدەپە) پارەو سەرۋەت ۋە سامان ۋە دروست كەردنى فەللاو خۆبىياد نان و
 كۆكردنەو ھەى بەشپۆتەيەكى مۆدىرنانە باۋە ئەمىر بازارى ھەيە ، كە ئەمەش
 دەكەۋىتە سەروى بىرو باۋەپەو سىياسەتەو.....

ئەمەش بۆتە جۆرە سىياسەتتىك كە ھەموو كەسىپكە ناتوانى بەشىۋە يەككى لىنھاتوو كارلەمى كارى بۇ بىكەت... مەبەستەم لەوانە يە كە لەدەرە ھەمى ولاتىن و لەدونىاي ئاۋارەيدا دەژىن و ھەرىكە بەھۆكارىكە ۋە لەم ولاتانە دا دەژى ، ئەم شىۋە كارانەش جۆرە ھا پىنگاۋ شىۋانزى ھەيە ، سەرچەم ئەم گرفتانە پىش ئەۋەى كارىگەرى جەستەبىيان ھەبىت گەۋرەتەين گىرفتەن لەپوۋى دەروونىيەۋە ، لەلايەك باسماڭ لەمەمەرد گىرفتەن پامىيارى و كارىگەرى ئەم سىياسەتەى كوردستان لەسەرى و شىۋاندەنى پەۋتى فەكرى ئەم كەسايەتەيە ، پاشان ھەۋلى كاركردن و بىر كەردنى ھەموو شىتەك واتە تەنھا ئامانجىك پىارە ۋە س ئەمەش دەگەپتەۋە بۇ چەند ھۆيەك لەوانە زۆر لەم پەنابەرە كۆنانە و ئەۋانەى بەزۆر شىۋاز بونەتە خاۋەن پىارە يان ئەم لىشەۋە پىارە پىزانەى كە ئىستە لەكوردستان پىزاۋە كە زۆر جار گۆيمان لە سەرچاۋەكانى دەبىت ، دواتر گىرفتە كۆمەلەيەتەيەكان و ئەمگىرفتەنەى لەپىنگاۋ مىندالەۋە زۆر لەۋخىزانە كوردانە توشى دەبن چۈنكە ئەمپۇرى پىشكەۋتن و كۆرپانكارى كارىگەرى تەۋلۋى ھەيە لەسەر كەسايەتەى كورد زۆر جار نەك مىندالان بەلكو گەۋرەكانمان دەگۆرپەن و گۆرپاۋىشمان ھەيە چۈنكە ئەمگەر خۆى نەگۆرپەن ئەم پىنگا نادات بەئەندامى خىزانەكەى ئەم شىۋە گۆرانە بگۆرپەن كە لەشىۋەى لادانە بەيەكجارى ، كەۋاتە دەتۋانەن بلىن دۆرانى مەۋۇ لە سەرەتايىيەۋە دەست پى دەكات و دۆرانىش تەنھا پىارەنىيە بەلكو دۆرانى مەۋۇ لەروۋى فەكرى و داب و نەرىت و تۋاندەنەۋەى لە نىۋ كۆمەلگا ئەۋرۋى و بىيانىەكانى دى بە جۆرىك زۆر جار ناتوانى لىنكىان جىياكەيتەۋە ، لە ھەندى ولات و سىياسەتەى ئەم ولاتە ھەۋلى ئەۋەدەدات ئەم شىۋە تۋانەۋەيە دروست بىكەت و يەككىك لەم ولاتانەى كە ئىستە بەياساى تايىبەت كارى بۆدەكات ئەۋىش ئەلمانىايە بەبىيانۋى ئەۋەى ئەۋانەى داۋاى ناسنامەى ئەم ولاتە دەكەن دەبى ئامادەى تەۋاۋيان ھەبى بۇ تۋانەۋە و تىكەل بۈۋىيان لە گەل كۆمەلگاى ئەلمانىا بە بى ھىچ كىشەيەك و قىۋول كەردنى ھەموو داب و نەرىتەكان و

ھەلسۆكەوت كىردن لەگەلئان ، ئەمە ولاتىك بەپىي بەرنامەى كارى خۆى بۆ پاراستنى بەرژەوھەندىە نىشتمانىەكانى كارى بۆ دەكات بەلام زۆر كورد ھەن بەبى ئەوہى ھىچ شتەك لەم ياساۋ ھەنگاۋانە بزانن ئەوان لەم گۆرپانەدا زۆر بەباشى گۆرپاۋون و لەوانە بۆخۇيان ھەست بەوہ نەكەن.. كەس نالەيت تۆ لەولاتىك دادەزى مەگۆپى.. چونكە بەدەستى ئەو مۆفە نىە ئەو گۆرپانكارىە خۆى دەسەپىنى دەبىي ۋەربىگىرى بەلام دەتوانى لە ئاستىك دا رابىگىرى ۋ داب و نەرىتى كوردەوارىش بپارىزى..

بارى كۆمەلەيتى و كىشەكانى لەم چەند پوۋە ۋە لەدەرگەى كەسايەتى كورد دەدەن :

* لايەنى دەرونى و دور كەوتنەوہ و تەنھەى و غەرىبى و گۆپىنى جۆرى ژيان و پەفتار كىردن و جل ۋەبرگ و ناخافتن و زۆرى تر.

لەمەپ ھەركىشەيەكى دەرونى دەشى خۆ لەبەر جەستە كىردنى ھەر ھۆكارىك بگىرن.. لەوانە كەسايەتى كورد لە و ژيانە چەرمەسەرىەى كە پىشتىرتىدا بوۋە لە جوتيارىكەوہ تا كەسايەتىكى دەولەمەند و خاۋەن سەرۋەت و سامان بەھەموو بەشەكانىەوہ.. ئەم كەسايەتى يە پوۋ لەم وولاتانە دەكات و ژيان و گۆزەرانىك بۆ خۆى دابىن دەكات لىرە دەولەمەند و فەقىر ، بەدەستەلات و بى دەستەلات بەيەك پەفتارۋ بەيەك چاۋ سەبىردەكرىت و زۆر جار ھەژارەكان ژيانى باشترو مسەۋگەرتىان دەبىت ، بەتايىبەت ئەو شىۋە بەرنامە كۆمەلەيتەى كە ژيانى ھەمويەكىك بەبى ھىچ جىباۋازىەكى پەگەزى يان چىنەيتەى دابىن دەكات.. لەلايەكى دى تىكەل بوون واتە بەشىۋەى ئاۋىتەبوون كە لەم وولاتانەدا توۋشت دەبىت بەزۆر كەسايەتى سەپروو سەمەرەوہ ئەگەر لەنەتەۋايەتەكى كوردىش نەبىت ۋەھندى جار ئەو كەسايەتە كوردەش دەكەۋىتە پىزى ئەو كەسە سەپرو سەمەرەوہ ، كەۋاتە تىكەل بوونىكى لەو جۆرە ھىندە ئاسان نىە و زۆر گرفت و كىشەى تايىبەتى

خۇي بەدواۋەيە . ئەۋىش لە زۆر شىدا. لەۋانە ئەۋانەي كە كوردن و ھاوزمانى خۆتن بەلام ۋەك كەسايەتئەك ھىچ دەربارەي ئەۋكەسە نازانئەكەس و كارى پابردوى و ئاستى كۆمەلايەتى و جۆرەھا زانىارى دى كە زۆر پىۋىستىن بۇ ھەريەككە بيانزانئەت و ئەۋكات لەسەربنەماي ئەۋ زانىارىيانە دۆستايەتى خۇي گىرى بدات.. لەلايەكى دى ئەۋانەي كە بيانين و بەھىچ شىۋەيەك ناياناسين نازانين ئاين و ئاستى كۆمەلايەتى ، رەۋىشت و چۆنىەتى بىر كوردنەۋەي و رەفتارو جۈلانەۋەي ، شىۋازى جىل و بەرگى و خواردن و زۆر شىتى دى كە بەتەۋاۋى پىچەۋانەي رەۋىتى ژيانى ئىمەن...

كەۋاتە ھەموو ئەم گىرىفت و ھۆكارو بىرەتەنە كە دىنە پىشمان يان دىنە پىش كەسايەتى كورد كە دوو جۆرە يان شىۋە كارىگەرى دەكاتە سەر كەسايەتى كورد.. ياكارىگەرىيە باشەكان ئەۋكەسايەتئەن كە سودمەندەبن و لاينە باش و پىنگاۋ كىردارە باشەكانى ژيان بۇ خۇيان ھەلدەبۇزىن و ئەگەر تاكەكەس بىت يان خاۋەن خىزان ، بۈارەكانى ژيان لەكار كوردن و خۆيىندىن و خۇپىكەۋەنان و سوۋدوۋەرگىرتن لەۋ تەكنەلۇجيا پىشەۋتوۋە چ بۇ خۇي يان مىندال و خىزان بىت.. چۈنكە تەكنەلۇجيا و زانىارىيە زانستىەكان لەم ۋلاتانەدا ھىندە خىران و بەزۋوى بلۋدەبنەۋە ئىمە ھىشتا ئەۋەي بەدەستمان گەيشتوۋە لىيى تىنەگەيشتوۋىن زانستىكى دى بلۋدەبىتتەۋە بۇ يەدەبى بەجۆرىك لەگەل ئەم زانست و داھىنانە سەردەمیانەدا ھەنگاۋ بىنئىن و ھەۋل بەدەبن بىنەمايەك بۇ ژيانمان دروست بىكەين .

لىرەدا ھەن لەۋ كوردانەي پۈۋ لەدەرگاى زانست و زانىارى دەكەن و ھەۋل دەدەن لەم پىنگايەۋە بەئاكامىك بگەن و پاشەپۇز لەكۆمەلگاى خۇياندا پۇلى بەرچاپويان ھەبىت . بەم شىۋەي كىردارى باش و بۇچۈۋى باش و تىكەلى و ئاۋىتەبوۋن لەنىۋكۆمەلگاىكى باش و بەسۈد بى گومان كەسايەتتىكى خىزمەت گوزارو بەسۈد بۇ كۆمەلگا دىتە ئاراۋە .

كارىگەرلەر خراپەكان.. لەم كۆمەلگايانەدا زۆر لايەنى خراپ ھەيە كە پەنگە
 كۆمەلگايەك بەرھەلادان و ھەلدىر بەرھەل . لەوانە دەبىنن گەنجى كورد يان ھەندى
 كەسايەتى كاملى خاوەن خىزانىش ھەن لەجۆرى جىل و بەرگ گۆرپانىكى
 تەواوبەخۆياندا دەھىنن ، بەو پىيەى كە ئەم جىل و بەرگ و شىۋە گۆرپانكارىانە لە
 ماھىيەت و ناوھەزىكىيان دەگۆرپىت و بەم شىۋەيە دەبنە ئەورپىي.. كە زۆر جار بەم
 ديار دەيە دەگاتە پادەيەك شىۋازو جۆرى و سەير دەبىنن كە بەو پەيى بېرواھ
 ئەوانەى بەخۆيان سەرجاھەو داھىنەرى ئەم شىۋەلادانەن بەو جۆرە پەفتارناكەن و
 پۆشاكى و ناپۆشن ، ھەيان گوارە كردنە گۆى ملوانك و چەندىن مەتووموور پاشان
 جۆرى قۇر بىر بۆياخ و سەمىل و پىش تاشىن و ھىلانەوھى بەشىۋازى سەير و لەگەل
 بۆتاشىن و جۆرەھا پىلانوى ھەمە جۆرى بابەتى كە بەم شىۋەيە ئەگەر لەكەس و
 كاريان بېرسىن و قەسەيان لەگەل بىكرىت يان ھەندىكىيان بەبى ئەوھى تۆھىچ باس
 بىكەيت ئەو باسى جەربەزەيى و بوپىرى و كارە سەيرو سەمەرەكانى كۆپەكانىيان
 بەشىۋەيەكى گىشتى يان كچەكانىيان كە ماھى شاناڭزى و سەروەريانە... پەنگە
 ھەن ئەوانەى ئىستە بلىن ئەو مافى ناسايى تاكە كەسە و بۆخۆى خاوەنى ئەو
 بېرارەيە كە چۆن ژيانى خۆى ھەلېژىرى ، راستە منىش لەگەل ئەو مافە
 كەسايەتياھەدام و ھەموو كەسەك بەبى ئەوھى كەس دەست لەكاروبارى ژيانەوھ
 بەدات مافى خۆيەتى كە چۆن بۆى و چى بىكات بەلام ئەم شىۋازە بىركردنەوھەش
 ھەموو كات راست نىو ھەندى جار دەبىتە گىرەتەك كە ئەو ھەلەلادان و كىشەنەى
 لەئەنجامى ئەم جۆرە پەفتارنە دىنە پىش مەوۇ بەو سانايە ناتوانى چارەسەريان
 بىكات وەك چۆن ئىستە لە ئەورپادا بەشىۋەيەكى گىشتى لەگەل ئەو ھەموو ئازادىيە
 كۆمەلەك گىرەتە كۆمەلەيەتى ھەن كە خۆيان بەم شىۋە بىرەوزانە بوونەتە كۆسەپەك
 كە نەتوان چارەسەرى ئەو گىرەتەنەيان بىكەن پەز لەدواى پەز كۆمەلگاكانيان بەرھە
 ھەلدىردەچىن و بەھەموو شىۋازەكى شارستانى و مۆدىرن ھەلەل دەدەن بۆ

چارە سەركردىيان بەلام چارە سەركردىيان مەھالە و كارلە كارترازاوہ .. كەواتە مەبەستى من ئەو ھەيە پەرۋەردەيەكى جوان وراست و دروست لە سەربنەمايەتى پتە و كۆنكرىتى و لەگەل ئەو ھەشدا مافى كەسەيتى ئەو كەسە بېاريزىت و ھەموو سەربەستىيەكى مەبىت بەم شىۋەيە دەتوانى دلتىابىت ئەو كەسە تووشى ھەلە ناپىت و دەتوانى بەرگەي ھەموو گىرغەكانى ژيانى خۆى بكات.. ئەمە كۆمەلىكى ديارى كراو لەگەل ئەوانەى كە زۆر بەپىچەوانەوہ لە ئاست پوداۋەكاندا ھەپەساۋن و لەنتىۋان ھەول و كۆششى فېربوۋنى زانست و زانىارى و شارەزابوۋن و تىگەيشتن لە تەكنەلۇژيانى ئەمپۇى سەردەم و لەنتىۋ ئەو لادان و سەرلىشىۋاۋىيە دا ماۋن و ئاگايان لەھىچيان نىيە ھەولتى ژيان و بىر كىرنەوہيان و ھەلپەيان بۇ كۆكرىنەوہى پارەو كرىنى خانوۋ ئالتوۋن و سەيارەو جۆرەھا بابەتى تىرى مادى كە تەنانتە ژيانى مال و مندالىشيان بەلاۋە ناوہ و ئاگايان لى نىيە و لەم شىۋازانەش زۆن و بەبەرچاۋى ھەموومانەوہ ، لە ھەرشارىك چەند دانەيەك لەمانەت بەرچاۋ دەكەۋى و زۆر كىشەي كۆمەلايەتى لاي ئەم جۆرەكەسانە ھەيە لەوانە جىابوۋنەوہى خىزانەكانيان و گىرغەتەي بەرچاۋى ئافرەت و مندالەكانيان ، كە زۆر جار مەروۇ بەتەۋاۋى دىلگران دەبىت ، بۆيە دەلتىم ھەموو كات مافى كەسايەتى و سەبەخۇبوۋنى خىزمەت بە مەروفايەتى ناكات و بگرەگىرغەتەيشى بۇ دروست دەكات...

لادان و سەرلىشىۋاۋى.. بە ھەر لاۋ سوچىكى ئەم دوونىايەدا بگەرپىت لادان و سەرلىشىۋاۋى و دۆشدامان بەشىۋەيەكى ديارو بەرچاۋ دەبىنىت و لەھەندىۋولات ۋەك باۋ و مۆدىل ئەم دياردەيە بەكار دەھىنرىت ، بەلام بۇ گەنجىكى ئەم ۋولاتانە جىاۋازى زۆرى ھەيە لەگەل گەنجىكى كورد ئەگەر كورپىت يان كىچ.. دەرەنجامەكانىش لەو ھەوہ سەرھەلدەدەن كە ئەم گەنجانە لەم ۋولاتانەدا ھەموو پىداۋىستى و ھەموو ئارەزوۋ و ھەزەكانيان بە بى ھىچ بەربەستىك بەكارى دىنن و لە ئاستىكدا يان لەتەمەنىكى ديارى كراۋ دا كە ھىشتا گەنجىكى ئىمە لە ۋلاتى

خۇماندا لە نەيتىيەكانى نەگەيشتووه و ھىشتا ناتوانى باسيان لەسەرىكات لىترە لە خواردنیشى بوونەتەوہ و خەپكى خەوانەوہشن ، بۆيە لەو ئاست و تەمەنەدا تووشى ماندوو بوون و بى تاقەتى و مەلەل و وەستان دەبن و نازانن چى بکەن يان ئەوہتا لە دەرەنجامى ئەو لادان و پىنگا چەوتانەدا تووشى زۆر گرفت و لادانى تەواوەتى بوون لە سەر پەوتى بوون بوونياندا ، بۆيە دەتوانن بلىن ئاساييە بۆ ئەوان... بەلام بۆ کەسيكى كورد کە تەمەنى لە نىوان ۱۰ بۆ ۱۸ سال بووه و ھەندىكى زۆريشيان لەوہ زياتر بە ھۆى ھىنانى مال و مندال بۆ ئەوروپا و بەپى ي ئەو ياسايەى کە دايک و باوک لە تەمەنىكى ديارى کراودا دەتوانن ئەو مندالانەيان بىنن بۆيە ئەگەر تايستيش بوويىت ئەوہ کردوويەتى بە ۱۴ يان ۱۶ بەم پىيە زۆر لەو تەمەنانە پاست نين و بەم شىوہيە دەست کارى کراون و زۆر کيشەو گرفتى لەم شىوہيەش دروست بوون... بە برىواى ئىوہ دەبى ئەو بەناوہ مندالانە ئەو پەفتارانە بکەن کە مندالىكى ئەم وولاتە دەى کات ، ئەمە نەك کارە باشەکان بەلگە ئەوہى کە خراپە ئەوانەى کە لەلايەن ئەو کەسە زۆر خراپانەوہ دەکرىت ئەوانە کۆپى دەکەنەوہ و وەك ئەکتەرىكى سەرکەوتو نەمايشى دەکەن و کەس و کارىش شانازى پىوہ دەکەن... کەواتە کيشەى دەرمان و بەکارھىنانى بە ھەموو شىوہيەك يان کاسپى پىوہ کردنى کە دياردەيەكى زۆر باوہ و تانيستا لە ئەلمانىادا چەندىن باندى كوردى گىراون ، ئەمەش کارىگەرى خراپى بۆ سەر نەتەوہى كورد بەتايبەت ئەوانەى لەم وولاتەدا دەرژىن يان ھەندى پەفتارى دى وەك ئەوہى (ھىرش) کە ئەو کابرا دەولەمەندە ئەلمانىەى کوشت کە ھۆکارەکەشى بابەتى ئەخلاقى و پارەبوو ، کەواتە ئەمانە دەرەنجامەکانى لادانن و پىويستە لە ئاستياندا ھەلوہستە بکەين و کەمىک بەخۇماندا بچينەوہ بۆ ئەوہى بئەمايەكى پاست و دروست بۆ خۇمان و ئەوانەى دەرووبەرمان دارژىنەوہ ، تا خۇمان لەم شىوہ کيشەو گرفتانە دور بخەينەوہ...

بۆيە دەتوانم بلېم گەنجى كورد زۆر كات ئىچىرىكى سادە و ساويلكە بۈۋە لە ئاست
 ئە و بازىگان و گەورە پىاوانەى كە ئە و بازارپە بەرپۆتە دەبەن و ئە و گە نجانەيان لە و
 گرفت و كېشەنە و ئە لاندوۋە ، لە شىرازە و پەرە وازەيى خىزان و داب و نەرىتە كانىيان
 كوردوۋە .. منداڵ و پاشە پۆزى لاوان ..... يە كىك لە بنەما سەرە كىە كانى كۆلە كەى
 ژيان منداڵ و پاشە پۆزى ئە و شىۋە ژيانە يە كە بە بۆنە يە و دەستە بەر دە كرىت يان
 تىدا دەژى . چونكە دروست بوونى پاشە پۆزىكى گەش و پوون بۆ منداڵ دابىن
 كوردنى بنيادنانى كۆمە لگايە كى مۆدىن و پىشكە و تۈۋ زانستى يە .. كە واتە ئىمەى
 كورد لە وولاتانى ئە وروپى و وولاتانى دى بيانى لە لايە كە وە دىلخوشىن بە وەى منداڵى
 كورد كە منداڵە كانى خۆشمان دە گرنە وە لە وىزگەى زانستى و تە كىنە لۆژيائى
 پىشكە و تۈۋانە جىگايە ك يان ئايندە يە ك بۆ ھەرىكە لە و منداڵ و گەنجە
 پىنگە يشتۈانە مان مە و گە ر بگە ين و ئە مانە لە ئايندە يە كى نىزىك دا ئە وەى لە ئە وەى
 ئىمە دا بە دەست نە مات و نە تۈۋانرا بە ئە نجام بگە ين بە لگۈ ئە وان تە و او كە رى بن و
 بە دۈۋا ناكامى بگە يە نن و بە چاۋىكى گە شىبىنا ئە وە لە دۈۋرگە يە وە دە پۈۋانين ... ئە مە
 وە ك بىرو بۆ چۈۋىتىكى سەرە تايى و بە شىۋە يە كى دى بىرو بۆ چۈنە مە بدە ئىە كان واتە
 ئە وەى كە خواستە و بە ھىۋاى بۆ بە دەست گە ياندنى بە لام راستى ژيان و
 ئە و بارودۆخەى كە بە راستى تىيدا دە ژىن وا ئاليت يان واى نابىينين .. ئە گە ر ھە بىت
 ئە وە پىژە كەى زۆر كە مە .. كە واتە ئە وەى لە ناوە پۆك دا و لە نىۋ ئە م واقىقە تالە دا
 دە بىيىنين زۆر پىچە وانە يە و ھەرىكە لە ئىمە چە ندىن نمونەى زىندۈى لايە واتە
 ھەرىكە لە ئىمە لە نىزىكە وە چە ند كە سىك لە م شىۋازانە دە ناسىت و دە يابىنىت .. يان
 ئە وانەى بۆ خۋيان لە م شىۋازە كىشەنە دا دە ژىن و دان بە م گىرغانە دا دە نىن بە لام
 چارىيان ناچارە و ھىچيان پىنا كرىت ..

ئە مە واقىقىكى زۆر تال و ناخۆشە و پۆزگارو داھاتوۋە كانى ئە وە كانمان زياتر راستى
 ئە م باسە مان دە سە لمىتن و بۆمان دە ر دە كە وىت كە كە سايە تى كورد دە گاتە چ

ناستیک و دەرەنجامی پەرورەدە بوون بە چی دەگات ، ئەوەی ئێمە دەمانەوی و
 بۆی دەخوێنن کە منداڵان و لاوانی کورد داماتوویەکی گەش و پرشنگداریان ھەبێت
 ؟ بەلام بەشیوەیەکی گشتی ئەوەی لە ھەموو بوارەکاندا دەبینین ئەو منداڵانەی کە
 لە خێزانە ھەژار یان دەوڵەتە ھەند پەرورەدە دەبن لە چوار چێوەی ئەو ئاستە
 کۆمەڵایەتیە کە تێیدا دەژین کاریان تێدەکات و پاشان فێربوون و پەرورەدە ی زۆر
 جیاواز لە پەرورەدە ی کوردستان و ئەو شیوە یاسا و پێسیانەی ئەم وولاتانە و
 چۆنیەتی پوانین لە سەرچەم بابەتە پەرورەدەییەکان .. لەوانە زۆر نمونەی سادە کە
 لە ناو پۆک دا کاریگەری تەواویان لە سەر فکری ئەو منداڵانە دەبێت ئەویش ئەوەی
 کە منداڵی لە سەر پەرورەدە دەکرێت ئەوەیە کە منداڵ یان ئەو لەو ھەستی بەو کرد
 لە لایەن دایک و باوکەو ھەقسە ی بەرزو نزمیان لە گەڵ کرا ئەو بۆیان ھەبە ناگاداری
 پۆلیسی ئەو وولاتە بکەن و بەم شیوەیە دێن بە ھانا پانەو ە و زۆر لەم بابەتە کێشە ی
 ئی دروست بوو ە نە ک لە نیتوان دایک و باوک و منداڵاندا بە لکو لە نیتوان ژن و مێردا
 ئەمەش پووی داوہ ... کەواتە ھێژیک یان دەزگایە ک ھەبە پالپشتی ئەو دەکات کە
 تاک بە ویست و ئارەزووی خۆی پەفتاریکات و تۆ بۆت نیە رات تێیدا ھەبێت ...
 ئەمەش ھۆکاریکی ھەرە گرنگ و سەرکێ بە بۆ لادان و چەواشە بوونی ئەو گەنجانە ..
 پەنگە شیوازە کان بە جۆرێک دەگۆڕین واتە لە ولاتی کەو ە بۆ ولاتیکی دی ئەم
 گرفتانەش لە ولاتانی ئەوروپیی و ئەمریکی و ھەندئ ولاتی دی پەپرەو دەکرێت و
 ئەوانیش لە نیتوان خۆیاندا شیوازی کارکردن و ئەو جۆرە یاسایانەی کە کاروباری
 پەنابەری پێی بە پێوە دەبرێ جیاوازی ھەبە ، بەلام لە ناو پۆکدا ھەموو یە ک
 سەرچاوەن و یە ک مەبەستیان ھەبە .. ئەو پێکھاتە ی کە ولاتیکی ە ک سوید
 جیاوازی لە گەڵ ولاتیکی ە ک ئەلمانیا یان ڤەرەنسا یان ئیتالیا ھەبە .. لە بەشەکانی
 داماتوو باس لە گرتە یاساییەکان دەکەم کە یاسای پەنابەری و پەفتاری ئەو

وولاتانە ئەوانىش ھۆكاريكى ترن لە ھىتانه كايەى گرفت و كيشە بۆ پەنابەرى كورد....

لە وولاتىكى ۋەك سويد كە كەسايەتى كورد لە نزيكەى (۳۰) سى سالە ۋە كورد ئاشنايە بە پەنابەرى لەم وولاتەدا ھەرچەندە وولاتانى تىرى ۋەك ئەلمانىاش يان ھۆلەندا ۋە ھەندى وولاتى دى ھەمان شىۋە بەلام وولاتى سويد شىۋەى پەفتارو ياساكانى كەمىك جىاوازترە ، بۆنمونە لەم وولاتەدا كاتىك پەنابەر داۋاى مافى پەنابەرى دەكات ۋە ۋە مافەى لە لاين دەزگاپەيوەندارەكانە ۋە پى دەدرىت گرفتى خانووبەرە كىپنى شتومەك ۋە پاشان دەبى ئەو كەسە بەرە ۋە كۆرسەكانى زمان بىروات ۋە چەند سالىك تا فىرى زمان دەبىت... ئەم شىۋەيە دەبىت ھۆكاري ئەۋەى تىكەل بون ئاۋىتە بون لەنيوان نەتەۋەكاندا زياترو خىراترىكات ۋە كورد ۋە كەسايەتەكەى لە دابىران ۋە دوورەپەرىزى دەريازىكات ۋە پاشان ئەمەش بۆ لەۋانەى كە تەمەنيان گونجاۋە يان بۆ خويان ئارەزوۋى خويىندىن ۋە فىرىبون ۋە بەردەۋامى ھەيە لەۋانە زۆربەى ئەۋە پەنابەرەنە خاۋەن كارىن ۋە لە بەپۆۋەبەرايەتەكاندا كاربەدەستىن ۋە جىگايان ديارە ۋە لەھەمان شىۋەش دا ۋەك ووتمان ھۆكاريكە بۆ خىرا ئاۋىتەبون ۋە ۋەگىرتنى ھەموو داب ۋە نەرىت ۋە كاريگەرى ھەموو ئەۋەشتانە بۆ سەرىژيانى كەسايەتى كورد خۆ ئەگەر ئەۋە كەسايەتە لاۋازىبىت ۋە تواناى خۆپاگىرى نەبىت ئەۋە كاريگەرى خىراۋ پاستەۋخۆى دەكرىتەسەر ۋە بەۋشىۋەيە ھەنگاۋ بەھەنگاۋ لادان ۋە ۋەنوبون دىتەئارۋە ۋە شىۋازى ژيان شىرازەكانى دەشىۋىنى بۆ پىژەى جىابوونەۋە لەم وولاتەدا زياترە لە چاۋ وولاتانى دى.

ھەلى باشىش ھەيە لەلاين زۆر لەۋانەى ھەمىشە بەپەروشەۋەن بۆ پاراستنى داب ۋە نەرىتە كوردەۋارىەكان ۋە ھەلەدان لە زۆر پىگاۋە لەۋانە كوردنەۋەى قوتابخانەى فىرىبونى زمانى كوردى لە زۆر لەشارەكاندا ۋە ھەندى لەۋ خىزانانەى كە بەپىچەۋانەى زۆر لەۋانەى كە مندالەكانىان ھەمىشە لە مالەۋە ئەگەر پىكەۋە يان

لەگەڵ منداڵاتی تری کورد پێکەوه قسە بە زمانە بیانیەکان دەکەن و نامۆ دەبن بە زمانی کورد و زۆر جار دایک و باوک ھاندەری ئەم کارەن. بەلام ھەشن وەک وۆم بە پێچەوانەو ھەمیشە لە ھەولێ ئەوە دان ئەم دیاردەییە تەشەنە نەکات منداڵەکان تابکریت بە زمانی دایک قسەبکەن و ئەمەش لە لایەن دەزگا پەرەردەییەکان و تەنانەت لە لایەن پزیشکانی منداڵانەو ھەمیشە لە سەرەتای زمانگرتنی منداڵدا داوکی لە سەر ئەوە دەکەن کە ئەم منداڵە پتووستە یەکەم جار زمانی دایک فێربێت و پاشان زمانی دووھمی کە زمانی ئەو وولاتە یە کە تێیدا دەژین فێربێت.. چونکە بڕوایان وایە ئەو منداڵە ئەگەر بە تەواوی فێری زمانی دایک نەبێت ئەو ناتوانێ فێری زمانی ئەو وولاتەش بێت و دواتر تووشی گرفت دەبێت..

تێکەڵ بوونی خێزان و کەسایەتی کورد و گرتەکانیان و ئەو پەڕەندیانەی کە ھەمیشە خۆیان لە گێرمە و کێشە و گرتنی سەرو سەمەرەو ھاو و بگرە لەم وولاتانەدا بوونەتە ھۆی جۆرەھا پوودا و کارەساتی دل تەزین و ناشیرین کە کاریگەری سلبی و خرابیان بۆ سەر نەتەوێ کورد ھەبوو ، زۆر لەو پووداوانەش بوونەتە گفتووگۆ بابەتی سەرەکی میدیا و کەنالە بیانیەکان و لەپاگە یاندنەکانی خۆشماندا ھەندیکیان باس کراون.. ئەمانەش بە ھۆی ئافرەت و چوونە دیسکۆو ئینتەرنێت و کاری دەرمان فرۆشی و بەکارھێنانی یان کاری قاچاخچەتی و زۆر کاری تر کە زۆر بەیان دەگەرێنەو ھە سەر ئەو ھۆیەکی کە پەڕەندیە ھەلەو کۆڕیانەکان و بەکارھێنانی ئەو پەفتارانەی کە ھەمیشە ھەلەن و بە کەسایەتی کورد نامۆن چونکە لە وولاتانی خۆماندا ھەمیشە ئەم کارانەمان نەک نەکرێو بە لگو نەشمان دیون و لەوانەییە تەنھا لە پێگای تەلەفزیۆنەکانەو دیبیتمان ، بۆیە کە دەگەینە ئەم وولاتانە خێرا بەبێ بیرکردنەو ھانا بۆ ئەو شێوازە ژيانەکی بە ژيانی ئاسایی خۆمان نامۆیە دەبین . ئەو پەڕەندیانەی کە ھەمیشە دوور لە مەنتق و فکەرەو پەڕەو دەکرێن و بێ هیچ بیرکردنەو و تێڕوانینێک بۆ دواڕۆژ و

دەرەنجامەكانى و تەنھا بىر كىرەنەو لە ھەزە ئارەزووھەكان و شكەندنى ئەو تىنۆيەتییەى كە ھەمان بوو و ئەو ژيانە سەیرەى كە خەومان پێوھ دەبینى و ھەمیشە لە شاشەى تەلەفرتون و سىنەماكانەوھ دەمان بىنى وامان دەزان ژيانى ئەم وولاتانەش ئەو شێوھ فلىمانەن و تىياندا دەبینە ئەكتەر ، بۆ لەنیو ئەم سەركێشە نامۆیانەدا گرفتارى و كێشەو وونبوون چاوەپوانغان و ەك دەریایەك دەبێ مەلەوانىكى شارەزاو بەتولنا و خاوەن ئەزمون بیت تا بتوانى خۆت و ئەوانەى كە ژيانیان بەتوھ بەستراوھ بە كەنارى ئاسوودەى و ئارامیان بگەيەنى... لە بەشەكانى پێشوو باسما لە زۆر لایەن كرد كە ھۆكارن بۆ ھىتانه پێشى گرفت لە پێى پەنابەردا كە زۆر جار ھۆكارەكان دەگەرێنەو سەر ئەو پەنابەرەو ھەندى جار ئەو كۆمەلگایەى كە تىیدا دەژی كەواتە دەمەوى لێرەدا لە لایەنىكى گرنگترەو لە سەكزى ئەم باسەمان بەدەین ئەویش دەسەلات و ئەو یاسایانەى كە پەنابەریان لە چوارچێوھەدا گری ئاوە و ئەو كەسایەتییە چاومەوانى ئەو چەند یاسا بەرنامە داڕێژاوانەى كە دەبێ لەسەریان بپروات و ئەوانەش دەبنە بنەمايەك بۆ دروست بوونی ئەو كەسایەتییە ئەگەر باش یان خراپ ئەگەر بەسوود یان بى سوود كەواتە لە ھەموو یاسا خواستەكانى پەنابەرى كە كەسێك پوو لە وولاتێك دەكات دەبێ پابەندى داب و نەرىت و یاسا و پێساكانى ئەو وولاتە بێت و بەو پێوھەرە پەفتار بكات... كەسێك دێتە وولاتێكى ەك ئەلمانیا و لە زەمەنىكى دیارى كراوا كە گرتە سیاسىەكانى وولاتى خۆمان لە ئانۆ ساتىكى ئالەبارو خراپدان و لەم وولاتانەدا یاسایەك ھەبە مافى پەنابەرى دەدات بەوانەى كە بەھۆى بارى ناشارامى سیاسى و ئابورى و كۆمەلایەتى لە وولاتەكانى خۆیان ھەلدین و ئەم وولاتانە بە پەنابەر دەیانناسن... كەواتە ئەوھى لەو كاتانەدا ھات و بەر ئەم لێشاوھ كەوت بوو پەنابەر بەلام دۆخەكان گۆران و شێوازی بیرو بۆچوونەكان بەرامبەر بەمەسەلەى عێراق گۆرا بەتایبەت دواى پرۆسەى ئازادى و پێشتریشى كە دەتوانم بڵێم لە سالى ۱۹۹۷ وە

دەستی پێ کرد کە بارودۆخی پەنابەری کوردی عێراق لە وولاتیکى وەك ئەلمانیا بەرەو خرابى ھەنگاوى نا ئەوانەى بۆ چەند سالتیک بى ھیچ وەلامیک لە کەمپەکاندا دەمانەو ە بى کار و بى پارە کەزۆرکەم بوو ئەو پارەى وەرەگیرا ، نەتوانینی سەفەرکردن لە سى کیلۆمەتر زیاتر و ھۆرکاری دی و نەتوانینی خوێندن ، ئەمانە ھۆکاریک بوون بۆ دروست بوونی گرفتى دەرونى زۆر لەوانەى خواوەن خیزان بوون ھەندیکیان خیزانەکانیان لە کوردستان بوون ھەندیکى تریان لە ھەندەران بوون بەلام ژيانەکە بەو شێوە سادەییە نەبوو ئەو مرقۆفە نەیدەتوانى وەك مرقۆفیک بژی...

نمونهى ھەرە نزیک ئەو دوو کەسەى لەم کاتەدا خویان کوشتوو لەبەر ئەم کیشانە بوو . وولاتیکى وەك ئەلمانیا کە یەکیکە لە وولاتانەى کە نەتەوەى زۆر جیاوازی تێدایە بەپێ ئەو سەرژمێریانەى کە لە سالى ۲۰۰۵ کران ، نزیکە ۱۵,۲ ملیۆن کەس کە دەکاتە لە سەدا ۱۵ى تیکرای دانیشتوانى ئەلمانیا ئەسلایان دەگەرێتەو ەبۆسەر نەتەوەکانى تر . کە تیکرای دانیشتوانى ئەلمانیا ۸۲,۴ ملیۆن کەسە... بەلام ئەگەر بەوردی لە ژيانى ئەو پێژە زۆرەى ئەو دانیشتوانەى کە بەرەگەز ئەلمان نین زۆر بەکەمى کەسێک بەرچاو دەکەوێ کە لە نێو ئەم کۆمەلگایەدا خواوەن پلەو پایەییەکی بەرزى سیاسى و ئیدارى و پۆشنبیری و کۆمەلایەتى بێت لەگەڵ ئەو ھەموو باس و خواسانەى کە لایەنە پەيوەندیدارەکانى ئەم وولاتە باسى لێوەدەکەن بۆ ئاویتەبوونی بیانى لەگەڵ کۆمەلگای ئەلمانیدا بەلام گرفت و پێگیرىەکان لەو ھەول و ووتنانە زۆر گەرەتەرن و پێویستیان بەپێداچوونەو ە ھەیە بۆ داپرشتنەو ەى بەرنامە و پلانى دی تا پەنابەر وەك کەسایەتییەکی زیندوو لەم وولاتەدا دیاربێت و جیگا و پێگای خۆى ھەبێت وەك کەسێک کە ھاوبەشە لەژيان نەك وەك پەنابەریکی سەرپەش و بێگانە و بەس... پەنگە ئەو دەزگایانەى کە ھەمیشە داکۆکى لەمافەکانى پەنابەرى و مافەکانى مرقۆف دەکەن ھەمیشە لە ھەولێ ئەو ەدابوون ئەم شێوە گرفتانە بەرەو کوتابەرن و ھەول بەدەن شێوە پەيوەندیەك لە نێوان کۆمەلگای

ئەلمانى و كۆمەلگاكانى دى كە لەم وولاتەدا دەژىن دروست بىرىت ، بەلام ۋەك ووتىن
 گرفت زۆر... لەوانە ئەو قوتايانەى لەسەرەتاي دەست پىكى خۆيىندەۋە دەست
 بە قۇناغەكانى خۆيىندە دەكەن . گىرەتەكان لەسەرەتاي خۆيىندەۋە دەست پىدەكات
 كە ۱۸،۷ ى ئەو خۆيىندكارە بىيانىانە كە دەكاتە ۹،۹ ى لەسەدا پىژەى خۆيىندكارە
 ئەلمانەكان لە قۇناغەكانى سەرەتاي كە بە(ھاۋپت شولە) (Hauptschule)
 دەناسرىت و ۱۲،۱ ى ئەو خۆيىنكارانە بەرەو قۇناغەكانى داھاتو دەپۇن كە بە
 قۇناغەگىشتىەكان ناودەبرىت بە (گىزامت شولە) (Gesamtschule)
 دەناسرىت و تەنھا ۴،۱ ى سەرەجەم ئەو خۆيىنكارانە بەرەو قۇناغەكانى ناۋەندى
 سەردەكەون كە بە (گىمنازىۋم) ناودەبرىت (Gymnasium) كە بىگومان
 سەرەكەوتى ئەو كەسايەتە و زامەن كەردى پاشەپۇژ وابەستە بە پەلەكانى خۆيىندە
 و بەتايەتە لەم ولاتانەدا ، ئەگەر بەوشىۋە بە لە قۇناغەكانى سەرەتاي كۆتاي بەم
 كاروانە ھات و ئەو كەسايەتە لە(بىروف شولە) بەك خۆى دۆزىۋە واتە قوتابخانە
 مېھنەتەكان و لەۋىدا ئەگەر بۆى كراۋ سەرچاۋە ئافرەت و كارى خرابە پىگاي دا
 ئەۋە تەۋاۋى دەكات ئەگەر نا ئەۋە ھەر لەناۋەپاست دا بەجىي دىلى... كەۋاتە
 ئاۋىتەبۇون و تىكەلاۋى نىو كۆمەلگا چۆن دروست دەبىت ئەگەر تورك لە چايخانە و
 دوكان و شوۋىنى تايەت بەخۆى كۆبۈۋە و كورد بەجيا و عەرەب و فارس و ھىندى
 و پاكىستانى و ئەفرىقى و سىنى و تەۋەكانى تر ھەرىك بەجياۋ ئەلمانىش بۇ خۆى
 لە كەنارىكى ترەۋە كەۋاتە گرفت و كىشەكان بى چارەسەر لەبەردەم پەنابەردا
 دەمىننەۋە و ياساكانىش تواناي چارەسەريان نابى چۈونكە بۇ خۇيان لايەنىكى
 ھەرە گرنگەن لە دروست بۈونى ئەو كىشانەدا . كەۋاتە ژيان لە ولاتىك ۋەك
 بىگانەبەك و كەسىكى غەرىب و لە سوۋچىكدا بى ھاۋدەم... گىرەتەكى كەۋرەبە ،
 پاشان ئەو ياسا نوۋىيانەى كە ئەلمانىا لەم نىزىكانەدا دەرىكردن و ئىستا لە زۆر

لە ھولايە تەكاندا پەيرەھوى لەسەر دەكرىت ئەويش بەرنامەى ئاويته بوونى بيانە
 لەگەل كۆمەلگايى ئەلمانيدا بەشئۆھەك كە چارەسەر نىە بۆ گرتەكانى پەنابەر
 بەلكو شئۆھە پارىزگارەكە بۆ كۆمەلگايى ئەلمانى و پاراستنى لە وونبسون بەدرىزاي
 نەوھەكانى داھاتوو چوونكە پىشتەر ئەوانەى كە داواى وەرگرتنى ناسنامەى ئەلمانيان
 دەكرد و ئەو بەلگەنامانەى كە لىتيان دەويست ھەندىك كارو چەند پرسىارىك و
 پاشان كەمىك زمانى ئەلمانى ، ئەمەش لەھەندى جىگا داوى شەش سال ئەو
 پەنابەرانە دەبوونە خاوەن ناسنامەى ئەم وولاتە.. بەلام داوى ئەم ياساى ئاويته
 بوونە لە نئو كۆمەلگايى ئەلمانيدا . خۆى لەخۇيدا برىارىكى سىياسى و كۆمەلاتى يە
 چوونكە بەبى ئەوھى لەناوھەپۆكى ئەو كەسايەتە بۆلۆتەو ئەم ناسنامەى
 وەرەدەگرت و بىر لەوھە نەدەكرایەوھە بىرو بۆچوونى ئەم كەسايەتە لەگەل
 بەرزەوھەندىەكانى ئەم وولاتەدا دەگوونجى يان بەپىچەوانەوھە ، بۆ ئىستە شئۆھە
 رەفتارو چۆنەتى كارەكان گۆپاون و ئەم كارەيان گران و سەخت تر كىردوھە و
 پىئويستە ئەو كەسە بەو قۇناغانەدا تىپەرىيت كە ئەم ياسايە داكۆكى لەسەر كىردوھە
 و بەتەواى دلىابن ئەم كەسە لەگەل ھەموو داب و نەرىتەكانى ئەم وولاتەدا
 دەگوونجى و ھەموويانى لاپەسەندەو دەتوانى پەيرەويان بكات و پاشان زمان و
 كار كىردن و لىپىچىنەوھى دى كە پىشتەر نەدەكران.. كەواتە ئەم وولاتانەش
 شئۆھەكانيان گۆپيوھە و ئەمانەش لەگەل ھەموو ئەو مەرجە ياسايانەيان بەلام زۆر
 جار پەنابەر گىرۆدەى ئەم شئۆھە ياسايانەيە كە خزمەت بەمروفايەتى ناكەن و
 كەسانى چاك و باش دەبنە نەوھەكانى داھاتوو چوونكە پىشتەر ئەوانەى كە داواى
 وەرگرتنى ناسنامەى ئەلمانيان دەكرد و ئەو بەلگەنامانەى كە لىتيان دەويست
 ھەندىك كارو چەند پرسىارىك و پاشان كەمىك زمانى ئەلمانى و ئەمەش لەھەندى
 جىگا داوى شەش سال ئەو پەنابەرانە دەبوونە خاوەن ناسنامەى ئەم وولاتە.. بەلام
 داوى ئەم ياساى ئاويته بوونە لە نئو كۆمەلگايى ئەلمانيدا . خۆى لەخۇيدا برىارىكى

سیاسى و کۆمەلاتى یە چوونکە بەبى ئەوۋى لەناوۋەتۈكى ئەو كەسايەتە بىكۆلریتەو ئەم ناسنامەى وەرەدەگرت و بیر لەوۋە نەدەكرایەوۋە بیرو بۆچوونى ئەم كەسايەتە لەگەل بەرژەوۋەندىەكانى ئەم وولاتەدا دەگوونجى یان بەپېچەوانەوۋەن ، بۆ ئیستا شىۋازى پەفتارو چۆنیەتى كارەكان گۆراۋن و ئەم كارەیان گران و سەخت ترکردوۋە و پېۋیستە ئەو كەسە بەو قۇناغانەدا تېپەپیت كە ئەم یاسايە داکۆكى لەسەر كرىوۋە و بەتەولوى دلتیان ئەم كەسە لەگەل ھەموو داب و نەرىتەكانى ئەم وولاتەدا دەگوونجى و ھەموویانى لاپەسەندەو دەتوانى پەپرەویان بکات و پاشان زمان و کارکردن و لېپېچینەوۋەى دى كە پېشتەر نەدەكران.. كەواتە ئەم وولاتانەش شىۋازەكانیان گۆپوۋە و ئەمانەش لەگەل ھەموو ئەو مەرجه یاسایانەیان ، بەلام نۆر جار پەنابەر گىرۆدەى ئەم شىۋە یاسایانەى كە خزمەت بەمروفايەتى ناكەن و كەسانى چاك و باش دەبنە گىرۆدەى ئەم شىۋە كارە بىرۆكراتیانەو ژيانیان بەشىۋەىەكى گشتى دەگۆپن و تووشى جۆرەھا نەخوشى و بارى ناانامى دەروونى دەبن .. لېرەدا دەمەوى خۆینەرى بەپېز ئەوانەى بەلایانەوۋە گرنگە لە ئىستای بارى پەنارى و گرفت و پېشھاتەكانى بگەن ئاگاداریان دەكەم دواى ئەوۋى لە بېرگەكانى پېشۋوماندە كە سەرەتا بەبېرگەى قۇناغانەكان دەستمان پېكرد و خۆى لەچوار بەشدا كرتەوۋە و پاشان بېرگەى ھۆكارەكان كە خۆى لە سى بەشدا بېنیەوۋە و ئیستا بېرگەى گرفتهكان كە تېكرا خۆى لە پېنچ بەش دا و بېرگەكانى داهاتوو چەند زانیاریك سەبارەت بەچۆنیەتى پېشكەش كردنى داۋای پەنابەرى و یاساكانى پەنابەرى لە وولاتىكى ۋەك ئەلمانىادا و دواتر ھەندەران لەمنبەرى راگەیانندن و میدیا كوردیەكانەوۋە و ئەو پەيوەندىە ھاوبەشەى نىۋان كوردەكانى دەرەوۋى وولات و ناوۋەوۋى وولات و دواتر خەونەكانى كەسايەتى كورد لە تاراۋگە و ئايندەو پېشھاتەكانى و دواتر بە بېرگەىەكى كۆتايى لەسەر تېكراى بابەتەكان و ئەنجامەكانیان لە ژيانى پەنابەرى كەسايەتى كورد....

ئافەرەتى كورد و ژيانى پەنابەرى

لەم بېرگە يەدا گرنگى و تايىبەتى ئەو ھەمان بۇ پېش دىت كە ئافەرەت و كچى كورد لەھەموو بوارەكاندا بەشتۆھەكى كارامەتى توانىۋىەتى پۇلى ديارو بەرچاۋى خۆى ھەبىت ، پۇزگارئەك ئافەرەتى كورد ۋەك پېشمەرگە يەك لەسەنگەرەكاندا شان بەشانى پىاو لەخەبات و تىكۆشاندا بوو و ژيانى چىاو لە سەرماو گەرماو ئاۋارە بوون و بىدەرەمەتى و پىرلەمەينەتى دا دەژيا تا پۇزئەكى ۋەك ئەمىرۇ بتوانى لەسېبەرى ئازادى و سەر بەرزى دا ژيانئەكى ئاسودە ۋە كامەران بە سەر بەرئەت ، لەگەل ئەۋەشدا ھەمىشە لەھەموو ماف و خۇاستەكانى بېشەش بوۋە بەردەوام ھىرشى ئارەۋاى كراۋەتە سەر و مافەكانى نەپارئەزراۋ بوون .

سەرەپاى ئەو ھەموو نەھامەتى و چەرمە سەرىبەى كە ئافەرەتى كورد لەنئو دۆخە گىژاۋەى كۆمەلگەى كوردەۋارى دا بەسەرى دا دەھات بەو كۆمەلە كۆت و زنجىرە ۋە سەسەرى ۋە كەتئىدا ژياۋە ۋە گەرماۋدراۋە ، پەنگە لە ھەندى بواردا تا ئەمىرۇشمان ھەمان كېشە و گرفت بەردەواميان ھەبى .

لەو گرفتەنە بوونى ئازادى بۇ ئافەرەت لەپوۋى پادەربېرىن و نېشانە كەردنى ھەست و سۆزى و گۆى لېنە كەرتنى و دانى بەشۋە بەبى خۇاستى خۆى و ئن بەئن و گەرە بەچۈك و مارەبېرىنى لەبېشكەدا پاشان فرۆشتن و مامەلە پتۈۋە كەردنى و ئۆز كەرى دى كە دەبنە سوكاىەتى كەردن بە ئافەرەت .

بەلام لەگەل ئەم ھەموو كۆسپانەدا ئافەرەتى كورد دەبېنن لەھەموو بوارەكاندا چ سىياسى و ئابورى و كۆمەلەبەتى و ئىدارى و ياساى و تەكنەلۇژى و جەماۋەرى و زانستى و پېشەى و پەرۋەردەى دا تارپادەك ديارن و بى وچان كاردەكەن .

لېرەدا دەتوانم ئىشارەت بەۋە بىدەم كە ئافرەتى ئەمىرى كورد جىاۋازە لە ئافرەتى سەردەمانى پېشۋو مەبەست لە سەردەمانى پېشۋو دەتوانم بېگەرېنمەۋە بۇ ۱۰ تا ۲۰ سالى پېش ئىستا چونكە ئەم پۇڭگارەى ئەمىرۇمان پۇڭگارى زانست و پېشكەۋتن و تەكنەلۇزىياۋ داھىتان و خىراكارى و گۇپان بەرەۋ ئاكامەكانى ژيان و دورىكەتنەۋە لەدواكەۋتن و نەخوئىندەۋارى و نەزانى كە ئەم پىژەيەش بەۋ شىۋە دىلخوشكەريە نىە ۋەك ئافرەتانى كورد لە كوردستان لەگەل لاۋاز بوونى داب و نەرىتە خىلايەتەكان كە بەپىژەيەك كەم بوونەۋەى زۆردارى باوك و پىياۋ لەگەل ئەۋەى كە چەۋساندەۋە و زۆردارى بەشىۋەيەكى گىشتى بوونى ماۋە لەگەل دەست درىژى كردنە سەر ئافرەت .

كەۋاتە بەپوۋبەرۋوبونەۋەى ئافرەتى كورد لەم دوونىايەى ئىستا پىۋىست بوئرانە و بىى ترس بەرەنگارى ئەۋ گۇپانكارىانە بىتەۋە چونكە لەگەل ئەم ھەموو گۇپانكارىانەدا فكىرو بىرو بۇچون و تىپوانىنەكان بۇ ژىانىش گۇپاون جۆرى پەرۋەردەكردن و تەشەنە سەندنى مېشك و بىرى ئافرەتى كورد و تىپوانىن لە ئايندەۋ پاشەپۇڭ بەشىۋازىكى نوئىخۋازانە ھاتۋەتە ئاراۋە .

خۇ ئەگەر بەۋردى لەژيان و گوزەرانى زۆرىيەى زۆرى ئەۋ خىزانە كوردانەى ھەندەران ورد بىنەۋە ئەۋە كۆمەللىك گرفت و كېشە دېنە پېش و ھەرىكە بەجۆرىك بەلام ھەمويان لەچەند خالىكى يەكساندا خۇيان دەگرەۋە.. لەۋانە ناكۆكى نىۋان ژن و پىياۋ ئەۋىش بۇ چەندىن ھۆكار دەگەرېنەۋە.. يان گرفتى مندال و گرفتى كەس و كار.. ئەم جۆرە كېشەنەش ھەر بەۋ شىۋە ھەلۋاسراۋىيەۋە دەمىنېتەۋە و پۇڭ لەدۋاى پۇڭ تەشەنەدەكات و چارەسەرناكرېن و كاتىك دىت كۆتايى بەئارامى دىت و ئەۋ خىزانە كۆتايى بەژيانى پىكەۋە بوونىان دىت ئەگەر بەدۋاى ھۆكارەكانى دا بېگەرېن بەشىۋەيەكى گىشتى چەند ھۆكارىك ھەن لەسەرچەم خالەكاندا خۇيان

دەگرنەۋە ئىش زىيانى پەنا بەرى و دوور بوون لەۋلات و ئاۋارە بوون و غەرىبى خۇى بۇ خۇى گرفت و كىشە يەكە و چەند لايەنى ترى لىدە بىتەۋە .
لىرەدا لە و برەگە يەۋە دەست پىدەكەين كە كىشە و گرفت لە نىو ئافرەتى كورد و كۆمەلگا كەيدا پوو دە دەن لە ھەندەران و ھۆكارو دەرە نجامەكانى بە ھەردوۋلاۋە دەست نىشانىان دەكەين..

لە زۆربەى كىشە و گرفته كاندا دەتوانىن بلىين پىاو بە شىۋە يەكى گشتى ھۆكارىكە بۇ دروست بوونى گرفت و ھاندەرىكە لە تەشەنە سەندنى ، كەۋاتە مەرج نىە ھەمىشە ئافرەت تاۋانبارىيت چۈنكە لادان و سەرلىشتىۋاۋى لە زۆر بەى كاتە كاندا دەگە پىتەۋە سەرشانى پىاو كە نمونەش بۇ ئە و جۆرە پىاۋانە زۆن و لە زىيانى ئاۋارە بوون و دوورى لە ۋولات و كەس و كارو ئەم جۆرە دىاردانە بە دىار دەكەون و ئەۋكات دە زانرىت ھەردوۋلا تاجەند دىسۆزۇ خۆشەۋىستى يەكترى و تاجەند پادە يەك دە يانەۋى پىكەۋە بە ئاسۋودەى بژىن و خىزانىكى بەختىار دروست بكن..

لە چەند برەگە يەكەۋە باس لەم خالە دەكەين.. سەرەتا دەمەۋى باس لەۋە بكم كە ئافرەت و پىاو لە ھەندەران پىكەۋە دەتوانن زىيانى خۇيان ئاسۋودە بكن و ئايندە يەك بۇ مندالەكانىان دروست بكن و بە دەستى خۇشيان دەتوانن ئەۋ زىانە بكنە دۆزەخ بۇ خۇيان و سەرەتايەك بۇ لادان و سەرلى شىۋاۋى مندالەكانىان دروست بكن ، بۆيە لە لايەنى پىاۋەۋە سەيرى ئەم گرفتانە دەكەين كە چەند كارىگەرى لە سەر ئافرەت و مندالە ھەيە و دواترىش لە پوانگەى ئافرەتەۋە لە مەسەلەكە دەپوانىن بۇ ھەمان كارىگەرى و پاشان مندالىش كە كچىش دەگرىتەۋە..

- كارىگەرى پىاۋان لە ھەندەران لە سەر دروست بوونى گرفت لە نىو خىزاندا و بوونە ھۇى لادانى ئافرەت و تىكدانى زىيان و ئەۋ سەرەتايەى كە بە چاۋى ئىمەى كوردەۋە ئەۋ ئافرەتەنە تاۋانباردەكەين كە لە بىنەرەت دا تاۋانبارىش نىە ، بەلكو

پاڵپتیه نهری یه که م و پینگا خوشکهر لیره دا پیاوه .. نه مهش ده که ریتوه سه ر نه م
هۆیانهی لای خواره وه :

۱. ژن هینانی پیاوان له ته مه نیککی گه و ده دا و نه و جیاوازیه گه و ده ی له نیوان ژن
و پیاو دا که زیاتر له ۱۵ بق ۲۰ سال ده بیت. نه و پیاوانه ی له ته مه نی ۳۵ بق سه روی
۴۰ سالی و به سه ر بردنی ته مه نیککی زۆر له هه نده ران و بی ژنی نه مه وای کردوه
نه و پیاوه به شیوه یه کی تره جۆرنکی جیاواز له کۆمه لگای کورده واری بیرده کاته وه
و نه وهش گۆرانیکه به ویستی مرقۆ نه و هه ندی جار به بی نه وه ی نه و مرقۆ هه ست
به و گۆرانیکه به کات..

۲. هه ندی نه و پیاوانه ی که به خۆیان له هه نده ران ده ژین و پاش ماوه یه ک بیر
له ژن هینان ده که نه وه و هانا ده به نه وه بۆ کوردستان بۆ ژنه تیان. زۆر به لێن و
قسه ی پیش داواکردن و ماره برین و چه ندین به لێن و باس و خواستی پاش ژن
هینان و ژیا نی هه نده ران و خوشگوزهرانی و سه فه رو گه پان و پاره ی زۆر ئالتوون و
بردن و پاکیشانی بۆ هه نده ران به زووترین کات که نه مه لای هه ندی له و پیاوانه
ده مان بینی زیاتر له پینچ سال و بگره زۆر له وه زیاتریش نه وه نه گه ر نه و پیاوه
پیشتر خیزانی هه بوو بیت و له وی به جی هیشته ی نه و سه ردانانه ی که ده ی
کردنه وه چه ند سالتیک جاریک . نه وهش لای هه ندی خیزان گه یشته جیا بوونه وه و
گرفت له دادگا و چه ندین گرفتی خیزانی که کهس و کاریشیان پتوه تووشی گرفت
بوون . نه و به لێنانهش به و شیوه یه ده رناچن که باسیان لیه و کراوه و نه و
به هه شته ی له به رچاوی نه و ئافره ته دروست کرابوو بووه دۆزه خ و ژیا نیکی تال و
ناخۆش.

۳. نه و په یوه ندیانه ی که پیاوان پیش نه وه ی ژنه کانیا ن بگه نه لایان یان
نه وانه ی که ژیا ن نه بووه و له هه نده ران په یوه ندیان به ئافره تی تری بیانیه وه
هه بووه و بۆ ماوه یه کی دوو درێژ له گه لیا ن ژیا ون و هه ندی جاریش نه و

پەيوەنديانە منداڵ بوونيشيان لى كەوتۆتەو و زۆربەى زۆرى ئەو پەيوەنديانەش بەنەينى دەمىننەو و پاشان ئاشكرادەبن و گرفت دروست دەكەن .

٤. ئەو پياوانەى كە هەميشە بەدواى ئاقرەت دا دەگەپۆن و كارى ناشيرين و نەگونجاو دەكەن و ئەو هەش زياتر ئەوانەى كە خاوەن مال و منداڵ و زۆربەى كاتى خۆيان بەم كارانەو بەسەردەبن و هاتوو چۆى جىگای گومان لى كراو دەكەن و تەنها مەبەستى يەكەمیان كارى جنسىي ناشەرعیانە .

٥. ئەو پياوانەى بىر لەژنى دووم و سىيەم دەكەنەو ئەگەر لەهەندەرانىش بن . يان لەهەندەران دەگەپۆنەو و مال و منداڵ بەجى دەهێلن و دووبارە لەكوردستان ژنى دووم دەهينن يان بەپێچەوانەو .

٦. پەزىلى و پارە سەرف نەكردن و تەنها بىركردنەو لە كۆكردنەو و ناردنەو بۆ كوردستان بەبى ئەوەى حساب بۆ ئاقرەت و منداڵ و ژيانى هەندەرانى بكات و هېچ گۆپانىك بەسەر ژيانى خۆيدا نەيەت .

٧. ئيش كردنى بەردەوامى پياوان كە زياتر لە ١٢ سەعات و مانەوەى بەردەوامى لەدەرەوەى مال بەبى ئەوەى ئاگای لەچۆنەتى هەلسوپانى كاروبارى مال بێت... ئەمەش يەكێكە لەو هۆكارە گرنگانەى نەك تەنها لەكۆمەلگای كوردەوارى دەبێتە گرفتێكى گەورەى خێزان بەلكو ئەو كۆمەلگا بيانپانەش هەمان گرفت و كێشهيان هەيە و ئەمەش دەرگاى كە بۆ لادان و پووكردە كارى خراپە و دەرەنجام جياپوونەو كە ژيانى ئەم وولاتانە بەپێژەيەكى زۆر بەدەست ئەم گرفتهو دەناليت و وەك گرفتێكى ديارو بەرچاو هەموو كۆمەلگامان بەدەستىو دەنالن و كەسايەتى كورد لەهەندەران بەدەست هەمان گرفتهو دەناليت .

۸. له‌گه‌ل‌گه‌پان به‌دوای ئافره‌ت دا‌هه‌میشه ده‌رگای ئه‌و شوپینه ده‌که‌نه‌وه که کاری له‌ش فرۆشی و ئه‌و ئافره‌تانه‌ی له‌م کارانه‌وه نزیکن و پیاوان به‌وه نامۆبوون و لادان ده‌یه‌ن .

۹. گوښه داننه مندال و ښافرت و لینه پرسینه وه یان و پشت گوښه خستنیان و نه چوون به دهم داواو خواسته کانیانه وه .

۱۰. پیگای قومارو خواردنه‌وهی مه‌شروب و وون بوونی و نه‌بوونی کارو و فیتربوونی به‌ده‌رمان .

• لیبره دا پیش نه وهی به شیوه یه کی وورتر بیینه نیو باسه که وه نه و خاله لاوازان هی ئافره تیش نیشان دده یین که هوکارن بو گرفت و لادان و چه واشه کاری .

۱. گوی نه دانه بیار و مندال .

۱. گوی نه دانه پیاو و مندال .

۲. بیرکردنه وه له پاره و ته نها کارکردن .

۳. کارکردن له هه ندى شوین که بۆ کۆمه لگای کورده واری گرانه و ده بێته جینگای تانه و ته شهروه پاشانیش هوکارێکه بۆ لادانی ئه و ئافره ته واته له بارو دیسکو و هه ندى جینگای تری خراب که تا درهنگێانیکی شه و کار بکړیت .

۴. جگہ رہ کیشان و خواردنہ وہی مہ مشروب بہ شیوہ یہ کی ناشکرا و نہ گہ ریش بہ نہیتی بیت . نہ مہ لہ کومہ لگای نیمہ ی کورد دوورہ لہ داب و نہ ریت و پرفتاری پہ سہ نایہ تی و پاشانیش نہ مہ شیوہ دیاردانہ ہہ میسہ پالپتوہ نہ رن بق لادان و جوونہ سہ ریگای کاری خرابہ .

۵. دەرچوونی زړو هاوړپټه تی هه موو که سټک و په یوه نډیه زړو و تیکه له کانی که له سنوړی ناسایی خویان دهرده چن و بهی جیاوازی له که ل هه موو که سټک یان پیاوټک بهی جیاوازی ، نه مه ش دووباره کاریگری سلبی ته واوی ده بیټ له زیان و گوزهرانی په نابهرانی کورد له هه نډه ران .

۶. لەبەر كۆردن و پۆشىنى ھەموو شتۈە جىل و بەرگىك كە ھەندى جار بە و بەرگ و پۆشاكانەى كە كۆردەكان و ئافرەتى كۆرد لە ھەندى خىزاندا دەپۆشن بىيانىانەكان ئو شتۈە پەفتارانە ناكەن و مەبەستىش لەو ھەيە كە گوايە ئەم كەسايەتە مۆدىرنە و پەنگ و پووى كەسايەتى ئورپى يان بىيانى گرتوۋە ۋەك ئەوان پەفتاردەكات بەلام ئو ھەماناى ئو ھەيە نىە كە ئەم كەسايەتە لە پووى فەكرى و پۆشنىرىيە كامىل بوويىت بەلكو ئو ھەيە تەنھا لە پووى جىل و بەرگ و لايەنى دەرەكە ۋە پاشانىش ئو ھەيە دەپتە كارىك كە ژيان و گوزەرانى خۆى بەرەو گۆپانىك دەبات و پەنگە ئو گۆپانەش كارىگەرى باشى بۆ ئايندەو داھاتوۋى نەبىت ، لەوانەشە لەناو ھەيە ئو ئافرەتە خراپ نەبىت بەلام ئو شتۈە جىل و بەرگ و پەفتارانە بەچاۋى دەرۋوبەرى خراپ دەپتە ، ئەمەش بابەتەكە كە كراۋەى ئافرەتى كۆرد و خىراتىكەل بوۋنى لەكۆمەلگادا چەند كارىگەرى خراپى دەپتە سەر ئو ئافرەتە ۋە ھۆكارەكانىشى چىن ئەمە لەبەرەگانى دواى بەدوۋو درىژى باسپان لىۋەدەكەين ، ئەمەش ئو ئافرەتەنە دەگىتە ۋە بەبى جىاۋازى ئەگەر خىزان دارىن يان شوۋيان نەكردى. بۆيە لە ھەمان پوانگە بەدوۋ بەش لەم دياردەيە باس دەكەين :

• ئو كچانەى لەتەمەنىكى گەورەيدا ھاتوۋنەتە ھەندەران و ھەست بەچاكى و خراپى دەكەن و پابردۈيەكەن لەژيانى كۆمەلگەي كۆردەۋارى دا ھەيە و شارەزان و بەخۇشى ناخۇشەكانىيە تىيدا ژياۋن . ئەمانەش دەبنە دوۋ پەرگە ئەوانەى ئەم ئازادى و ژيان و ئاسانكارىيە دەكەنە ھەل بۆ فېرن و مەلەكردن لەم دونىايەدا و ئو ھەيە كە خۇاستى خۇيانە و ئو ھەيە چەند سالا لە چوارچىۋەدا لىتى بېبەش بوۋن و نەيان تۈانىۋە بەدەستى بىنن ئو ھەيە ئەمىق ئەنجامى دەدەن و ئەمەش دەكەنە ھەلىك بۆ شكاندى تىنۋىيەتى چەند سالا يان و بەچەندىن ھەل ۋە لىدىراندە دەبات و ھۆكارەكەشى دەگەپتە ۋە بۆ نەشارەزى و چۆنىەتى پەفتار كۆرد و تىنەگەيشتن لە شتۈە ژيانى ئەم كۆمەلگەيانە ۋە زوۋ تىكەۋتن و پاشانىش

پەشىمان بوونەو ھەندى جارىش بەتەواو ھەندى دەبىتە دەرگاىەك بۆ لادان و
رۆيشتن بەرىنگاى چەوت دا . ئەوانەشى كە دان بەخۆياندا دەرگەن و ئەو ئازادى و
بەرفراوانىە كارىان تىناكات و بەوشىو ھى كە پىشتەر ژيان دەمىننەو ھەندى كارى ژيان
بەپىو ھەندەن و لەو چوار چىو ھىزانىە ئاسايىە دا دەمىننەو ھەندى خۆيان .

● ئەوانەى كە ھاتوونە تە ئەم وولاتانە لەتەمەنىكى مىندالى و ھىچ ھەست و
بىرەو ھى يادگارە كىان لەگەل خۆياندا نەمىناو ھەندى كە لەبىريان نەبىت ژيان
و گوزەرانى وولاتانى خۆمانە ، يان ئەوانەى كە لىرە لەدايك بوون و لەگەل ژيان و
گوزەران و پەرورەدەو فىرکردنى ئەم وولاتانە پەرورەدە دەبن و ئەو ھەندى كە
سەبرى داىك و باوك و خوشك و براكانيان دەكەن تاچەند ژيانى ھەندەران گۆپانى
بەسەر ئەواندا ھىناو ھەندى تاچەند ماو ھەندەن بۆ گۆپانكارى و تاچەند پىنگا بەھەموو
شىتەك دەدەن كە ئايندە دەبىتە ئاكامىكى خراب و ژيانى مىندالەكانيان ، زۆر خىزان
بەناوى ئازادى و گەنجىستى و زۆرى ناو ئاتۆرەى ترەو ھەندەستى خۆيان
مىندالەكانيان بەو پىنگاى خرابەكارى و لادان دەبن و دواترىش ھەست بەو دەكەن
كە كارلەكار ترازاو ھەندى پاستىردنەو ھەندى ئەو ھەلەبە مەھالە و دەرەنجامەكەى لەدەست
دانى مىندالەكانيانە چونكە لەم وولاتانە دا ياساو دەسەلات پىشتىگىرى لە مىندال و
ئافرەت دەكات و ئەمەش ھۆكارىكە ھەمىشە پال بەئافرەت و مىندالەو ھەندى كە
خرابە بكات و ئەو ھەندى بەوىست و خواستى خۆيەتى ئەنجامى بدات چونكە مەرج نىە
ھەموو خواستە كان خواستى باش و بەسوود بن . يا خواستى ئايندەى بن .

ئازادى و كراوھىي ئافرەت و دەرگايەك

بۆلادان و شىۋانى خورپەۋىشت

گرفت و ترس له دامپتانه ترسناك و خىراكانى سەردەمەۋە يان له گرژى و ئالۆزى باروۋىخ و ئاۋارامىيە ۋە . بەلكو كەسايەتەكان چ ئافرەت بن يان پياۋ له زۆرى ئو بىرو پاۋ لىكۆلپنەۋە جياۋازو خىرايانەى كە دۈبە دۈاى يەك يەكتەر دەسپنەۋە بەبى ئوۋەى مرقۇ بتوانى چاك له خراپ جياپكاتەۋە و باشو چاكە له خراپ و گەندەل لىك بىكاتەۋە . ئەمەش زياتر لە و كۆمەلگايانەدا كاريگەرى دەبى كە كۆمەلگايەكى نە خويىندەۋار يان ئو كۆمەلگايانەى كە پرەنسىپ و داب و نەرىتە كۆنەكان تانىستا كاريگەرى تەۋاۋيان ھەيە .

كەۋاتە بنەما سەرەكەكانى ھەركۆمەلگايەك كە دەتوانى ئايندەيكى گەش و پوناكى بۆ دياربىكرى لە و پوۋانەگەيەۋە پىچكە دەگرى كە ئاستى پەرۋەردەۋ فىركردن له بەرزترىن ئاستەكانىدا بىت بەلام بەشىۋىەك كە بنەما مرقۇايەتەكان پاۋەند بىكات و يەكسانى ئىۋان ئافرەت و پياۋ پارىزداۋ بىت . پەيۋەندىە پۇجىەكان و باۋە بەيەكتىر بون فاكەتەرىكى ترى گرنگە بۆ پىكەۋە ژيان . چونكە جياۋازى ئو شىۋە ئازادىە لە ژيانى ئىستاماندا زۆر لە و شىۋە ژيانەى كە لە زەمەنى باوك سالارى يان پياۋ سالارى دا ئافرەت ژيانى بەسەر بردوۋە ، ئەمە و چەندىن نەۋە لە ژىر بارى ئەم شىۋە سىستەم و زۆردارىەدا ژياۋە چ ئافرەت يان منداڭ لە و ئازادىە بىبەش بون . لە ھەمان كات لە گەل بونى ئو زۆردارىەى باۋكان بە بىرو فىكرو تىپروانىنانەى خۇيان لە و سەردەمانەدا بپوايان ئاۋا بوۋە كە پاراستنى نامووس و شەرەفيان لەم پىگايەۋە بۆ مسۆگەربوۋە ، ئەو ئافرەتە لە و كۆمەلگايەدا كە ئازادى و كراوھىي و زانستى بەلاۋە لادانە لە خورپەۋىشت و خراپى و جۆرەھا ناۋا ئاتۆرەى دى كە تا ئەمپۇش ئەم گرفته لامان ماۋە زۆر لە پياۋان بەتەنھا بىنىنى ئافرەتەك لە گەل

پىياۋىكى دى تەنھا بۇ گەتوۋىگۈيەكى ئاسايى بەھەزارەھا ناو ئاتۇرە دەنرەتە پال ئەو ئافرەتە . ئەو ھەش نىشانەى نەخۇشى ئەو كەسەيە ئەگەر دەرونى بىت يان دووربۇونى لە ئافرەت بەھۇى ئەو كۆت و بەندە كوردەوارىانەى كە ھەن بۇ تىكەل نەبوونى ئەو پەگەزە مەرج نىيە ئەو تىكەل بوونە بەو بەراورد بىرەى تەنھا لايەنى جنس بىت ، چونكە زۆر لەو بىرو فكرانە لەو زىاتر ھىچ لە ماناى ئافرەت نەگەيشتون .

ئازادى چ لەفكرو بىرو بۇچوون و شىۋازى پەفتارو و بىرەنسپە بنەپەتەكانى ئەم ژيانە لە وولاتىك بۇ وولاتىك و كۆمەلگايەك بۇ كۆمەلگايەكى تر جىياۋازى ھەيە سەرەپاى ئەو ھەيە ياساكانى ماقى مۇۋە ئەو پىكخراۋ لايەنە بەرپەرسانەى كە ھەولەى بەرقەراربوونى ئازادى و يەكسانى نىۋان مۇۋەكان بەھەردو پەگەزەو سەرەپاى ياساكانى نەتەو ھەيەكگرتوۋەكان ئەو پاسپاردانەى لەم بارەيەو ھەن ئەو داکۆكى كردننەى دەكرىن لەپاراستنى مافەكانى ئافرەتان . بەشىۋەيەكى گىشتى ئەو بەراوردەى كە ئەمۇلە نىۋان دوو كۆمەلگادابكرىت ئەو ھەش كۆمەلگايە پۇژئاو و كۆمەلگايە پۇژەلات . ئەو ياسايانەى كە لەم دوو لايەنەو بەدى دەكرىت زۆر جىياۋازى ھەيە لەلايەك بوونى ئازادىەكى يەكجار زۆر كە لادان و شىۋاندنى شىرازەى پىكەو ھەژيان و پەيۋەندىە بنەپەتەكانى نىۋان ئەم دوو پەگەزەى پىچراندوۋە واتە لەگەل بوونى يەكسانى ھەموو مافەكانى ئافرەت و بەوشىۋە بەرفراۋانىيەى كە ھەمىشە ياساى ئەم دەۋولەتەنە پىشتى ئافرەت دەگىرن و پەلەى ئافرەت و مندال لەپىش پىياۋەو ھەن . لەگەل ئەو ھەش دا دەست درىژى بۇ سەر ئافرەتان ھەر بەردەوامو بوونى ھەيە بەلام بەپۇژەيەكى كەم ، كەواتە ئافرەتەىك لە وولاتانى پۇژئاو ھەموو دەرگايەكى خويىندىن و فىركارى بۇ كراۋەيە پەيۋەندىەكانى لەگەل پەگەزى پىياۋ سەنداردانىيە تەنھا لەو كاتانەى كە بەويستى خۇى سەنورىان بۇ دابىت ، واتە ئەو ئافرەتە دەتوانى پىچكەى ژيانى خۇى بەوشىۋەى كە خۇى دەيەوى

دايىنى ، بوونى ھەموو ئەو زانىست و تەكنەلۇژياو پېشكەتن و ئاسانكارىيانەى لەم دوونىايەدا ھەيە لەگەل ئەوھى كە ھۆكارىكن بۇ ووشىياربوونى مەۋۇ و فېرىبوونى زانىست و زانىيارى و پۇشنىبىر بوونى لەھەمان كات دا ئەم زانىست و پېشكەوتنە تەكنەلۇژيايە ھۆكارىكە بۇ لادان و خراپە و دەست درىژى كردنە سەريەكتەر و ئەو ئازادىيەى كە ئازادى بدات بەوھى كە پىئاو لەگەل پىياو جووت بوونى پىنگاى پىبدرىت و لەھەندى دەۋلەت مارەبىرىنى فەرمى لەنىتوانىاندا ھەبىت يان ئافرەت لەگەل ئافرەت كە ئەمىر مەسەلەيەكى بەرىلاۋە و لەپەرەسەندىايە و لەھەمان كات لەش فروۋشى ئافرەت وەك پېشەيەك پەفتارى لەگەل دەكرىت واتە وەك ھەموو ئەو كارەپېشەيىانەى ترمامەلەى لەگەل دەكرىت دەناسرىت و بەئازادى كارى پىدەكرىت و پاگەياندنەكانىش دەۋرى ھەرە گرنگ و بەرچاپوايان لەم مەسەلەيەدا ھەيە و بەم ھۆيەشەۋە بە مليۋنەھا دۆلار لەم پىنگايەدا سەرف دەكرىت و قازانجى لىدەكرىت و ئەوھى كە زەرەرمەندىت و سووكايەتى پىبكرىت ئافرەتە . ئەمە وەك لايەنى فەرمى و ياساىي، كە كۆمەلگاش خاۋەن ياسا و پىساي خۆيەتى مەرج نىيە ئەوھى ياساى دەۋلەت بىت كۆمەلگەيەك بەيەك ووشەكانى پەيرەۋى دەكات بەھەزارەھا ياسا و پىسامان ھەن نەك پەيرەۋىيان ناكەين بەلكو ئاگاشمان لىيان نىيە . كۆمەلگەكانى پۇژشاۋا بەپشت ئەستورى ئەو ياساىانەۋە پىچكەيەكى تايبەت بەخۇيان دروست كردوۋە بەجۆرىك لەگەل ياساكاندا ئاۋىتە بوون و لىك جىابوونەۋەيان ناكىت ، ئەمەش بەدرىژاى چەندىن سەدە دىۋاى گۆپىنى جۆرەھا قۇناغ و تىپەرىبوون بەزۇر كۆسپ و تەگەرە و گرفت دا چونكە ئەمەش بەو ئاسانىيە نەھاتوۋەتە دى ، واتە ئەوھى ئەمىر دەيىبنىن لەشەو و پۇژىك دا دروست نەبوۋە . كۆمەلگەيەك ئازادى و كراۋەى بەلايەۋە سادەترىن شىۋازى پەيرەۋەكردنى ئەم ژيانەى بىت ، بەلام كۆمەلگەى ئىمە بەپىچەۋانەۋە لەگەل ھەموو ئەو مىژۋو پىستىيە بەرچاۋانەى كە نەك لەپوانگەى كۆمەلگەكى خۇمانەۋە دىۋمانە بەلكو لە سەرجەم

كۆمەلگاكانى تىرى ئەم دوونىايە لە پىش چاومانن و ئەوئى ئەوان بەچەندىن سال پىيگەيشتون ئىمە دەتوانىن بەسود وەرگرتن لە تاقىکردنەوگانى ئەوان و وەرگرتنى لايەنى باش و بەسود بۆ بەرەوپىشەو بەردنى كۆمەلگاگەمان سوودى لى وەرگرىن.

وەك ووتن ئازادى لاي ئىمە مانايەكى تىرو چىژىكى تىرى ھەيە لەپوانگەيەكى ترەوہ لە ووشەى ئازادى و يەكسانى دەپوانىن ، لەگەل ئەو ياسا و پىسايانەى كە لەگەل ئەم پۆزگارەى ژياندا ناگونجىن و دەبنە پىگر لەبەردەم زۆر لە و پىرەنسپە ئازديانەى كە داوايان دەكەين و ھەميشە پەردەيەك لەننۆوان ئافرەت و پىاودا دروست دەكەن و ھەركات ئافرەت وىستى ھەناسەيەكى ئازادى ھەلمۆى سەدان شمشىرى جەرگ بىر لەكيفەكانيانەوہ دىنەدەروو مىلى ئەو ئافرەتە دەپەپىنن ، ئەو شمشىرانەش مەرج نىيە سەر لەلاشە جىابكەنەوہ بەلام دل برىندار دەكەن و نامووس لەكەدار دەبى ، بەوشىوہى كە پەلەيەك لەنىوچەوانى ئەو ئافرەتە دەدرى تەنھا بەوہى كەسىكە كراوہيە و دەيەوئى ئازاد بىت و دەيەوئى بىرو پاو بۆچوونەكانى وەرگىرى ، دەيەوئى يەكسانى ھەبىت و تەبايى بەرقەرارىت پىزوو ئىحترام و بەچاوى گەورەيىوہ سەربىكرىت ، غەدرو دەست درىژى نەكرىتە سەرى و بەئازادى ھاوسەرئەوہى كە خۆى خۆشى دەوئى ھەلى بۆاردوہ پىى بگات بەلام سزاي كوشتن و خۆسووتاندىن لاي ئافرەتى ئىمە باويكە بەمەبەستى خۆدەربازكردن لەم ژيانە ئەوہش تەنھا پىگا چارە نىيە بۆ چارەسەركردنى گرفتەكان و پىويستە بەشىوہيەكى سەردەميانە لەو مەسەلانە بىروانىت و ھۆكارەكانيان بزانرىت و لىكۆلینەوہى زانستى و پىزىشكيان لەسەربىكرىت و پىگا چارەى پىويست بۆ بن بىركردنى ئەم شىوہ دياردانە دابىرىت و ووشياركردنەوہ ويەئاگەپىنانەوہى ئافرەتان لەوہى كە پىگا چارەى دى ھەن و كەسانىك ھەن ئەو گرفتەنيان بى ترس بۆ چارەسەر دەكەن تا ئەو كۆمەلگا بەوشىوہيە پەروەردەبىكرىت دياردەى لەم چەشنە دووبارە نەبىتەوہ چونكە

كۆمەلگا خۆى بەرپرەسە لەدروست كردنپان و خولقاندنى ئەو شىۋە گرفتانه وەو دەبى ئەمەش بەشۆرپىتىكى پۆشنپىرى چارەسەرىكىت .

كەواتە زانىمان لادان لەو وولاتانەى جىاوازن لە شىۋە ژيانى ئىمە زانست و پىشكەوتن و تەكنەلۆژياكەيانە دەرگايەكى بۆ كردونەتەو كە بەرەو لادانپان بەرىت و ھەندى جارىش ئەو بەرپواى ئەوان لادان نىە . چونكە داب و نەرىتى ئەوان لەسەر ئەو شىۋازە پىكەو ژيانە دروست بوو ، لەگەل ئەوەشدا زۆرجار پووداوى دلتەزىن دروست دەبن و ھەمىشە ھەوالى ئەو دەبستىن ئەو كچە فرىتراو دەست درىژى سىكىسى كراو تە سەر و دواترىش كۆژاوە ، يان دواى ماوہىەك دەدۆزىتەو ، ئەم شىۋە سىنارىۋيانە ھەمىشە دووبارە دەبنەو .

لە كۆمەلگاي ئىمەدا كى بەرپرەسە لەلادان ئەگەر ئافرەت بىت يان پىاو چونكە ئەنجام دانى كارىك بەپىچەوانەى ياسا و داب و نەرىت ئەو بۆخۆى لادانە و ھەر لادانىكىش لەھەر لايەكەو بىت ئەو كارىگەرى بۆ سەرلاكى دى دەبىت . ئەگەر پىاو لادەربىت بىگومان سەرئەنجامى لادانەكى ئافرەت زەرەرمەند دەبىت يان بەپىچەوانەو . چىن ئەوانەى دەبنە ھۆكارىك بۆ لادان.. خوتىندىگا يان مال و دەوربەر يان شوئىنى كار و يان لەدەرگاي راگەياندن و پىشكەوتنە تەكنەلۆژىەكان و ئەو زانست و ياساىانەى كە پىشت گىرى لەئافرەت دەكن..؟

زۆركات ئەو لادانە بوونى نىە واتە ئەو ئافرەتە تەنھا بەقسە و قسەلۆكى كەسانى نەقام و نەخۆش و دلرەق دەبنە ھۆىەك كە گرفتى كۆمەلەيتى بۆ ئەو ئافرەتە دروست دەكات . سادەبى ئافرەت و باوہ پكردن بەپىاو لە زۆركاتدا بەبى ئەوہى لەنىەت و خواستى پاكى ئەو پىاوہ بەتەواوى شارەزابىت ، ئەوەش ئەو دەگەينى دل پاكى و خۆشەويستى و باوہ پىكردن لاي ئافرەتان زۆر بەپىزەبەكى زياترە بەرچاوتر بەدىار دەكەوى لەوہى لاي پىاوہ . گرفت و كىشەكانى نىو مال واتە زۆلم زۆرى خىزان بەھەموو لايەكەو كارىگەرى راستەوخۆى دەبى لەوہى كە لادان

دروست بىكات ئەگەر بەنەشارەزاي بىت يان بەويستى ئەو كەسەبىت . واتە رەفتارو چۆنىەتى مامەلە كىردن لەگەل كچان و جياوازی نەكىردن لەنتوان كۆپەكاندا و بەيەك چاوسەيركىردن و باۋەپوۋو متمانە پىيان و پىگادان بەۋەى كە بەرپرسىارىەت وەرگرتن لەزۆر كاردا ۋەك كۆپىك تا بتوانى لە ئاستەنگ و گرفت دا پشت بەخۆى بىبەستى و بتوانى لايەنى باشە و خراپە لىك جوودا بىكاتەۋە و دۆست و دۆزمنى خۆى بناسى . ھاۋىپىەتى لەنتوان كوپان و كچان پىۋىستە پەرى پىبىدرىت و بنەمايەكى پاك و پاست و دروستى بۇ دابىرىت و پەيوەندىەكى پىراكتىكىانە دروست بىكرىت لەسەر بنەماى پىزىگرتن و پىكەۋە كاركىردن .

بىپوا بەخۆبوۋنى ئافرىەتى كورد و نەترسان لە دەمى كۆمەلگا واتە ئەۋانەى پىچەۋانەى ئازادىن ئەۋانەى دژ بە پىشكەۋتن و كۆپانكارىەكانى كۆمەلگان ئەۋانەى ھەمىشە سىستەم و ياساكانى ھەزارەھا سال لەمە و پىش پەپرە دەكەن و بىپوايان بەگۆپانكارى نىە . ھەۋلەدان بۇ چارەسەركىردنى كىرگەكان و تۈاندنەۋەى ھەموو ئەۋ بەرىبەست و كۆسپانەى دىنە پىگا بەھاۋكارى پىاۋ تا دەرگای پۆشنىبىرى و كراۋەبىى ئافرىەت لە فىكرو بىرى لادان و بەدپەۋشىتى و خراپەكارى و ناۋ ئاتۆرەلىپان دابىرىت و دەرگای پىكەۋە ژيان بى جياوازی و ئاۋىتەبوۋن لە كۆمەلگايەكدا كەگىرگەكان لەم شىۋازەى ئىستاماندا بىنەدەرۋ ئافرىەتىش لەو كۆت زىنجىرو زىندانە دەرپىت و شان بەشانى ئەۋانەى ئەمىرۋ لەمەيدان دا خەبات دەكەن و بىى وچان لەھەۋلى ئازادى و دەرگەۋتنى ئافرىەتانداندا خىزمەت دەكەن و پىۋىستە دەست خۆشيان لىبىكرىت و ھاندىرىن تا ئەۋانە بىنە بنەمايەك بۇ نەۋەكانى داھاتپوۋ تا كۆمەلگا يەكى يەكسان و ئاۋىتە بوۋە دروست بىى . لەم كىرگەشدا بەشىۋەيەكى گىشتى ھەردوۋ ئافرىەتى كە ژيانى ئاۋارەى و ھەندەرانىان ھەلپىزاردوۋە يان ئەۋانەى كە لەكوردستان دا دەژىن چۈنكە پەيوەندىەكان ھەمىشە لەنتوانيان دا بەبەردەۋامى بوۋنى ھەيە و دواترىش كارىگەرىەكانى بەشىۋەيەكى ھاۋبەش كاردەكاتە سەريان .

ئافرىتى ئەمىرۇ و گىرىتە كانى كۆمە ئگاۋ بەرە تگار بوونە ۋەى

ئىمەى كورد ھەمىشە لە دىرزە مانە ۋە بە پى ى ئو راستىيە مېژوويانەى كە ھەن ،
 ئافرىتى كورد لە نىوان دوو تە ۋە رى جىاۋازوۋ لە يەك نە چوودا پىۋانە كراۋە لە نىوان
 ئازايەتى و خانەدانى و ژىرى و قارەمانى و و خۆنە ويىستى و شان بە شانى پىاۋ
 لە ھەموو گىرىت و مەينەتى و دەرەسە رىيە كانى كە بە درىژاى ئەم مېژوۋە كورد لىيان
 بى ى بە ش نە بوۋە ، ئەۋى دى ئافرىتە تىكى نە خويىندە ۋارو چە ۋساۋە ۋە ھەمىشە
 ژىردە ست و لاۋازو ترسانى لە ۋەى كە داۋاى مافە كانى خۆى بىكات ، كە ۋاتە
 ئافرىتى كورد سەرە پاى ھەموو ئەۋ مەينەتى و بارە دەروونىيە سەختەى كە لە لايەك
 كۆمە ئگاۋ لە لايەكى دى ئەۋ خىزان و كە سايە تىانەى كە لە گە لىيان ژياۋە ئە گە ر مالى
 باۋك بىت يان مالى مېرد و ژيانى ھاۋسە رى ، كە دوۋبارە گىرىتە كان لىرە دا بوخۇيان
 جىاۋازو ۋە رىيە كە يان بە پى ئەۋ دۆخو شىۋە ژيانەى كە تىيدابوۋە و كارىگە رى
 دەۋرۋبەر لە سەرە .. كە ۋاتە جىاۋازىيەك لە نىوان ئافرىتە دىۋىنى و ئافرىتى ئەمىرۇ
 ھەيە . ئافرىتى دىۋىنى لە زەمە نىكى دۋاكە وتوۋ و نە خويىندە ۋارو و كوۋر لە ھەموو
 بىرۋ فكىرىكى كراۋە . ژيانىك كە ئافرىتە ۋەك كۆيلە يەك پەفتارو كارى لە گە ل كراۋە
 و ئەۋەندى لە سەرى بوۋە مندال و مال و خزمە تكارى پىاۋ دابىن كىردى ھەموو ھەزۋ
 ئارەزۋە كانى ۋە گە ل ئەۋانەى بە دەۋرۋ بە رى پىاۋە ۋە بوون بۆيە دە لىم سەيرە
 لە گە ل ئەۋ ھەموو ھۆنراۋە و گۆرانى و پىاھە لىدان بە شانۋو بال و بە رىزى بالاۋ
 ئە گىرىچە ۋە خال و جۆرە ھا ۋوشەى تىرى جوانى كە سىمايەك بۇ ئافرىتە لە خەيالى
 پىاۋدا دروست كراۋە بە پى ئەۋەى لە سەرمەيدانى پىادە كىردن پەپرە ۋوى لە سەر
 ۋوشە ۋە خەۋنوۋ خەيالە كانى خۆى بىكات .

کەواتە لە کۆت بوونی ئافرەتی کورد بە دەستی پیاوێ و زەبڕیکی گورزینی بە ھێزبوو لە توخمی مێنە کورد دراوێ.. لە وڵاشوێ پیاویش لە کەم فکری و ئێو کۆتە داسە پیاوانە بە درێژایی مێژوو لە ژێر زۆر ناو ناتۆرە و بیانودا وایان لە پیاو کردوێ بەم شێوەیە سەیری ئافرەت بکات و پەفتاری لە گەل بکات.. ئێمە ئێو سەردەمانە کە زانیان زانست و زانیاری و پۆشنیری و فکریلای وە ک سەردەمی ئێمە نەبوو بەلام وەختێک بەوردی لە جیاوازی ئێم دوو ئافرەتە دیوێنی و ئێمە دەدەین دەبینین تەنھا گۆرانیێک بە سەری دا ھاتبی و بە شێوەیەکی گشتی ھەندێ لایەنی دەرەکی و جوانکاری و جل و بەرگ و میکیاج و ھەندێ شتی دی و پاشان لە لایەن پیاویشە پەرنسپە بنە پەتەکان لە ھەندێ لاوێ وە ک خۆیان وان و گۆرانیان بە سەردا نە ھاتووێ لە لای ھەندێک وە ک چەرخەکانی بەردین رەفتاو بیرو بۆچونەکانیان بە دیاردەخەن و لای ھەندێکی تری پیاوان ئافرەت وە ک بوکە شوشەیک بۆ بە سەربردنی کاتە بە تالە کاتی ژیانی خۆیان و سوکایەتی پێ کردنی و پابواردن لە گەلێ و ھێچی تر ، ئێوێ کە مابێ و بە فکری سەردەمیان و بە چاوی بە کسانێ و تەبایی لە پەگەزی ئافرەت دەپوانی و ھەمیشە لە بەرەنگاربوونە وە دایە بەرامبەر یاسا و فاکتەرە داسە پیاوێ کۆمە لایەتە کۆنەکان و زۆر جار کۆسپ تەگەرە و گرفت لە پێش ئێم ھەنگاوانە دا دروست دەبن ، بە شێکی تری ئێو پیاوانانە کە بپروایان بە بە کسانێ تەواوی ئافرەت ھەبە لە گەل پیاو بە بێ ھیچ جیاوازیەکی دیاری کراو .

لە لایەکی دی خودی ئافرەتی ئێمە کە گومان لە وەدانێە لە ئێمە زانست و خۆئێدەواری و پێشکەوتن و پۆشنیریەت و فکروالا بوون و کراوێی و بپینی ئێو پۆژگارە دوو درێژانە کە پێپوون لە مەینەتی و کارەسات و دزایەتی و ھەموو ئێو بەر بەرەکانی و مل ملانیە مانای ئێو نە ئافرەتیش گەشتوتە ئێو پادەییە کە پێویستە ، چونکە سەرەپای گشت ئێو گۆرانیاریانە ھێشتا دواکەوتن و لاوازی و

سستى ھەنگاۋ نان لە بەرەۋپىتە ۋە چوۋنى پىۋسەكەيان ئافرىتەش بەشدارە ، واتە
ئەۋىش زۆر جار ھۆكارىكە بەرامبەر بەۋەستان و شكست ھىنانى ھەۋلەكان ،
ئەۋەش دەگەرپىتە ۋە بۇ ترس و شەرم كردن و خۆبەكەم زانين و ھەمىشە پاشەكشى
كردن لەۋەى بەر تانە و تەشەرى بەرامبەرەكەى نەكەۋى كەپپاۋە يان ھاو
توخموكەى خۇى كە ئافرىتە زۆر ئەۋانەى لەم بۋارە كاران و چالاكانە كاردەكەن
بۇ خزمەتكردنى سەرجم ئافرىتان بەلام لەلايەن ئافرىتانەۋە توۋشى جۆرەھا تانەو
تەشەرو و ناۋناتۆرەۋ بىى ئابروۋىيى و لەكەداركردنى شەرىفيان و ناۋزپاندن
دەبنەۋە ..

بەشپەۋەكەى گشتى ئەۋ ھەنگاۋە سەرەكيانەى كە گرنگن بۇ زياتر بەرەۋ پىش
چوۋنى ئەم پىۋسەيە دەبىى سەرەتا لە خىزان و ئەۋ چۈرچىۋەى كە ئافرىتە
لەئىۋان ئەۋ خىزانەيدا دەژى و چۆنەتى پەرۋەردەكردنى و پەفتارىبەۋشىۋازە
زانستيانەى كە دەبنە مايەى دارشتنى بنەمايەكى پۆلاين بۇ داھاتوۋى ئەۋ ئافرىتە،
كە بتۋانى لە كۆمەلگاگەيدا ھەنگاۋيان لەسەربىنى و كاربان پىبكات و بىپىتە
پىشپەۋىك بۇ نەۋەكانى داھاتوۋ تا كۆمەلگاگەكى مەدىنى پىشكەۋتنخاۋو مۆدىرىن
لەسەر بنەماى خۆشەۋىستى و پىزگرتن و تەبايى دروست بىكرىت و بەيەك چاۋ
سەيرى ھەردوۋ پەگەز بىكرىت و ياساكانى دەۋلەت ھەموۋ مافىك بدات بە ئافرىتە
بەۋ شپەۋەى كە بەپپاۋ دراۋە بى جياۋازى ، بەبى ئەۋەى بەناۋى يەكسانى ئافرىتە و
پىزگرتن لەبىرو پاكانى پىژەى دىارى كراۋ ھەبن بۇ بەشدارى كردنى ئافرىتە لە
پىۋسەى سىياسى بەم شپەۋەى كە ئىستە ھەيە ئەمەش بۇ خۇى پىشپىل كردنىكى ترە
لە مافەكانى ئافرىتە و پىگە گرتنە لەدەرەكەۋتن و ھاتنە پىشەۋەى ئافرىتە . ئەم
پىژە دىارى كردنە كە مەكردنەۋەى تۋاناۋ لىھاتوۋى ئافرىتانە چۈنكە بەشدارىۋوان و
ئەۋانەى دەتۋانن كارابن بەھۋى ئەۋ پىژانەۋە كۆسپ دىتە پىگايان و ماۋەى
كاركردنيان نابى چۈنكە ئەۋانەى بەھۋكارى زۆر بەھىزو و ناسياۋى و پەيۋەنديان

بە پارتە سیاسەتکارانە ماوە لەوانەى كە بێلایەن وەردەگریت ئەگەر کاراو
شارەزاتریش بن .

گرفتە ھەنوگە بە کانی ئافرەتى کورد ترسە ، ترسیك كە کەس و کارەكەى لەسەرى
ھەیانە و ترسى دووھم خۆیەتى بەرامبەر بە دپندەبى پیاو و ئەو کۆمەلگایەى كە
پەحم و بەزەبى نێە و ھەمیشە ئافرەت نێچیرىكى بێ دەسەلاتى پیاو بوو . . رەنگە
ترسى كەس و کارو دەوریەرى ئافرەت كاریك ئاسای و لەجى ى خۆیەتى چونكە
ھەمیشە ئەم شتووە ترسانە ئەك تەنھا بەرامبەر پەگەزى مێنە ھەبە بەلگولای زۆر
خیزان بەرامبەر بە تێریش ھەبە وەكو ئەو وایە لەو دارستانە جەنگەلەى كە
دپەندەى چاوبرسی زۆرى تێدابیت ئەو بێ گومان ترس شتىكى پەوایە و ھەموو
بەكێك لەئێمە ئەو ترسەى دەبێ . . ھاوكات بەم ترسە و ترسى ئافرەت خۆى لە
پەووبە پەووبوونەو و بەرەنگاربوونەو ى لەگەڵ ئەو ھەموو یاسایانەى كە بەدرێژای
مێژوو بوونە بابەتێكى پۆحى و لەناخى ئەم كەسایەتییەدا تێكەڵ بوون زۆر جار
ئەگەر لەخۆشیان بپرسین ھۆكارەكان چىن و بۆ واپەفتاردەكەن . . ؟ لەو ئەمدا نازانم
یان باوایرانمان وایان فێركردوین و ئەو داب و نەرىتى كوردەوارى . . دواتریش
بەرەنگار بوونەو ى ئافرەت بە دونیایەكى بەرفراوان و مل ملانییەكى توندو بەھیز و
پەووبە پەووبوونەو ى ھەورازو نشێوەكانى ئەم ژيانە و ھەنگاونان بەرەو پاشەپۆژىكى
گەش و پوناك .

كەواتە ئەو ى ئافرەتى ئەمڕۆ بە دەستى ھێناو لەگەڵ ئەو گۆرانکاریانەى كە بەسەر
كۆمەلگادا ھاتوو و ئەو فەكرى بۆچوونە تەسك و بچوكانە گۆراوین و لەكرانەو دان و
پێویستە ئافرەتیش لەگەڵ خێرایى ئەم گۆرانکاریانە ھەنگاوبێت و سووربێت لەسەر
ماف و داواکاریەكانى و ھەمیشە چالاكانە شان بەشانی پیاو كارەكانى راپەڕینی و
نەو بەكەى پەروەردەى خاوەن فەكرى كراوە بۆ ئایندە بخەمڵێنێ و ئەو كۆتو
زنجیرانەى پیاو لە كۆمەلگادا بپسێنێ و ژيانىكى نوێ و ئازادى بەكەى سەردەمیانە

بەئىتە ئارلۇھ و ئەو سوگايەتى و بەكەم سەيركردن و بوگەشوشەبىيەى ئافرەت بگۆردىت بەبى جىاوازى .

ئەمەش گومانى تىدا نىيە ئەگەر پىياو ھاوکارنەبىت و ئەم ژيانەى پىي قبول نەبىت ئەو ناستەنگە ئەو پىرۆسەيە بەرەو پىشەو بەجىت و بگەرە شىكستىش دەخوات وەك زۆر لەو پىرۆژاتەى كە بوونە قووربانى كۆمەلگايەكى دواكەوتوو و فەكرىكى چەرخى بەردىن كە ھىشتا زۆر لەوانە ھەن و كارىش دەكەن و بەداخەو زۆرىش ھەن بىروايان پىدەكەن و بەدواشياندا بەووشەى لەزەردە رچوويان دووبارە دەكەنەو .

لەردەدا دەمەوى ئامازە بەو بەكەم كە ئافرەت لەكوردستان دا ئەمپۆ لە ھەموو پۆژەك زىاتر تووشى پىلان و كۆسپ و تەگەرەدەبىت و ترسى زىاتر لەو دەبايە كە زۆر شىوازى تازە و مۆدىرن لەئارادان بۆ سوگايەتى كردن بەئافرەت و ناوژپاندنى و گۆرپىنى ئەو پاكى و بىگەردىيەى .

كەواتە لەگەل گۆرپىنى ئەم شىوازە بەرەبەرەكانىانە كە جىاوازە لەوانەى كە بەفەكرى كۆن دژايەتى ئافرەت دەكەن و بىروايان بەيەكسانى و پىكەو ژيانىان نىيە ئەوانەشى لەژىر پەردەى سەردەمىانە و مۆدىرنىيەت دا سوگايەتى بەئافرەت دەكەن و بازىرگەنى پىتو دەكەن و بۆ خۆشەختى و كات بەسەرىردن و تىركردنى خەزە ئارەزوو كەنى خۆى بەكارى دىتن .

بۆيە گرنگە ياسا و كۆمەلگا و كەسايەتى پىكەو ھاوکارى يەك بن تا دووبارە داپشتەو ەى يەكە يەكەى ئەو پىگە گرنگەنى كە پەيوەندىان بەژيان و گوزەرانى ئىمەو ەيە بەبى ھىچ جىاوازىەك تا ژيانىكى ئاسوودەو كامەران و خۆشەختانە بىتە ئاراو ، ئەو كات ھۆنراو و گۆرانى ئەدەبىياتمان لەو ھەستە پاست و درووستەو بىتە دەرى كە بىروامان پىي ھەبىت .

ئافرەت و خویندن

ئەگەر ئێمە سەیریکی وردی ناوەڕۆکی بنەماکانی پەرورەدە و خویندن بکەین هیچ کەم نیه لەخەم ساردی و کەم و کۆپەکانی کە لە چوارچێوەی خێزان بەرامبەر بە ئافرەت ئەنجامی دەدات و ئەودە وروبەرە ی کە هەمیشە گرفتێکی گەورە بە لەپێشکەوتن و بەرەو پێشەوە چونی ئافرەت لە کۆمەڵگای کوردەواری دا .

ئەم شێوە بۆچوون و بیرکردنەوانەش لە هەندەران زۆربەی کات کاریگەری یان هەیه و تەنانهت لێرەش پەڕەویان لە سەر دەکرێت . لابردنی ترس و بەخشینی بڕوا بە خۆبوون و ئازاد کردنی ئافرەت لەم پوانگەیەوه تا خۆی بتوانێت بە بڕواوه پووبەپووی گرفتهکانی کۆمەڵگا بێتەوه . ئەگەر خویندن و خویندنگا ھۆکاریکە بۆ پەرورەدەکردن و بنیادنانی بنەمای کەسایەتی و چۆنیەتی پەشتارکردن لە گەڵ دەوروبەر و چۆنیەتی ناسین ، پەرورەدە و خویندن بە دووشێوە دەتوانین ببینین ئەو پەرورەدە و فێرکردنە ی کوردستان کە تەبەئەمڕۆش لەو چوار چێوە دووبارە بوووە ی کە پزێمەکانی پێش پیاوێان دەکرد یان دراوسێکانمان و هەمان بەرنامەو سیستەمی ئەوانە بە هەندێ گۆرانیکاری بچوکهوه دەخێتە بەردەستی خوێنەری کورد کە ئەو سیستەمە پەرورەدەییە زانستییە پێشکەوتوو نیه کە لە بنەماوه بە چەند پێوەرو لایەنێکی پەرورەدەیی پێش زانستی دارپەرژابێت ئەگەر ئێمە کەسایەتیەکی زانستی بەبێ پەرورەدە ی دروست بکەین ئەو کاملاً نابێت و کاریگەری خراپی بۆ نەوەکانی ئایندە دەبێت ئەمە بە شێوەیەکی گشتی ، ئەگەر باس لە پۆلی ئافرەت و کچی کورد لە بواری پەرورەدە و فێرکردن بکەین ئەو پۆلە دڵخۆشکەرە نیه ئەمەش ئەو ناگەیهنی کە ئافرەتی کورد بە توانا نیه بە لکو پێگای پێتادری و کۆسپ دەخێتە پێگای و ئەو کچانە ی کە دەیانەوی بخوینن ئەو

ماوه‌یه‌یان پێنادری و گه‌رفتی جو‌راو جو‌ری کۆمه‌لایه‌تی ده‌هێنێته‌ پێگایان و ده‌رگای زانست و په‌روه‌رده‌ یان له‌سه‌ر داده‌خری‌ت . به‌لام ئافه‌ره‌تی کورد و کچی کورد له‌ هه‌نده‌ران له‌گه‌ڵ بوونی لایه‌نی په‌روه‌رده‌یی و زانستی پێش‌که‌وتوو دیسان جو‌ره‌ها گه‌رفتی جیاواز له‌گه‌رفته‌کانی کوردستان دینه‌ پێگا ئه‌و گه‌رفته‌یه‌ی که‌ خودی په‌روه‌رده‌و و خوێندنگا بۆ کچان و خوێندکارانی کورد دینێته‌ پێگا و ئه‌و شێوه‌ په‌روه‌رده‌ و شێوازی هه‌لسوکه‌وت و چۆنیه‌تی پراهی‌نان و ئه‌و ئازادی و تیکه‌ڵ بوونه‌ی که‌ منداڵی کورد به‌ کچ و کو‌په‌وه‌ له‌ خوێندنگاکان تووشی ده‌بن به‌شێوه‌یه‌کی کاریگه‌ری له‌دروست کردنی ئه‌و که‌سایه‌تیه‌ ده‌بی‌ت و به‌شێوه‌یه‌کی گه‌شتی منداڵی کورد و کچانی‌ش له‌و به‌شه‌ن به‌ریژه‌یه‌کی باش و ته‌واو سه‌رکه‌وتوو نین و ئه‌وه‌نده‌ی منداڵی کورد له‌ بواری خوێندن و په‌روه‌رده‌ییدا لاواز و سه‌رکه‌وتوونین و زۆر به‌که‌می ده‌توانن بگه‌نه‌ قۆناغه‌کانی زانکۆ ، ئه‌مه‌ش هه‌ندی جار ده‌گه‌ڕێته‌وه‌ سه‌ر شێوه‌ی سیسته‌می په‌روه‌رده‌ی ئه‌و وولاته‌ چونکه‌ ئه‌م وولاتانه‌ش سیسته‌م و شێوازی بۆچوونی خۆیان هه‌یه‌ که‌ کاری له‌سه‌ر ده‌که‌ن و به‌تایبه‌ت له‌ وولاتیکی وه‌ک ئه‌لمانیا ئه‌م گه‌رفته‌ به‌رچاو ده‌که‌وێت که‌ نه‌ک ته‌نها کورد به‌لکو‌ عه‌ره‌ب و بیانیه‌کانی تر که‌ له‌م وولاته‌دا ده‌ژین چونکه‌ وولاته‌که‌ ئه‌وه‌ی به‌لایه‌وه‌ گرنگه‌ کارو ده‌ستی کاره‌ بۆیه‌ پێژه‌یه‌کی زۆری خوێندکاران له‌ قۆناغیکی دیاری کراودا کارێک فی‌رده‌بن و ده‌که‌ونه‌ بازاری کارکردنه‌وه‌وه‌ به‌هه‌مان شێوه‌ش کچانی کورد ، به‌لام په‌نگه‌ ئه‌م پێژه‌یه‌ له‌ وولاتی سوید یان به‌ریتانیا یان هۆله‌ندا و وولاتانی دی به‌چاک یان به‌خراب جیاوازی هه‌یه‌.

جوانی و بوونی پاره‌ و له‌خۆ بای بوون و خێرا پوو‌کردنه‌ گۆرپانکاریه‌کان که‌ هه‌ندی له‌و خێزانانه‌ی که‌ له‌ کوردستان ژیا‌نیان له‌و ئاسته‌دا نه‌بووه‌ و دوا‌ی ئه‌وه‌ی هاتوونه‌ ته‌ هه‌نده‌ران و به‌شێوه‌یه‌ک یان به‌پێی ئه‌و سیسته‌مه‌ کۆمه‌لایه‌تیه‌ی ئه‌م وولاتانه‌ ئه‌و خێزانانه‌ بوونه‌ ته‌ خاوه‌ن پاره‌و له‌په‌ر ئه‌و گۆرپان و شێوه‌ ژیا‌نه‌یان له‌و

ئاستەوہ بۆ ئەم ئاستەى ئیستەیان و دواتر ئەو گۆئى ئەدانەى دایک و باوک بە مندالەکانیان و ھاندانیان بۆ ھەندى کار و پشتگیریان و گۆینەدانە لایەنى پەرەردەیی ئەو دەخولقینى کە مندال و بەتایبەت ئافرەت بەرەو لادان و بەرەو رینگایەک دەبات و گەرانبەو بەو ئاساییەنابیت چونکە ژیان و گوزەران و بیرکردنەو لەم وولاتانە بەو شێوەى وولاتى خۆمان نیە مندالیک لە دواى تەمەنى ۱۸ سالیەو دەتوانى مالى دایک و باوک بەجى بهیلى و بۆخوى بژى و کەسەش ناتوانى هیچى لەگەل بللى ئەمە ھاندەرەیکە کە پێیوستى بەو ھەيە دایک و باوک و خیزان بەووریایەو ھەلسوکەت لەگەل مندال و کچەکانیان بکەن و خویان لەگرفت و کیشەى سەپرو سەمەرە لابدەن ، بێگومان لێرەو لەوى کەسایەتى کورد یان خیزانى کوردیش بى بەش نیە لەو گرفتانە لەوانە زۆر کچى کورد ئەو پەفتارو ھەلسوکەوتەى کە دەیکات و ئەگەر بەکوردی قسەنەکات یان نەناسریت پەنگە کەس نەزانیت ئەو کوردە و لەخیزانیکى کوردیشە ، یان بەو قسەو باسانەى کە دەبسترین ئەگەر ھەموو شیان راست نەبن بەلام شتیک ھەيە ئەگەر نەبیت باس و خواسى لەسەر نابیت ، کەواتە ناسکى و جوانى ئافرەت ھەمیشە رینگا خوشکەرە بۆ زوو تیوہگلان و لەکەدارى و ناو زپانى ئافرەت ئەو ھەندى جار لەنەفامى و ئەقل کورتى و ساویلکەى کەسایەتى کوردە کە ئەو ھى تەنھا بەتەماشایەکى کورت و بینینیکى ناناشکرا ئەو داستان و چیرۆکەى لەگەرفان و پالتۆکەيەو دەردەھینیت و کەسایەتى ئەو کچەى پى لەکەداردەکات و ئەمەش ھەمیشە ئەو دەگەيەنى کە ئەو کەسە نەخۆشەو زۆر لەو کەسایەتیانەش دەناسم تەنھا کاریان لەکەدار کردنى خیزان و کچانى کوردە لە ھەندەران وەک ھىوايەتیک .

ھۆكەرەكانى پەنابەرەى و پرووكردنه تاراوگە..

لە پرنسىپە سەرەكەكانى جارنامەى مافى مرقۇ دا ھاتوۋە كە ئازادى نىشتەجى بون و ھاتوۋچۇ و سەفەركردن بۇ مرقۇ و ھەلپۇاردن و دەست نىشان كردنى ئەو شۆينەى دەيەوى بەئازادى بژى..... لە كاتىكدا ژيان و گوزەرانى پەنابەرى لەولاتانى ئەوروپى و دواتر ئەگەر يەك بەيەك دەست نىشانى ئەو ولاتانە بكرىت و لەو جۆرە دەوروپەرو ژيانە دا سەپاۋە ديارى بكەيت بى گومان زۆر باروولايەنى جياوازو ھەندى خاسيەت و سيستمى نەگۆر بەدياردەكەون ئەمەش لە ئەوروپا بۇ ئەمريكا و ئوستراليا و ھەندى لە ولاتانى شەرقى جياوازی ھەيە..... كەواتە بەكورتى دەگەينە ئەو ئەنجامانە كە ژيانى كەسايەتى كورد پەفتارو جۆرى كارى بىركردنەۋە ھەنگاۋنان بەرەو بنيادنانى پاشە پۆزى لە ولاتىكەۋە بۇ ولاتىك دەگۆرپىت . ژيانى ئەمقۇ لە تاراوگە يان ھەندەران لەسەرەتاي كەۋتنە نۆيۈە تائەو پۆزەى كۆتايى دىت ھەمىشە لە گۆراندە دەبىت و بەجۆرەھا شىۋەو شىۋاز.. بەشىۋەيەكى گشتى لەم بېرگەيە دا دەتوانم لەچەند خالىكى جياواز و تايبەت دا كۆبكەمەۋە و ھەريەكەيان بەپىي پىۋيست باسيان لىۋەبكەين بە پەيۋەست كردنەۋەى بە قۇناغەكانى دەست پى كردنى پەنابەرى ، بەلام لەچارچىۋە و گرفت و ئالۋزى ژيان و كاردانەۋە و پنگدانەۋەى لەژيانى ئەمقۇماندا چ كوردستان يان ھەندەران . كەواتە پاكردن و خۇدورخستەنەۋە لەو ژيانە ھەنوگەيىەى كورد تىيدا دەژى يەككىكە لەئامانجە سەرەكەكانى كەسايەتى ئاۋارەبوو بەلام كۆمەلە پەردەيەكى سېى و چەۋاشەكار بەسەر راستىەكاندا دەدرىت و لەژىرناۋى چارەسەر و پارەو كاركردن و خويندن و گەپان و خۇشى و دونيا بينين و چەندىن ناۋى دى لەو كاروانە تازەى ژيان دەنرىت.. دەتوانىن ناۋى گۆپان لەژيانىكى داسەپاۋ لەكىشەو گرفت و شەپو دەربەدەرى كە ھىۋاۋ ئاۋاتەكانى كەسايەتى كوردى

زیندە بە چال کردووە و بە تاییبەت لاویان گەنجی کورد... چونکە کاتیەک مەژۆ پوو بە پووی دووبەرەکی و براکوژی و کێشە بێ کۆتاکانی ناوخوای و فەرق و جیاوازی و گرتە دەرەکیەکان دەبنەو مۆکاریک کە ھەمیشە ھەول بەدات بە ھیواوە خۆی لەو چەوساندەووە پزگاریکات و ئەو پزگاری و سەرپەستی یە دەکاتە ھیواو ئامانجی ئایندە ی خۆی . لە پێتیاو ئەو ھیواو ئاوات و ئاکامانە دا قوربانی دەدات و بەرگی ھەموو دژواریەکانی ژیان دەگرێت . بەلام کاتیەک کورد بێتێ دەژمنی کورد دەبی چون بەرەنگار بوونەووە و کاردانەووەی دەرونی و سلبی بۆ سەرکەسایەتی کورد ھەبێت و کام ھیواو ئاوات و ئامانج لە دەرونییدا بێت.. پنگە ھەبن بڵێن بۆ ناشتی و یەک بوون و تەبایی چارەسەرە.. بەلام ئەم جۆرە تەبایی و تێگەیشتنە ی ئەمڕۆ لە ئارادایە، یان ئەو ی لە دێرزەمانەووە و لە دووتۆی کتێبە میژوویەکانماندا بیانخوێنینەووە ، ئەو ھەمان بۆ دەسەلمێنن کە ئەم تەبایی و یەک بوون و پێکەووە ژیانە ی نێوان لایەن و حزبە کوردیەکان دا ھە یە پەنگە کەمێک خۆی لە کۆلەکی مەحالی بەدات و زۆرگراں بێت کە کەسایەتی کورد بە بڕواوە لەم ھەنگاوە بپوانی ، ئەمەش دەگەرێتەووە بۆ سەر تاک واتە ھەرکەس بە شێوازیک و بەو شێو ی خۆی لە راستیەکان دەگات لێکیان دەداتەووە کەواتە ئەم خالە بۆ ئێوە ی خوێنەر بەجی دەھێلیم... ھەرچەندە پاکردن و دورکەوتنەووە چارەسەرنین بەلام دانیشتن و سەیرکردن و کارکردن بە پەوت و سیستەمەش پاست نیە ، کەواتە چارەسەر دەبی چیبێت کام پێگا ئاسان و یاریدەدەر بێت تابتونین دەردەسەری و مەینەتیەکان و برینە کولاوەکانی ساریژبەکەین و دونیا یەکی ئاسوودە و کامەران و یەکسان و بێ جیاوازی لە نێوان چین و توێژەکانی کۆمەلگا لە ھەژارو دەولەمەند ، خاوەن دەسەلات و بێ دەسەلات.. بێ گومان زۆر ھەن باس لە ئاوەدانی و کاری خزمەت گوزاری و پەرورەدە ی وگۆپانی ژیانی خەلکی کوردستان بەرھەو باش و دلخۆشکەر ، دەلێم پاستە زۆرکاری گەورەو باش کراوە و بەراستی لە خزمەتی جەماوەردان

بەلام خۆ دەبىي باس ئەو ھەش بىكرىت لە پيال ئەم كارە باشانە شىدا جۆرە ھا كارى
 لايە لاو گەندەلى و كارى نابەجى دەكرىن و زۆربە شىيان لە ژىر پەردەى جۆراو جۆردا
 ئەنجام دەدرىن و كەسش نانتوانى لىيان بېچىتەو، كەواتە ئەگەر مەن لە سەر
 حسابى ھاوړىكانم يان ئەوانەى كارىيان لە گەل دەكەم خۆم پىگەياند و بوومە خاوەن
 پارەو سەرەوت و سامان و ئەوانەشى كە خاوەن قورىانى و چەندىن سالا ئەوارەو
 دەر بەدەرى و چەندىن ناخوشى و گرفت و جۆرە ھا كار لە پىناوى مىللەت و ئەوجا
 ئەو لايەنانەى كە كارىيان تىدا كىدوو بەلام ئەمىرۆ لە دەرەو ھى گۆرە پانە كەدان و
 ئەو گۆرە پانەى چەند سالىك لە مەو بەر كارىيان تىدا كىدوو ئەمىرۆ بە دەست ھەندىك
 كەسانى ترەو ھەن و لەوانەى لەو ئاستەدا نەبەن كە پىويست بىت لىرەدا مەبەستم زۆر
 لەو دەزگاو شىوانەى كە خزمەت گوزارىن پىويستيان بە كەسانى بەتوانا و خاوەن
 شارەزايى تەواو مۆدىرن ھەيە... ئەوانەش كە لە وراستيانە ھەلدىن ھەنەبى بىريان
 لەو ھەنە كىدبىتەو چارەسەر بۆ كىشەكان بدۆزنەو ھەولەدەن پۆلىكى باش و
 خزمەت گوزار بگىرن و كىشەكان بىبەركىن بەلام سوودى نەبوو و بگرە زيانى
 خوشيان خستۆتە خەتەرەو لەو پىناو ھەدا... ئەمە لە لايەك ئەوانەى كە پۆشنىرو
 كەسانى شۆرپىگىر و دلسۆز بە كورد و كوردستان بەلام ئەو ھەنەگەيەنى كە ھەموو
 ئەوانەى پويان لە ھەندەران كىدوو لەم چىن و تويزانەن .

سەرچەم ئەو ھۆكارانە لەم چەند فاكترانەى خوارەو ھەدا بەك دەگرەو ھەنەنەش :

- ھۆكارە سىروشتىەكان و گرفت و گىزاو مېژوو ھەكان
- فاكترە پاميارەكان
- فاكترە ئابوورىەكان
- فاكترە كۆمەلایەتەكان
- بارى پراگەياندن

ھۆكەرە سۈشتىھەكان و گىرەت و گىژاۋە مېژوۋىھەكان

دروست بوۋنى ژيان و نىشتەجى بوۋن و دەست كىردن بە كىشتوكال و پاشان پىشەسازى و بەرھەم ھىتان ھاتە ئاراۋە . رەنگە مېژوۋى مۇقايەتى و گەشەسەندىن و پىشەكەۋتن قۇناغ لە دۋاى قۇناغ چەند لايەنى باشە و چاكەيان بۇ مۇقۇ ھەبوۋە لە ھەمان كاتىشدا بوۋنەتە مايەى چەوساندەنەۋە پىشەل كىردنى مافەكانى لە لايەن كەسانى خاۋەن دەسەلات و سەرمايەۋە ، ژيانى كۆيلايەتى يەككىكە لە و قۇناغانەى كە مۇقۇ كۆچەرى بەسەردا سەپىنراۋ بوۋ واتە بەخۇاستى خۇى نەبوۋ كۆچى پىدەكرا و ئەۋەى دەى كىرى يان دەستگىرى دەكرد بەخۇاستى خۇى دەىگۈستەۋە ، دۋابەدۋاى دۆزىنەۋەى مېتال (مادە) و بەتايىت ئاسن و جىابوۋنەۋەى پىشەكان لە پىشەى كىشتوكال و زىادبوۋنى ئالوگىر لە نىۋ بازاردا بەدىاركەۋتنى كەلوپەل و بەرھەمھىتانان بۇ بازارپەكان و دروست بوۋنى پارە و پاشان دروست بوۋنى پىشەركى بۇ زىاتر بەدەست ھىتانى پارە و بوۋن بەخاۋەن سەرمايە لەگەل بلوۋبوۋنەۋەى قەرزو قەرزكارى و داماللىنى جوتىاران لە زەۋى و زارى خۇيان و دەست بەسەرا گىرتنى لە لايەن خاۋەن دەسەلات و سەرمايەكانەۋە لەگەل دەرەكەۋتنى چىنى بازىرگان و دىاربوۋنى شارۋەك مەلبەندىكى بازىرگانى گەۋرە و باش . مېژوۋى مىسرى كۆن كە پىژمىكى ئابورى ئەۋ دەۋلەتانەى لەسەربنەپەتى پىژمى كۆيلايەتى دروست بوۋ بوۋن ، ھەروھە مېژوۋى يۇنان و پۇمانەكان لە ۲۴ ى پىش زابىندا ژمارەى كۆيلەكان لە پۇما گەىشتە پىر لە ۲۰ مىليۇن بەرامبەر ۲۱۴ ھەزار ھاۋنىشتەمانى سەرەست ، ھەروھە لە ئەسىنا سالى ۲۰۹ ى پ . ز كۆيلەكان گەىشتە ۴۰۰ ھەزار كۆيلە لە كاتىكدا ژمارەى دانىشتۋانە سەرەستەكان لە ۲۱ ھەزار تى پەپنەدەبوۋ ، پورتوغالىھەكان يەكەم ولات بوۋن كە دەستيان بەراۋ كىردنى پەش

پېستەكان كىرد لە ناوہ راستى كىشوەرى ئەفرىقاوہ دەیان گواستەوہ بۇ ئەمرىكا لە سالى ۱۵۰۳ دا بەرەو (سان دۆمىنجو). ئىنگلىزەكانىش لە سالى ۱۵۶۲ دا بەشداريان لە بازىرگانی كردن بە كۆپلەكانەوہ بەشداريان كىرد .

گۇرپانكارى پېشكەوتنەكان بەھۆكارەكانیانەوہ تا گەشتە ھۆكارى بۆلۈنەوہى بىرى پامىارى و ئاينى نۆى. . نۆزىنەوہى جوگرافىەكان و داگىركىنە ئەوروپىەكان و بۆلۈنەوہى جولانەوہى پۇشنىبىرى و نۆزىنەوہى داھىتان و چەندەھا نۆزلوہى زانىارى پىر بەھاو بايەخ . لەسەدەى ۱۶ وە ئەوروپا بەرەو زىادىبونى دانىشتوان دەپۇشت و زىاتر ئەم دىاردەيە لەشارەكاندا بەرچاوتىبوو ھەندىكىش لەو بىرە پامىارىنەى لەو سەردەمەدا بۆلۈنەوہ لەگەل چەند پەپرەوئىكى ئاينى كە ئەم پامىارى چەوساندەوہى ئاينى لە ھەندىك ولاتدا بوو ھۆى كۆچ كردنى ئەو كۆمەلە چەوسىنراوانە بۆ ولاتانى تر... سالانى ۱۲۹۲ موسولمانەكان لە ئىسپانيا دەپەرپىنران ھەرەھا ھىگۇنوتەكان لە فەرەنسا رايان كىرد بەرەو ھۆلەندا و ئىنگلىستان و كاسۆلىكەكان پىيازگە ئاينى يەكانى تریان دەچەوساندەوہ ، لەپووى نۆزلوہ جوگرافىەكان و داگىركىنە ئەوروپاىەكان لە سالانى ۱۴۹۲ بە پاپۆرە ئىسپانىەكان توانيان چەند دورگە و ناوچەى گىرنك لە ئەمرىكاي خواروى ئەمرىكا بدۆزىنەوہ.. لەگەل پورتوغالىەكان توانيان كە دەرگاي ئەمرىكاي خوارو ناوہ پاست بكنەوہ ئەمرىكاي سەرۈو لەلايەن ئىنگلىزەكان و ھۆلەندە و فەرەنسى يەكانەوہ بدۆزىتەوہ و پاشان تەشەنەى كىرد بۇ كىشوەرى ئەفرىقا ، ئەمەش بوو ھۆى كۆچ كردن بۆ ئەو شوپنە نۆزلووانەووىان لەو شوپنە نۆزلووانەوہ بۆ ولاتانى ئەوروپىى.. سەيرى كۆچى حەزەتتى ئىبراھىم بكنەىن و دواتر كۆچ كردنى موسلمانان بۆ حەبەش لە دەست قورەيشەكان و پاشان فەرمانى پىخەمبەر (د - خ) بۆ موسولمانان بۆ كۆچ كردن بۆ مەدىنە بەھۆى ئەو زولم زۆرەى كە دەرگايە سەريان لەلايەن قورەيشەكانەوہ ، ئەويش بەمەبەستى مانەوہى ژيان و پاراستنى گىانيان دواترىش

كۆچ كرنى پىخەمبەر (د . خ) و ھاۋەلانى بۆ مەدىنە ، كەۋاتە لىرەدا
 بەشپۈەيەكى گىشتى نۆر بەكورتى باسى چەند لە و جۆرۈ شپۈە كۆچ كرنانەمان كرد
 و سەرچەمى ئە و دەرھاۋىشتنانەى لە كۆچ كرن بۆ مان دياربۈون دەتوانىن بلىن
 ئەم كۆچ كرنانە لەلايەن خەلكانىكى ديارى كراۋيان ناۋچەيەكى ديارى كراۋبۆ
 مەبەستىك و ئاكامىك كەبىگومان ئەۋىش ديارى كراۋدەبى... كەم بوۈنەۋەى
 ژمارەى كۆمەلە كۆچەرەكان بەھۆى سەختى بارۈدۆخ و پوۋدانى شەپو شۆپ... كەم
 بوۈنەۋەى ژمارەى دانىشتوان و پەچەلەكى بەھۆى داگىركەرەنەۋە ، ھاتنى نەخۆشە
 كوشندەكان ، گۆپىنى پەۋشە فېزىايەكانى كۆمەلە پەگەزپەرستەكان بەھۆى ژن
 ھىنان و ژن خاۋزىەۋە ، گۆپىنى كولتورەكەلەپوۋرە پەسەنايەتپەكان ، تىكەل
 بوۈنى كولتورى و پەۋشى نۆى ژيان.. گۆپىنى زمان و تىكەل بوۈنى لەگەل
 زمانەكانى تر لە كۆچەرەكان و دانىشتوانى ئەسلى . كەۋاتە باسما ئە كۆچ كرنى
 سەرەتايى و كۆچ كرنى سەپىتراۋ كرد ، پاشان ئە و كۆچانەى پىش جەنگى
 جىھانى يەكەم و دوۋەم و دواى ، چەند ھاۋەى نىۋان سەدەى نۆزدەۋە بىستەمدا
 مليۆنەھا ئەۋرۈپى پۆژئالۋا و دواترىش پۆژەلەت بەھۆى گەپان بەدۋاى پەنابەرى
 سىياسى و سەربەستى ناينى و پەخسانى ئە ۋەھلە ئابوۋرە لە ئەمريكاي باكورو
 باشور ، پاشان ئەفرىقا و ئوسترالىا و نيوزلاندۋ چەندىن شوپىنى ترى ئەم دونىايە
 نىشتەجى بوۈن ، ھەندىك لەۋانەش بە پىگى دەرياۋە بۆ مەبەستى كاركردن پوۋيان
 لە فلىپپىن و ھاۋاى و ئەمريكا كرنوۋە ، يان لىشاۋى كۆچ كرنى موسولمانانى بە ھىز
 بۆ پاكىستان بەپۆژەى ۶،۶ مليۆن سىخ و ھىندۆس بۆ ھىندىستان كۆچيان كرد..
 ھەرۋەھا لەدۋاى سالى ۱۹۴۸ و دامەزراندنى دەۋلەتى ئىسرائىل بوۋە ھۆى كۆچ
 كرنى سەدان ھەزار جۈۋەكە بۆ ئەۋوللەتە لەگەل كۆچ كرنى ھەرەفراۋانى
 جۈۋەكان لە سالى ۱۹۸۹ پویدا دۋاى ئەۋەى يەككىنى سۆفەتى پىشۋو ياساۋ پىسا
 ئالۆزەكانى كۆچ كرنى ئاسانتر كرد و دۋاى ھەرەس ھىنانى يەككىنى سۆفەت لە

سالى ۱۹۹۰ ژمارەى جۈۋە كۆچ كەرەكانى نىمچە دۈۈرگەى ھىندى ئەر توندو تىزىمەى لەگەن پارچە پارچە بوۈنى يۈگسلافيا ۋە ھاتە ئارلۈۋە ۋە بوۋە ھۆى پەيدابوۈنى چەن ۋىلايىتى كەرەزپەرست كە ئەرۋانىش لە سالانى ۱۹۹۰ كان بوۈنە ھۆى ئەرەى كە مليونە ھا ھاۋۋىلاتى يۈگسلافى ۋىلايەت بەجى بھىلن... يان بەھۆى داگىركردنى ئەرەفغانىستان لەلايەن سۆفىيەتەرە سالى ۱۹۸۰ زىاتەر لە ۵ مليون ئەرەفغانى ئاۋارەبوۈن ۋىلايەت بەجى ھىشت ۋە لەسالى ۱۹۹۱ بەھۆى شەپى ناۋخۆى ئەرەفغانىستانەرە ژمارەى پەناھەندەكانى ئەرەفغان پىزەى ھەرەرەزۆرى پەناپەرۋىن لە ۋىلايەت ۋە تاييەت ئىران ، ھەرۋەھا شەپى عىراق _ ئىران ۋە ئاۋارەبوۈنى سەدان ھەزار ھاۋۋىلاتى عىراقى لە ەرەب ۋە كورد ۋە كەمەنەتەرەيەتى كانى ترو دەرەكردنى كوردە فەيلەكان ۋە پەناپەريان لە ئىران ، پاشان پاگوتىزانى زۆرەملى ۋە دەرپەراندنى خەلكانى نىۋ دىھاتەكان ۋە ئاۋارەبوۈنىيان لە ئوردوگا زۆرەملىە كان ۋە پاشان كۆرپەرەكەى سالى ۱۹۹۱ كە زىاتەر لە چۈۋەر مليون كورد ئاۋارەى سەر سىنۋورەكانى ئىران ۋە تۈركىيا بوۈن . لىزەدا دەرەتۈنم كۆتايى بەم پىشەكە بۆ ھۆكارو دەرەھايشتە تاييەتەكانى كۆچ بەشۈۋەرەكى گىشتى ۋە بۆ كورد بەتاييەتى ۋە مەبەستى سەرەكى مەن لىزەدا ئەرەيە كە باس لەسەر ھۆكارەكانى كۆچ ۋە پەناپەرى كورد بىكەم بەلام ۋاشم بەباش زانى بەكۆرتەيەكى كۆرت بەم شۈۋەرە بدۆيم ۋە پاشان بىمە نىۋ ناۋەرۆكى بابەتەكەرە ، بۆيە بابەتى دواتر لە فاكترە پامىيارەكانەرە دەرست پى دەرەكەم بەلام لە بەشى دۈۋەمى ئەرە باسەماندا....

فاكتەرە پامىيارەكان

ھەموۈ يەككە لەئىمە بەچاۋى خۆى سەرچەم پوۋداۋ گۆرپانكارىەكانى ناۋچەيى ۋە دەرۋىزەروۋ ناۋخۆى ۋىلايەت دىۋەرە ۋە دەرەتۈننى لە پوانگەى ئەرە پوۋداۋانەرە

پېۋانە يەككى پاستەقىنە بۇ سەرچەم ھۆكارو فاكتەرەكانى ئەم كۆپەو كۆچ پەوانە بەدىاربخەين . كەواتە بارە سىياسى و ئالۋىزەكانى تىكراي ناوچە ، ھۆكارى سەركى بوون لە ئائارامى و سەرگەردانى و ئاوارەبوون لە نىتو خودى ولاتەكەى خوشماندا.. لەم بېرگەيەدا زۆر دوور ناگەوينەو و كورتەيەك لە شەپو شەپەنگىزى پزىمەكان كە فەرمانپەرەيەتى عىراقىيان كوردوۋە دەكەم لە فەرمانپەرەيەتى مەلەكى و پاشان كۆمارى لە شىۋەى عەبدولكەرىم قاسم و عبدالسلام و عبدالرحمان و بەعسىەكان و سەدامى دوايەمىنيان ، كەجۆرەها نەھامەتى و مەينەتى يان بەسەر كورد و كەسايەتى كورد دا ھىناوہ.. لەمال سوتاندن و كاول كردن و كوشتن و توقاندن و كىمىاباران و ئەنقال و زىندان و زىندەبەچال كردن و چەندىن و چەندىن كارى تىرى نابەجى و نامرۇفانە كە پىتنوس لە ئاستياندا ووشك دەبى و لە نووسىن دەكەوى . گەنجى كورد ھەمىشە لە بىروفكرى ئەو دابوۋە چۆن بژى و چۆن ژيانى خۆى لە ئاسۆدەيى و ئازادى دا بېيىنى و ئايندەيەكى ھەبىت ، بەلام سادەترىن ماق ژيانىيان پى پەوانەبىنى و لىشيان قەدەغەكردىبى و لەلايەكى ترەوۋە گەنجى كورد مندالى كورد پاشەپۇرۇ ئايندەى بوون و ديارى نەبوۋە ، گەنجىك لە پۇژگارنىك دا پەوانەى سەربازى دەكرا و پۇژى گەپانەوۋەى ديار نەبوۋ ، بەلام لەولاتانى تىرى دوونىا دواى چەند سالىك يان چەند مانگىك دەگەپانەوۋە لە ھەندى وولات بە كاركردن دەتوانى نەچى بۆسەربازى و ژيانى ئاساى خۆى بەئەنجام بگەينى.. بەلام گەنجى كورد پۇژى گەپانەوۋەى ناديارو زۆر لەوانە بى سەرو شوين لە سەربازگاۋ شەپە دۇپاۋەكانى پزىم دا وون بوون.. كەواتە لە و كاتەدا ئەمانە ھۆكارىكى گىرنگ و پالپىتوۋەنەربوون بۇ ئەوۋەى لاوان پەو لە ئاوارەبوون بگەن . كەواتە ئائارامى ژيان گەورەترىن ھۆكاربوۋە لە سەقامگىربوونى پەوتى كۆمەلگاي كوردەوارى.. دوابە دواى كاول بوون و پاگويزانى چەندىن گوند و شەرىكى گەورەى چەندىن سالى شۇپشى ئەيلول و پاشان شەپى ئىران _ عىراق كەماۋەى ھەشت سالى خاياند و تىكراى گەلى عىراقى

زەرەرەو زىيانى پى گەشت و كوردىش بەشئۆيەكى تايبەتى ، چونكە پووبەپووبوونەو ەى كورد لە يەكەمیان ئەو شەپەى كورد و پڙىمى بەعسى بوو پاشان شەپى گەورەبى ەردو دەولەت ئىران _ عىراق و تىوہ گلانى كورد لەم گىژاوەدا كە دووجار زەرەرەمەند بوو بەھۆى ئەم شەپانەشەوہ زۆر گرفت بۆ كورد و شورپشەكەى دروست بوو ، دواى تەواو بوونى ئەم شەپە و ەتندە گەلى عىراق نەحەوايەوہ كە گەلى كورد ەرگىز حەوانەو ەى پى پەوانەبىنراوہ بۆيە شەپى كوئىت و داگىركردنى و پاشان شەپى زياتر لە ۲۰ دەولەتى گەورەى جىهانى بەرامبەر عىراق و تىك شكانى ەتیزە سەربازىيە عىراقىيەكان و دەرکردنى لە كوئىت ، ئەوہبوو دوابەدواى ئەو گۆپانكارىانە و لەبەھارى سالى ۱۹۹۱دا پاپەپىن سەرانشەرى كوردستانى گرتەوہ و لە ژێردەستى پڙىمى بەعسى پاك كرايەوہ ، ئەم گۆپانكارىانە پوخسارىكى تریان دايە كورد و تىپوانىن و سەيرکردنى گۆپا پەنگە لەھەندى لاوہ باشتربوو بەلام لەلايەكى ترەوہ بەدروست بوونى ئەم دەرگای ئازادى يە ، دەرگای پەنابەرى و كوچ و دورەكەوتنەوہ دەستى پى كرد بەلام ئەوہشمان لەياد نەچى دواى يەك مانگ لە ئازادى ديسان تىكراى كورد بە ەلۆيستىكى ەردانەوہ سەرچەم كوردستان چۆل كرا چونكە ئەو پڙىمە بۆگەنەى عىراق ديسان كارتى سەوزى لە ولاتانى زل ەتیزەوہ وەرگرت و ەتيرشى كردهوہ سەركورد و ئەم جارە كورد يەك ەلۆيست دەستى دايە كۆپەوينكى گەورەى چوار مليونى و بەرەو سنورەكانى ئىران و توركيە بەپىكەوتن ، دواى گەپانەو ەى نۆخەكان بۆ شىتواى خۆى و ديسان دروست بوونەو ەى پاپەپىنى دووہم لە كوردستان لەدەستى چەپەلى پڙىم ئازادبوو . پاشان ەلېژاردن و دروست بوونى پەپلەمان و حكومەتى ەرىم ئەویش پۆشنایيەكى تىبوو كە كورد ەستى دەكرد لەسايەى دا دەژى و ئەمەش ديسان ئەوہندەى نەخاياند شەپى ناوخۆ ەلگىرسا و براكوژى لە لايەن ئەو لايەن بۆ ئەو لايەن سەرى ەلدا ئەم پارت و ئەو پارت ەتيرى خۆى تاقىدەكردەوہ ، ئەمەش ەوكارىكى گەورەو گرىنگ بوو بۆ

ئاۋارە بوون چۈنكى دەرگاي ژيان و ئاسودەيى و پىكەۋە ژيان و ھەلسان و گەپان و دەرېزىنى بىروراي داخست و وولاتى كرده ئوبەشەۋە و دوودەسەلات و دوو ياساو خەلگى كورد لە وولاتەكەي خۇيىدا ئاۋارە بوو كەۋاتە ئەگەر مەن لە وولاتى خۇمدا ئاۋارەم چ جياۋازى ھەيە ئەگەر لە وولاتىكى تر ئاۋارەم ئەگەر نەتوانم بچمەۋە شارەكەي خۇم كەۋاتەۋە لىرە ھىچ جياۋازىك لە و ئاۋارە بوونانەدا نابىنم راستە وولات لە شارىكەۋە بۇشارىكى تروەك يەك وايە بەلام ئەگەر بتوانم ھاتو چۆبەكەم ئەگەر نا ئەۋە ئاۋارە بوونە چۈنكى كارىكە داسەپاۋە... لەپويى سياسىيەۋە لە و ماۋەي ئالۋىزە دا بارى دەرۋونى لاۋان و پاۋەستانى ھىۋاۋ ئاۋاتەكان نامۇبوون و وون بوونىكى يەكجار شىۋو بەرۋكى گەنجى كوردى گرتىۋو كاتىك شەپبوو يان كاتىك نەشەپ نەئاشتى بوو پەنگە مۇۋە نەتوانى ھەست بەو ئىشۋو ئازارانە بىكات ئەگەر خۇي لە و دۇخانەدا نە ژىابىت و زۆربە شىمان تىيدا ژىاۋىن و لەۋانەش زىاتر ناخۇشىمان دىۋوۋە و ئىستا بىرنەكانمان دەكولىنەۋە كاتى يادى ئەو پۇژگارە سەخت و تال و ناخۇشانەمان دىنەۋە ياد كە پەنگە ئىستا كەسىك بۆي باسكردىنايە بېرومان پىنەدەبوو ، بەلام ئەو گەنجانەي لە و زەمەنەدا لاۋبوون بەھىۋا بوون پۇژگارىك بىت ۋەك ھەرلاۋىك ژيانى لاۋى خۇيان بەسەرىن بەلام بەداخەۋە لاۋىەتى ئەۋان بوۋە قوربانى شەپو بازىرگانانى شەپو ئەۋانەي كە بوونە ھۆي ئەو دۇخە ناھەموۋارە بۆگەلى كورد . دۋاي كۆتاي ھاتنى شەپى ناوخۇۋ بەسەر چۈۋنى زەمەنى شەرى سارد كە زۆر لەسەر كورد و كەسايەتى كورد كەۋت ، كەپەنگە بلىن ئەۋانەي ئاۋارە بوون و تاراۋگەيان بە دوۋنىاي ئارام و ئاسودەي ژيانىان ھەلېژارد و ھىۋاۋ ئاۋاتەكانىان لەسەر بىياد نا ئەۋانەپاكرىۋون و خۇيان لە مەينەتى و ناخۇشەكانى ۋلات و كەس و كارو ھاۋەلاننىان دورخستۋتەۋە ، لىرەدا دەلېم ھەموو كەسىك مافى خۇيەتى ژيانى خۇي بەۋىستو خۇاستى خۇي دىيارى بىكات و ئەگەر ئەۋشۋىنەي مەن تىدا دەلېم پۇژگارىك ژيان تىدا مەھالەۋ بەپىجەۋانەي خۇاستەكانى

منه وه دهسوپێ ئه وه به مافیکی په وای ده زانم که ئه و شوینه ههلبژێرم که بتوانم تیدا بژیم ئه مهش ئه وه ناگهیه نی که ئه وانه ی له دهره وه ی ولات ده ژین ولاتی خۆیان ناوی یان دلایان پیتی ناسووتی به لکو ده توانم بلیم له زۆر کات دا هه ن ئه وانه ی که چه ندین سا له له ولاته وه دوورن به لام له زۆر له وانه ی که له ولات دا ده ژین دلسۆز تره و زیاتر دلی به کورد کوردستان ده سوتی که واته ناتوانی دووری ولات بکه ی نه پتیه ریک بۆ دلسۆزی و خۆشه ویستی چونکه تا چه ند دوور بی خۆشه ویستی زیاتره .. که واته به شتیه یه کی گشتی له سه ر ئه وه کۆکین که باری سیاسی کوردستان به شتیه یه کی گشتی هۆکارێک بوو له و هۆکارانه ی که کاری کرده سه ر لاوان و ته نانه ت ئه وانه ی که لاو نه بوون خاوه ن مال و مندالیش بوون و پوویان له هه ندەران کرد و ئه م ژیا نه یان بۆ خۆیان و مال و مندالیا ن هه لبژارد به لام ئه مه ئه وهش ناگه یینی که هه ندەران و تاراوگه به هه شته وه هه موو هیوا و ئاوات و خواسته کانی مرو فی تیدایه ئه م به شه له باب ته کانی داها توو لیوه یان ده دوین....

فاکته ره ئابووریه کان

ئه م هۆکاره ش ئه وه نده ی له هۆکاره سیاسیه کان که م تر نیه چونکه ئه وه نده ی کۆچ و په و له پیناوی ئابووری کرابی ده توانم بلیم زۆر که م به هۆی پامیا ری یه وه بووه . چونکه گه لی کورد به هۆی هه موو ئه و شه پو شوو نه هه م ته یانه و که پێشتر باس مان کردن باری ئابووری و ژیا ن و ده رامه تی خه لکی به ره و کز بوون ده چوو تا وای لی ها ت سه ر ده مانێک بازا پو کاسپی و ژیا ن له پووی ئابووریه وه کۆتایی پی ها تبوو چونکه به هۆی ئابلقه ی ئابووری و ئی دا ری که پژی می به عسی پێشو و له سه ر هه ری می کورد ستانی دا نا بوو که واته کوردستان له نیوا ن دوو ئابلقه دا بوو ئابلقه ی نیو ده ول ته ی و ئابلقه ی عیرا قی . نه بوونی کار و بی کاری هۆکارێکی گرن گ بوو چونکه گه نجی ئه و ولاته دوا ی ته واپو بوونی خویندن .. پو و له ژیا ن و مه ی نه ته یه کانی و

كاسپى كۆردى بۇ دابىن كۆردى پىداۋىستىيەكانى خۆى و خاۋ خىزانى. بەھەرئال لەم بوارەدا نەبوونى پلان و كارى داپىژراۋ بۇ ھاندانى خاۋەن سەرمایە و دەۋلەتمەند و كارامەكانى كە دەتوانن لەم بوارانەدا كارىكەن ھەرچەندە ئەۋىش دەگەرپتەۋە بۇ نەگونجان و ئائىرامى دۆخەكان لەپوۋى پامىيارى يەۋە كە كۆسپى گەۋرەبوون لەم پىگايەدا.... پاشانىش نەبوونى شارەزايى بۇ نەنجام دانى لەم شىۋە كارانە ، چونكە كۆرد ئەۋە يەكەم تەجروپەبوۋ كە بۇ خۆى ھەموو كاروۋ بارەكانى وولات بگىرتتە دەست و ھەلسوكەۋىتيان لەگەل دا بىكات و پاشان فىكرو شىۋازى كاركردنى بەئسى ھىشتا لەو ئاستەدابوۋ كە زۆر بەى ئىدارەۋ بەپىۋەبەرايەتتەكان كاريان لەسەردەكرد و ياساكانى پىژم پەيرەۋى دەكران لە بەپىۋەبەرايەتتەكاندا ، ئەمانەۋ زۆر بارى دى كارىگەرى تەۋاپيان ھەبوۋ لەسەر ئالۋىزى پەۋتەكە... ئەۋ كارو كاسپىيەى كە دەكرا زۆر بەى زۆرى بەقاچاغ بوۋ لە پىگاي سىنۋورەكانى ئىران و توركيائە دەكران و لەم پىگايانەشدا چەندىن كەس بۇ پەيداكردى خۆراك بۇ مال و مىندالەكانيان بوۋنە قوۋربانى و زۆر لەۋانەش دەست و قاچىيان لەدەست دا بەھۆى ئەۋ مىن و لوغمانەى لەسەرسىنۋورەكان دائىراۋن و ئەۋكات ھىشتا پاك نەكرابوۋنەۋە ، كەۋاتە باروۋدۆخەكان لەۋەدانەبوۋن ئەگەر كارت بىكردايە ئەۋە توۋشى بەلادەبوۋىت و پەنگە گىيانىشت لەدەست بىدايە خۆئەگەر بەپىچەۋانەۋە ئەۋە نان نەبوۋ بخۆيت و تەنھا پىگاپارەيەك چەك ھەلگرتن بوۋ ئەم دىاردەيەش بەشىۋەيەك زىادى كىرد كە ئەۋىش مەترسى بۇ سەركىيانى ھاۋولاتيان ھەبوۋ...پاشان كاۋل كىردن و داپمانى ژىرخانى ئابوۋرى ، بەشىۋەيەك كە ھەرچى كارگەۋ ئەۋ شۆپىنەنى كە گىرنگ بوۋن ۋەك مالى باۋكى سەدام بوۋ بى ھەموو تالان و ئاۋديوۋ كرا شۆفل و گىرئەرو سەيارەى گەۋرە نەما پەۋانەى ئىران نەكرى مەكىنەۋ كارگەى بەرھەمپىنان تالان كران و پارچە پارچە كران و ئاۋديو كران بە بى ئەۋەى كەسىك لى پىچىنەۋە لەم دىزانە بىكات ، ئەمانەۋو زۆر كارى دى كە ھۆكارىك بوۋن بۇ داپمانى ژىرخانى

ئابووری و ھەلەسانەوێ بۆ نەوێکانی داھاتوومان ، پێم وایە ھەن ئەوانە ی ئیستا باس لە باری ئابووری دەکەن و بەباش باسی دەکری بەلام ئەو خراپی و بی سەرۆبەرە یی کە ئیستا باری ئابووری تێیدا یە جارەن لە کاتی ئابلقەکاندا لەوانە یە باشتر بووبی لە ئیستا .. بۆ ھەمیشە مرقۆ گەراوێ بۆ شویتنیک کە بتوانی بەئاسوودە یی بژی و بتوانی کاربکات بەبی ترس و زۆرکاری ، کارکردنیش پێویستی بە یاسا و پێسای تایبەتی خۆی ھە یە سیستەمی سیاسی ئەمرۆی دنیا بەباری ئابووری دەسوپی کەوا یە لەپوانگە ی پیککەوتنە ئابووری گەرە نێو دەوڵەتیەکانەوێ ھەلسوکەوتی سیاسی دەکریت بۆیە گرنگە کورد لە بیروھوشیدا بی کە چاک کردنی باری ئابووری و پتەو کردنی ژێرخانی ئابووری ولات ، بەھیز کردنی دەسلەلات و ولاتە .. ئەم بەھیزەش چەندین مانای ھە یە لەوانە بەرامبەر دوژمنەکانمان بەھیز دەبین و دوژمنەکانمان حسابمان بۆدەکەن و لەناوچەکەدا قورسایە خۆمان دەبی پاشان بوژانەوێ ولات و بەرەو پیشبردنی و بوونی ماوێ کارکردن بۆ لاوان و نەھێشتنی بەتالی .. کەواتە دەبی حکومەتە ھەلبێژدراوێ کوردیەکان گرنگ ترین بەرنامە ی کارکردنیان لەم بۆارەدا بیست بەلام بەشیوہەکی راست و دروست نەک بەپێچەوانەوێ چونکە ئەمرۆ جەماوہ رویاسا و دەستوور و پەرلەمان چاودێری ھەنگاوەکانی حکومەت دەکەن و پێویستە حکومەتیش لەو ئاستەدابێت ..

فاکتەرە کۆمەلایەتیەکان

تیک چوون و شێوانی باری کۆمەلایەتی ھەرکۆمەلگایەک کە کاریگەری راستەوخۆی نا ئالۆزی بارە سیاسی و ئابووریەکانی لەسەر دەبی ، چونکە کۆمەلگا ھەمیشە لەگەل دۆخەکاندا دەگۆپی و بەھۆی ھەرشێوان و نا ئارامی و لادان لەرووی سیاسی و ئابووریدا ، لادانی کۆمەلگا لەرەوتە کۆمەلایەتیەکانی و شێواندنی بەشیوہەک

لەگەل ئەو دۆخەتايىبەتيانەدا بگونجى و بەدرىژە كىشانى ئەو بارە ناٹاسايىبەش دەبىتتە ھۆيكە كە ئەو گۆرپانكارىانە لە كۆمەلەگادا بچەسپىن و بىنە بنەما... بەپىچەوانەشەو گۆرپان لە بارى پاميارى و ئابورى بەناوى پىشكەوتن و تازەگەرى يەوہ زۆر داب و نەرىت كە لەگەل ئاين و پەوشتە ھەمىشەيىبەكانماندا ناگونجىن و بگرە زۆر لەو پەفتاروكردەوانەى لەم وولاتانەى دەرەوہ دەبىنرىن لای كۆمەلگای ئىمە بەشپۆەيەكى ھەل و پىچەوانە لاساى دەكرىتەوہ و شىرازەى كۆمەلگا دەشتوئىن... زۆر گۆرپان و تىكەلاو بوون لە ھەموو لايەكەوہ بەدى دەكرى كە دەبنە پال پۆەنەرىك بۆ دروست بوونى لەو جۆرە ھۆكارانە ، كە بارى كۆمەلایەتى لايەنىكى ھەرسەرەكى و پالپۆەنەرىكى گەلێك گرنگە كە ھەردەم مەوۆ لەم بارو پوانگەيەوہ دەتوانى ژيانى خۆى ديارى بكات و ئىمە و مانانىش خالێك لەسەر ژيان و گۆزەرانى ئەو مەوۆ دەتوانىن دابننن ، واتە وەك پۆەنەرىكە بۆ بوونى مەوۆ... .

ئەم لايەنەى ئىستا باسى لىوہ دەكەن لە پووى ووردەكارىوہ زۆر خۆى دەھاوتتە ناخى مەوۆەوہ چونكە كۆمەلگا لە ھەر قوناغىكى ژياندا بىت بەبى بارى كۆمەلایەتى بەپۆە ناچىت و ھەرگرفت و ناٹالۆژىك لەم بوارەدا ھەبى ئەو ژيان و گۆزەرانى كۆمەلگا مەحالەو پۆوىستە گۆرپانى بەسەردا بىت... كە واتە ئىمەى كورد خۆمان لەم جۆرە گۆرپانكارىە نزىك كرپۆتەوہ (درىژەدانى ئەم باسە بۆ برگەكانى داهاتوو) بەلام لىرەدا دەتوانم چەند خالێك ديارى بكەم كە بوونە ھۆكار بۆ ئەوہى تاكى كورد بپيارى پەنا بەرى و ئاوارەبوون لەو سەردەمانەى خۆيدا بدات و ئەو چەرمەسەرى و ناخۆشى و دەرەسەريانە قبول بكات بەھىوايەك لە خراپەوہ بۆ باش ھەنگاوبىن و ژيانى بگۆپى ئەم مافى سەروشتى ژيانە بۆ ھەر مەوۆتىك...

١. شىوانى پەيوەندىە كۆمەلایەتەكان لە نىوكۆمەلگای كوردەوارى بەپىى داب و نەرىت... لىرە گۆرپانىك بەدى دەكەيت پەيوەندىەكان بەوشىوازەى جارى جاران نەماوہ دراوسى لەگەل دراوسى پەيوەندى توندو تۆلى نىە و ھەندى كات

ناشى ناسىت ، بەلام پۇڭگارئك بەپىچەوانەو ەك تەنھا دراوسى بەلكو ناوچەكە يان شارەكە ھەموو يەكتريان دەناسى و بەدەم يەكەو ەبوون و بەتايىبەت دراوسى و دانىشتوانى گەرەكەكان پەيوەندىەكى توندو تۇليان پىكەو ە ەبوو بە پادەيەك ەك يەك مالّ حساب دەكران ، خزمایەتى و دوستايەتى و ھاوپىيەتى و براپەتى ھەموو خۇيان خستۆتە يەك چوار چىو ەو ە ئویش چوارچىو ەى بەرژەو ەندى تايىبەتى و بەس...كواتە ئەم دياردەيە پۇڭلەدوای پۇڭ قول تەدەبى و لەم پۇڭگارەدا بەوشىو ەيە ھەستى پىناكرىت بەلام پۇڭك دىت بەئاسانى ھەست بەوزامانە دەكەين و دەزانين چەند قوولن و ئەوكات چارەسەريان ناكرىت ، چونكە دەيىنە خاوەن كۆمەلگايەك زۆر بە پىچەوانەى كۆمەلگاي كوردەوارى دەبىت ، ئەمەش ھۆكارىكە بۇ گۆينەدانە دابران و دور كەوتنەو ە چەند ماو ەى درىژ خايەن بىت..

۲. زياد بوونى رىژەى دزى و جەردەيى و خراپەكارى و بەكارمىنانى مادە بى ھۆشكەرەكان (بازىرگانى پىو ەكردى و بەكارمىنانى) و جۆرەھا پەفتارى تەركە بەكەسايەتى كورد نامۆبوون (ئەو ەى من لىرەدا مەبەستى باسەكەمە ئەو دۆخە ناھەموارەيەكە لەسەردەمى خۇيدا ەبوون واتە ئەوكاتانەىكە كۆچ و پەو بەلىشاو بەرەو ولاتانى ئەووپى ەبوو). ئەم جۆرە پەفتارانەش لەبنەپەتدا دەگەپىنەو ە بۇ پىژمى لەناوچووى بەعسىكە ھەمىشە لە ھەولتى ئەو ەدا بوو كە گەلى كورد بەم دەردەبەرى و سىستەمە بەرىت و كۆمەلەيەكەكانى كورد لەسەر شىوانى راستەقىنەى خۇى لابدات و ئەم كۆمەلگايە بەرەو نەمان و فەوتان و لادانى يەكجارەكى بەرى .

۳. زياد بوونى رادەى چەكدارى و دروست بوونى شەپو دوژمنايەتى بەھەموو شىو ەكانىەو ە ، ئەم دياردەيەش ھۆكارىكى سەرەكى بوو بۇ ھەمان پىژەى زيادبوون لە بىرگەى (۱) ى سەرەو ە ، چونكە كورد بۇ خۇى خۆشەيىستىەكى ئەو توى لەگەل چەك و چەكدارى دا ەبوو بۆيە بەئاسان تەو بى ماندوبوون دوژمنانى كورد زال

دەبوون و مەرامەكانيان دەھاتە دى چۈنكە كورد ھەمىشە ئازايەتى تەواو دەنوئىنى لەوہى چەك بەرامبەر كورد ھەلبىگىرى و بچەنگى بەفیتى دوژمنانى كورد .

۴. نەمانى پەحم و پەيوەندىە پۆحىەكان و خۆشەويستى تاك و گىيانى خۆپەرىستى و بىرنەكردنەوہ لەكەس و وەلانى ھەموو خۆشەويستىەك .

۵. نەبوونى خزمەتگوزارىەكان لە چارەسەرى نەخۆشى و پىداويستى ژيان.. ئەمەش ھۆكارىكە كە خەلكى ئىمە دەتوانم بۆلەتەن جىھانى سىنەم لەم گىزاو كىشەدان و ھەمىشە جۆرەھا نەخۆشى كوشىندە پوويان تىدەكات و تواناى خۆپاراستن و چارەسەريان نىە .

۶. نەبىنىنى ئايندە و پاشەپۆژىكى گەش و پوناك بۆ نەوہكانى داماتو لەمنداڵ و گەنج.. چۈنكە ئەوہى لەئايندەى عىراق بپوانى نەك ئەو سەردەمانەى پىشوو بەلگو لەم سەردەمى پىشكەوتنەشدا ھىچ پوناكىەك نىە و لەشەر كوشتارو سەربىرىن و ئاوارەبوون و دەرەدەرى و مەينەتى و نەھامەتى بەولاوہھىچى دى نىەو ناش بىنرى .

بارى پاگەياندن

ئەم فاكىتەرە دوولايەنەبولەلايەك پاگەياندى كوردى ناوخۆ و ئەوہى دىش پاگەياندى دەرەكى يان بۆلەن پاگەياندى دەرەوہ ، ئەم شىوہ پاگەياندىنەش دواى پاپەرىنى بەھارى ۱۹۹۱ دەستى پىكرد بەشىوہىەكى زۆر ديارو بەرچاو ئەويش بەھۆى ئەو ئازادىەى كە كورد بەدەستى ھىنا . چۈنكە ئەوسەردەمانەى پىش پاپەرىن پۆژىم ئەو ماوہى نەدا كورد و سەرچەم جەماوہرى عىراقى گوى بىستى پاگەياندىنە جىھانىەكان بن و تەنھا پاگەياندى بەعسى شۆقىنى نەبى.. بەم شىوہىە ئاشنابوونى تاكى كورد بەدونيە و گۆرپانكارىەكان نەبوو ، بەلام دواى پاپەرىن ئەم شىوازە گۆرپا بەھۆى

ئازادبۇنى كوردستان و سەربەست بۇونى پاگەياندىن لە ناوخۇى ھەرىم جۆرەھا كەنالى ناوخۇى كرانەو و پاشان سەتەلايت بۇ پوانىنى ھەموو كەنالە جىھانىھەكان ، بەم شىۋەيە كەسايەتى كورد ئاشناپو بەھەموو گۇرپانكارىھەكانى دۇونىا ، ئەمەش پاپلېۋەنەرىكى گرىنگ و ھاندەرىك بوو بۇ گۇرپىنى فەكرو كەسايەتى كورد.. پاشان نەبۇونى ئەو ئازادىيە سەفەر كورد و دۇونىا بىنن چۈنكە تاكى كورد ھەستى بەو و دەكرد كە عىراق وەك زىندانىكى گەورە وايە و ئاۋاتى دەخواست پۇرگارىك لەم زندانە بچىتە دەرەو و دۇونىا بەچاۋى خۇى بىنىنى و كەمىك ھەۋاى ئازادى ھەلمۇئى.. كاتىك سەيرى كەسايەتى ئەم و لاتانە دەكەين ئەۋەى بەلايانەو كىشە نەيىت سەفەر كورد و گەپان و ولات بىنننە ، بەلام ئەم گىرقتە لاي ئىمە ھەمان گىرقتى جارائە ئەگەر كەمىك گۇرپايت بەلام ھەر لەو ئاستەدانىھە ، ئەم گىرقتەش تەنھا لاي ئىمە نىھ چۈنكە نۇرپەى نۇرى ناۋچەكانى دەرۋەرى خۇمان ، لەپۇى بارى دەرۋىيەو كارىگەرىكى گەورەى ھەيە بۇسەر ھەستى مۇقايەتى.. لەم و لاتانەدا كرىكارىك يان كارمەندىك تەۋاۋى سال كاردەكات و بەپىى ياسايەك لەماۋەى كارى لەو سالەدا بۇى ھەيە پىنچ ھەفتەى كار يان شەش ھەفتە مۇلەتى ھەيە كارنەكات و ئەو ماۋەيە بەئارەزۋى خۇى لەگەل مال و منداليدا بەسەربەرىت و لە شوپىنى كارەو پەرەى مانگانەى خۇى بى كىشەۋەردەگىت و ھەندىكىش ھەن پارەى زىاتر ۋەردەگىن بۇ سەرفەردىيان.. بەلام لە ولاتانى ئىمەدا بەپىچەۋانەۋەيە.. كەۋاتە بەشىۋەيەكى گىشتى ھەموو ئەۋانەى لەسەرەو باسما كورد خۇى لە چەند خالىك دا كۆدەبنەو و لىرەدا بەكورتى دەست نىشانىيان دەكەم...

۱. نەبۇونى ئازادى بىرۋاپى كوردى و دواگەۋتنى پادەى پۇشنىبىرى خەلگى كورد بەتايىبەتى پىش دەست پىكردى شۇپشى ئەيلولى مەزن لە ۱۹۶۱ و پاشان دەست پىكردى شۇپش ، ئەم ھەلە بۇ پۇئىمە يەك لەدۋايەكەكانى عىراق باشتى پەخسا كە پىق و كىنەى خۇيان بەرامبەر پۇشنىبىرو لاو و خەلگى جوتيارو كرىكارى

كوردستان زیاتر بکەن و هیچ پووناکیەك نەهێلن لە پێش خەڵکیدا یان دەبوو چی ئارەزووی ئەو پۆتیمانە بوابە جی بەجی بکەن یان پوو لە شاخ بکەن و چەك بکەنەشان و ببەن پێشمەرگە یان پوو لە هەندەران بکەن .

٢. زۆرداری و هێرشى سەربازی پۆتیمەکان بۆ سەر کوردستان و سوتاندن کوشتن و گرتنی خەڵکی کوردستان وای کرد کە هەمیشە خەڵکی کورد نەك تەنها تاکە کەس بەلکو بە خێزانەوه پوو لە هەندەران بکەن .

٣. پاگواستن و نەهێشتنی سیمای کوردەواری لە هەندى شوێن وەك سنجارو کەرکوک و خانەقین و برافەیلیەکان ئەمانەش ھۆیەکی تری ئاشکرا بوون بۆ كۆچ کردنی خەڵکی کورد لەو جێگایانە .

٤. پێکهوتنی شومی جەزائیر لە ٦ی ئازاری ١٩٧٥ ھۆیەکی تر بوو کە خەڵکی کوردستان بەشیۆهیهکی فراوان کۆچ بکات .

٥. پاگواستنی (ترحیل) گوند و شارۆچکەکانی سنوور بە پیتی پێکهوتنی جەزائیر خەڵکی کورد هەندیکى خۆی نەدایە دەست پاگواستن و کۆچی کرد بۆ هەندەران .

٦. شەپی عێراق _ ئێران لە ماوهی هەشت سالدا ، ئەو شەپە بەبەردەوامی لە سنوورەکانی کوردستان دا هەبوو بۆیە ئەمەش کارگەری گەورەى هەبوو بۆ سەفەرکردن .

٧. کیمیابارانی کوردستان لەلایەن پۆتیمی عێراقەوه لە هەلەبجەو باليسان و زۆر شوێنی تری کوردستان ، ئەمەش بوو ھۆی کۆچی یەكجارەکی خەڵکی هەلەبجە و ناوچەکانی باليسان .

٨. ئەنقەڵە بەدئاوەکەى پاش شەڕ وەستانى نىوان عىراق _ ئىران لە سالى ١٩٨٨ ئەوەى بۆى کرا پرگارى بوو لەو شەڕە بەکۆمەڵ کۆژى ئەوا کۆچى کرد يان کۆچى پىکرا .
٩. شەرى لایەلای نىوان لایەنە سیاسىەکانى سەر گۆرەپانى کوردستان کە هەر جارەو شەڕ لەناوچەىەك دروست دەبوو کە بەهۆیەو يان بەناچارى يان لەبىزارى واز لە شۆرش دەهێنرا و کۆچ دەکرا .
١٠. لەسالى (١٩٨٨ و ١٩٨٩) بەهۆى پىکەوتنى عىراق ئىران و پىگا تەسك بوونەو لە شۆرش چەندىن خەلکى شۆرشگىر کۆچيان کرد .
١١. پاش راپەرىن و بەبۆنى کۆرەووە جەماوەرىەکەى کوردستان لە ١٩٩١ کە کۆچى ٤ ملیۆنى کرا زۆر لەوانە نەگەرانهو کوردستان .
١٢. نەتوانىنى بەرەى کوردستانى لە بەرپۆهەردنى کاروبارى کوردستان و هەندى کەموکۆپى بەرپۆهەردن و زیادەپەوى هەندى لایەن لەسەر خەلکى ئەوێش هۆیەك بوو بۆ کۆچ کردنى خەلکى پۆشنەير .
١٣. بوونى دوو ئابلقەى ئابوورى لەسەر کوردستان و نەبوونى ئىش و کارو وەستانى پرۆژەکانى پىشەسازى و کوشتوکالى و بىناسازى .
١٤. پاش هەلبژاردن و دروست بوونى حکومەتى هاوبەش لە نىوان دوولایەنى سەرەکى و هەولدان بۆ دامەزراندنى يان خستەسەرکارى هەردوو لایەنگرانى ئەو دوولایەنە لە فەرمانگە کارگوزارىەکان (ئەمەش تەنها بەتەسکىەى حزبى دەبوو) کە بوو هۆى دروست کردنى ئاژۆمىدى بۆ خەلکى بى لایەن .
١٥. هەلگىرسانى شەرى نەگىرسى نىوان لایەنەکانى کوردستان (یەکىتى و بزوتنەو... یەکىتى و کۆمەنىست... یەکىتى و پارتنى پىکەووە دژى پەکە... حەسک و پارتنى... پارتنى و یەکیەتى).

جگە لەو خالانەو چەند ھۆكاریكى دەرەكیش ھەبوون بۆ كۆچ كىردن ئەوانەى كە
تۆردىيارن ئەمانەن :

- ئەوانەى ماوەى سالانى پېشوو لە ھەندەران بوون و بونەتە پەناھەندە
ئەوا ھەولیانداوھ كەژن و مندال و كەس و كاریان بۆلای خۆیان پابكیشن .
- ئەوانەى ھەندەران ھەندىكیان ھەولیانداوھ كە لەكوردستان سوود لەو
پارەيە وەرېگرن و پېژژە و خانوو سەيارەيان كړيووھ خەلكى تریش چاوى لى
كردوون و ھەولى كۆچ كىردنى داوھ .
- بوونى ھەلى چوون بەناوى چارەسەرى نەخۆشى بۆ دەرەوھى ولات و
نەگەرانەوھيان .
- بەھۆى پىگا پېدانى بازىرگانى و مانەوھى ھەندىك بۆ پەناھەندەى .
- بەھۆى خویندن
- بەھۆى چوونى نوینەرايەتى لایەنە سیاسىەكان و پىكخراوھ كۆمەلایەتى و ھونەرى و
مەدەنىەكان بۆ كۆپو كۆبوونەوھ و مانەوھيان .

خەونەكانى پەنابەرى كورد

خەونى كۆچ بەرى كورد بۆ ھەندەران ، تەنھا ھىمايەكى بنەپەرتى و پەرسىيى نىيە كەپىچەكى گەرتىي ، چونكە كۆچبەرى كورد بەتەنھا دواى خەون و خەيال نەكەتووه .. بەشپۆھەيكى پونتر دەتوانىن ئەو مەبەستانە دياربەكەين و ھەرلایەك لە چوار چۆھەيكى تايبەت بەخۆى لێوھى بدوین ، بەلام ئەوھش ماناى ئەو نادات بڵێن رێژەكان ئەوھندە لەيەكەوھ نزيك بن ، بى گومان پێژەى ھۆكارو ئامانجەكانى پەنابەرى كورد زۆر جياوازيان ھەيە و بگرە لەزۆر كاتيش دا پەيوەنديان پێكەوھ ھەيە .. پەنگە نمونەى ئەو جۆرە كۆچ كردنانه زۆرىن بەلام مەبەست و ناوھپۆك و دۆزە جياوازەكانى ئەو سەردەمانەى كە كۆچەكەيان تيبداپووى داوھ جياوازی ھەيە لەوانە .. كۆچى پێخەمبەرى موسلمانان (محمد) د.خ ، يان كۆچى چينەكان يان شۆرشگيرانى كوبا ، كۆچى ئىمام خومەينى لەئىران و كۆچى بارزانى نەمر لەكوردستانەوھ بۆ يەكپەتەى سۆفپەتەى جاران و زۆر كۆچى دى كە لەسەردەمە جۆراو جۆرەكاندا ھەريەك بەھۆى پووداو و كارەساتە سڕۆشتى يان شەپو پێكدادان پوويان داوھ ، بەلام ئەمەپۆى كورد لەسەردەمىكى جياوازو لەبارودتۆخىكى جياوازدایە .. پەنگە ھەر مەزۆفەك لەو كاتەوھى ھەستى بەبوونى ئەم دونيايە كەردى و تالى و شيرينى ئەم ژيانەى چەشتىي و لەسەرماو گەرمادا ژيايى و بىرسىيەتى و تينويەتى چەشتىي زۆر لێكدانەوھ و توپۆژنەوھ لەپووى ئەو پووداوانەى لەژيانيدا دەيان بينى و ئەوانەشى كەدویتی يان ئەوانەى لەباوباپيرانىوھ بىستويانە يان لەكتيب و قوتابخانە دا خویندوونىتەوھ و بىستويەتى كارىكى وادەكەن كەمەزۆ وەك كەسايەتيك چەند بەرژەوھەنديەكى تايبەتى ھەيە .. بەبى ئەو بەرژەوھەنديانە جولانى ژيان و گۆپانكارى و پيشكەوتن دروست نابیت .. پەنگە لەبەرچاوگرەتى

بەرژەوھەندى تاييەتى كارىكى خراب و ناشارستانى و دژى مرقايەتى بىت بەلام
 بەرژەوھەندى گشتى كارىكى پىرۆزە ، لىرەدا دەبى پىرسىن خەونەكانى تاكى كورد
 بۆ بەرژەوھەندى تاكە كەسيەتى يە يان گشتى...؟ پەنگە خەونەكانى خەونى زاتى بن
 و پەيوەنديان بەو كەسيەتى يەو بەبىت بەلام بەرژەوھەندىەكان دەبى گشتى بن و
 ئەوجا تاييەتى ، بەم شىوہە دەتوانىن كەمىك لەكەم و كوپى ئەو كارانەى دژى
 بەھاو پىوہرو پەرسىپەكان ، خۆمانى لى بپارىزين... لىرەدا دەكەوينە ناوہپۆكى ،
 باسەكەمانەوہ و لە مرقايكى كورد يان لاويكى كورد ، ئەم لاوہ لەيەكتە
 لەدەتھاتەكانى كوردستان چاوى بەدۇنيا ھەلھەناوہ ولەخيزانيكى ھەژار كە بەھۆى
 كشتوكال و مەپومالەت بەختوركردن گوزەرانى خويان بەوشىوہە دەبەن بە رىوہ ،
 ئەمەش دەتوانىن بۆ زۆربەى لاوان بەراوردبەكەن چونكە ئەم رىژەيە لەھەموو ئەو
 بارانەى ژيانى كورد زۆرتەرن.. يان لەناو شاردا دەژىن و كوپى كارمەندىك يان
 كرىكارىك كە موچەيەكى مانگانەى زۆر كەمى ھەيە و كرىچىو بەشى تەنھا
 كرىكەى ناكات و خيزانيكى چەند نەفەريشە.. لاوى شار قوتابخانە تەواو دەكات بى
 كار و كاسپى دەسوپتەوہ دەبى داوا لە باوكى يان دايكى بكات بۆ دىنارىك ،
 ئەوہى لادىش بارودۆخى سياسى و ئالۆزى ناوچە و شەپى ئىران - عىراق و شەپى
 پزىم بەرامبەر بەكورد و شەپى جىنۆسايد و كىمىاباران و ئەنفال و كاوول كردنى
 دىتھاتەكان و سوتانديان و پاگويزانيان و پەرتەوازەيى دەستى پىكرد و ئاوارە بوون
 بەرەو دۇنيايەكى پەرمەينەتى و نەھامەتى و ناديار.. پەنگە بەشىوہەكى گشتى ژيان
 لەو وولاتانەى پۆژەلانى ناوہپاست لەپووى ناوہپۆكەوہ لەيەك بچن و لەزۆر لايەنەوہ
 يەك دەگرنەوہ.. بۆ نمونە مرقايك خاوەنى ھىچ ناسنامەيەك نىە و ناتوانى بەئازادى
 و بەبى كيشە سەفەرى دەرەوہ بكات و پوو لەوولاتانى دراوسى بكات. ئەمەش واى
 كرد كە گەنجى كورد بۆ پەيداكردننى نان بەھۆى ھىنەنى شت و مەك و بردنى
 كەلوپەل كەچەندىن كەس لەورنگايەدا گيانيان لەدەست داو سەدانىش دەست و

قاچپان پەرى تەنھا بۇ پەيدا كوردى پاروئىك نان بۇ خۇيان و كەس و كاريان و مندالە كانيان.. كەواتە ئەو گەنجەى لادى و ئەو ەى شارىش ھاوتەرىب بوون و پىكەو ە چارەيان نەما ئەو ەى بەدەستەو ە ماو ە ، دەست دانە چەك و لەم رىگاپەو ە ەيو او ئاواتە كانيان بەدبىتىنن ، ئەم ديار دەپە پۆزگار ئىك وای لى ھاتبوو كە گەنجى كورد شانازى بەو ەو ە دەكرد كە چ جۆرە چەك ئىكى جوانى پىئەو تاقمىكى ئەمرىكى و شەيالەى ئەمرىكى كە خۇيان بەرامبۇ نەدەگۆرپەو ە ، ئەم ديار دەپە وا خرابوو ە مىشكى گەنجى كوردەو ە كە ەىچى ترى لەبىرنەما بوو.. دواتر پوو كوردنە مەيدانە كانى شەپ ەر بەشەپى ئىران _ عىراق تا دەگاتە شەپى براكوئى ، كاتىك كەسايەتى كورد لە وولاتەكەى خۇيدا ەستى بەئاوارەپى دەكرد و نەى دەتوانى بەئازادى لەچەند شار ئىكدا بڑى وەك مرقۇئىك دەبوو ترسى لە گيانى خۇى ەبىت ، كەواتە ەست كردن بەو ەى كە ئەمە وولاتى خۆت نىەو ئەوانەى كە شەپيان لەگەل دەكەيت لەولاتىكى ترەو ە ھاوون و ئەمەش سىياسەتتىكى داپىژراو بوو ئەو گەنجانەى پى گۆش دەكراو و ئەو كاريگەرپەش تا بەئەمرۆ بوونى ەپە و دەبى دان بەو رىاستىەشدا بنىنن ، لەشار ئىكەو ە بۇ شار ئىكى تر ەتندەى دەرچوون بۇ وولاتىكى ئەو روپى گران و سەخت بوو.. كاتىك گوئىت لەپاگەيانندن و موھاتەراتى ئىزگەو تەلەفزىقنەكان دەگرت سام دەى گرت خۆ ئەگەر گوئىت لەچاوپىكەوتنى بەرپرسىك دەگرت چۆن جنىوو قسەى سەپرو دژاپەتى كردن لەناخپانەو ە ەلدەقولا و ەىچ پۆشناپەك لەنىوچەوانىانەو ە بەدى نەدەكرا و ئەو كات بىرت دەكردەو ە لەدلى خۆت دا دەت ووت ئەبى ئەمانە بۇ وابكەن.. ؟ بۇ ناپەلن بەئارامى و بى گرفت دانىشىن.. ؟ يان بۇ وادەكەن.. ؟ كەواتە پرسیارى ئەى باشە من چى بكەم كە كەسايەتى كورد لەخۆى دەكات.. ؟ كەواتە دەبى لىرەدا خۆمان گىل نەكەپن چونكە رىاستى و پىگا دۆزىنەو ە لەلاپەن ەر كەسىكەو ە بىت تەنھا ماو ەپەك چەواشە دەبىت يان ماو ەپەك بەرژەو ەندى خۆى ەست پى ناكات دواتر پىگای خۆى دەدۆزىتەو ە.. لەلاپەكى دى

پاگە ياندەنە بىيانىيەكان كاريگەرى خۇيان ھەبوو.. بەراوردىكىرنى پېشكەوتنى زانستى
 وولاتانى ئەوروپى و ئەمىرىكى و پېشكەوتنە كۆمەلەيتەكان و ئابورىيەكان.. چونكە
 پۇڭگارىك بوو كرىكارىكى ئەلمانى يان بەرىتانى يا سىنى و پوسى و ئەو وولاتانى
 ترى جىھانى سىيەم و وولاتە غەرەبىيەكان و وولاتانى ترى ئەوروپى لەغىراق كاريان
 دەكرد و ئەو پارەى غىراق بەرامبەر دۆلار و پارەى وولاتانى دى زۆر بەرزوو بەنرخ
 تربوو. بەلام ئەمىرۇ پېچەوانەيە.. لەپووى بېكارى و نەبوونى ھىمنى و ئارامى و
 ديارنەبوونى پاشەپۇڭ و ئايندە ، كەواتە خەنەكانى كەسايەتى كورد لەم
 پوانگەيەو سەرچاوه دەگىرن و دروست دەبن.. ھەلدان بۇ بەديھىتانى ئەو خەوانە
 گەرانە لەشويىنكەو ھەشويىنكىكى دى.. لەوانەشە بەدواكەوتنى ئەو خەوانە
 ھەمىشە ئاكامى باشى نەبىت و بە دەرەنجام نەگات..

گەرپان و تاقى كىرنەو ئەو رېبوارە ماندوو نەناسەن تا بەدوا ئاكام و ھىواى ژيانى
 دەگات.. من لىرەدا دەمەوى ئەو بلىم.. كە پەخنە گرتن لەلايەن ھەندى كەسەو
 بە شىوہەك دەگىرى كە كاريگەرى سىلى دەبى و ئەو كەسانە لەپوانگەيەكەو
 بېرورپاي خۇيان نىشان دەدەن بەلام دەرەنجام ئەگەر بۇيان بىلوى بەخۇشيان ئەو
 پىڭايە تاقى دەكەنەو دەگىرنە بەر و نمونەشمان زۆن لەو كەسانەى كە لەپەرى
 دۇايەتى و دژە پەنابەرى بوون و لەناكاو ئەو سەنگەرەيان چۆل كىردو ئەوانىش بوونە
 پەنابەر لە وولاتىك و ئەوەيان لەبىر چووكە پۇڭگارىك خەلكى تر خۇفروش و
 پاكرىدووبوون و ئەوانىش نىشتەمانپەرەو دلسۆزبوون..

خەنەكانى پەنابەرى كورد دەتوانم بەھەموو لايەنەكانىيەو.. ھەك لايەنى چاك و
 خراپ دەست نىشان بىكەم چونكە ناتوانىن لەم ھالەتەدا جىياوازى بىكەن چونكە
 ئەو پەنابەرانە برىتىن لەھەموو چىن و تويزەكانى كورد..

۱. گۆرپىنى ژيان لەجۆرە شارستانىيەت و مەدەنىيەتو ە بۇ ھەنگاۋىكى باشترو چاك تر كە بېرواى ئەو ئەوشارستانىيەت و مەدەنىيەتە پېشكەوتو ە لەوولاتى خۆى نابىنى.

۲. بەدەست ھىنانى ناسنامەيەك كە بەھۆيەو ە دەتوانى ھەموو دونيا بگەپى بەسەر بەستى و چاۋى بەدوونيا بگەۋىت كە ئەو پۆۋىك تەنھا لەپىنگاى شاشەى تەلفىزىۋنەكانەو ە بىنى بوونى . بەلام ئەو ناسنامەيە لەوولاتەكەى خۆى بەدەست ناكەۋى و بۆى نىيە بچىتە دەرەو ە و ئازادى گەپانى نىە..

۳. ئازادى بېرو پا لىبرالىيەت كە ئەمەيان لەوولاتانى پۆۋەلات دەتوانىن بلىن مەھالەو بوونى نىەو ئەو ەى كەھەيە تەنھا دروشم و قىسەو پاگەياندىنە و بەپېچەوانەو ە لەوولاتانى تىرى دوونىاي پېشكەتو ە دەتوانى بەوشىۋەى كەخۆت دەتەۋى بژىت و ئەو ئازادىيە فەراھەمە و سەرەستى لە ھەلبىژاردنى ژيان گوزەرانى خۆت.. ھەرچەندە ياساىى ژيان لەھەموو وولاتىكەو ە بۇ وولاتىكى دى جىياۋازى ھەيە.. بۇ نمونە لەئەلمانىا بەپىژەيەكى زۆركەم تەنھا ئەوانەى بەدەگمەن كە لەم وولاتە فەرمى نىن دەزگاكانى پۆلىس و دەزگا ئەمنىيەكانى دەۋلەت ئاگادارىيان نىن بەلام ئەوانى دى دەبى ھەموو زانىيارىيەكانىيان تۆمارىكرىن و تەنانت چۈن بۇ شارىك و مال گواستەو ە بۇ شارىكى دى يان لەشارەكەى خۆت بگوازىتەو ە بۇ مالىكى دى دەبى ئاگادارىيان بگەيتەو ە و زانىيارى خۆت بدەيت و تۆمارىكرىت.. خۆئەگەر ئەم كارە لاي ئىمە بكرىت ناپەزاي لى بەرزەبىتەو ە بەلام لىرەكارىكى ئاساى و پۆتىنىيە و زۆر بەسادەى سەيردەكرىت و بەخزمەتىكى گەۋرە دەزانرىت بۇ ئاسان كارى كارى ھاۋلاتىيان و خىراپەپىۋەچۈنى كارەكانىيان و پاشان سەلامەتى و پىكخستنى ژيان بەپىۋەچۈنى بەوشىۋەى كە پلانى بۇدانراو ە..

٤. دروست کردنی ئایندهیهکی پوناك بۆ خۆی که لێره دا دهتوانین نهوانه به نمونه بێنینهوه که دهستیان داوه ته خوێندن و ماندوو دهبن که باشترین پلهی زانستی به دهست دێنن نه مهش به پێژهیهك له وولاتانی سوید یا هۆلهندا و نه رویج و به ریتانیا و فهرهנסاو نه لمانیاو نه مساو سویسراو وولاتانی دی لهوانهش هه بوون له پوسیا خوێندنیان تهواو کرد و نه مهش جیاوازیان له پێژه دا ههیه و دهگه پێتهوه سه ریاو بوخی گوزه ران و یاسا و کۆمه لایه تی نه و وولاته وشیه ی یاسا په نابه ریه کان و نه و ئاو پێته بونه ی که ده کری له گه له نابه راندا ئاو پێته بن.. ولاتیکی وهك نه لمانیا به هۆی بوونی کاری نقد و خه لکی زیاتر بیر له وه ده کاته وه چۆن پاره په یدابکات که سه رچاوه کی خراپی باری ئابووری کوردستان و کهس و کاری په نابه ران و واتریش نه خوێنده واری و بیرنه کردنه وه له م کاره له لایه ن گه نجه کانمانه وه کاتیک نه و له وولاته که ی خۆی نه خوێنده وار بیت یا خوێندنی تهواو نه کردی ده بی چۆن لێره بقوانیت به رده وام بیت و بخوینیت.. بۆیه ناچار دهست ده داته کارکردن و پاره کۆکردنه وه و نه وهش بووه باوێک و پێشبرپکی له سه ر نه وه ی کام زیاتر کۆبکاته وه.. به لام له وولاتیکی وهك سوید که وولاته که مامه له کردنی جیاوازتره و نه و که سایه تیه ده بی پێش وهخت فێری زمان بیت و پوو له خوێندن بکات و ده بینن زیاتر له و پێژانه له وێ به دیارده که ون و له هه مو بواره کاندای بوونیان ههیه و نه م زانست و زانیاریه له کوردستانیش سوودی لێوه رگه راوه .
٥. دروست کردن یان دۆزینه وه ی ئاینده ی مندا له کانی و فێرکردنیان به زانستی نه وروپی که پاشه پۆژ له خزمه تی وولاته که ی خویاندان و له پێنگای نه و ته کنه لوژیاو نوێکاریه وه سوود بگه یه نین .
٦. پاراستنی هێمنی ژیا ن و دوورکه وتنه وه له و کاره سات و مه رگه ساتانه ی کوردستان.. لێره دا نه گه ر به رژه وه ندی تاییه تی لیک بدێته وه نه وه ده بیته

خۆپەرستی و بېرنەکردنەو لە بەرزەو ھەندە گشتی یەکان و ئەمەش ھەندیک کەس
وای بۆ دەچن و بپوایان وایە ..

۷. تیکەل بوون لە گەل کۆمەلگای ئەوروپی و وولاتانی تری دنیا و تیکە یشتن
لە ژیان و جۆری گوزەرەن و ھەرگرتنی لایەنی باشە و سود و ھەرگرتن لە پەفتارو
ھەلسوکە و تیان تابتوانی کۆمەلگایەکی شارستانی مۆدێرنی کوردی دروست بێت بەو
شێوەی کە بە ھاو نەریتی پەسەنایەتی کوردی لە دەست نەدریت و بپاریزیت ئەویش
بە ھێشتنەو ھێ پەگەزی نەتەوایەتی و کوردبوون لە ناخی کەسایەتی کورد
لە ھەندەران.

۸. گە یشتن بە مەرامە جنسیەکان کە لە وولاتی خۆی دا بێ بە شە لییان و
رینگای پێ نادری ئەو ئازادیە وەک خۆی دە یەویتی بۆی ھەبیت . بە لام لە ھەندەران
ئەم دەرگایە لی کراوە تەو ھەو بە ئارەزووی خۆی ھەزو ئارەزووەکانی تێردە کات و
ئەمەش راستیە کە و نکولی لیناکریت و ئۆد لە و گەنجانە لە وولاتە ئەوروپیەکان
بە ھۆی ئەم کارو پەفتارانە یانەو ھەو ھۆشی چەندین گرفت بوون و ھەموو بە ھاو
ئینسایەتی خۆیان لە دەست داو ھەو بوونی خۆیان بەرەو نامۆبوون و ھەلدێربردو ھەو
کەسانیک ھەن بە خۆشیان نازانن بۆ پوویان لەم وولاتانە کردو ھەو تەنھا مەبەستیان
ئەو ھەبو ھەو مەرامە جنسیەکانی خۆیان بگەن و پاشان ھیچی دی بە لایانەو گەرنگ
نیە و ئەم جۆرە کەسانە بوونیان ھەو و ئۆریشیان لی دەناسین .. ئەمە نە ک تەنھا
ئەوانە کە بێ کەس بوون وەک گەنجیک پوویان لەم وولاتانە کردو ھەو بە لکو ئۆد
لەوانە کە بە مندالی پوویان لەم وولاتانە کردو ھەو لە گەل خیزان و دایک و باوکیان
ھاتوون بە لام بە ھیچ شێوە یە ک لە پینگای زانست و خویندنەو ھەو سەرکەوتو ھەو بوون و
ئەم ھۆیەش وای لی کردوون ژانیان بەرەو ھەلدێر بەرن و ئۆر بەی ژانیان لە زیندان و
دادگا و پارەدان و کێشە و گرفت و سەریشە دا بە سەر بەرن .. لێرە دا چەند لایەنیکی
جیاواز دینە ئاراو ھەو دە ھەو ی باسیان لیو ھەو بکەم .. ھەموو گەنجیکی کورد کە

لەوولاتى خۆى چەند دىمەنىكى پۈت و بەرەلای و ئازادى و كراوھى لەم پۈوھەلەسەر شاشەى كەنالەكانەوھ دەبىنى يا لەگۇئارو پۇژنامەكاندا دەیان بىنى بەپىگای چەند وینەيەكەوھ كە ھاپىكى لەوولاتىك لەوھەندەرانەيە لەپىگای سوتفەوھ وینەيەكى بەخىرو بەيارمەتى و پارانەوھ لەگەل كچىكى بىانى گرتوھ و لەوگەنجانەدەكات كە ھەست بكن كە ئەو خەلكە شەوانە يەكى دە ئافرەت لەباوھشياندا دەنۈن... ئەمەش دەبىتە خەونى ھەندىك لەوگەنجانەى كە ئەوھ دەكەنە ھىواو ئاوات و مەبەستى پۈو كەرنە ھاندەران . بەلام كاتىك دەكەنە ئەم وولاتانە و دەبىن كە دەنگى دەھۆل لەدوورەوھ خۆشەو و ئەوان دەبى لە دوورەوھ سەير بكن و بۆيان نىە دەستى لى دەن و ئەو خەزو ئارەزووانەيان بەو شىوھى كە خەويان پى وە دەدى و لەنىو خەيال و دىيائى جوانى خۇياندا وینەيان كىشاپو بەو شىوھىە دەرەچو و ئەو وینەيە بەجۆرىك دىتە بەردەستيان بەكۆمەلىك گەرت و كىشەى نامۆ بە كەسايەتى ئەوان كە بەھىچ شىوھىەك حسابى بۆ نەكرابو. لەگەل ھەندى لەوانەى كە ھەولەدەن لەگەل بوونى ھەموو ئەو كۆسپ و تەگەرانەى كە دىنە پىگايان ئەوان بەپىچەوانەوھ كار بۆئەوھ دەكەن ھەرنەبىت كەمىك لەئارەزوھەكانيان بەدىبىتن و كەمىك بەو خۆشى و ئارامىەى كە ئەوان دەبىنن و لەو وولاتى خۇماندا لىيان بىبەش بووھ پى ي بگات بۆيە پەفتارو مامەلەكەرن بەخىرايى گۇرپانى بەسەر دادىت و لەماوھەكى كورت دا ئەو كەسايەتە دەبىتە كەسپىكى ئەوروپى ئەگەر بەشىوھەكى ھەلەو بى بنەما بەلام جل و بەرگ و پوخسارو ئاخافت و بىركەرنەوھەيان گۇرپانى بەسەر دا دىت و وەك كەنجىكى ئەوروپى ، ئەگەر ئەو كەسە لە وولات خاوەن مندال و خىزان بىت ئەوھى بەلای ئەوھە گەنگە ئەو بڑى و ئەوھى دەيەوئى يا ئەو خەونەى كە ھەيەتى بەدى بىنى و پىويستى بەم شىوھە پەفتارانە ھەيە... كەسايەتى واهەبوون خىزان و چەند مندالى ھەبووھ بەلام پەفتارو ھەلسوكەتى لە مندالىكى ۱۴ سال خراپ تىبووھ... شەوپۇژ لە دىسۆكۆ و بارو

كناپەكاندا ۋە ھەمىشە سەرخۇش ۋە ھەر سەعاتە ۋە بەدەست ئافرەتلىك ۋە بەبى گۆي دانە ھىچ ياسايەك ۋە دواتر پاماتىن لەگەل مادە بى ھۆشكەرەكان ۋە بەكارھىتانيان... ئەگەر بەشىۋەيەكى راست ۋە دروست لەم ۋلاتانە تىگەين تەنھا بۇ خۇيان خۇشە ۋە لەخۇيان دىت لەم شىۋە ژيانەدا بژىن نەك ئىمەى كەسايەتتەكى نامۇ ۋە ھەندى جارىش ۋىل بمانەۋىت لەو دەريايەدا ۋەك ئەوان بژىن ، بىگومان گەلىك گرانە ۋە بە شىۋەيە ئاسانىيە نىيە كەبىرى لىدە كرىتە ۋە...

۹. چاولىگەرى... يەككىكە لە ۋە خەننەى كە گەنجى كورد نەك بە تىكرا بەلكو چەند بەشىكى بى مەبەست ۋە ھىۋاۋ ھىچ پىش بىنيەكى ئايندەى پوى لەم نەھامەتى غوربەتە كىرۋە ۋەك كابرەيەكى كۆپر كەۋتۋە كارۋانىك ۋە نازانىت پوى لەكۆي ناۋە ، ئەۋانەش ھەندىك ھەن كە گەيشتونەتە ئەۋروپا ۋە بى بەرھەم دانىشتون ۋە لە خواردن ۋە خۋاندەۋە ھەلسۈكەۋى ناشىرىن ۋە باسكردنى يەكترو نانەۋەى گرفت ۋە سۈكايەتى كورد بەكەسايەتى كورد ۋە لەھەمان كاتىش دا لەبۋارى پەرۋەردە كوردنى مندالەكانى دا ئەۋ سەرگەۋتەنى بەدەست نەھىناۋە ۋە ئەۋەى خۇى بۇى نەكراۋە ۋە مندالەكانىشى بەھەمان گرفت دەتلىنە ۋە .

۱۰. خۇدروسىت كوردن ۋە پتەۋ كوردنى بارى ئابورى كە دەتۋانى بەخالى سەرەكى بژمىردىت بۇ ھۆكارى ھاتنەدەرەۋەى كەسايەتى كورد كە ئەم خالەم لەبەشى ھۆكارەكاندا بەدرىزى باس كىرۋە... كاركردن ۋە كۆكردنەۋەى پارەۋ خۇپىكەۋەنان ۋە ئەۋەى كە لەكوردستان ۋە غىراق بەدەست نايت لىرە ئەگەر وىست ھەبىت ۋە ۋەك ھىۋايەك لەبەرنلەدا بىت دەكۆر بەدەست بىت تەنھا كەمىك ماندوۋ بوۋن ۋە كاركردنە... بەۋمەبەستەى كە گۈزەران ۋە ژيان بۇ خۇى ۋە مال ۋە مندالى بگۆرپىت ۋە ئايندەيەكى باش ۋەپوناك بەرقەرار بكات... لىرەدا كۆمەلىك لايەنى جىاۋاز دىنە ئاراۋە ئەۋىش لەچۆنەتى پەيدا كوردنى پارە ۋە يەككىكە لە ۋە خالە گرنگانى كە

پێویستە بزانی چی ئە بێگای جۆراو جۆر ھەبە بۆ بەیدا کردنی پارە و ھەموو کەسێک ئە و پێگایانە ناتوانی تاقی بکاتەوہ ..

بەلام ئەو ھەش دەکری لە بێگەیی تاییەت بەخۆی لێوہی بدوین ئەمانە بەشیوہکی گشتی ھەندیک لەو خەون و ئارەزووانەیی کە سایەتی کورد بن کە دەکری زیاتر و بەشیوہکی وور دەکاریانە زیاتر لە ناوہ یۆکی خالەکاندا بدوین بەلام ئەوہی گرنگ بیت ئەو خالە سەرەکیانەمان دەست نیشان کردوون کە ئیستا جی ی سەرنجن و پێویستن لێوہیان بدوین و پاشان ھەندیکیان پیش تر باسیان لێوہ کران و لە بێگەکانی پێشتردا لیکۆلینەوہمان لەسەر کردوون و ھەندیکیان لەمەو دوا لێوہیان دەکۆلینەوہ ..

ئەو ھەشمان لەیاد ئەچی بە ھەر شیوہ و جۆرێک بیت ئیمەیی پەنا بەر کوردین و ھەمیشە کوردایەتی لە ناخماندا برەو دەسینیت و ھەستی ئەتەوایەتی و قولبۆنەوہ لەم لایەنەوہ بەرەو زیادبوون دەچیت و ھەمیشە لە ناخماندا دەبزوێ و ئەگەر ئەتوانی جی دەستمان بەشیوہکی گشتی و بەربلاو دیار بخەینە پوو بەلام لە ناستی بوونی خۆمان و خیزان و کەس و کارماندا ھەرنەبی توانراوہ کارێک بکری و چەند بەشیکی ئەو خەونانەمان بەدی ھێتاین کە سوودمەندبوون و لەخزمەت کەسایەتی خۆماندا بون ..

بی گومان ھەن پۆڤگارێک خەویان بەوہ دیوہ کە بین بەخاوەن خانووی سەر بەخۆ یا خاوەن خیزان و مندال و پارە و سەیارە و پێکەوہنانی ژبانی تارادەیک ئاسوودەو کامەران .. کەواتە بە دیھێنانی ئامانج و ھیواکان لە ھەر وولاتێک بیت کاریکی باشە .. بۆ نمونەش لەم وولاتانەدا ئەگەر لە شارێک دا بکەوێتە پرسیار کردن بۆ دۆزینەوہی ئەدرەسێک پەنگە زۆر ماندووبیت و بەزەحمەت کەسێک دەست بکەوێت پێنمایت بکات .. ئەگەر بپرسیت بۆ .. ؟

ئەۋەى تۆ دەيىنىت لە قەلەبالقى و سەرقالى لەو شارانەدا لە ۱۰٪ ى بۆ لە ۲۰٪ ى ئەو خەلگە ھى ئەو شارەيە و ئەۋى تىرى يا بىيانىيە و يا خەلگى شارىكى ترە ھاتوۋە بۆ كاركردن لەو شارە يان بەسەردان لەشارىكى ترەۋە بۆ گەپان و شتو مەك كىرپىن ھاتوۋە .. نەۋەى ئەلمانىيا بەلایانەۋە گىرنگ نىيە لەم سەرى وولات بۆ ئەۋسەرى وولات ھەموۋى ئەلمانىيا يەۋ ئەۋان كاردەكەن و خىزمەت بەۋولاتى خۇيان دەكەن و ھەموۋى لايەك بەشارى خۇيانى دەزانن و فكىرى ناۋچەگەرى بەلایانەۋە نىيە . ئەم بىرۋاپايە لەۋلاتى ئىمەدا كەمىك گرانە شارىك بۆ شارىك ھەست بەۋەدەكەين بىگەنەين و ھەست بەغەرىبى دەكەين و بەقورسى كارەكان دەكەين .. لەۋانە لەنەۋىستى خۇمانەۋە ئەم ھەستە دەكەين چونكە لاي خۇمان قىۋالى ئەۋە ناكەين لەشارى خۇمان دەرەچىن و لەشارىكى تر كارىكەين كەۋاتە گەپان بەدۋاى خەۋن و ھىۋاۋ ئارەزۋەكاندا كارىكى خراپ نىيە و ھەنگاۋىكە دەبى گەنجانى پى ھانبدەين .. بەلام جۆرى ئەۋ پىگا و ھەنگاۋانە چۆن دەبى و چۆن بن .. ئەۋە بابەتتىكى ترەۋە دەبى لەلایەكى ترەۋە تۈۋىنەۋەى و لىكۆلىنەۋەى لەسەرىكىت ..

چىۋىكى سەفەرلىك بۇ ھەندەران

چىۋىكى سەفەرلىك بۇ ھەندەران بەدەيان ھەزار شىۋەۋ بەجۆرەھا ئىش وئازارو چەرمەسەرى و جۆرەھا مەينەتى و لىقەۋمان و پىسۋابوۋن و بى پەرەيى و برىسەتى و سەرماۋ سۈكاىەتى پىكردن و گىرتن و لىدان و زۆرجار مەترسى لەسەر زىيان و سەدان كەسىش لەۋ پىگایانەدا گىانپان لەدەستدا و لە نىۋاۋى ئىجەۋە دەرياي ناۋەپاست تەنانەت لاشەكانىشىيان نەدۆزانە ۋە ، كاتىك ئەم شىۋە بەرسەرھاتانە دەبىستىن و دەيان گىرپىنەۋە بۆخۇيان داستانىكى تەۋاۋن كە دەتۋانرى جۆرەھا شىۋە فىلمى سىنەمايپان لەسەر دروست بىكرىت و بخىنە كەلتۈرى ئەۋ يادگارپانەۋە

كە نەۋەكانى داھاتو ئەوانەى كە ئەم شىۋە ژيانە و ئەو جۆرە ھەولدا ھە بۆ كەمىك ئارامى و ئاسودەى نابىنەۋە ، تابزان ئەوانەى پېش ئەوان جۆن ژيان...؟ چۆن سەردەمانى گەنجەتيان بەسەربردوۋە...؟ چۆن پوۋبەپوۋى گىرگەكان بوۋنەتەۋە...؟ چۆن تۈنۈيۈنە بەسەروى ئەو ھەموو كۆسپانەۋە ژيان بۆ خۇيان ئارام راگىن و لەپەناشيا وولاتيان بېرنەچىتەۋە . زمان و كەلتۈرۈ داب و نەرىت ۋەك خۇى بىمىتتەۋە تا ئەوانەى دۋاى نىمەيان لەسەر دروستىن . لىرەدا يەككىك لەو چىرۆكە مەينەتپروۋىيەى كە چەندىن كەس نىمايش و نۈاندنى سەركەيان تىيدا ھەيە لەگەل ئەۋەى شىۋە ژيان بەتېكرا لەو شىۋىنەنەى كە كورد ۋەك پېيۋارىك پىيدا تىپەپوۋە باسيان لىۋە دەكات ، ئەمە يەككىكە لەۋانەى كە بەھەزارەھا شىۋازى لەم داستانە و خرابىتو تراۋىدياتر ھەن و ئەۋانىش پۆزگارلىك دىت خاۋەنەكانيان لە دەفتەرى يادگارەكان دەيان ھىننە دەرى و پېش كەش بە خۇينەرانىان دەكەن . ۋەك ووت ئەمە چىرۆكى كەسىكە و بەپراستى پوۋى داۋە و ئەو ئاۋانەش كە دەنۈوسرىن لەگەل ئەۋەى بەتەۋاى ئاماژەيان پىنادىت بەلام ئەۋانىش راستن....

دۋاى راپەرىن و ئازادبوۋنى كوردستان و ئەو سەربەخۇيەى كورد بەشىۋەيەك ئارامى بەخشىيە ھەموو كە سىك كە بەئومىدەى كورد لەسايەى ئازادى و دەربازبوۋن لە پىژمى سەدام دەتۈنرى ئەۋەى پىشتىر لىيان بى بەرى بوۋىن ئەمپۆ خۇمان بەدەستى خۇمان بەدەستيان بىنن و وولات سەرلەنۈى ئاۋەدان بىكەينەۋە ھىندەى نەبرد لەژيانى فرە چەكىۋە بۆ ژيانى ياسا ۋەلېزاردن و پەپرەۋكردنى پىۋسەى دىموكراتيانە بەجۆرىك ئەم پىۋژەيە لەلايەك خەلكى دلخۆش دەكرد و لەلايەكى ترەۋە خەلگانىك ھەبوۋن بىۋايان نەبوو و ئاۋمىدى و پەشېبىنى لەو دۇخەيان بەدەدەكرو لەگەل ئەۋەش دا ھەۋاى چۈۋنە دەرەۋە لىيداۋوۋن و ئەۋەى ھەبوۋ ئەۋەى دەكراۋ دەنگ و باسى ھەبوۋ بەلايانەۋە گىرنگ نەبوو. گىرنگ ترىن ھۆكارىش ئەۋە بوۋ ئەۋانەى كە پىش راپەرىن و سالانى ۷۰ و ۸۰ تاكان لەدەرەۋەى

وولات دەژیان دواى نازادى کوردستان گەرانەو ە بۆ دیتنى کەس و کاریان ،
 بەتایبەت دواى ئەو کۆرە چوار ملیۆنیەى کورد . لەگەڵ بۆلەبۆنەو ەى پارەى
 ئەوروپا و ەلەسوکەوتى ئەوروپى و باس کردنى ژيانى ئەوروپا و وولاتانى دى فکرو
 بیرو بەرنامە گۆرا ، ئەمەش لەو پوانگەى ەو ەو کە پلانى سیاسى و ئەوانەى
 دەسلەلاتى ئەو وولاتەیان لەدەست بوو ەىچ کات ئەمەیان بەگرفت و کیشە نەدەبینى
 و بەلاشیانەو ە گرنگ نەبوو ، بۆیە ەىچ زەمینەى کى ئەوتۆى لەبار نەبوو کە ەیوابەک
 ببەخشى تا گەنجى کورد بىر لەدەرەو ەى وولات نەکاتەو ە ، پەنگە ئەم شێو ە
 بىرکردنەوانە لەمەموو دونیادا ەن بەلام نەک بەشێو ەى کۆچ . تەنانەت لەم
 وولاتانەش دا خەلکانیک ەن بىر لەو ە دەکەنەو ە بۆ وولاتانى تر بپۆن بە کۆمەلێک
 مەبەست لەوانە کارکردن یان خویندن و زۆرشتى دى واتە مەبەستیک ەى ە . بەلام
 ئێمەى کورد کە بپاری ەندەرانمان دا نەمان دەزانى بۆ کوئى و ئەو قەدەرە چى بۆ
 ئامادەى کردوین و چیش دیتە پێگامان ، بۆیە پشت بەخۆا پاسۆرتیکى تەزویر و
 گۆرین وینەو ەندى جاریش ناو گرنگ نەبوو نەگەر ئەو ناو ە پیاو بیت یان ئافەرەت
 ئەو ەى گرنگە تەزکیەى ک و وەرگرتنى سەرەى ک بەواستە یان بەپارە یان وەستان
 تاسەرەیان بیت... کات و شێو ە و شێوین ەمیشە لەگۆراندابوون واتە بەپێى
 دۆخەکان زیادو کەمى لە کۆچبەرەن دەگۆرا ئەو ەندى بەرچاو بیت و زیاتر ئەو
 پێژەى لەبەرزیوونەو ەدا بوو بیت ئەو کاتانەبوو کە شەپى برا کوژى دەستى پى کرد
 و پێو ەرەکانى کەسایەتى کورد و ئەو پلان و بەرنامە ئایندەبیانەى پویان لە
 ناو ەمى دى و شکست ەیتان و تیاچوون نزیک دەبوونەو ە بەجۆرێک ئەو ەى ئایندەبوو
 بەدى نەدەکرا ئەو ەى ەبوو تەنھا شەپ و کوشتن و چەک ەلگرتن بوو دژى یەکترى
 ، خۆشاردنەو ە و لەپێگای قاچاخەو ە لەم شار بۆ ئەو شار سەیارەکانى بزوتنەو ە
 لایەنەکانى تر بۆ ئەم مەبەستە بەکاربەیتن وەک لە وولاتیکى نووژمن دابیت و
 ئەوانەى خۆتیا ن لێدەشاریتەو ە کورد نەبن یان ئێمە کورد نەبن ، بەهەر حال ئەگەر

باس لەسەر ئەو گەرت و ھۆکارانە بکەين زۆر لەو زياتر ھەلە گەرتى کە ئىمە لىرەدا باسيان لەسەربەکەين و لەچەند ووتارىكى پىشتىردا بە دوورو درىژى لەم بارەيە بەچەند زنجىرەيەك ووتارم بلۆکردوونەتەو ، بۆيە لىرەدا دىمەو سەرمەبەستى سەرەكى باسەكەمان و لەوێو دەست پىدەكەم کە لە ناوھەياستى سالى ۱۹۹۴ وە بۆ ۱۹۹۵ و دواتر ئەم شىوھ لىشاوھ كۆچە دەستى پىکرد و پالەوانى داستانەكەمان لىرەوھ بەم شىوھە دەست پىدەكات و دەلتىت :

كاتىك بىيارم دا كوردستان بەجى بىلەم و پوو لە ھەندەران بکەم لە گەل ئەوھى بىيارىكى ئاسان نەبوو و لە دواى زياتر لەچەند مانگىك ئەوسا بىيارى كۆتايەم وەرگرت و پاشگەزىبوونەوھى بۆ نەبوو ھەرچەندە لە نىو خىزانەكەماندا دەرنگى ناپەزايى و پازى نەبوون بەزىوھ وە بەلام وەك ووتەم پاشگەزىبوونەوھ لەو بىيارە نەبوو بەو ھۆيەشەوھ چەند مانگىكى تر دواكەوتەم کە دەبوو دەرچەم منىش وەك ھەموو كەسەك بەدواى ژيانى خۆيدا بگەيى و ئەو جىگايەي كە پىنى خۆشە تىدا نىشتەجى بىت و ئارام بژى ھەر نەبىت خۆي وەك كەسايەتەك بىدۆزىتەوھ ، بىگومان ئەو كاتانە ھەندەران دنيايەكى جوان و خەوناوى بوو خەيالى پىوھ لى ئەدرا كە بى ماندوو بوون و كار كردن و ھىلاكى ئەوھى دەتەوئى بۆت دىتە بەردەست و ئەو خەونەبوو كە زۆر لاوانى كورد خەويان پىوھ دەبىنى . تا ئەو شەوھى دەبووھ دواشەو كەس و كارو ھاوپىيان ھاتبوونە لامان بۆ خواحافىزى كردن لىم ھەستم بەھىچ نەدەكرد و كارەكەم بەلاوھ ئاسان بوو، كاتىك بەرەبەيان ھەموو ھەستان ئەوھى شەو باسى لەسەر كراو ئەوھى چەند پۆژە پلانى بۆ داپىژم وادەبىتە رياستى و ئىستا دوا كاتە بۆ خواحافىزى راستەقىنە و گەرانەوھى بۆ نىھ ئەو كات كۆمەلەك ھەستى سەير بەمىشكەدا داھات و كاتىك سەيرى باوك و دايك و خوشك و برا لەبەرەمبەر ئەمرى واقع داين و گريان و ترس و غەم و دوورى و سەفەرىكى بى ئاكام و ناديار لە نىو چەوانيان دەم خويىندەوھ داوايان دەكرد سەفەرنەكەم و بگەيىمەوھ ،

بەلەم ئەو ھەندەراننى كۆتايى بوو تەنانەك ھەندى جار دژايەتى فەكرى خۆشمى دەکرد ، ئەمە ئەو ناگەيىنى كە بى ئاگام لەو ھەندى كە ئەم شىو ھەندەرانە ئاسان نىن و پىن لە ناخۆشى و سەختى و دواترىن ئەنجام و دواناكاميان ديار نىيە ، پاستە بەھىوايەك ھەنگاۋ دەندى بەلەم مەرج نىيە بېيىكى و ئەنجامى ھەيىت . دواى ئەو ھەندى كە لەرېنگاۋ ئىرانەو ھەنگاۋ (ئەمىنى) برادەرم و خەزىمىكى ئىرانىمان چووينە كانى دىنارو شەوئىك لەوئى مەينەو ھەندى بوو پەيوەندىە كانى مەريوان و ئەو ھەندى پىئويست بوو لە بەلگەي پەرينەو ھەنگاۋ ئەو ھەندى لەوئى شەوئىك مەينەو ھەندى تا كارەكان تەواۋ بوون و پاشان بۇ نەغەدە بەمەبەستى پەرينەو ھەندى لە مەرزى حاجى ئۆمەرەنەو ھەندى شەوئىكىش لە نەغەدە مەينەو ھەندى بۇ پۇژى دواى بەيى كېشە پەرينەو ھەندى ، ئەمە تەنھا لەبەر ئەو ھەندى نەمان دەتوانى لەسلىمانىەو ھەندى بېرىن و بەم ھۆيەو ھەندى چوار پۇژى خاياند كە ئەگەر وانەبوايە ھەموۋى چەند سەعاتىك رېنگاۋ بوو دەگەيشتىنە ھەندى ھەندى ھەندى بۇ دەۋك بەلەم قاجاغ بوونمان ھەندى تەلىك ئەو رېنگايەي پېنەداين و ئەو چەند پۇژەشمان چوونە سەر ئەو پۇژانەي كە بەرېنگاۋ ھەندى لە توركيائە بۇ يۇنان دەمان بېرىن . لەمانگى ۷ى ۱۹۹۵ ھەندى ئەم كاروانە دەستى پىكرد و لە ۲۰ى ۸ى ۱۹۹۵ ھەندى مەرزى ئىبراھىم خەلىل پەرينەو ھەندى خەزىمىكى خۆم بەناۋى (س.۰) م لەگەل بوو، دواى ئەو ھەندى لەسلۇپى بلىتى پاستىكمان بېرى و چەند خەزىمىكى كوردمان لەگەل بوون لەوانە خەزىمىكى بچوك كە پىاۋەكە دىكتور بوو لەگەل خەزىمەكەي و مەندالىكى بچوك ئەو ماۋەي ۲۴ سەعاتى تا ئەستەمبول بوونە ھاپسەمان و دواتر ھەندى بەرېنگاۋ خۆي چوونكە ئەوان دەيان ويست لەرېنگاۋ لوبنان يان لىبىاۋە سەفەرىكەن ئىمەش بەرەو مالى جەنابى شەيخ عوسمانى بىيارە دەچووين كە خانەقاىەكى گەورەي ھەبو ئەو كوردانەي بى جىگاۋ رېنگاۋ بوون يان ئەو خەزىمەكەي لە توركيائە دەمانەو ھەندى چوونە ئەوئى و لەوئى پىئويست ئىحترام و پىشوازيان لىدەكرا و خەوتن و نووستن ھەبو تا كاتى دەچوون دەھات . ئەو كاتەي ئىمە گەيشتىن سەھەتەي

مانگى ۹ بوو سنوورەكانى نىۋان توركيياو يۆنان چاودىرى زۆريان لەسەر بوو زياتر لە مانگىك بوو ھىچ ۋەجىبەك دەرئەدەچوۋ ئوۋەى دەچوۋ پىش ئوۋەى بگنە سەرسنورەكان دەگىران يان لەسەر سنوورو لەكاتى پەرىنەۋە لەئاو دەگىران . بەم شىۋەيە ئىمە لەگەل ھىچ قاچاخ چىك پىك نەكەۋتەن و تەنھا بىرمان دەكردەۋە چى بگەين و چۆن كارەكانمان پىك بخەين و لەگەل كى بچىن ... ؟

خزمىكى (س...) كە مالىيان لە ئىستەمبول بوو لە (بىوك چەكمەچە) ھەندىك جار سەردانمان دەكرىد ، ئەوانىش خىزانىكى گەۋرەبوون كە چەند كچ و كورپان ھەبوو و سەفەرى ئەۋرەپايان كوردبوو دايكيان و زاۋايەكيان و دوو كچيان و كورپىكيان لەۋى مابوون و ئەوانىش چاۋەپۋانى كاروبارى موعامەلاتيان دەكرىد و لەلايەكى ترەۋە ھەۋلى ئوۋەشيان دەدا بەشىۋەى تىرىش دەرچن و شارەزاي تەۋاۋيان ھەبوو چونكە ماۋەيەكى زۆرىو لەۋى بوون مندالەكانيان كاريان دەكرىد و تارادەيەكىش فىرى توركىش بوۋبوون . پاش ماۋەيەك زاۋايەكيان لە ئىسىنا گەپايەۋە و تەنھا يەكجار لەۋ پىگايەى دابوو و بۆخۆشى لەنيۋەى پىگادا بەھىلاك كەۋتەبوو و لەۋيۋە سوۋرى سەيارەبوو بوو گەشتوبوۋە ئىسىنا ، لەۋيدا ئىمە ئوۋ ماۋەى كە سەيرمان دەكرىد ھەموو ئەۋ قاچاخچىانەى كە ھەبوون جىگاي سىقەنەبوون و زۆريان تەنھا قۇل بىرىن بوو بۆيە ئوۋ بەقسەى خۆى گەرابوۋە بۆ ئوۋەى دوو ھاۋى خۆى كە ئەۋانىش دەرپازىكات و پاشان بىراى خىزانەكەى (ئا...) و ئەۋ دوۋىرادەرى خۆى كە ھەردوۋكيان لەتەمەندابوون و پاشانىش (ل...) قاچاخچىكەمان بوو نەفەرى ھەزار دۆلارى دەبرد ، بەلام بۆ ئىمە ۵۰۰ دۆلار و ئەۋ نەفەرانش كە لەگەلى بوو بەخۆيوۋ يارىدەرەكەى ۹ نەفەرىبوۋىن لەگەل ئوۋەى ئەۋ ۋەجبانەى تر بىست بۆ سى نەفەردەبوون و ھەموۋكىشەى ئەۋەيان ھەبوو كە ناتوان بىپەرنەۋە ئەۋ بەرى ئاو .

دوۋ پۇز پىش دەرچوون كەۋتەنەشت و مەك كرىن ۋەك خواردن بۆ ماۋەى ۱۰ پۇز و لەگەل ئوۋەى كە كرىبوۋمان لەمالى شىخىش ئەۋەندەى تريان دابىنى و پاشان جىل

و بەرگ و پێلاو ئامادە کرا بۆ دابەزین ، چونکە بە ھۆی ئەو پێگا و بانەووە کە ماوەیەکی زۆر بە پێی دەبێت و جل و بەرگ پیس دەبێت بۆیە دەبێی ھەریەک جل و بەرگی تازە ی پێی بێت .

سەرەتای مانگی ١٠ ی سالی ١٩٩٥ بوو سەعات ٢ ی پاش نیووە پۆ لە مائی شیخ سواری سەیارە یەکی سپی بووین کە لە پێگای ئەدرنەووە چووین بۆ ماوە ی چوار سەعات ئەوسا گەیشتی ئە جیگایە کە نزیک بوو لە سنوورەووە و ھەموو ئەو نەفەرە ئاش ٧ کە سین و دوو قاچاخچی ، ئەو پێگایە زۆر باش بوو ئاوی دروست کراوی نەبوو وەک شۆینە کانی تر کە ھەموو وەجە کانی تر گیران بە دەست ئەو ئاوە دروست کراوە وە خواردبوو ، بەلام ئێمە شتی وامان نەدی و نزیک شەشی ئیوارە بوو لە سەر ئاوی گەورە بووین ، ئەم پێگایە زۆر بە دەگمەن کوردەکان دەیان زانی و زیاتر پێگای ئێرانیەکان بوو ، بە ھۆی ھەندێ گرفتێ بە لەم و ئالۆسکانی حەبل و چەند وردە کێشە یەکی تر کە لەو شێووە شەوانەدا ھەمیشە دروست دەبن لەوانە ترس و پەلە کردن و شیوان و پەلە پڕۆزێ لە کارەکاندا ھەمیشە دواکەوتن دروست دەبێت . مانەووە لەوێ بە ھەموو حالێک ترسناکە و دەبێ ئەو پەڕینەووەیە ئەنجام بدرێت و پاشانیشت لەو بەرکە دەبێت بەری یۆنان بە ھەمان شێووە دەبێی ماوەیەکی باش بە پێی پێگا بپێت و پاشان لە جیگایەکی باشدا بپاری مانەووە بدرێت . بۆ سەعات دوا نزە ی شەو ھەموومان پەڕینەووە و بەبێ وەستان دەست کرا بە پڕۆشتن و سەرە پای ئەوێ کە درەنگ پەڕینەووە بەلام ماوەیەکی باش پێگامان کرد و خۆمان گەیانە جیگای حەوانەووە و ئەو پۆژە لەو دارستانە و لەبن دێکو دەووەندا خۆمان شار دەووە بەبێ جوولان و دەنگ بەرز کردنەووە و ھەموو کاریک دەبێی بەوریایی و ترسەووە ئەنجام بدرێت و پاشان دەمەو ئیوارەو لەگەڵ ووردە تاریکی دەستان کرد بە پڕۆشتن ئەمە یە کەم شەوی پاستە پڕۆشتن بوو کە زۆر گرفت ھاتە پێمان لەوانە سەگێکی زۆرمان لێ پەیدا بوون و ھەندێ گرفتیان بۆ دروست کردین و

زۆر بەگران خۇمان لىيان پىزگار كىرد و ئەم شەۋەش بەسەلامەتى خۇمان گە ياندا
جىڭگاي ھەۋانەۋەى دوۋەم ، كەچپاكانى نىۋان (قېزى) و (ئەلكسەندەرپولى) بوو،
ئە پۇژدە دووجار شۋانى ئەۋ ناۋچەيە ھاتە سەرمان و جارى يەكەم تەنھا
قاچاخىيە كەيان دى و بەلام جارى دوۋەم ھەموۋمانى دى و دۋاى قسە كىردن لەگەلى
كەسىكى باش بوو دەستى كىرد بەرپىگا نىشان دانمان ، بەشىۋەيەكى گىشتى
خەلگى ئەۋ ناۋچانە ئەگەر شۋان بىن يان خەلگى ئاسايى چاۋيان بەشتىكى
ۋابكە ۋتايە يەكسەر ئاگادارى پۇلىسىيان دە كىرد ئەمە دياردەيەكى زۆر بەرپالۋى
خەلگانى ئەۋ ناۋچەيە بوو ، دۋاى ئەۋ ھەموو گىرمەۋكىشەيە و بەھاتنى ئىتۋارە
دەستمان كىردەۋە بە پۇشتىن و ئەۋەى لەۋىدا بىرپارېۋو دە بوو ئەۋ شەۋە بگەينە
شۋىتتىك پىيان دەۋوت نەفەقى دوو و لەگەل ئەۋەش دا رېڭگاي ئەم شەۋە كەمىك
گرانە و ترسى تىدايە چۈنكە زۆربەى كات بەناۋ شارو و دېھات و ئەۋ شۋىتئانەن كە
خەلگىيان لەسەرە و پىۋىستىشە كەمىك خىراى ھەبىت تابگەينە ئەۋ شۋىتە دىبارى
كراۋە و ماۋەيەكى زۆر رېڭامان برى و گەيشتىنە دەۋرۋىرەى ئەلكسەندەرپولى بەلام
ئەۋ دوو نەفەرەى كە ناسىۋاى (ل... زەرەنگەر) بوۈكە دەكاتە قاچاخچىە كەمان ،
بەتەمەن بوون بەناۋى (ج...) و (خ...) زۆر ھىلاك كەۋتن و (ج...) بوۋرايەۋە و تواناى
رېڭگاي بەھىچ شىۋەيەك نەما و ئەۋى ترىان بەتەۋاۋى ھىزى لىپراۋو و لەپىشتى
شارى ئەلكسەندەرپولى يەۋە دانىشتىن و كەۋتنە موناۋەشەى ئەۋەى چى بەكەدە
پاۋەستىن يان بېۋىن...؟ دۋاى ماۋەيەك بىرپارى ئەۋەدرا كە ئەۋ شەۋە لىرە بمىتىنە
و بەيانى (ل...) ئەۋ دوۋپاۋە ھەرچۈن بىت پەۋانەيان بىكات بەپاس لەشارەۋە و
دۋاى ئىتۋارە ئىمە دەست بەپۇشتىن بگەينەۋە ، چۈنكە ئەۋ شارە زۆر خەتەرېۋو كە
دەرچۈۋنى تىيدا نە بوو لەبەر ئەۋەى چەند سالانى پىشۋو لەۋىۋە زۆر خەلگ
دەرچۈۋن ئەۋ رېڭايە ئاشكرابو و پاشانىش جىڭگاي ھەۋانەۋەكەى ئەۋىش ترسناك
بوو كەس تىيدا نەدە ھەۋاۋە بەلام ئىمە چارمان نە بوو دە بوو ئەۋ كارەبكەين

لەبەر ئەو دوو پياوھ ، نەدەكرا بەجىيان بەيلىن ، ھەرچۆن بوو لەو شوئىنەى لىتى دانىشتىبووين خۆمان گەياندە جىڭگاي ھەوانەوھ بەلام ئەو شوئىنە وادىاربوو كە خەلكى ئۆر لىتى مابونەوھ دواترىش ئەوھەمان زانى كە ئەو شوئىنە ئۆر كەشف بووھ . بەيانی (ل... زەرەنگەر) ئەو دوو نەفەرەى برد يەمەبەستى دەرکردىيان و دواى چەند سەعاتىك بە گۆرانى ووتتەوھ گەرايەوھ لامان و دلى ئۆرخۆش بوو ووتى : يەلا (س...) و (ئا...) خۆتان بگۆپن و دواى ئەوانىش من و (ع...) ئەوانىش بەپى دەكەم و شار ھىمەنە مەھەتە ئۆر ئارامە و ھىچ لەئارادا نىھ ، ئەوانى برد . ئەو جىڭگايەى ئىمەى لىتووين برىتى بوو لەدۆلىك و ھەمووى دەرەختى دېكاوى كە چاۋ چاۋى نەدەبنى بەشىۋەيەكى وا چىبوو، ئاۋى لىتەبوو و ئىمەش ئاۋمان لىتپا و لەو كاتەدا بوو كە دوو نەفەرى دووھم خۆيان دەگۆپى يارىدەدەرى قاچاخچىبەكەمان چو ئاۋمان بۆيىنى تا ئىمەش خۆمان ئامادەبەكەن ، بەلام سى چارەكى نەبرد دواى گەپانەوھى جىڭر كە ئاۋەكەى بۇ ھىناين ، ئەوھەمان زانى پۆلىس لەھەر چوار لاۋە ھەلىان كوتايەسەرمان و ھەموو مانىيان گرت كە چوار كەس بووين دواى پىشكىن و ئەم سەرر ئەوسەر سواری سەيارەيان كىردىن و برىدانىن بۇ سىچن لەناۋ شارى ئەلكسەندەرپولى ، پىش ئەوھى بمان بەن بىرمان لەوھ كىردەوھ كەلەوانەيە ئەو دوانەى پىش ئىمە دەرچوون لەوانەيە بگىرىن بۆيە جل و بەرگە كۆنەكانىيان و پىلاۋەكانىيانمان لەگەل خۆمان برد ، كاتىك چووينە سىچن جىڭگاي نەفەرىكى تر نەئەبووھە ئەوھەندە گىراۋى تىابوو كە ئەوان دوو ۋەجىبەبون يەكىكىيان ۋەجىبەى (ھەمە...س) و (ئەھمەد ەرەب) ، دواى نىو سەعات ئەو دوو نەفەرەى پىش ئىمە بىردىنى بۇ ئەوھى سواری پاسىيان بىكات بەگىراۋى فرىيان دانە سىچنەوھ ، دواى ئەوھى كە سواری پاسەكە بوو بوون گرتبوونىيان . ئەو شەوھ سەعات ۶ ھەموومانىيان سواری دووپاس كىرد و ۋەجىبەيەكى پاكىستانىشيان ھىنا لەگەلمان بۇ سنورداش كىردنەوھ ، ھەموومانىيان ھىنايەسەر سنور و لەۋى كىردىانن بە دىۋى

توركيادا ، ھەرچەندە ئىمە لەسجەن لەگەل ۋە جىبەي ھەمە رېك كەوتىن كە بۇ جارىكى تر لەرېگا بدەيەنەۋە لەگەل ئەۋان ، چۈنكە قاچاخچىيەكەمان ديار نەمابوۋ ، بەمشىۋەيە تەسلىم بەتوركياناينەۋە چۈنكە ئەۋانئىش سنورداشى يۇنانيان دەكرىنەۋە ئەمە دەبىۋە تۆپ تۆپىن لەنىۋان توركييا و يۇنان و زۆر خەلگ ماۋەيەكى زۆر لەم شىۋە تۆپ تۆپىنەدا زىاۋە .

ئەۋەش زىاتر بەپىشتى جىگرى قاچاخچىيەكەمان (ش.۰۰) كە بىروامان وابوۋ ئەۋىش شارەزايە ، لەگەل ئەۋەي كە ھەمە ھىچ ترسى نەبوۋ لەبەرى ئاۋ دوۋ بەلەمى ھەبوۋ بۇ دوۋبارە پەرىنەۋە ، لەگەل دەست بەرداربوۋىنمان لە دەست پۆلىسى يۇنانى و كەۋتىنە ئەۋ شۆپىنەي كەسى لىنەبوۋ بەلام بۇگەپانەۋە دەبى جارىكى تر لەئاۋىدەينەۋە دۋاي ئەۋەي كەيشتىنە ئەۋ جىگايەي كە دەيان ويست ، دوۋ نەفەر بەمەلە پەرىنەۋە ئەۋ بەر ئاۋ ئەۋ بەلەمە شارراۋانەيان ھىتايە ئەم بەرەۋە ، ھەرچەند ئەۋ شۆپىنەي كە ئىمەي لىبىۋ بەرى توركييا نەبوۋ چۈنكە ئەۋبەرۋ ئەم بەرى ئاۋ يۇنان بوۋ دۋاي ئەۋەي يۇنانىيەكان ئىمەيان لەئاۋ پەپانەۋە و بەحسابى ئەۋان مەجالى بۇ ئىمە تيانەماۋە و دەبى توركەكان بمان گىرن بەلام قاچاخچىيەكان دۋاي تۈزىك ۋەجىبەكەيان دەشارنەۋە تا دەنگى كەس نەمىنى ۋە ھەموۋلايەك ۋاھەست دەكەن تەۋاۋ ئەۋان دەگەرىنەۋە ئەۋمانىش كارى خۇيان دەكەن ، لەم كاتانەدا بوۋ كە بەلەمەكان ھىنرانە ئەم بەرەۋە ئەم جارەيان جەيشى سەرسنورى يۇنانى بەسەگەۋە ھاتە سەرمان و بەپەلە كەۋتىنە خۇشاردەنەۋە ، دۋاي پاكردن بەقەراخى ئاۋەكەدا و چۆينە ناۋ كۆمەلىك دركەۋە و نەمان ئەزانى چۆن دانىشىن و خەۋىشمان ئەھات و نەئەبوۋ بىجولئىنەۋە چۈنكە كۆمەلىكى تر ھەبوۋ كە ھەمە لەگەلئان قەسەي كىرېبوۋ كە گۈايە ئىمە چاۋەپۋانى جەندرمەي توركىن و دەمانەۋى خۇمان بەدەستەۋە بدەين و ئەۋانئىش بىروايان كىرد و ھەستان پۇشتى و ئەۋ كۆمەلە ھەموۋيان گىران و ھەر ئەۋەش ۋاي كىرد كە يۇنانىيەكان جارىكى تر بەدواماندا

بگه‌ڕێنه‌وه ، بۆیه جێگای په‌ڕینه‌وسەد مەترێك بگوازیه‌وه ئه‌و لاره‌ و په‌ڕینه‌وه‌ش دواى سه‌عات ٢ى شه‌وده‌ستى پێكرد چونكه ئه‌و كاتانه كه‌مى هه‌ڵده‌ستیت.

له‌به‌ر ئه‌وه‌ى نه‌فهره‌كان زۆر بوون و ئێمه‌ش هاوكارى كرابووین كه‌ له‌گه‌ڵ ئه‌وان بپه‌ڕینه‌وه و به‌م شێوه‌یه‌ وه‌ستاین تا ئه‌وان ته‌واو بوون واته‌ ئێمه‌ كه‌وتینه دواى ئه‌وان. پانی ئاوه‌كه‌ش نزیکه‌ى ١٠٠ مەتر ده‌بوو ئه‌و كاتانه‌ش به‌هۆى باران بارینه‌وه ئاوه‌كه‌ زۆربوو زۆریش خۆربوو به‌شێوه‌یه‌ك به‌س به‌بینینی مڕۆڤ ترسى لێده‌نیشت و ئه‌وه‌ى مه‌له‌وانى زۆر شاره‌زاو لێهاتوو نه‌بی‌ت زه‌حمه‌ته‌ بپه‌ڕینه‌وه و له‌هه‌مان كاتیش دا زۆر قوڵ بوو و ئه‌م به‌رو ئه‌وبه‌رى ئاویش دارستانێكى زۆر چڕو قه‌راخ ئاویش هه‌موو درك بوو، ئه‌و به‌له‌مه‌ى كه‌ پێى ده‌په‌ڕینه‌وه ته‌نها بۆ دوونه‌فر ده‌بی‌ت و به‌ستراوه به‌حه‌بله‌وه و له‌هه‌ردوو به‌رى ئاوه‌كه‌ گیراوه نه‌فهرى تر رای ئه‌كێشن ئه‌گه‌ر وانه‌بی‌ت خۆپى ئاوه‌كه‌ به‌له‌مه‌كه‌ به‌نه‌فهره‌كانه‌وه ئه‌بات. به‌م شێوه‌یه‌ كاتیكى زۆرمان پێ چوو و دنیا به‌ته‌واوى پوناكى كردو هه‌یشتا له‌سه‌ر ئاوین و ئێمه‌ نه‌په‌ڕیینه‌ته‌وه و خه‌ریكىن هاوكارى ئه‌وان ده‌كه‌ین تا هه‌موویان بپه‌ڕینه‌وه و به‌م شێوه‌ زۆر ماندوو بووین، من و (س...) و (ش...) و (ئا...) ما‌بووین بپه‌ڕینه‌وه و چاوه‌پوانى ئه‌وه‌ بووین كه‌ به‌له‌مه‌كه‌ له‌وبه‌ره‌وه به‌به‌تالێ بۆمان بی‌ته‌وه و ئه‌و جا بتوانین ئێمه‌ش بپه‌ڕینه‌وه . له‌و كاته‌دا بوو كه‌ به‌له‌مه‌كه‌ له‌ئاوه‌یاسى ئاوه‌كه‌دا بوو و ئێمه‌ پامان ده‌كێشا به‌له‌مێكى ماتۆپى یۆنانى له‌دووره‌وه به‌ به‌رى ئه‌وانه‌ى كه‌ به‌ڕیبه‌ونه‌وه به‌ره‌و ئه‌وان ده‌هات به‌لام ئێمه‌یان نه‌دى و له‌هه‌مان كات دا مه‌جالى ئه‌وه‌ نه‌ما ئێمه‌ خۆمان به‌شارینه‌وه و (ش...) ووتى : به‌سه‌ گیراین ئێسته به‌ئیسراحه‌ت ئه‌مان به‌نه‌ ئه‌وبه‌ره‌وه..

ئه‌و براده‌رانه‌ى ئه‌و به‌ر چه‌بلیان نزم كرده‌وه و خۆیان شارده‌وه و ماتۆپه‌كه‌ نزیکه‌ى ٥٠٠ مەترێك پۆشت و وه‌ستا ، ئه‌وانه‌ى ئه‌و به‌ر ته‌نها (حه‌مه‌ى قاچاخ چى و

برادەرىكى (س...) و ئەو برادەردەدى خۇمان كە پەرىپوۋە ۋە ئەۋانى تر خۇيان نەشاردېۋە ۋە چاۋەپۋانى ئىمەيان دەكرد و ئەۋان حەبلەكەيان بەدەستەۋە بوو تا پامان كېشن ھەرچۇن بوو بەپەلە ھەۋلى ئەۋەمان دا بەلەمەكە بېتەۋە لامان و ئەۋان لەۋبەرەۋ ھاۋارىيان دەكرد خېرا سوارىن ، بەلام چۇن ئەۋ بەلەمە ۋە لەۋۋ نەفەر زىاتر ھەلناگىرى و ئۆرىش ترسناكە چونكە ئۆر بچوك بوو بەلام چارنىە دەبى بېرىنەۋە بى لەۋە ۋە ئىمە چۈرۈۋىن ئەۋە چۈر كۆلەپشتىشمان پېۋو ئەۋانىش تۈزىكىيان لەنەفەرىك دەگەپايەۋە ، ھەرچۇن بوو سىانمان سوار بوۋىن و لە ئەنجامى ئەم پوداۋە (ئا...) فەترەيەك ۋەستا و حەپەسابوۋ لەناۋ ئاۋەكەدا لە قەراخەۋە سەيرى ئەكردىن نە ئەزانى بېت يان بىمىننەۋە ، بەشۋەيەك سەرسام بوۋىۋ نەدەجۈۋا ، لەلەيەكېش ناھەقى نەبوۋ نە ئەزانى لەكۈى سواربېت چونكە جېگانەبوۋ ، حەبلىش بەئىمەبوۋ واتە تەۋاۋ كەس لەم بەر نەما سەرى حەبلەكە بگىرىت ، بەم شىۋەيە دراين بەدەم ئاۋەۋە ، كەۋاتە ئەگەر جى بىمىننەۋە ئەۋە كەس ناتوانىت بېتەۋە ئەم بەر بۇيە من ھەتا تۈانىم ھاۋارم كىرەسەريا و لەۋ سەرسامىيە بەخەبەرم ھىتايەۋە و بەپەلە بەناۋ ئاۋەكەدا خۇي گەياندە لامان و دەستى گرت بەلەمەكەۋە و دەستمان گرت و پامان كېشايە ناۋ بەلەمەكەۋە و نازانم چۇن بەلەمەكە ۋەرنەگەرا و نەكەۋتىنە ناۋ ئاۋەكەۋە لەترسى يۇنانىيەكان و دوۋبارە گرتنەۋەمان ھەموو شتىكىمان لەبىركرد كەسىشمان مەلە ئەدەزانى و ناۋ تا سەرلىۋارى بەلەمەكە ھاتۋە بەدەم پۇشتىنى ئاۋەكەۋە بەلەم بەلارى دەپۋات واتە تەۋازنى نەما ئۆر لەبرادەران دوۋرەكەۋتىنەۋە و وورەدە وورەدە ناۋ بەلەمەكە ئاۋى تى ئەھات و ۋەك ۋوتم ئەۋانە ۋە بەر تەنھا سى ئەفەرىۋىن كە ئىمەيان پادەكېشا و نەيان ئەتۈانى يەكەم لەبەر ئەۋە ۋە ئىمە قورس بوۋىن و دوۋەم ئاۋەكەش بەلەمەكە ۋە بۇ خۇارەۋە دەبرد و زىاتر لەسەد مەتر ئىمە لەخۋار ئەۋانەۋە لەۋانەيە سەد مەتر بەدەم خۇش بېت بەلام لەشەۋىكى واداو لەشۋىنى بەۋ شىۋەيەدا تەنانت مەترىكىش ئۆرە چونكە

ئەمەترە ترسى ئەۋەى ھەيە كۆتاي بە ئىانت بىنى . بە لەمەكەمان خۇى دايە قەراخ ئاۋەكە و ئىستە دەبى بگەينەۋە لاي ئەوان ، ھەرچۆن بوو ئىمە بە دەست وەردان لە ئاۋەكە و لەلايەن ئەۋانەۋە پاكىشان و پەلاماردانى دېرەكەكان و ئەۋ دارانەى لەۋ پەنايەدابوون تا كەمىك قورساي كەم بگەينەۋە و يارمەتى ئەۋان بدەين كە بتوانن بە ئاسانتر رامان بگىشن لەگەل ئەۋەى كە دەستمان ھەموو برىندابوۋ تا گەيشتىنە لايان . بەلام خۆشەختانە ئەۋ بە لەمە لە بەزم و ھەراۋ ھۆرياي ئىمە بى ئاگابوون و پىيان نەزانين . دۋاي كە بىرمان دەكردەۋە بۇ خۆشمان نەمان دەزانى و بىروامان نەدەكرد كە چۆن پەرى وىنەتەۋە . كاتىك بەتەۋاۋى پەرىنەۋە دۋنياش بەتەۋاۋى پوناك بوو و خۆردەركەوت بە پەلە بە لەمەكەمان شارەۋە و ھەلەكانمان كۆكردەۋە و بە نىكەى پەنجا مەترىك لەۋ شۈينەۋە چۈيىنە شۈيىنكى پۈشاۋى و دېكاۋىەۋە تا بتوانن خۆمان بشارىنەۋە بەلام چۆن خۆشاردەنەۋە يەك ئەبى تائىۋارە ھەموو بخۈيىن بەبى ھەستانەۋە و قسە كردن و تەنھا نىۋەپۆكەى كۆمەل كۆمەل نانمان خوارد و خەۋىنەۋە چۈنكە دۈۈسى بىكەى سەربازى يۆنانى لىمان نىك بوون ، كەۋاتە ئەۋ پۆۋە لەسەر ئاۋى گەۋرە ماينەۋە تا ئىۋارەكەى كە دنيا تارىكى كرد و ئەۋسا دۈۋبارە كەۋىنەۋە پى .

ئەۋ شەۋە خۆمان گەياندە شۈيىن دىارى كراۋى ھەۋانەۋە و ئەۋشەۋە ماينەۋە و بۇ شەۋى دۋاتر كەۋىنەۋە پى و لە دەۋرۈبەرى ئەلكسەندەرىۋى ۋەك پىشتەر ئاماژەم پىدابوۋ ئەۋ ناۋچەيە ترسناك بوو بۆيە برىارى ئەۋە درا كە ئىمە لىيان جىابىنەۋە و شۈيىنكى دىارى كرا لەۋى يەك بگىنەۋە ئەۋىش لەبەر ئەۋەى كە ژمارەى ۋەجىبەكە زۆر بوو ، ئىمە پىش ئەۋان دەرچۈيىن و ئەۋبرادەرەى كە خۇى بەجىگىرى قاچاخچىكەمان دادەنا پىشمان كەۋتۈۋ گەيشتىنە شۈيىنكى شاخاۋى و لەبەردەم ماندا چەند سەكەيەكى شەمەندەفەر ھەبوون ، ۋوتى : ئىرە ئەۋ شۈيىنەيە كە لەسەرى پىككەۋتۈيىن و دەبى چاۋەپۋانى ئەۋان بگەين .

دوای ھەوانەۋە ئەو خەوت... كاتىك گويىمان لەدەنگى خەلك بوو پىيمان ووت ھەستە ئەو ھاتىن بابچىن بۇلايان يان بانگيان بگەين ووتى : نا وازيان لىبىنن ئەو ئەوان نىن چونكە من ئەزانم ئەوان بەم پىگايەدا يەن .

دووبارە خەوتەۋە و كاتىك خەبەرمان بوۋەۋە بەيانى بوو نەۋەجبەى ھەمە ھات و نەئىمەش جوولايىن ناچار مەينەۋە تا دووبارە ئىتۈارە ، بەۋحسابەى كە گىرنگ نىە ئەو شارەزايە و لە نەفەقى دوۋىك دەگىنەۋە و دەمەۋ ئىتۈارە ھەستايىن بەرەۋ نەفەقى دوو... ئەو شەۋە بەنپىازى نەفەقى دوو بەتەۋاۋى پىگامان لى وون بوو كەۋتىنە ناۋچەيەكى شاخاۋى و سەخت ، ھەموۋى دارىستان و دېك و چىرى لەۋەدا نەبوو ھەموو دەست و دەم و چاۋمان بىرىندار بوو بوو چاۋ چاۋى نەدەبىنى و بەۋ بىۋايەۋە ئەو شىۋىتايەنە بۇ يەكەم جار بوو مۇۋە پىيدا بىۋات ، ئەو شەۋە لەسەختى پىگاگە من قاچم ۋەرگەراۋ كەۋتە ئازارىكى زۆرەۋە نەم دەتۈانى بىۋم بەلام بە ناچارى دەبوو بىۋىن ، ئەو شەۋە دوای نۆسەعات رۆشتىن نەگەيشتىنە شوپىنىك كە بىزانىن كۆيىە ، دارىستانىك بوو پىياۋ سەرى لىدەرنەئەكرد ، ئەو شىۋە دارىستانانەى كە لەفلىمە ئەمىرىكىەكاندا دەمان بىننىن ھىچ نەبوون لەچاۋيا ، بەيانى كە پۇژى كىردەۋە لەۋ دارىستانە مەينەۋە و بۆشەۋەكەى دەستمان كىردەۋە بەپۇشتىن بەبى ئەۋەى پىگاي خۇمان بىزانىن ، چادەيەكمان گىرتىبوو بۇ خۇشمان نەمان دەزانى بۇ كويىمان دەبات ، زۆر جار بىرمان لەۋە دەكردەۋە كە لەۋانەيە ئىستا شىرىك يان گياندارىكى دىرنە بۇمان بىت ، ناچار دارمان بەدەستەۋە دەگىرت و ۋاى لىھات بەپۇژىش دەپۇيشتىن چونكە ئەۋەندە چۆلەۋانى بوو گويىمان لەھىچ نەبوو لە دەنگى بالئندە زىاتر... نە شەمەندەفەر يان سەيارە يان خەلكى يان كەمىك پوناكى ، بەئارەزوۋى خۇمان پىگامان دەكرد و دوای شەۋى دوۋەم نانمان لى برا ئەۋەى پىيمان مابوو ھەندىك ھەنگوين و نۆك كە من لەگەل خۇم ھىتابووم لەگەل ھەندىك شىرىنى بەۋ شىۋەيە

دوای سى شەو كە بەرپۆزىش پىمان دەكرد كاتىك زانىمان ھاتىنەو ۋە شۆيىنەى كە پىش سى شەو لىتى بووین و چاۋەروانى ۋەجىبەكەمان لىدەكرد .

بەتەواۋەتى قاچم ھىلاكى كىردبووم بەشۆەكە ۋا ئاوسابوۋ نەم دەتوانى لەپىلاۋەكەم دەرى بىتم . لەۋى ئىمە چوارمان دەستمان كىردە ھىرش كىردە سەر (ش...) و خۆمان لىتوۋرەكرد و لەو شاخە بوو بەھەر ۋا دەنگ بەرزكردنەو ۋە دواتر بىرپارمان دا لىتى جىبايىنەو ۋە ھەر سوۋر بوو لەسەر ۋە ھەى بەرەو نەفەقى دوو بىرۋات بەلام ئىمە بىرومان پىتى نەما بوو چونكە ۋەك ئىمە ۋابوۋ ۋەو جىگىرىيەى دۆر بوو ۋەك چۆن كابراى بەزۆر كراۋ بەدكتۆر ۋە ۋىش بەزۆر كراۋ بەقاچاخچى بوو، بۆيە ئىمە چوارمان بەلایەك ۋەو نەفەرئىك بەلایەكى تر . ئىمە بىرپارى ۋە ۋەمان دا بگەپىنەو ۋە ئەلكسەندەرپولى و لەۋىۋە بۆخۆمان ھەۋلى ۋە ۋە بەین دەرچىن يان بگەپىنەو ۋە توركىيا، ۋەو شەو ۋە نەمان توانى بگەپىنە ۋە شۆيىنەى دەمان وىست بۆيە لەشۋىتئىك ھەۋاينەو ۋە پۆزەكەى و ئەوسا دەمەو ئىۋارە دەستمان كىردەو ۋە بەرۋىشتن تاگەيشتىنە دەۋرۋەرى شارى ئەلكسەندەرپولى و دەمان وىست ۋەو جىگەيەى يەكەم جار بدۆزىنەو تا لەۋىۋە دابەزىنەو شارو ھەۋل دەين بەپىرس خۆمان دەربازكەين بەلام بۆمان نەدۆزرايەو ۋە ناچاربووین زۆر لەمالەكان نىزىك بىنەو ۋە لەباخىكى سىۋدا خۆمان شاردەو ۋە ۋەو شەو ھەرسىۋ و تىریمان خوارد، لەگەل ۋەو ۋەش زۆر ساردبوو تابەيانى خەرىك بوو پەق بىنەو ، ھەرچەندە ۋەو شەۋانەى پىشۋوش بەھەمان شىۋە زۆر ساردبوو لەسەر ۋە ۋە ۋەرزە تەپە دەبوو پال كەۋىن و بەچوار يان پىنچ كەس بەتانیەك چونكە لەناۋەپراستى مانگى دەدابوۋىن ۋەم كاتەش بۆ توركىيا و يونان و ۋەو سەرسنورانە ساردە و باراناۋىە . ئىمەش لەۋىپەپى ھىلاكو ماندوۋ بووندابوۋىن و تەنھا بەلامانەو ۋە ۋە گرنگ بوو كۆتای ۋەم ۋەزەبىت بەھەر شىۋەكە بىت ئەگەر دەرچىن يان جارىكى تر بگىرىنەو...

ساعات شەشى بەيانىيە و بەتەواوى دنيا پوناك نەبوو و دواى ئەوئى خۆمان گۆرى و چوئىنە ناوشارەوہ لەگەل ئەوئى كە ھىوامان زۆر كەم بوو لەوئى كە دەرچىن بۆيە بلوزو و ئەوشتانەئى كە بەكارمان دەھىتان لەبەر سەرما لەگەل خۆمان بردمان. دواى ئەوئى ماوہىەك گەراين و ئەو شوئىنەمان دۆزىوہ كە بلىتى پاسى لىدەبرين و لەھەمان شوئىنىشدا پاسەكان دەوہستىن بۆ سواربوونى نەفەرەكان . ئىمە بووین بەدوو بەشەوہ ئەو دوانەئى پىش ئىمە چوون و پاش ماوہىەك ئىمەش گەراين و دواتر ئىمەش چوونە ھەمان شوئىن بىنيمان ئەوان لەسەر كورسى دانىشتوون و بەبى دەنگ بەلایاندا چوون وەك نەيان ناسين و راستەو خۆ بۆ ئەو شوئىنەئى كە بلىتى لىبكرين و من داواى دوو بلىتم لىكرد بۆ سالۆنىك كە شارىكى يۆنانىيە و يەككە لەو شارەگەورنەئى كە دواى ئەسیناى پايتەخت دىت ، لەو كاتەدابوو دوو پۆلىسى مەدەنى سەرشانىان گرتم و ووتيان بەيارمەتى پىنئاسەكەت.. (كام پىنئاسە ئەو پىنئاسەئى كە دەتوانين ھەموو دونىاى پىبگەرین و بەئازادى وولاتەو وولات بەكەين...). لىرەدا ناچاربووم بلىتم كوردم كە ووشەئى كوردۆس لای يۆنانىيەكان پىنئاسەبوو بەلام نەك ئەوانەئى سەرسنور ، ھەرچەندە ئەوان دەيان زانى چونكە ئەو دوانەئى پىش ئىمە گىرابوون و وادىاربوو چاوەپوانى ئىمەيان دەكرد . ھەرچوارمانيان بەرپىكردەوہ بۆ سجنە حەياتەكە و وەك ھەموو جارىك ئەو ژوورە بچوكەئى سجن بەككى تری نەئەگرت و چەند وەجەبەك لەوئى بووین ئەم جارەيان لەگەل كەسىكى تر پىك كەوتىن لەسەر ئەوئى كە بگەرپىنەوہ توركىا بەلام بى سنورداش كوردنەوہ ، ئەوئەش كارىك بوو زۆربەئى كات تەنھا قاچاخچىەكان دەيان توانى.. دواى ئەوئى ئەو شەوہ لەسجن ماينەوہ و سبەئى ئىوارەكەئى ساعات شەش ھەموومانىان سوارى پاس كرد و بەرەو سنورەكانى يۆنان توركىا بەمەبەستى سنورداش كوردنەوہ وەك جارى پىشوو لەلايەن يۆنانىيەكانەوہ بەرپىكرين و كەمىك خۆمان شارەدەوہ و پاشان جەماعەتەك لەئىمە گىران و دواتر ئىمەش لەو كاتانەدابوو

كە رامان كرد و تەقەيان لىكردين بەلام ئىمە چەند نەفەرئەك بووين لىيان دور
كەوتىنەو و لەشوتىنىكدا خۆمان شار دەو تا سەعات سى دەمەو بەيان زۆر
ساردبوو وەزعیەتى جل و بەركمان بەوشیو ە بەبو خەرىك بوو پەق بینەو ،
ئەوجا كەوتىنەپى و بۆ مەلابانگدان كەیشتىنە ئىپسەلا و لەوى وە بەتەكسى بۆ
شارى كىشان و و لەویشەو بەپاس بۆ ئەستەمبول گەراپنەو بەبى ئەو ە دەست
جەندرمەى توركى بكەوين ..

دواى ئەو ە ئىمە بەو وەزە ەىلاكەو گەراپنەو و زۆر ماندووبووين و من قاچم
تەواو ئازارى دەدام و بەشىو ە بەئاوسابو نەم دەتوانى لەپىلاو كەم دەرى بىنم .
ھەرچۆن بوو ماو ەى چەند پۆژىك لەمالى شىخ ئىسراھەتمان كرد و (ل . .
زەرەنگەر)ى قاچاخچى گەراپەو كە چووبوو ئەسیناو و بەقسەى خۆى دواى
ئەو ەى ئەو دوو نەفەر ەى بەپىكرەبوو گەراپو ەو بەدواى ئىمەش دا و كەسى لەوى
نەدیبوو . بەھەر حال پىارى ئەو ەمان دا ەو كە بەم نزیكانە دەرچىنەو چونكە زۆر
لەو ە دواكەوتن باش نىو ە یەكەم وەزعیەتى مالى شىخ بەتەواو ەتى خراپ بوو بوو
لەلایەن جەندرمەو پۆلىسەو تەواو خراپ بوو ەموو كات دەھاتن و دەگەپان
بەدواى خەلكاو ژووراو ژوور دەگەپان و دوو ەم دنیا بەرەو سەرما و زستان دەچوو .
بىنگومان مالى شىخ یەكەك بوو لەو شوتىنانەى كە ھاوکارى زۆرى ئەو خەلكەيان كرد
و خەلكى لەوى دەخەسانەو و دەخەوتن و نانپان دەخوار و لەزۆر كارى خراپ و
لادان دەپارىزان كە ھەمیشە دەبى جىگای پىزو سوپاس بن ئەو ەى ئەوان دەیان
كرد لایەنەكان و نوینەرەكانیان بەپىچەوانە بەرامبەر بەو خەلكانەى كە ھاناپان
بۆدەبردن پەفتاریان دەكرد . وەك ووتم لەو كاتانە دا بوو كە ئىمە لەخۆ ئامادەكردن
بووين و ئەمروو بەیانى بۆدەرچوون جەندرمەو پۆلىس داپان بەسەر مالى شىخ دا و
ژوور بەژوور دەگەپان و ئەو شەو ە زۆرەى زۆرى ئەو خەلكە گىرا و ھەرىك
بەبیانو ەك پزگارى بوو ، بەلام چوار دەكەس گىران و سنورداشیان كردنەو ، پىش

ئەوێ پەوانە بکێتەوێ ئەو چوار دەکەسە هێنرانەوێ مائی شێخ بۆ ئەوێ
 کەلۆپە لەکانیان بەرن تا سنورداش بکێتەوێ و چوار کەسیان پایان کرد و
 بەتەواوەتی وەزە کەیان خراب کرد و جەندرمە زوو زوو دەهاتن و دەگەپان بەدوای
 ئەو چوار کەسیا و هەپەشەیان دەکرد لەبری ئەوان خەلکی تر دەگرن . تا کاتی
 دەرجوونی ئێمە ئەم وەزەعی مائی شێخ بەم شێوەیە مایەوێ .. بەپۆژ ئەو خەلکە
 نەیدەوێرا لە مائی شێخ بمێننەوێ ناچار دەمان دایە ئەو دەشتە و هەریەک لەشوینک
 خۆی دەشاردەوێ تا دنیا تاریکی دەکرد و ئەوکات دەگەپانەوێ و بۆشەویش
 حەرەس هەبوو ئەگەر هەست بکرایە جەندرمە هات ئەوێ خێرا ئەو خەلکە
 ناگاداردە کرایەوێ . ئەو شەوێ کە بەتەواوی بپاریا درا کە سەفەردە کەین بەلام ئەم
 جارەیان وەک جاری یەکەم نەبوو چونکە هەوایی ئەوێ بۆلۆبۆوێ کە ئێمە زۆر
 بەئاسانی لە ئاوی پەڕینەوێ و کێشەمان نیە تەنها لەوێر ئاوی گەرممان هەیە بۆیە
 قاچاخچیەکان کەوتنە ئەوێ کە چۆن لەگەڵ قاچاخچیەکان پێککەون تا
 وەجەبەکی گەورە پێکەوێ نێن و تا ئەوێ بەر ئاوی لەسەر (ل... زەرەنگەر) و ئەوێ بەر
 ئاوی (ف... عەپسی) و (ب... قەرەقۆل)، وەجەبەکی دروست بوو لە ۲۵ نەفەر . لە
 ئاوەی راستی مانگی یانزەداین و سەعات ۱۲ ی شەو سەیارە کە هات و هەموو
 سەرکەوتین و بۆ سەعات دووی شەو شوێنێکە هەڵبەشی هاتووچۆی کرد لە
 (چۆرلو) و لەلایەن مەرورەوێ پاگیرا و یەکسەر شکیان لێکرد و کە سەری سەیارەیان
 هەڵدایەوێ ئەوێ چیبە ئەو هەموو نەفەرە چیبە...؟ دوای ئەوێ تەفتیش کران و
 ئیفا دەیان لێوەرگرتین و هەموو مانیان برد بۆ سجن ، پەفتاریان زۆر باش بوو
 لەگەڵمان نەتەووت ئەمانە تورکن ریزیان لێگرتین و لەیەکەم شەوێ دەرگای سجن
 لەسەر پشت بوو و ئەو شەو چایان بۆهێنان و ئەوانیش بەهەمان شێوە پەفتاریان
 زۆر باش بوو دوای شەش پۆژ لەسجنمان بران بۆ مەحکەمە ، هەرچەندە سێ پۆژ
 دوای ئێمە ۴۲ نەفەری پاکستانیان گرتبوو و ئەوانیشیان هێناوە لای ئێمە بەلام

جىڭگاي ئەوان جياوازبۇ . پېتىش ئەۋەى بىمان بەن بۇ مەھكەمە نەفەرىكيان لەگەل
خۇيان بىردەۋە بۇمالى شىخ ۋە ھەموو جەۋازەكانمانيان ھىتايەۋە بۇمان ۋە دۇوبارە
تەحقىقىكى توند ترىان لەگەل كىردىن ۋە بەھەردەپەنچە مۇرىيان پىكرىدىن ۋە دۇو دۇو
پەسمى فۇتۇكرافىيان گىرتىن ۋە شىۋە پەسمىاتە توندە ۋە ھەموومانى
بەردابو بەشىۋەيەك دۇنيابووين لەۋەى كە سنورداشىن . دۇاى ئەۋەى ھىتايەۋە بۇ
سجن لەبى ھىۋاى بىرمان لەۋە دەكردەۋە ھەرچۇن بىت ئەۋە لەبىرخۇمان
بەرىنەۋە ۋە برادەران بەگۇرانى ۋە نوكتەۋە يارى كىردن كاتمان بەسەر دەبرد زۇر كات
پۇلىسەكانىش دەھاتنە لامان زۇرەى كاتيان لاي ئىمەبەسەردەبرد بەتايىبەت
ئەۋكاتانەى كە ئىشيان نەبوو ، ھەرچەندە سجن بوونمان زۇرى خايان ۋە ئىمەش
ۋەزەكەمان لەبىرخۇمان بىردۇوبوۋە ۋە لە خانەقاش ئەۋە جەبەى ئىمە ناۋنرابوۋ
ۋە جەبەى دۇۋەمى سنور داش چونكە ھەۋالى تەۋاۋ بۇ خانەقا چوۋبوۋ كەۋا ئىمە
سنورداش كراۋىنەتەۋە . ئەۋ پۇژەى كە براينە مەھكەمە دادۋەر بىرارى خۇى دا
ئەۋانەى كە جەۋازيان ھەيە ۷۵ ھەزار لىرە غەرامە ۋە ئەۋانەى جەۋازيان نەبوۋ ۳۷۵
ھەزار لىرە غەرامە بىكرىن ، چونكە شانزە كەس جەۋازەكانيان بۇنەھاتبوۋ
بەكامىراى تەلەفىۋنىش وىنەگىراين ۋە شەۋىش تەلەفىزۇن بىلۋى كىردەۋە ، كە
ئىۋارەكەى گەپايەنەۋە بۇ سجن پىتيان ۋوتىن ئىرە پۇلىس نىە بەلكو ئەمنىەتە .

دۇو پۇژى دۇاى مەھكەمە زۇر ناخۇش بوۋ چونكە دادۋەر ھوكمى دابووين ۋە
ھىچمان لەسەر نەمابوۋ بەريان نەئەداين نەمان ئەزانى بۇچى ۋە دۇاى دەرگەۋت كە
دوابىرارى دادۋەر ۋە ئەنجامى ئەۋ راپۇرتەى ئەمنىەت لەسەر ئىمە درلۋەتە
ۋەزارەتى ناۋخۇ لەئەنقەرەۋ چاۋەپوانى بىرارى كۇتايى ۋەزارەتن . دۇاى پۇژىك
ھاتن تەۋاۋو بىرارىھاتوۋە دەتان بەيەنەۋە يۇنان ۋە ئەۋ شەۋە تادىرەنگانىك چاۋەپوان
بووين ھىچ نەبوۋ بۇ بەيانى دۇاى نىۋەپۇكەى ھاتن ۋە بىرارىكەى ۋەزارەتى ناۋخۇيان
پىتيۋو كە سىپىرگەبوۋ . ناردنەۋە بۇ عىراق . گەپانەۋە بۇ ئەستەمبول .

پەوانە كىردىن بۇ يۇنان. بەئارەزى خۇيان دەتوانن يەككە لە و بىرپارانە ھەلېژىرن . ئىمە داوامان كىرد كە ناردىمان بۇيۇنان بەشىۋەي پەسمى بىت ئەوان نامە يەككىان بۇ نووسىن بۇ ئەپسەلا و ناردەكە بەشىۋەي پەسمى نەبوو بۇيە پازى نەبووین و بىرپاراندا بۇ ئەستەمبول . بە و دوانىۋە پۇيە سواری پاسيان كىردىن و دواى دوو سەعات لە بەردەم مالى شىخ دا دايان بەزاندەن كەس باۋەپى نەدەكرد بەلاى ئەوانە دەنگۇى ئەۋەي ھەبوو ئىمە ئىستا لە عىراقىن و سنورداش كراۋىنەتەۋە .

بۇ دواى دوو پۇژ بىرپارى گەپانە ۋەمان بۇ پىنگاى يۇنان دا و ئەم جارەيان ژمارەمان چۈۋە سەرۋسى كەسەۋە كە پىنج پابەربوون ئەۋشەۋە پاسىكىيان ھىنا بەلام لەسەر ھەندى شت لەگەل شۇفېرەكەيا پىك نەكەۋتن و ئەۋشەۋە ديسان ماينەۋە و بۇ سبەي شەۋلۇرەكى بچوكيان ھىنا كە جىگەي ھەموومان نەدەبوۋەۋە و تەنھا بىست كەسمان سەر كەۋتىن و ئەۋانى ترمانەۋە بەۋپىيەي سبەينى لەگەل دوۋاپارەكەي تر بىن بۆسەر ئاۋى گەرە ، ئىمە گەيشتىنە ئەۋشۈينەي كە دەبى لەسەيارە دابەزىن كە سەعات دەي شەۋبوو ، دەبوو ماۋەي يەك سەعات بەپى بچىن و پىش ئەۋەي بگەينە سەر ئاۋى گەرە توۋشى ئاۋىك بووین كە ھى باراناۋبوو دەبوو لىي بدەين و ناچار لىمان داۋپەرىنەۋە و بۇ يانزەي شەۋگەيشتىنە سەرئاۋى گەرە....

دواى گەيشتمان بۇ سەر ئاۋى گەرە دەست كرا بەپەرىنەۋە و بۇ سەعات چوارو نىۋى دەمەۋبەيانى تەۋابوۋىن و ھەموومان كەۋتىنە بەرى ئەۋبەرى ئاۋاتە لەدبوۋى توركىا نەماين و چۈۋىنە بەرى يۇنان و لەبەر ئەۋەي كات دەمەۋبەيان بوو و نەمان دەتوانى دەست بەرپۇيشتن بگەين بۇيە ناچاربوۋىن بە كەمىك دوۋرتەر لەشۈينى پەرىنەۋە جىگەي ھەۋانە ديارى بگەين و لەۋى دا بىمىنەۋە تا سبەي ئىۋارەكەي ، بى گومان ۋەك پىشتەر باسەم كىرد ئەم شۈينى ھەۋانەۋانە چۆنن و بەھەر حال ئىۋارەكەي كە دنيا تارىك بوو خۇمان نامادەكردو كەۋتىنە پى سەعات

١١ى شه‌و گه‌يشتینه ناوچه‌یه‌کی شاخاوی لاماندا بۆ که‌مێک حه‌وانه‌وه چونکه شه‌م جاره‌ش دووکه‌سمان له‌گه‌ڵ بۆون ناته‌واو بۆون و گرفتیا ن هه‌بوو له‌قاچیاندا و به‌بۆنه‌ی ئه‌وانه‌وه ده‌بوو زوو زوو بچه‌وتینه‌وه ، بریار وابوو ئه‌و شه‌وه بگه‌ییته نیتوان قیژی و ئه‌لکسه‌نده‌رپولی له‌گه‌ڵ ئه‌وه‌ی که هه‌شتا مابوومان بگه‌ینه ئه‌و شویتنه‌ی که دیاری کرابوو، هه‌ر له‌و شویتنه‌دابووین بۆ حه‌وانه‌وه بارانیکی زۆر و بێ وه‌ستان زیاتر له‌پینچ سه‌عات باری و هه‌موو ئه‌و بارانه‌ لیتی داین و گیانمان به‌ته‌واوی ته‌رپوو بوو ناچار بووین ئاگریکه‌ینه‌وه و له‌لایه‌ك وشك نه‌بووینه‌وه و له‌لایه‌ك ته‌رپه‌و شیوه‌یه نه‌مان توانی له‌شوین خۆمان بجووتین و ناچار ماینه‌وه و کردمانه جیگای حه‌وانه‌وه ناوچه‌که شاخاوی بوو و دوور بوو له‌هه‌موو مه‌ترسیه‌ك و پۆژی دواى لای ئیواره‌که‌ی دواى خۆناماده‌کردن ده‌ست کرایه‌وه به‌پۆشتن و و نزیک سه‌عات دوانزه‌ی شه‌و دیسانه‌وه بارانیکی وه‌ك بارانه‌که‌ی شه‌وی رابوردوو باریه‌وه به‌لام بۆماوه‌ی یه‌ك سه‌عات ئه‌و ماوه‌یه هه‌رچۆن بوو له‌نزیک سه‌کای شه‌مه‌نده‌فه‌ربووین و له‌وێ ژۆریك هه‌بوو له‌گه‌ڵ بجوکی ژۆره‌کش به‌لام به‌پاڵه‌په‌ستۆ جیگای خۆمان کرده‌وه ، هه‌ر له‌و ماوه‌یه‌دا بوو هه‌ستمان به‌وه کرد که‌که‌مین هه‌یه‌و نزیک له‌نیمه‌یه ، بۆیه وه‌ستاین تا دواى سه‌عات سێ ی شه‌و ده‌ستمان کرده‌وه به‌پۆشتن و بۆ سه‌عات شه‌ش و نیوی به‌یانی گه‌یشتینه ئه‌و جیگایه‌ی که بریاربوو دوینی شه‌و پێی بگه‌یشتینایه به‌لام شه‌و و پۆژیک دواتر گرنگ نیه گرنگ نه‌وه بوو به‌سه‌لامه‌ت و بێ کێشه بگه‌ین دواى حه‌وانه‌وه‌ی ئه‌و پۆژه و لای ئیواره‌که‌ی به‌ره‌و نه‌فه‌قی دوو که‌وتینه‌ پێ و ئه‌و یتگایه زۆر ناخۆش بوو چونکه هه‌مووی دارو ده‌وه‌ن و به‌رزى و سه‌ختی زۆری تێدابوو هه‌موو به‌ته‌واوه‌تی هیلایکیمان پێوه‌دیاریبوو به‌لام ناچار ده‌بووین یتگایه‌کین ئه‌که‌رنا به‌جێده‌مان بۆ سه‌عات شه‌شی به‌یانی گه‌یشتینه ئه‌و دیو نه‌فه‌قی یه‌که‌وه ، بۆیه له‌نیتوان نه‌فه‌قی یه‌ك و دوو ماینه‌وه چونکه نه‌مان توانی بگه‌ییته نزیک نه‌فه‌قی دوو له‌به‌ر ئه‌وه‌ی

و ھەجىيەكە زۆربووين و خەلگەمان لەگەڵ بوو كە توانای پىڭا پۆشتىنى زۆريان نەبوو و زوو زوو ھىلاك دەبوون بۆ ئەو پۆژەش لەوئى ماينەو ھە و بۆ ئىوارەكەى سەعات پىنج و چل و پىنج دەقە دەستمان بەپۆشتىن كرد و توانيمان لەنەفەقى دوو نەفەقى سىش بەين بەشيوەيەك ئەو شەو ھە زۆرباش پىڭامان كرد و لەسەعات يانزەى شەو لەمەحەتەيەكى شەمەندەفەر و ھەستايىن و چاوەروانى دوا شەمەندەفەرى سالتونىكىمان كرد بگەپتەو ھە ئەوكات بتوانين لەمەحەتەكە بەدين و تاسەعات يەكى شەو چاوەروان بووين و دواتر بەناو مەحەتەكەدا پەرينەو ھە و بۆ سەعات پىنج و نيوى بەيانى گەيشتىنە شاخەكانى نزيك گوندى ئىسلامى و لەوئى لامان دا بۆ ھەوانەو ھە پۆژ و ديسانەو ھە ھەموو ئىوارەيەك دەبوو دەست بگەينەو ھە بەپىڭا و لەو ماو ھەدا كە پىڭاكە كەمىك گران و سەخت تريبو لەبەرئەو ھە دوورو درىژى و سەختى و ترسى زياترى تىدابوو لەسەعات يەكى شەو گەيشتىنە قەلايەك برادەران وتيان ئەتوانن لىرە بھەوينەو ھە چونكە جىڭاى داماتوو كەمىك دوورەو لەوانەيە بەو ماو ھە كە ماومانە نەگەينى بۆيە پىتمان باشە ئەم شەو كەمىك زووتر بھەوينەو ھە لەم قەلا پوخاوەدا بىمىنەو ھە چونكە شوپىنىكى زۆر سلامەتە و كىشەى نىيە ، بەلام لەگەڵ ئەو ھەى خۆشحال بووين بەو بىرپارە چونكە دەمان ويست كەمىك زياتر بھەوين و بھەوينەو ھە لەگەڵ ئەو ھەى كە دنيا زۆر سارد بوو و لەگەڵ ئەو ھەى كە قەلاكە دوو نھۆم بوو لەپىڭاى كونىكى بچوكەو ھە دەتوانرا يەك يەك بچنە سەر ھەو ھەندىك لەبرادەران لەپىڭاى ئەو كونەو ھە چوونە سەر ھەو ھە بىيانىيەكەى لەنيو ھە پۆدابووين يەككە لەو برادەرانە لەو كونەو ھە كەوتە خوارەو ھە بەلام باش بوو بەو شيوەيە زيانى لىنەكەوت ، لای ئىوارەكەى ئاگادارى ھەموو لايەك كرا كەپىڭاى ئەم شەومان ھە ھەموو شەو ھەكانى ترنيە لەگەڵ ئەو ھەى كە دوورترە و سەخت تريشە بۆيە دەبى ھەموو ئامادەبن و باش پىڭابكەن و لەو نىوانەشدا جىڭاى ھەوانەو ھە نىيە واتە دەبى بگەينە شوپىنى خۆمان ، ئەويش بەبوونى كەمىن لەچوار شوپىنى ئەو پىڭايە ، پاش

ماۋەيەك پىنگا يەككە لەۋ برادەرانەي لەگەلمان بوو بوورايەۋە و پاش ماۋەيەك ھاتەۋە سەرخۆي و دەست كرايەۋە بەپۇيشتىن ديسان بوورايەۋە بەم شىۋەيە ئەۋ شەۋە سى جار بوورايەۋە و دواجار تەۋاۋ تواناي پۇشتىن نەماۋ و كەۋت دۋاي ئەۋەي ھەندى فرىاكەۋتنى سەرەتايى بۇ كرا و ئامۇزايەكى لەھەمان گرۈپ لەگەلمان بوو داۋاي لىكرا لەگەلى بىمىننەۋە چونكە بەم شىۋەيە ناكىرى و ئەم تواناي پۇشتىن نەماۋە ھەرچۆن بوو بەپاكىشان و كەمىك ھەلگرتن و ماۋەيەك باش بوو نىزىك سەعات شەشى بەياني گەيشتىنە شاخ بۇ ھەۋانەۋە ، خراپترىن و ترسناكترىن ۋەخت ئەۋ شەۋە لە دەۋرۈبەرى كۆمەتىن بوو.

ئىۋارەي پۇڭى دۋاي ديسان دەستكرايەۋە بەپۇيشتىن ئەۋ شەۋە ئەۋ برادەرەي كە شەۋى پىشۋو ۋەزىيەتى زۆر خراپ و نەي دەتۋانى بىۋات لەسەر مەسۋلىيەتى خۆي و ئامۇزايەكى لەجىگايەكى بەرچاۋ سەرەپىنگادا دايان ناۋ دايان پۇشى و پارەيان دايى و بەجى ھىلرا و بەپىي ئەۋ ھەۋالانەي دۋاي كە پىتمان گەيشتىن و دۋاتر لە ئەسىنا بۇ خۇمان ئەۋ برادەرەمان دىيەۋە كە پىزگارى بوو بوو دۋاي ئەۋەي بەياني خەلى نىزىك ئەۋ دىيەي كە ئەۋى لىبۋو بوو پەيۋەندىان بەپۇلىسەۋە كىرەبۋو لەلەين پۇلىسەۋە برابۋو نەخۇشخانە چونكە ۋەزىيەتى خراپ بوو ، ئەۋ برادەرە ھۈنەر مەندىكى موسىقى بوو بەھۋى ھۈنەر كەيەۋە لەۋى دىكتورىك ۋەك ھاۋپىيەك ھاۋكارى دەكات بۇ دەرباز بوون كە لەكىشەكەي و گىرەكەكانى دەزانى و بەزەبىيىداتىتەۋە و دەبىتە ھۆكارىك كە دەربازى ئەسىناي دەكات . ئەۋ شەۋە بەھۋى گىرەكتى ئەۋ برادەرەۋە زۆر دۋاكەۋتىن و نەمان توانى بگەينە ئىگزانىتى، لەگەل ئەۋەي دىنياش زۆر ساردىۋو و بارانىش دەبارى بەشىۋەيەك ئەۋ سەرمايە بەتەۋاۋەتى ھىلاكى كىرەبۋوین لەبەر ئەۋە كە گەيشتىنە نىزىك فارغۇنەكانى پىش ئىگزانىتى لەۋى لامان دا ۋامىنەۋە و پۇڭى دۋاي لاي ئىۋارەكەي دەستمان كىرەۋە بەپۇيشتىن كە ئەم شەۋەيان دەبىتە دۋا شەۋى پىنگامان لەگەل ئەۋەي ئەم شەۋە لە

شەۋى دواتر سارد تىرىپو بۇ سەعات ۱۱ شەۋ گە يىشتىنە دەۋرىي ئىگزاننى ئەۋ
 شاردى كە ۋە جەبەكان دەتوانن لىۋەى دەرچن لەۋى ژورنىك ھەبوۋ چۈينەناۋى پىرىپو
 لەجل و بەرگ و جانناۋ پىلاۋى خەلگى تر كە پىش ئىمە لايان دابوۋ و لەۋىۋە
 دابەزىپوۋن ھە ئەۋ شەۋە ۋە جەبەيەكى تىرى چۈاردەكەسى گە يىشتە لمان و
 ئەۋانىش لمان مانەۋە تا دەمە ۋە بەيان دەست بەدەش بوۋن بىر ئىت ئەۋەشم لەبىر
 نەچىت ئەۋ ۋە جەبەى ئىمە ژۇر لەۋ ھونەر مەندو پۇشنىبىرە ناۋدارانەى كە
 لە ھەندەرانن لەۋ ۋە جەبەى ئىمە دابوۋنىان ھەبوۋ واتە لە شاتۇكارو ۋە دەرھىنەرو
 مۇسىقى و كەسانى پۇشنىبىر ، پىش سەعات شەش دەست كرا بەدەش بوۋن و
 چۈنىتەى چوۋن بۇ مەھتەى پاس و بلىت بىرىن ، بىرىاردرا ھە پاسىك دەكەس
 سوارىن واتە ھەروە جەبەيەك بىۋاتە دەرەۋە دەبى دەكەس بىن ئىمە لەبەرئەۋەى ئەۋە
 چەندەمىن جارمان بوۋ ئىمەيان ھەلپۇلارد لەيەكەم ۋە جەبە و من دانرام بلىت بىرىم
 بەھۋى ئەۋەى كەمىك دەتوانى بەيۋنانى قەسەكەم بەلام كە گە يىشتىنە شوۋىنى
 پاسەكان و دەم وىست جەمە ژورەۋە بۇ بلىت بىرىن سەير ئەكەم (ل... زەرەنگەر)
 دوو بلىتى بەدەستەۋەىە ۋە خىرا ھاتە لامو ۋوتى بىرگە ئەۋە بلىتى تۆۋ فلان كەس
 بىدەنگ بىرۋسەركەۋە بى قەسەكەردن . ئەمە كارنىك بوۋ كە جىگەى سوپاسە ۋە رەنگە
 كەم كەس ئەم شىۋە ھەلۋىستەيان ھەبىت بەتايىبەت كە ھەموۋمان ۋەزەىەتى ئەۋ
 قاچاخچىپانەمان دەزانى ۋە چۈنىتەى رەفتارىيان لەگەل خەلگ ، بەھەر حال ئەۋە
 ھەلۋىستىكى باش بوۋ بۇ ئىمە . ھە دەكەسەكە سەركەۋتىن ۋە قەرەقۇلى
 قاچاخچىش لەگەلمان سەركەۋت دۋاى ئەۋەى پاسەكە بۇماۋەى دە دەقىقە رۇشت
 سەيارەيەكى پۇلىس پاسەكەى پاگرت ۋە پۇلىسىك سەركەۋتە سەيارەكەۋە يەكەم
 كەس ھاتە سەر ئىمە ھەرچەند ئىمە ژمارەى بلىتەكەمان لەسەرەتەى بىستەكاندا
 بوۋ بەلام يەكسەر پىرسى بۇ كۈى ئەچن... ؟ ئەۋەى تەنىشتە يەك ۋوشە يۋنانى
 نەدەزانى پىشتەر ئاگادارم كىرەبوۋ كە ئەۋ قەسە نەكات من ۋەلام دەدەمەۋە بەبى خۇ

تېڭ دان و زۆر بە بېرواۋە ووتىم بۇ سالتۇنىكى ، دواتر ووتى خەلكى كۆين...؟ لىرەدا كە زۆر ئەو كوردانە تىدەكەوتىن لەو ەلام دانەۋە چونكە ئەوان بۇخۇيان شىۋە زمانىكى تىران ھەيە كە بلىن ئىمە خەلكى ئەم وولاتەين يان خەلكى ئىرەين ۋەك ھاۋولاتىەك نەك بىيانىەك بۇيە من ئەو شىۋەيە فېركىرا بوم كە قسەبكەم ئەۋىشم ۋەلامدايەۋە زۆر داۋاى لىتېورنى لىكردم و لەئىمە دەرچوۋ چوۋە لای دووبرادەرى ترەۋە لەگەل يەكەم پىرسىارو ۋەلام دانەۋەى ئەوان پىشتىملى گىرتن و ھىنانىە خوارە زۆر بەناشېرىنى و داۋاى ئەۋانىش دوو برادەرى تر بەھەمان شىۋە گىران و ئىمە ئەو شەش كەسەى تر پىزگارمان بوو بى گومان داۋاى ئەۋەى ئەو چوارەى گرت لەكەسى تىرە نەپىرسىەۋە ۋادىاربوو ئىخبارى تەنھا لەچۈركەس كىرا بوو كە گىرتنى لەكەسى تىران نەپىرسىەۋە بەم شىۋەيە يەكەم ھەنگاۋى پىڭگاي پىرلەمىنەتى و ناخۇشى و پىرلەئىشوو ئازارمان كۆتايى پىھات و ئەۋكات دووبارە قۇناغىكى تىرە ژيان و شىۋازىكى نوئ لەپەفتارو ھەلسووكەوت و چۆنىەتى پىزگار بوون بۇ وولاتانى تىرە ئەم دوونىايەى كە تىدا دەبىنە پەنابەر تازىيانىكى ئارام و سادەۋى بى گىرت بەسەر بەرىن بەلام چەند ئەو وولاتانە ئارام و خۇش بن و خىزمەتگوزارى و پىداۋىستىەكان لەبەردەست دابن بەلام دوورى و غەرىبى و بىرى وولات و كەس و كار بۇخۇى خەمىك و گىرت و كىشەيەكى ترە بى لەۋەى ژيان و پەۋتە نوپكانى ئەۋانىش گىرتىكى ترن تا لەگەلىان پادىن و دەتوانىن ھەرنەبى كەمىك ۋەك ئەۋان بتوانىن بىژىن كە زۆر زەحمەتە كەسايەتىەكى كورد بتوانى ۋەك ژيانى ئەم وولاتانە بۇى ئەۋەش ھۆكارى زۆرە... ۋامان ھەست دەكرد كە تەۋاۋو پىزگارمان بوو بەلام نەمان دەزانى نەخىر ئەمە كۆتايى سەرەتايەكە بۇ دەست پىكردنەۋەى شىۋازىكى تىرە ژيان شىۋازىكى تر لەھەلسووكەوت و گىرت...

لىرەدا بۇ ماۋەيەك لەئاست ئەم بەسەرھاتەدا دەۋەستم چونكە پىش ئەۋەى باس و خواستەكانى چۈنە ناۋ يەكەم وولاتى ئەۋروپى و چۆنىەتى ژيان ئەو ھەنگاۋانەى كە

كەسايەتى كورد پېياندا تىدە پەرىت يان بەواتايەكى دى پياياندا تىپەرى و گەشتە
 ئەو وولاتى كە خواستى خۆيەتى ئەويش بە چەند قۇناغىك بۇ پېش ئەوئى
 بىكەينە قولاي ئەو باس و خواسانەو دەمەوى بەسەرھاتى كەسايەتلىكى تر كە
 بەشىوازو جۇرىكى تر لەجىاوازي و ترسناكى ئەو پىنگايە كە دەكاتە پىنگاي
 كوردستانى ئىران و دواتر ئىران توركييا ، كە بەيەكك لەو پىنگايەنى مەرگ دەتوانىن
 ناوى بەرىن و زۆر كەسانى كورد و پۆلەي ئەم وولاتە بەمۆى نەبوونى پارەو بى
 دەسەلاتى و بەردەست نەكەوتنى پىنگاي ئىبراھىم خەلىل ناچارى ئەو پىنگاي
 مەرگەبوون لىرەدا ئەو كەسايەتتە بەم شىتوئە دەست پىدەكات و دەلىت : دواى
 ئەوئى پاسپۇرتى عىراقىم كېرى بەناوئىكى كەو تەنھا وئىنەكەيم گۆپى و لەگەل
 كورپىكى ناسراو كە بەناو قاچاخچى بوو لەپىنگاي ئىران - توركييا - عىراق ، لە
 ۱۹۹۶، ۱۰، ۲۸ لەسلىمانى لەگەل ۱۲ نەفەرى تر و قاچاخچى كەدا دەرچوون بەرەو
 ھەلەبجە بەكۆستورەلىكى تاييەتى شەو لەمالە خزمىك مایەنەو و بەيانى زوو سواری
 لاندۇرۇرلىكى دىژبويون بەرەو شىرەمەر ، يەكى كۆلەپىشتىكى تاييەتىمان پى بوو
 كە تەنھا جل و بەرگى خۆمانى تىابوو بەحساب دواى ۵ سەعات بە پى لەبەينى
 ئىران و توركييا دا يەكسەر خۆمان دەگۆپىن و سواری سيارە دەبىن بۇ ئىستانبول
 (ھەروا بەئاسانىە !!!) بەھەرھال بەپى كەوتىنە پى بەرەو شاخىكى سەخت كە
 لەپىنگاماندا نىزىكە ۴ تا ۵ سەعانمان پىچو تاگەيشتىنە دىبوى ئىران لەودىويش و
 زۆر بەخىراى و پاكرىن لەترسى ئەوئى پاسدار نەمان بىنى دابەزىنە خوارەو
 تاگەيشتىنە ناودۆلەكە كە جادەيەكى خۆلى لەسەربوو وە سەيارەيەك وەستابوو
 بەھەرھال سواری سەيارەبوون تاگەيشتىنە ناودى يەكى ئىران لەدى چوونە
 چايخانەيەك و نان و ماست و ھىلكەى چاكمان خوارد (بى ئىو ناخۆش) و
 ئىسراھەتمان كرد تا دەمەو ئىوارە دنيا خەرىك بوو تارىكى ئەكرد بەپى كەوتىنەو
 بەرەو دۆلىكى بەردىنى چۆل كە پىنگەى قاچاخچى تى بوو لەبەينى عىراق و ئىران دا

، بۇ نەگبەتى ئىمە باران دەستى پىكىرد و ھەرھەنگاۋىكىمان دەنا بەدەما دەپۇشتىنەۋە بەھۆى ئەۋەى بەردەكان تەپبۇو بوون و سەرمامان بوو و ماندووين و ماستەكەش ئەۋەندەى تەبرىسى كردين ، بەدرىژى ۵ سەعات بەپى پۇشتىن تا نزيك بووينەۋە لەۋەى كە دۆلەكە تەۋاۋىت قاقاخچى يەكە ۋوتى : دانىشن.. خۆى ماۋەيەك پۇشت و گەراپەۋە ۋوتى كەمىنى پاسدار ھەيە لەپىشمانەۋە ، لەبەرئەۋەى گەرانەۋە زەحمەت بوو مەجبۇر بووين چاۋەپى كەين لەبەر ئەۋ بارانە (خاگيان ۋاى ئەزانى تىنۋومانە دەقە بەدەقە بارانەكەى زيادئەكرد).

دۋاى سى سەعات چاۋەپۋانى تاكەمىنى پاسدار ھەلسان ئىنجا بەپاكردن كەۋتىنەپى تادۆلەكەمان تەۋاۋكرد گەيشتىنە دىيەك و چۈوينە مالىكى ناسراۋى قاقاخچىكە و پارەى باشى ۋەرگرتبۇو تا ئەۋ شەۋە لەۋى بىتىنەۋە و قوبلىكى سۈۋرۈ پىازى ۋوشكى بۇ دانان (بەلام بەراسى ئەمەيان بەلەزەت بوو) بەلام لەگەل ئەۋەى ئىمە زۆربرسى و خواردنەكە زۆر كەم بوو بۆيە ۋەك برا بەشمان كىرد و خواردمان تۆزىك ناھىك بەگياندمانداھات و ئىتەر ئەۋ شەۋە لەۋى خەۋتىن ، بەيانى زوۋ بەزۋى قاقاخچىكە شارۋچكەيەكى پىشان دايىن كە كەمىك دۈۋرۋو لەلادىكەۋە و دۈۋرۋو كەۋتىنەپى بۇ ئەۋ شارۋچكەيە ۋە مەۋعدمان دانا لەچاىخانەيەك لەسەرچادەى پەئىسى بووزانىمان كە لەشارەكە كەس داۋاى ھەۋيە ناكات لەۋى يەكمان گرتەۋە لەچاىخانەكە كۆبوۋىنەۋە و ئىسراخەتتىكى چاك و ناننىكى چاكمان خۋارد ۋەچاۋەپى ئەۋەبوۋىن سەيارەبىت بەشۋىتەماندا ئىتەر ھەر لەبەيانىۋە چاۋەپى بوۋىن تا ئىۋارە درەنگىك سەيارەھات لاندروڤەرىكى درىژبۇو ۋەكابرايەكى تىابوۋ جگە لەشۋفىرەكە دۋاى زانىمان كە كوردى عىراقە و ئىتلاعاتى ئىرانە و كىتابىكى پەسمى دروست كىردبوو و ناۋى ئىمەى تىابوۋ بەحساب ئىمە سىجىن و تەسفىرمان ئەكات بۇ سىجىنكى تەبۇگەرانەۋە و سىنورداش كىردن لەناۋچەى نزيك پەزايىۋە ئىتەر چۆن ئەمەى تەگىر كىردبوو و چۆن بۆى چۈۋە سەر نازانم.. بەلام ئەۋەندەى بە ئىمە

ووت لەسەيتەرەكاندا خۇتان بىكەن بەخەوتوو ۋە ھەچ قىسەيەكياڭ لەگەل كىردن ۋە لۇم مەدەنە ۋە ئىتەر ئىتمەش ھەموو بەقسەمان كىرد تاگەيشىتىنە پەزايىيە لەپراستىدا بىرم نايەت ئەۋەندە ئەزانم ھەموو دەقمان گىرتىبو ئەۋەندە لەۋ سەيارەدا دانىشتىبووين ئىتەر شەۋىكى درەنگ نازانم كات ژمىر چەندىبو، گەيشىتىنە شۈيتىڭ قاچاخچى ناۋىتران (ئىتلاعاتكە) ووتى دابەزىن و كىردىنەن بەژوورىكا ئىتەر نەمان زانى ئەمە كۆپىيە لە قاچاخچىكەى خۇمان پىرسى ووتى مەزىرەيەكە لەتەنىشت پەزايەدا ئىتەر كەمىك دۇلمان خۇش بوو بەۋەى گەيشىتىنە پەزايىيە ئەۋ شەۋە لەۋ مەزىرەيە مەينەۋە و ووتىيان كەس دەنگە دەنگ نەكات و بخەون تا بەيانى لەپراستى دا شەۋىكى زۆر ناخۇش بوو لەبەر ئەۋەى نەنانىيان دايىنى و نەژىرەخەرمان ھەبوو بۇ نەگبەتىش دىنيا زۆر ساردىبو، بەيانى ھەستايىن و يەكە يەكە بۇ (WC) و دەم و چاۋ شۆردن بەئومىدى نان خواردنىكى باش بەلۇم بەداخەۋە تا نىۋسەعات دۋاى ھەستان خواردنمان نەدى ئىتەر قاچاخچىكەى خۇمان پۇششت و داۋاى نانى كىرد ، بەھەر حال ئەۋان شەپى ئەۋەيان ئەكەرد كە قاچاخچىكەى ئىتمە پارەى زىاتىريان باتى ، دواتر ھەندى پارەى زىاتىرى داني بۇئەۋەى نان و ئاۋمان بەنى و بەژوورتىن كات دەرمان كەن ، لەپەر يەكەك لەھاورىكانمان مژدەى ئەۋەى دايىنى ووتى بىزنىكىيان سەرىپى بۇمان ئىتەر لەپراستىدا ھەموو دانمان تىژكردىبو بۇ گۆشت خواردن دۋاى بىرسىتى و ھىلاكى دۋاى چەند سەعاتىك لەكەۋل كىردنى بىزىنەكە سىنىيەكياڭ ھىنا شەش قاپى لەسەر بوو كە تەنھا تىشربى ئىسقانى بىزىنەكە بوو بەبى گۆشت ، بەمە زۆر پىكەنەن چۈنكە سەرەتا زۆر دۇلمان بەبىزىنەكە خۇش بوو بەلۇم لەپراستىدا تەنھا ئاۋەكەيمان بىنى .. ئەۋەش نەھامەتى پىگەى قاچاخ و بىرسىتى بوو كەچاۋى ئىمەى خىستىبوو سەر خواردنى ئەۋ مالا قاچاخچىكەى كە نەيان ئەدەينى...

دوای ئه مانهش من قاچاخچیه که ی خۆمانم بانگ کرد قسم له گه ل کرد به حوکمی خزمایه تی و وتم : نابیی ئه مشه و لیره بمتینه وه چونکه به هیچ شتیه که بپروام به و ماله نه بوو که تئیدا ما بوینه وه وه نۆر پرسایریان ئه کرد له وه ی چهند پاره مان پتییه و چهند پاره مان پتیوسته بۆ ده رجوون هه ر له به ر ئه وه قاچاخچیه که مان ناچار بوو جارێکی که که مێک پاره ی زیاتر بدات بۆ ئه وه ی ئه و شه وه ده رچین به لام له راستی دا ئه و ماله ته نها ئیشیان ئه وه بوو پاره وه رگرن به رامبه ر به وه ی خزمه تمان بکه ن تا قاچاخچیه که ی تورکیا - ئێران ده رمان ده کات ، ئیتر له ئیواره دا به سه یاره سی سێ ده ریان کردین به ناو په زاییه دا چووینه دتییه که که له ده ره وه ی په زاییه بوو به لام ئه م جاره یان مائی قاچاخچیه راستیه که به به شتیه که وه ک لادای ۷۶ مان لی هاتبوو تا که یشتینه لای قاچاغ چی ئه سلی ده ده سمان کرد وه ره یه که به نه وعیک پاره ی وه رنه گرت ، گیانمان به وه بوو که براده ره کانی له گه لمان بوون ده که سیانم لی ئه ناسین و خه لکی شاره که ی خۆمان بوون به گالته و سوعهت باره ده روونی و نا په حه تیه کانمان له بهر خۆمان ئه برده وه ، ئه وه گه یشتینه مائی قاچاغ چی ئه سلی به ینی ئێران و تورکیا ته به عه ن ئه و قاچاغ چیه ی خۆمان کارتونی بوو ته نها وه ک ده لیلیک قاچاغ چیه کانی ئه ناسی هه م ناشاره زانه بوو له پێگا پۆیشتن دا نۆر ووریا بوو و نۆر ئاگاداری نه فه ره کانی ئه کرد .

هه ر به سه یاره کانه وه وه ک با سم کرد کردیانین به مائی قاچاغ چیه که دا و نۆر به گه رمی به خیرهاتنیان کردین و له دیوه خانیکی گه وره دا دایان ناین که له راستی دا دیواخان بوو ، دوای ئه وه ی بیستیان که له مائی پێشوو خزمهت نه کراوین به په له خواردنیان بۆ حازر کردین و پێزوو ئیحترامی ئه و ماله جیگای پێزوو ته قه دیر بوو ئیتر ئه و شه وه له وی ماینه وه و ئیسراحه تی باشمان کرد تاشه وی دوای هاتن به دواماندا به سه یاره یه کی پیکاپ که چوار ده وره که ی به دارو گوینی چوار چی وه ی بۆکرا بوو و به رزکرا بویه وه به شتیه که هه رچیه کی تیدا بیت ده رناکه ویت ، ئیتر هه موو چوینه

پىشتى پىكابه كەو و بەسەرىعى بەناودىكە دا دەرچووين تاگەيشتىنە دەرەوۋى دى
 لەجەدەلەي دلو بەناو دەشتىكدا دەپۇيشت تاماۋەي نىو سەعاتىك ئەمەش بۇ ئەوۋى
 بەپىشتى سەيتەرەيەك دا دەرچىن ، دواي نىو سەعاتەكە دابەزىن يەككە لەقاچاغ
 چىيەكان پىشمان كەوت ووتى بەبى قىسەكردن بەدوامدا پاكەن جادەو
 سەيتەرەكەش لىمانەوۋە دىاربوو ئىتر نىزىكەي ۲۰ دەقىقەيەك پامان كىرد بەبى
 وەستان تاگەيشتىنە سەرنائوك ھەرچەندە ئاۋەكە تەنك بوو بەلام زۆر خورپوو
 باۋەرتان ھەيىت ئەو قاچاغ چىيە بەرازە بەكۆل يەكە يەكە لەئاۋەكە پەراندىنەوۋە و
 قولە پىشمان تەپنەبوو ، دواي ئەوۋە پۇيشتىنە زىتر پردىك كە جادەيەك بەسەريا
 دەپۇيشت ، دانىشتىن چاۋەپى سەيارەمان ئەكرد ئىتر دواي ۲۰ دەقىقە سىيارەكە
 ھات و ھەموو بەپاكىردن لەزىتر پردەكەوۋە دەرچووين بەرەو سەيارەكە تا ھەموو
 سواربووين لەترسى ئەوۋى نەۋەك سەيارەيەككى كە يىت بمان بىنى ، دواي ۲۵
 دەقىقە لە پۇيشتن دابەزىن سەيرنەكەين لەبنارى شاخىكاين كە زۆر سەخت بوو بەو
 پەپى بىرۋاۋە ئەگەر پۇژ بوۋايە و سەختى ئەو شاخەمان بدىايە قەد خۇمان لىئەنەدا
 ، لەۋى ئەو قاچاغ چىنەي كە بەحساب ئەسلى بوون تەسلىمى سى كەسى تىران
 كىردىن كە كۆمەلىك ھىستىريان پى بوو ووتىيان كى ھىستىر ئەگرىت بەكرى دەبى
 بەجىا پارەكەي بدات لىرەدا من پىرسىارم كىرد ووتم پىگەكە چەندى ماۋە ووتىيان ھىچ
 نىە.. ئىتر جوابەكەيانم بەدل نەبوو من ھىستىرم گىرت بەكرى لەگەل دلو كەسى ترا ،
 كەوتىنە پى بەرەو لوتكەي ئەو شاخەي كە زۆر سەخت بوو ۋەمانگىك پىش
 دەرچوونى ئىمە ۲۸ گەنجىان تىا كوشت بوو بۇ پارەكانىان (ئەمەش لەلايەن
 جاشەكانى توركىا) ۋە ئىمە يەكەم ۋەجىبە بووين دەرچووين دواي ئەو كارەساتە ،
 ھەر لەنىۋەي شاخەكەدا بەفربوو كە ۋەك بەرد بەستىبووى و پەشەبايەكى زۆر
 ساردى ھەبوو كە ھىستىرەكە دەپۇيشت تەقەي پىنى ئەھات و لەدابەزىنى ھەندى
 شوتىندا ناچار دەبووين لەسەر ھىستىرەكان دابەزىن چونكە نەيان دەتوانى لەبەر

سەختی بەبارەو ە دابەزن ، بەناو ئەو بەفرەدا کوپ ئەو کوپە بوو خۆی بگەیتە
چەم . ئەو شەو ە برادەرئیک قاچی پەکی کەوت و من ھێستەرەکی خۆم دایە و بەپی
کەوتەریی بۆ بەیانی سەعات ۹ گەیشتینە دیوی تورکیا کە ھیچ ئاوەدانن تیا نەبوو
تەنھا چەند پێشمەرگە پەکی کۆمەلە ی ئێرانمان بینی و کەوتینە پی بەرەو دی یەکی
تورکیا ئیتر لێرە سەفەری ناو ئێران کۆتای پی ھات و سەفەری ناو تورکیا دەستی
پی کرد .

پێگای ناوئێران لەچا و زۆر وەجیە تر ئیمە بەناسانی بریمان و لەگەڵ ئەو شەدا
لەپووی دەروونیو ە زۆر گرانی و گرفتێ خراب مان بەسەرھات و بەھمان شێو ەش
پێگای ناو تورکیا ھیچی لە وەزعی ناوئێران باشتر نەبوو ، ئەو قاچاغ چیی کە
لەئێران ەو ە بردیانن بۆ تورکیا قاچاغ چی ھێرۆین و ەشیش بوو بی گومان ئیمە
لەدوایدا ئەو ەمان زانی ، ئەوان پاریەیان و ەرنەگرتبوو بۆ دەرکردنی ئیمە تەنھا
ئیمەیان ھێنابوو بۆ ئەو ە خۆیان پزگاریکەن لەکاتی گرتندا لەمەسەلە ی تلیاکە کە ،
بەکوودی ئەوان ممنون بوون و ەپاریەکی دابوو مان ەمووی بۆ قاچاغ چێکانی ناو
ئێران بوون .

لێرەدا دەگەریم ەو سەر باسی یەکەم و ئەو سەفەرە ی کە لەتورکیا ەو ەرەو یۆنان
باسمان کرد و دواتر گەیشتنە یۆنان و دەرچوونی ئەو ەجبانە ەرەو سالتونیککی کە
دەکاتە دوو ەم شاری گەرە دوا ی ئەسینا لە یۆنان لەو ی بەھیچ شێو ە یە ک گرفت
نیو کەس پرسیار ناکات و ئەگەر پرسیاریش بکریت یان یەکیک بگریت بەبی کیشە
پەوانە ی ئەسینا ی ئەکەن چۆن ئەو ەجبانە ی دەھاتنە جەزیرەکانی یۆنانن
ئەوانیش بەھمان شێو ە پەفتاریان لەگەڵ دەکرا . ئەو برادەرە ی کە باسی
گەیشتنی خۆیان کرد بەم شێو ە یە درێژە ی بەباسەکانی خۆیدا ووتی : دوا ی ئەو ە ی
کە گەیشتینە سالتونیککی زۆر دلمان خۆش بوو ەستمان ئەکرد لەگرفتیککی زۆر
گەرە پزگارمان بوو ە وامان دەزانی تەواو و گرنگترین و سەخت ترین پێگامان

بىرى ئۆرمان بىرسى بوو نەمان ئەزانى چى بىكەين لە مەحەتەي پاسبەكە دابەزىن دەبوو بچىن بەرەو مەحەتەي شەمەندەفەر چونكە رىڭگاي نىوان ئەسىناو سالتونىكى ئۆر بوو بۆيە دەبوو بەشەمەندەفەر بچىن و شەویش سوارىپىن بەلام ئىمە ئۆر پەلەمان بوو نەمان ويست خۆمان بخەينە درەنگانىك بۆيە ئەوئەندى لەبىرمە بەو قاچاغ چىبەمان ووت كەلەگەلەمان دەرچووبو چارەيەكى نان خواردنمان بۆيكە و دواى سەفەرىكەين بىردىنى بۆ دوكانىك كە گەسى گۆشتى ھەبوو لەگەل كۆمەلەك خواردنى سەير كە ئەو كات بەلامانەو سەيربوون و تەنانت ناوەكانىشمان نەدەزانى بەھەر حال ئەوئەي گىرنگ بوو لە بىرسىتەي خۆمان پىزگارىكەين و دواى يەكى گەسىكى بۆكرىن ئەوئەندە بىرسىمان بوو لەبىرمان نەبوو بىرسىن ئەوئە گۆشتى چى، پەلەي ئەوئەمان بوو بىنەو بەخۇدا و بى ئىوئە ناخۇش سەرو كۆلەيەكى ساردەمان كرد بەسەريا و بەرەو شەمەندەفەر و چۆنىتەي دەرچوون كەوتىنە پى بۆ شانسى ئىمە كە گەيشتىنە ئەوئە دواى يەك چارەك قاتار بەرەو ئەسىنا ھەموو بلىتمەن بىرى و بەپىنگەين و قسەي خۇشەو سوارىبوون و كەوتىنە باسى ئەوئە شەوئە ناخۇشانەي پىڭا و ئەوئە برادەرانەي كە لەگەلەمان بوون چىيان لىھاتى و ئەوانەي لەگەل ئىمەبوون لەپاسبەكەدا گىران و ھەندى لەم باسانە ، دواتر كەوتىنە پىرسىار كردن لە (قەرەقۇل) كە وەزەيەتەي ئەسىنا چۆنەو ئىستا دواى گەيشتمەن لەوئە ئەبى چى بىكەين و بەشەيەيەكى گۆشتى وەزەكەي بۆ باسكردىن و تىي گەياندىن كە چى بىكەين و ووتى يەكەم پۆز گىرنگ نىبە چونكە ئىستا لەمەحەتەي قىتار لە ئەسىنا برادەران چاوەپوانمان و ئەوان ھاوکارىتان ئەكەن تادواى خۇتان كارەكانى تىتان جى بەجى ئەكەن ئۆر بەمورتاچى و ھەست كردن بەخۇشى بەوئەي كە زووبگەينە ئەسىنا ھەرلەوئە بەدەم قسەو باسى ئەوئەمان كرد ئەو خواردنە خۇشەي دەرخواردى دايىن چى بوو لىرە چى پى ئەلەين خەبەرەي ناخۇشى دايىن بەوئەي ئەوئەي كە خواردەمان گۆشتى بەرازىبوو چونكە لىرە گەص بەگۆشتى بەراز

ئەكەن و زۆر بەكەمى گۆشتى تر بەكار دەھىترىت و سەلامەت ترين شت ئەو ھە
 مريشك بخۆين . دواى ئەو ھى كە گەيشتىنە ئەسینا ھەندىك برادەر نەمان ئەناسىن
 بەلام ئاگادارى ئەو ھەبوون كە ھەجبە ئەگات و چاۋە پوانيان ئەكردىن و لەگەل
 بەخىرھاتن ھەوالى ئەوانى ترىان پرسى و ئىمەش ئاگادارمان كردن كە ھەواليان
 نازانين چونكە ئىمە يەكەم ھەجبە بووين دەرچووين و لەوانە يە ئەوان بەيانى بگەن
 چونكە ئىمە شەو بوو گەيشتىن پىمان ووتن ئىستە چى بگەين و بۆ كۆى بچين
 ووتيان خەمتان نەبى وەرن لەگەلمان ئەم شەو دەتان بەينە ئوتىلىك تابەيانى و
 ئەكات ھەريەكە حساب بۆ ھەزەمى خۆى بكات چونكە لىرە خەلكى شوقە بەكرى
 ئەگەن بەچەند نەفەرئىك پىكەو ھە ئىو ھەش ئەتوانن لەناو خۆتانان پىك كەون
 بەھەرحال ئەم شەو بھەوئىنەو ھەيانى قسەى لەسەرىكەن بردنەيانىنە ئوتىلىك زۆر
 بەلامانەو سەير بوو لە ئوتىلى عادى نەئەچو لە سالاكەيا چەن ئافرەتەك بەجل و
 بەرگى نىو ھە پووت دانىشتىبوون ئىمە ئاگمان لەدنيا نەبوو ھىشتا ووپووين و
 ھەپەسابووين و لەمەسەلەكە نەدەگەيشتىن سەيرىان ئەكردىن و پىئەكەن
 ھەرچۆن بوو ئەو ھى پىويست بوو لەناونوس كردن و ھەرگرتنى ژوور و چووينە
 سەرەو ھە پاش ماو ھەك يەك دوو برادەرى خۆمان ھەواليان زانىبوو كە ئىمە
 گەيشتووين ھاتنە لامان و بانگيان كەدينە خوارەو ھە يەكەم شت ووتيان ئەو ھە چى
 ئەكەن لىرە ووتمان بۆ لەم ئوتىلەين پىيان ووتىن ئەو ھەناو ئوتىلە بەلكو شوپىنى
 شتى خراپەو ئەو ئافرەتەنەش لەش فروشن و ئەم ناوچەيە كە پىيى ئەكەن نامۇنيا
 كەدەكاتە سەنتەرى شار ھەمووى ئەو ھە لەوئى كوردەكان پىيان ئەوتن گلۆپەكان
 ووتيان ئەو ھى ئىو ھى لىن يەكەكە لەو گلۆپانە . ئەو ھە بوو بەكەشە يەكەك ئەى ووت
 بادابەزىن و برۆين بۆ شوپىنىكى تر يەكەكى تر ئەيووت ھەر ئەم شەو ھەيانى
 ئەرۆين و ئىمە نەمان زانىو ھە كەشە نى ھەرچۆن بوو برىارى ئەو ھە درا بىمىنىنەو
 بەلام يەك دوو برادەرمان لەگەل بوون زۆر ئەترسان ھەك بلى ئەوان ئافرەت و

ئەوانەى دەرەوۋە پىياۋى دېرىندە ئەۋشەۋە ھەرچى كورسى مېزۋو دۆلابى ئەۋ
 ژوۋرەبوۋ خىستىانە پىشتى دەرگاۋو دەرگايان كىلىل دا ھىشتا ئەترسان بەھەرھال
 ئەۋشەۋەمان بەپىنگەنەن و گالتەكردن بەۋ دوۋىرادەرەمان بەسەربرد و بەيانى زوۋ
 بۆى دەرچوۋىن... يەكەم ھەنگاۋ بگەپى بەدۋاى برادەران و كەسانى ناسىاۋ ئىمە
 چەند برادەرىك كەلەپىنگا پىنگەۋە بوۋىن و زور كورى باش بوۋىن و لەگرفت و
 ناپرەھەتى ئەۋ پىنگايەدا ھاۋكارى يەكمان زۆر دابوۋ بۆيە بېياري ئەۋەمان دا پىنگەۋە
 شوقەيەك پەيدا بگەين تا دواتر بزانين چى بگەين و چۆن حسابى دەرچوۋنى خۆمان
 بگەين من كەستىكى ناسىاۋى خۆم لەۋى بوۋ لەپىنگاى ئەۋەۋە كە ماۋەى چەند
 مانگىك بوۋ لەۋى بوۋ زور لەۋ خەلگەى دەناسى و وورده ئىشى پاسپورتى دەكرد و
 ۋەزەى باش بوۋ لەۋ بىنايەى خۆيان كەچەند شوقەيەكى تر كوردى تىدابوۋ
 ژوۋرىكىيان بۇ پەيدا كرىدىن و خاۋەنى ئەۋ شوقانە كابرايەك بوۋ بەناۋى (يانى) زۆر
 بەتەمەن بوۋ قوبىتانى باخىرەبوۋە زۆر شارەزابوۋ زمانى عەرەبى دەزانى و گورد و
 عەرەبى خۆش دەۋىست ، ئىمە ژوۋرەكەمان لىگرت و پارەمان دايە بۇ يەكەم مانگ
 شەش كەس بوۋىن و وورده وورده سەيرى ۋەزەكەمان كرد دەرچوۋن ھەبوۋ بۇ
 ئىتالىا بەشاحىنە بەلام پارەى دەۋىست و لەۋ شەش كەسە ناسىاۋەكەى من كە
 لەپىنگا لەگەلمان بوۋ مالى ئاۋابى لە دەرەۋە لەبراىەكىۋە پارەى بۆھات و لەۋى
 مەنى بەجى ھىشت و دوۋىرادەرى تىرىش واتە ئىمە ماۋىنەۋە سى كەس نىزىك سەرى
 سال ئەۋان سەفەريان كرد و شوپىنەكانى خۆيان فروشتەۋە ماۋەى دوۋ ھەفتە
 چاۋەپوانى قاچاغ چى بوۋىن پارەيان دابوۋ ئەمپۇ و بەيانى يان پى دەكرا و
 شوپىنەكانى خۆيان فروشتىبوۋ بەخۆيان ئەۋ نەفەرەنى كە جىگاكانيان كرىبوۋ لەۋ
 ژوۋرەدا بوۋ بوۋىن بە تۆكەس زور ۋەزەتەمان ناخۆش بوۋ تەنانەت پارەشيان
 سەرف نەئەكرد ئىمە مەسەرفى خواردنمان بۇ ئەكردن كاتى ئەۋان پۇشتىن ئىمە بى
 پارەكەۋتىن نەمان ئەزانى چى بگەين و ئەۋ سى نەفەرەى كە جىگاكانيان كرىبوۋ

بەدلمان نەبوون و پەفتارى زور ناشىرىنيان ھەبوو و ھەمىشە كىشەمان ھەبوو
 لەگەلئان لەگەل ئەو ھى وەزىيەتى بى پەريەيش زورى بۇ ھىتائىن بۆيە بپارمان دا
 بەشەكانمان بفرۆشىنەو ھە ۷۰ دۆلارى ئەکرد و پرسىياري ئىشمان کرد ووتيان
 ئەتوانن بچن بۇ فلان شويىن لەوئى مەيانەو خەلگى ئەتان بەن بۇ ئىش ، يەكەم پۆژ
 چووينە مەيانى چاك زياتر لە پەنجا كەس كە ھەمووى كوردن وەستان سەيارەيەك
 پائەو ەستى ھەر پەنجا كەسكە پەلامارى ئەيەن و ئەبى بەيەك شەپەشەق سەگ
 ساحىبى خۆى نەئەناسىتەو ەزەكەمان بەدل نەبوو ھەنگاويكمان نەنا و دواتر
 ووتيان ئەتوانن بچن بۇ ئارگوس كە جەزىرەيەكە و ئىشى پرتەقال لىكردنەو ەكەن
 و واباشەو پەريەكەى خراپ نىە و كوردەكان زور ئەو ئىشە ئەكەن بۆيە بپياري
 ئەو ەمان دا ژوورەكەمان بفرۆشىنەو ە بچين بۇ ئارگوس بۇ ئىشى پرتەقال
 لىكردنەو ە ناوئىشانمان ەرگرت و چووين لەوئى ەندى برادەرەبوون كاريان ئەکرد
 چووينە لای ئەوان و خاوەن ئىشەكە قەرەج بوو دواى ئەو ھى دەستمان کرد بەئىش
 زياتر لە پانزە كەس دەبووين و لەوئى ژورى سادەوساكار دروست كرابوون و
 لەژوورەكەدا ەريەك جىگايەكى تايبەتى خۆى ھەبوو بۇ ەوانەو ەو خەوتن و ھەموو
 بەيانىەك سەعات چوارو پىنج ەلدەستائىن و دەبوو پىش سەعات شەش لەسەر
 ئىش بوويناىە و بەسەيارەى تايبەتى خۆيان دەچوونە سەركارو لەوئى دابەش
 دەبووين بۇ پرتەقال لىكردنەو ە و دەخرايە سنوقى تايبەت و لەوئىشەو ە بۇ ناوئورى
 و نان خواردنى نيوەپۆى ئەو پۆژە لەسەر خاوەنى باخەكەبوو بەم شىوہە نزىكە
 يەك مانگ كارمان کرد لەو ماوہەدا مەستم کرد ئەو خاوەن كارە دەست بپەو
 واپئەچوو پەرنەدات بۆيە مە چەند شتىكم دروست کرد و ووتە دەبى بۇ چەند
 پۆژىك بگەپمەو ە ئەسینا و پىيستم بەپارە ەيە و ئەوانىش يەكەم جار پارى
 نەدەبوو دەى ووت كارمان زۆرە بەلام مە بپارم دابوو دەبى بپۆم ەرچۆن بوو
 پارەى ئەو چەند پۆژەى كەكارم كەردبوو لىم ەرگرت و سەفەرم كەردەو ە بۇ ئەسینا

و چۆمە لای ئەو ناسیاو ھەمان كە لەوئى بوو چەند پۇڭلىك مامەو ھە بەلام بى سوود بوو
 ھەزەكە لەو ھەندەنە بوو بۆيە دووبارە گەرامەو ھە لای برادەران بەلام ئەم جارەيان
 لەرىگای برادەرىكى ترمانەو ھاو ھە ئىشىكى ترمان پەيدا كەرد ھەرچەند ئەوانىش
 لەو قەرەجانە بوون چونكە زۆربەى ئەو ھاو ھە ئىشانە ئەمانە بوون لەلای ئەمان دوو
 ھەفتە كارمان كەرد و پارەيان نەدا و ھەروا دەست بەتال لەوكارە بووینەو ، بەلام
 بەبۆنەى ئەو كارەو ھە كابرايە كەمان ناسى بوو ئەو یۆنانى بوو چۆینەلای ئەو و زۆر
 بەخۆشچالەو ھە ھەرى گرتىن ئەم جارەيان شەش كەس بووین ماو ھەك كارمان
 لا كەرد و زۆر كارەكەمانى بەدەلبوو و بەرپىكو پىكى پارەى دەداينى ئەو چەند
 ھەفتەى لای ئەو بووین نەفەرى ۱۰۰ دۆلارى ھەركەرت و لەلایەكى تر كۆمەلىك برادەر
 كاریان دەكەرد و ھاوتەنە لامان و داوايان كەرد بچینە لای ئەوان بۆ كار كەردن و ئىمەش
 لەبەر ئەو ھەى زۆر بىتاقەت بووین و كۆمەلەكەى ئەوانمان پىباش بوو بۆيە
 كارەكەمان گواستەو ھە لایان و ھاو ھە ئىشەكەش ئافەرتىكى یۆنانى بوو
 بەشپۆھەيكى گشتى یۆنانىەكان ترسى ئەو ھەيان لەسەرنەبوو كە پارەبخۆن و بەرپىكو
 پىكى كارەكانمان دەكەرد و شەوانە بەو ھىلاكەتە دەگەراينەو ھە زۆرەكەمان
 بەگۆرانى ووتن و پىكەنەن و گالتەو ھە ھەك ھىچ نەبوو پىت بەلام كارەكەش زۆر قورس
 بوو بەتەواو ھەى ھىلاك دەبووین و ھەستانى تىدانەبوو لەلایەكەش ناچار بووین پىگای
 دى نەبوو.

دواى ماو ھەك ھەندىك ناخۆشى لەنىو ئەو برادەرانەيا دروست بوو كىشەكان بەرەو
 گەورەبوون دەچوون بۆيە ئىمە لە كارەكە كىشایەنەو ھە پارەى خۆمان ھەركەرت و
 سیانمان گەراينەو ھە بۆ ئەسینا بەلام ئەسینا بەرەو خرابى دەچوو كار دەست
 نەدەكەوت و كۆردەكانىش ھەندىكیان دەستیان كەردبوو بەكارى خراب تەنھا بۆ پارە
 پەدا كەردن ئەویش بە ئىشى فېن ناسرابوو لەگەل پىاوان دەچوو كارى سىكسىان
 لەگەل دەكەردن تەنھا بۆ ھەركەرتنى برىك پارە چونكە یۆنانىەكان زۆر لەم

جۆرەكەسانەيان تېدابوون . ئەمە لەلایەك و لەلایەكى تریشەوہ باروئۆخى قاچاغ چىبەتى و ئىھانەکردنى ئەو خەلكەو سوگایەتى كردن بەناموسى خەلك بەتایبەت ئەوانەى بى كەس بوون و دەسەلاتیان نەبوو زۆر بەئاسانى دەبوونە نیچىرى ئەو دېندانە .

لەپاركى ئامۇنيا ھەندىك لەفەى فەلافل و گوشت و ھەندى بابەتى تریان دەفرۆشت ھەندىكى تر ئىشى بۆنیان دەکرد ئەویش فرۆشتنى بوو لەوانەش ھەبوون پۆژانى شەممە و چەند پۆژىكى دى ھەبوو ھەفتەبازارى تېدابوو لەوئ شتیان دەفرۆشت لەجل و بەرگ و کاسىت و بۆن و شتى دى . لەگەل ئەوہى ئەوانەشى كە كرىکاریان دەکرد ئەمەش تەنھا بۆ ئەوہى ئەوہندەى لەو وولاتەدايت خۆت بژىنىت چونكە دەولەت ھىچ ھاوکاری نەدەکرد و تەنانت جىگای ھەوانەوہ نەبوو دەبوو خۆت ئەوہشت دابىن بگردايە دەولەت بەھىچ شىوہىەك دانى بەبوونى ئىمەدا نەدەنا كە بتوانىن بەشىوہىەكى فەرمى لەو وولاتەدا بژىن و من لەوئ چومە بارەگای نەتەوہىەك گرتوہكان و ھەرلەوئ برىارى قبول نەبوویان دا و پاشان چومە دایرەى پۆلىس كە خۆم تەسلىم كەم و داواى پەنابەرى بکەم لەوئ پۆلىسكە گالتەى لىدەھات كە ئەو داوايە دەكەن و پىئى سەیربوو ، ئىستمارەكانى دامى و لەگەل ئەوہش ووتى خۆت ھىلاك ئەكەيت چونكە ئىمە قبولى وەرگرتن نادەین لەبەر ئەوہ پىئوىست بەوہناكات خۆت و ئىمەش ھىلاك بکەيت...بەم شىوہىە وەزعیەتى كورد پۆژ لەداوى پۆژ خراب دەبوو بەجۆرىك كە لەناوچەى ئامۇنيا پاركىك ھەبوو بەتەواوى لای كوردەكانەوہ بووہ ئۆردوگایەكى پەنابەرى بەلام بەكارتۆن و ناپلۆن و دواتر پەرەى سەند و بوہ بازارىك لەكەباب خانە و دەلاك خانە و چایخانە و دووكانى تری لىكرايەوہ .

پروژە ۋە ھەنگاۋەكان بۆكەمكردنەۋەى كۆچ و پوۋنەكردنە پەنابەرى

سەرەتا دەتوانىن نامازە بەۋەبدەين كاتىك كە لاۋ ھىۋاى ھەبوۋ بەۋەى كە دەتوانى خەۋنەكانى بەدىيىتى ۋە ئومىد ۋە ھىۋاى ئايندەى گەش ۋە پوناك بىت كە بەشپەۋەىكى گىشتى لەبەرگەى خەۋنەكاندا باسى لىۋەكراۋە كە بۆخۆى بەشپەۋەىكى گىرگە ۋە ھۆكارىكى كارىگەرە بۆ پاكردن ۋە ھەلاتنى لاۋان ۋە دەرپىنى بىزارى لەژيان ۋە گۈزەرانى خۆيان... گىرگە دەزگا پەيوەندى دارەكان كە لەپىگايانەۋە دەتوانى كەمىك كارىگەرى سلبىەكان كەم بىكرىنەۋە بى گومان ناتوانى بە شپەۋەىكى بن بىر ئەم دياردەىە ھەبوۋە بەھەموۋ شپەۋەكانىەۋە ۋە دواترىش مەۋقە ئازادە لەكۆى ژيان ۋە گۈزەرانى خۆى ھەلبىزىت ۋە لەچ شۆپىتىنك بىزىت..

گىرگەكانى لاۋان ۋە بەتابىەت ئەۋ خالانى كە لەپوۋى دارايىەۋە پەيوەندىان بە ژيانى لاۋانەۋە ھەيە لەبەردەۋامى كارۋ جى گىربوۋنى بەۋ شپەۋە ۋە سىستەمە نوپىەى كە لەدۇنيادا كارى لەسەر بەرقەراردەبىت... باس لەۋە دەكرىت بۆ گەنجان پوۋ لەھەندەران دەكەن ۋە لەۋى ھەموۋ كارىك دەكەن ۋە دەسەلاتى ئىدارى ھەرىمىش لەدەرەۋە كرىكار دىنىت بۆ كاركردن... ئەمە يەككىكە لەۋ گىرگانەى كە لەپوۋى ئابورىەۋە كىشە بۆ لاۋان ۋە بۆ دەسەلات ۋە كۆمەلگاش دروست دەكات... ئەگەر نىرخ ۋە قورساي ۋە پىرۋى بۆ كار ھەبوايە بى گومان دەكرا ئەۋ گەنجەى كە لە ھەندەران ھەموۋ كارىك دەكات ۋە لەۋولاتەكەى خۆى نايكات ۋە پىى قايل نايىت... لەم ۋولاتانەدا ئەۋەى كارىكات پىزى لىدەگىرىت ۋە لەدەزگاكاندا بەپىزى ئىحترام ۋە چاۋىكى پىلەرىزەۋە ھەلسوكەتى لەگەل دەكرىت ۋە كارەكانى بۆپادەپەپىزىت ۋە

ئاسانكارى بۆ دەكرىت.. بەلام ئەوانەى بەپىچەوانەو مامەلەيان جىاوازه و ئەو گرنكى و رىزەيان نابىت لەگەل ئەوھشدا دەيان ژىنن و ھەموو ھاوکارىك دەكرىن و ھەولئى ئەوھش دەكرىت كە كارىيان بۆ بدۆزىتەو لەرىگای دەزگا تايبەتەكانەو كە لەم پوھو كاردەكەن و لىپرسىنەو بەدواچوونيان ھەيە و ھەمىشە ھەولداروھ بەپىي سىستەمىكى داپۆژاو و لەسەرەتاي دەست پىكردى پەرەردەيى دا ئەم كارە دەست پىدەكات و كار دەكەنە يەكەم بەرنامە و يەكەم ھىواو ئاوات بۆ ئەو گەنجە واتە ئەگەر دكتورىيت يا كرىكار يا پارىزەر و بەرپرس ھەموو پىكەوھ خزمەتكارن و ھەموويان مۆچەو ەردەگرن و وەك يەك لەپووي تەندروستىوھ مامەلەيان لەگەل دەكرىت و لەتەمەنى دىارى كرلدا خانەنشىن دەبن و ياسا و مافەكانيان وەك يەكن و ياسايەك ھەموو ئەو كارانەى بۆ پىكخستون و پەپرەووي دەكرىت و كەس بەسەرەووي ئەو ياسايەو نىە.. لەبەر ئەو جىاوازي تەواو لەنتوان كار و ياساكانى كاركردن لە وولاتىكى وەك عىراق بەھەرىمى كوردستانىشەو لەگەل ئەو وولاتە پىشكەوتووانەى دونيا . ئەمە لەپووي داھات و ئەو پارەى كە بەدەست دىت و پاشان بى پىزى و بەسوك سەيركردى ئەو كارمەندو كرىكارانە و ئەو جىاوازيەى نتوان ئەوان و چىنەكانى ترى ئەو كۆمەلگايە.. ئەگەر كرىكارىك خاوەن مال و سەيارەو داھاتىكى باش و لەگەل بارى ئابورى ئەو وولاتە دا بگونجىت ئەو بۆ بىر لەشوينى ترەكاتەو بۆ كاركردن..

چارەسەر كردنى گرتەكانى خويندكارى كورد لەپىداچوونەو بەسىستەمى پەرەردەو فىتركردن كە ئايندەيەك بەگەشى دواپۆژ ببەخشىت و دواتر ئەو سىستەمە تا ئاكامى ئەو خويندكارانەى تىيدا لەبەرچاوبگرى واتە ئەو پەرەردەو خويندەنە بەشيوھەك بىت كە ئاكام خويندكار بتوانى سودى لى وەرېگرىت و كارى پى بكات.. لەگەل بوونى ھەلى كاركردن و دامەزراندن لە دەزگا حكومەيى و ئىدارىەكان و لايەنى مەدەنى و پىشەسازى و كشتوكالى و خزمەتگوزارى و سەرچەم

لايەنەكانى تىرى ژيان.. بەشىۋەيەك ئەو خويىندكارە دواى تەواوبوونى خويىندن و نەكەوتتە دونيايەكى نامۆو پويەپويەنەوہى سىستى و لاوازى و بى زارى..

باش كىردنى داھات و گوزەرانى گەنج لەپووى داھاتى سالانەى كە بەشىۋەيەك بىت بتوانى لەپىنگايەوہ خۆى و ئەوانەى دەورەبەرى ئەگەر ئەو كەسە خاوەن خىزان بىت يا بەنيازبىت ھاوسەرگىرى بكات كە بتوانى لەئاستىكى باش و گونجاودا بيان ژىنى.. ھەست كىرىن بەھىمنى و بوونى ياسا و بەرنامەى ئايندەى بۆ ژيان كە كەسايەتى ترسى لەئايندەى خۆى نەبىت و بەرچاوى پوون بىت . ئەوہش ئەركى دەسلەت و دەزگا بەرپرسەكانن بۆ بەرنامەپىژى بۆ پىكخستنى ژيان و گوزەرانى ھاوولاتيان وەك ھەموو وولاتانى پىشكەوتوى دونيا.. كەواتە ھەست كىردن بەوہى كە دەسلەت و ياسا خەم خۆرى تاكە و لەخزمەت كۆمەلگادايە بۆ دابىن كىردنى ژيان گوزەرانىكى خوش و كامەران ئەمەش بەھاوگارى و كارو ماندووبوونى كەسايەتى لەو كۆمەلگايەدا كەواتە ھەموو پىكەوہ ھۆكارىك بن بۆ بەرپۆەچوون و پىچكەگىرتنى ئەو بەرنامە و پىلانەى كە گوزەرانغان بەرەو باش دەگۆين..

لايەنى پۆشنپىرى و ھونەرى و پاگەيانندن كە كارىگەرى خۆى لەم لايەنەوہ بگىرپىت بۆ دەستەبەركىردنى ئەو ژيانەى كە خەونى گەنجە و دەيەوى بەشىۋەيە بژى.. ئەگەر دونياى ھونەر و پۆشنپىرىت و زانستەكان لەبنەماوہ كارىگەرىن و لەمولگايەتى ئەو لايەن و كەسايەتى دەرچىن و خويان بەشىۋەيەكى ئازاد و سەبەرسىت كارىگەن و خزمەت بەكۆمەك . ئەن و ھاوخەم و داكوكى كەرى داواو خواستەكانى گەنج بن و پىنگا نىشان دەرەن بن تا گەنجان بتوانن بىريارى راست و دروست بدەن و ژيان و گوزەرانى خويان بدۆزنەوہ..

كىردنەوہى دەرگاي سەفەر و چوئەدەرەوہ بەشىۋەيەك كە لاوان و كەسايەتى كورد بتوانى بەئازادى و بەبى بەربەست دونيا ببىنى ، كە ھەمىشە پىژمەكانى ئەم ناوچانە ھەولتى ئەوہيان داوہ بەم شىۋازى داخستەنە و ماوہنەدان بەدەرەكەوتن و دونيا ببىن

و کردنەوهی چاو که تەنھا مەبەست دابۆشین و هەلته مائینی تاوان و گەندەلی و بێ کارامەیی و خۆش نوێستیان بەرامبەر بە وولات و بەر دەوامی لەدزین و بردنی سەر وەت و سامان و کارنەکردن لە لەلایەنە خزمەتگوزاریەکان و جێ بە جێ نەکردنی پێداویستی و بە ئەنجام نەگەیاندنی ئەرکە بنەڕەتییەکانی سەرشاری خۆیان ، کەواتە بە شێوەیەکی گشتی ترسی دەسەلات و فەرمانڕەوایەتی لەو دەایە کە بەم شێوەیە ئەگەر کەسایەتی بەرەو دەرەو هەنگاوی ناو ئەو بونیایە تری جیاواز لە بونیای خۆی چاوپێکەوت ئەو پەنگە نەگەرێتەوه .. ئەمەش ئەگەر بە شێوەیەکی پێک و پێک و زانستیانه بیری لێبکریتەوه و ئەو بنەماوە هەنگاوە بنەڕەتیانەیی بۆ داریژرێت ئەو دەکرێ ئەو دەرگایە والابکریت و ئەو ترسەش بوونی نەبێت .. چونکە ئەگەر کارەکان لە سەر پەوتی ناسایی خۆیان هەنگاویان نا و کەسایەتی کورد لە ژیا نێکی باش و بێ گرفت و لە پەوی ئابوریەوه داها تێکی وای بوو کە بتوانی ت ژیا نێی خۆی بەبێ گرفت بە پێوە بەریت و خاوەن پاسپۆرت و بەبێ گرفت ئەو کاتانەیی دەیهوی بەسەردان و سەفەر بەرەو وولاتانی دی بپروات و کەمێک لە پەوی دەرۆنیەوه هێویری تەوه تابتوانی بەفکرو بۆچون و هێزێکی تەرەوه بەرەو کارەکی بگەرێتەوه و ئەو چەند مانگانەیی داها تەو کارەکانی بەو پەری تواناوه بە پێوە بەریت کە لەم وولاتانە و بەوشێوەیە بنەڕەتییە کە بە یاسا داریژراوه و ئەو هی لەو سالا دا کار دەکات و بۆی هەیه لە چوار بۆ شەش هەفتە دەتوانی مۆلەت وەرگرت و بەویستی خۆی سەفەریکات و لە زۆریەیی دەزگا و کارگە گەورەکانیش پارەیی ئەو سەفەرە سەرف دەکریت بۆ ئەو کەسە .. ئەگەر لە پێگای یاساوه و بە بەرنامەیی داریژراو توانا ژیا ن و گوزەرانی هاوولاتی پێک بخریت و کاری بۆبکریت تا زیاتر بەرەو پیش چوون و باشتەر بوونی بیری ت ئەو گومان لەو دەدانیە کەسایەتی کورد و گەنجی کورد بە هەمان هەلۆیستەوه هاوکار دەبێت و بە هێزو تواناوه کارەکانی دەکات و خزمەت بە وولات و نیشتمانی دەکات و ئەو شە چەند ئەرکی گەنجانە

لە پىنگاي گەشت و گوزارو و سەوزاي و پازاندنەو ەى شارەكان و پىنگاو بانەكانيان و شويىنە گشتى و تايىبەتەكان بۇ گەشت و گوزار دەپازىتنەو ە...

لايەنى ئاسايش و ھىور كىردنەو ەى بارودۇخەكان كە كارە تىرۆرىيەكان و تەقاندنەو ەو كوشتىنى خەلك و پەلاماردان و ترس و سەلمىنەو ە لە ھەموو شتىك ، لە گەل ئەو ەى كە كوردستان تارادەيەك ھىورە و لە گەل ئەو ەشدا ناو ە بە ناو ە كارى تىرۆرى تىدا پوودەدات و لىشاوى ھاتنى ئەو پىژە زۆرەى ەرەب بۇ كوردستان بە ناوى ئاشارامى و خراپى بارى گوزەران لە عىراق و گەپان بە دواى كاردا و پاشان بە پاساوى زيادبوونى دەستى كار لە ھەرىم ھىندەى سودمەندى دەبىت پەنگە لايەنى ئاسايش و بارى كۆمەلايەتى و ئابورى ھەرىم كارىگەرى خراپى ھەبىت و كار لە دەستى كرىكارى كوردى ھەرىگىرپىتەو ە و كرىكارە ەرەبەكان دەست بە سەر بازارى كوردستان دا بگىرن و چەندىن لايەنى تىرى سىلپى لەم پوودەو ە... ئەمەش ھۆكارىكە بۇ زياد بوونى بىكارى و بى ئومىدى لە گەپانەو ەى پەنا بەران و خراپ كىردنى بازارەكان لە كوردستان...

گرفتى نىشتەجى بوون يەككىكە لەو ھۆكارە گىرنگانەى كە دەبىتە كۆسپ لە بەردەم لاوى كورد بۇ بنىادنانى ژيان و گوزەرانى خۆى ئەو ەى كە داھاتى گەنجىكە يا بە شىو ەيەكى گشتى داھاتى كە سىك لەو وولاتە كە ھىچ بەراوردىك لە نىوان داھاتو بارى گوزدان و شىو ەى بازارو گرانى دا بوونى نى ە... دوو گەنج يان كە سىك كە خاوەن مال و مندالە و داھاتىكى ديارى كراوى زۆر كەمى ھەيە و دەبى كرى خانوو ژيان و گوزەران بەرپو ە بەرپىت و تەنھا ئەو ەى ھەرى دەگىرپت بە شى كرى ناكات دەبى چۆن ئەو ژيانە بە سەر بىرپىت و چۆن گرفتەكان چارە سەر بگىرپن ئەمەش ھۆيەكە بۆدروست بوونى دياردەى گەندەلى چونكە ئەو كەسە دەبى بژى و بژۆى خۆى و مال و مندال پەيدا بىكات كە دەبىنى كە سانى تر بە سەر ئەو ەو ە لەو پەرى خۆشى و باشى گوزەرانندان و ھەموو شتىك بۆيان دەستە بەرە . ئەمە و كە سايەتى

كورد لە ھەندەران و بە تايبەت ئەوانەى كە بى رىڭاۋ شوپىنن و خاۋەن ھىچ نىن و تەنھا خەمىيان بۆ گەرانە ۋە جىڭاى نىشتە جى نەبوونە ، لە گەل نەبوونى كار چونكە كىشەى كار بۆزىنە ۋەش يەككە لە و گرافتانهى كە ديسان ديار دەى گەندەلى دەستىكى بالاۋ درىژى لەم مەسەلە يەدا ھەيە و ئەوانەى كە بەخۆيان دەستى ماستاۋ پىايى كردن و ئۆكەرى بۆ لايەنەكان و لەنزىكە ۋە خزمەت بە و لايەنەدەكەن و لەبەرپرس و كەسايەتى ناسراۋە ۋە نزيكن ئەۋە ھەموو شىتەيكىيان بۆدەكرىت و ئەوانەى كە نەناسراۋن و ھىچ شىتەيكى ديارو بەرچاۋيان نىە كەس لىيان ناپرسىتە ۋە و كوردستان لى دەكرىتە دۆزەخ و ئەگەر بشگەپىنە ۋە ئەۋە بۆ ماۋەيەكى كورت و دواتر ناچار دەبن بگەرىنە ۋە بۆ ژيانى پەنا بەرى و بۆ دووبارە بونە ۋەى غوربەت بە و شىۋەى كە ھەست دەكات ئەو غەرىبىيەى لە وولاتى خۆى ھەستى پى دەكات و ئەو كۆسپانەى كە دىنە پى لە وولاتانى غەرىبىيدا بوونيان نىە ..

بۆيە گرنگە بەرنامەيەكى دارپىژراۋ بەردەوام و نەگۆر بە پى بارو دۆخەكان و بە و شىۋەى كە لەبەر ۋە ۋەندى ھەموو لايەك دابىت و خزمەت بە وولات بكات گرنگە سود لەتواناۋ لىھاتەۋى و بىرو بۆچوونى نوئ و تازەگەرى ئەوانەى كە لەدەرەۋەى وولاتە ۋە ھەنگاۋ دەنن بۆ ژيان لە وولات بەلام بە شىۋەيەكى دادپەرۋەرانە و بە بى جىاۋازى لە نىوانياندا ، ئەۋەى تائەمىر كراۋە ھىچ دادپەرۋەرى تىدا نەبوۋە و زىاتر لايەن و لايەن كارى پۆلى ديارو بەرچاۋى لە و مەسەلە يەدا ھەبوۋە ..

بەرە و پىش چوونى بارى پىرۆۋە خزمەتگوزارىەكان كە پىۋىستە جدى تروگەرم ترىبونيان تا ھاۋولاتىيان ھەست بە ۋە بكن ژيانيان بەرە و باش بوون دەچى و كەسىك يان دام و دەزگايەك ھەيە خەم بۆ كىشەكان دەخوات و بە دەم داۋاكارىەكانىانە ۋە دىت و سادەترىن ماف و پىداۋىستىەكانىيان دەستەبەرىكرىن كە ژيانى ئاساى پىۋە بە پى دەچىت و ئەمە و تادەگاتە بەرزترىن ئاستەكانى ژيان و

پیشکەوتن و شارستانیەت و گۆرپانکاریەکان لە ژێانی کۆمەڵگادا بەشیوەیەکی داریژراو بەپلان کە نایندە و داھاتیوەکی پوون و جوانی درێژخایەنی پێوە دیاربیت... گێرانیەوێ متمانە بۆ ھاوولاتیان و ھێورکردنەوێ بارو دۆخە ئالۆسکاوە دەرونیەکان بپوانەبوون و بەگرنکی وەرئەگرتنی بپیارو راسپاردەو بەلێنەکانی دەسلالت بەبپاوە وەرگیرێن کە ئەم پەییوەندیە لەم پۆژەدا پچراوەو بوونی نقد لاوازە و دورپەریزی بەدی دەکریت و ئەو متمانەییەش گرنکە بگەریتەوێ دۆخی ئاسای خۆی کە ھاوکاریک بێت بۆ بەریوە چوونی کارەکان و جێ دەست دیاربوون لەو شتێوە ھەنگاوانەدا کە دەبێ لەلایەن دەسلالتەوێ ھەنگاوی بۆ بنریت.

بەھێزبوونی لایەنە سیاسی و لایەنە دەستوریەکان ئەمەش وەک پال پشنتیک بۆ کەسایەتی کورد کە بتوانی لەوێوە ژیان و بەرنامەو نایندەیی خۆی و ھەنگاوەکانی بنیادبێ و کاریان بۆ بکات... کەواتە لایەنە سیاسییەکان پێگایەکن بۆ گۆرپانکاریە پێویستەکان لە نێو کۆمەڵگادا کە ئەوان دەتوانن ژیان بەو شتێوەیە لەسەر پێگای ئاسای خۆی داریژن وەک چۆن لە ھەموو دونیای وولاتانی پیشکەوتودا لایەنە سیاسییەکان بۆ خوشگوزەرائی و باش کردنی ژێانی کۆمەڵگا پیش بکێ دەکەن ئەمە لەو لایەنەوێ بەلام لەلایەکی ترەوێ دەبێ لایەنەسیاسییەکان لەپووی حزبی و بیری تەسکەوێ خۆیان بەنیو مالی کەسایەتی کۆمەڵگا نەکەن و خۆیان لە ھەموو کاروبارەکانی ژیان لە چوار چێوەی بارەگا حزبیەکانیانەوێ نەدەن وەک چۆن لەو سالانەیی پابردوودا دەکراو ئەوێ ئیستاش دەکری کاتیک حزب لە ھەموو گەورەو بچوکیک دا دەستی وەردایەوێ و خۆی کردە براگەورەو تەنانەت دەسلالتی لەحکومەت و دەزگا فەرمیەکانیش وەرگرتەوێ و بەخۆی بپیار دەربوو ئەوێ شتێوەی کاروبارەکان دەگۆردریت و شەریعیەتی یاسا و کۆمەڵگا و دەسلالتی ئیداری و سیاسیی دەشیوینیت... ھەرچەندە تا ئەمڕۆ شتێوازی پەییوەندیەکانی نێوان دەسلالتی سیاسی و ئیداری و یاسادانان و داد و دەسلالتی حزبی ئەو پێچکە

پێشكەوتوو نوێ خوازه‌ی وەرته‌گرتوو و به‌هه‌مان شێوه‌ کلاسیکی به‌رده‌وامی که ئهمڕۆ له‌ وولاتانی دواکه‌وتوو جیهانی سێهه‌م و ئه‌و وولاته‌ عه‌ره‌بی و پۆژه‌لاتی ناوه‌پاستدا باوه‌ کاری له‌سه‌ر ده‌کریته‌ ، که ئهمه‌ پێویستی به‌وه‌هه‌یه‌ کورد ده‌ست پێشکهری بکات و بیسه‌لمیانی که‌ دیموکرات خوازه‌و ده‌توانی به‌و شێوازه‌ پێشکەوتوو‌ی وولاتانی پێشکەوتوو کاریکات و مامه‌له‌ له‌گه‌ڵ کۆمه‌لگاویاسا و به‌پێوه‌بردنی وولاته‌وه‌ بکات.. ئهمه‌ش وه‌ک به‌رنه‌مایه‌کی سه‌ره‌کی بۆ هه‌نگاوان پێویسته‌ حزبه‌کوردیه‌کان خۆیان تازه‌بکه‌نه‌وه‌ و بیرو بۆچوون و تیپوانینه‌کانیان بگۆڕن و ئه‌و په‌یوه‌ندیه‌ توندو تۆله‌ی که‌ باسمان کرد له‌گه‌ڵ جه‌ماوه‌ردا دروستی بکه‌نه‌وه‌ تا ترسی ئه‌وه‌یان نه‌بێت ده‌سه‌لات ترسی ده‌که‌وێته‌ سه‌ر..

پڕۆژه‌کان و مامه‌له‌کردن له‌گه‌ڵ بن بڕکردنی دیاره‌دی کۆچ و پووکردنه‌ هه‌نده‌ران پێویستی به‌ پلان و به‌رنامه‌ی درێژخایه‌ن و دووربین هه‌یه‌ و له‌هه‌موو وورده‌کاریه‌کانه‌وه‌ ده‌بێ سهرچاوه‌بگه‌ڕیت و کاری جدی و به‌رده‌وامی پێویسته‌ و سه‌رجه‌م لایه‌نه‌کانی لێک بدرێنه‌وه‌ و به‌شێوه‌یه‌کی هه‌مه‌لایه‌نانه‌ بیرى لێ بکریته‌وه‌و که‌سانی شاره‌زاو پسپۆڕ به‌توانا له‌هه‌موو بواره‌کاندا کاری تێداکه‌ن..چونکه‌ دروست کردنی سیستهم بۆ ژيان و په‌یداکردنی هه‌یو له‌ خواست و کارکردن و ئومێد و ئاینده‌ بینین و به‌ئه‌نجام گه‌یشتنی هه‌وله‌کان له‌ خۆشکردن و به‌ره‌وه‌پێشه‌وه‌ بردنی ژيان و دروست کردنی گۆڕانکاری له‌ژياندا ئه‌و هه‌یوایه‌ ده‌به‌خشیت که‌ مرۆڤ به‌رده‌وام بێت و بیر له‌ هه‌نده‌ران و ژيانى ئاواره‌ی نه‌کاته‌وه‌ ئهمه‌ش چه‌نده‌ ئه‌رکی که‌ سایه‌تیه‌ که‌ هه‌ول بده‌ت و خۆی ماندووبکات ئه‌وه‌نده‌ش پێویسته‌ له‌سه‌ر ده‌سه‌لات و حکومه‌ت که‌ ئه‌رکه‌کانی خۆی به‌جێ بگه‌یه‌نێ و پێداویستی و ئاسان کاری و خزمه‌تگوزاری و هاوکاری هاوولاتیان بێت له‌ده‌سته‌به‌رکردن و ئاسان کاری کاره‌کانیان... به‌هه‌مان شێوه‌ رێکخراو لایه‌نه‌ سیاسى و پێشه‌ی کۆمه‌له‌ مه‌دینه‌یه‌کان پێویسته‌ به‌شێکی گه‌رنگ بن له‌و به‌رنامه‌و پلان.. به‌لام ئه‌وه‌ی تا ئێستا له‌ وولاتی ئێمه‌دا به‌پێچه‌وانه‌یه‌

و تا ئەمىق ئاۋارە بوون و پوۋكردنە ھەندەران لە گرفت و كېشە كۆمەل بوۋەكانى لايەنى سىياسى و كېشە ناخۆيەكان و نەبوونى خزمەتگوزارى و كېشەى ئىدارى و گەندەلى و دەيان و دەيان گىرفتى دى كەۋاى كىردوۋە كەسايەتى كورد بېزارىيەت و گەنجەكان لەۋپەرى نائومىدى و بى پروايدا سەرى خۆيان ھەلگىر و پوۋ لەدونيایەكى ناديارو نامۆ بنىن كە دەرەنجام و ئاكامەكانى ھەرچى بن لە و ژيانەى ئەوييان پى چاك ترە ئەگەر ئە و بۆچونەش بەلای زۆركەسەۋە ھەلە ، بەلام ئەۋە بىرواى تاكە و دەبى پىزى لى بگىرى و لەدونيای ئەمپۇشداۋ لەھەموو وولاتاندا ئازادى ژيان و لەكۆى گوزەران و نىشتەجى بوون بوونى ھەيە و بەپى ياسا و لەچار چىۋەيەكى پىكو پىكدا كارى پى دەكرىت...

ھەموو كەسك چەند دىشكاۋى و نىگەرانى ھەيىت و چەندە برىنەكانى قول بن كە بوبىتنە ھۆيەك بۇ ئاۋارە بوون و پوۋكردنە ھەندەران و بەھۆيانەۋە وولاتى بەجى ھىشتى... لەگەل ئەۋەشدا ئە وولاتە نىشتەمان و خۆشەويست و دل لەلابوونى بى پىچان دەبى و يادگارى و ساتە خۆش و ناخۆشەكان و بىرەۋەرى و ژيانى تەمەنىك و كەس و كارو ئە و ساتە ۋەختانەى نىو كۆلان و ھاۋپىيان و قوتابخانەكان و گوزەرى كاركرىن ھەموو كات ئە و بىرو بۆچونانە بەزىندوۋى دەھىلنەۋە و مۇۋ بەلای خۆياندا پادەكىشەن ھەمىشە دىلت لەۋىدەبى و بىر لەۋەدەكەيتەۋە پۇزگارنىك بتوانى بگەپىتەۋە و ئە و دوو دلى و دلەپاۋكى و ژيانى دوولايەنەى كە ئەمىق كەسايەتى كورد تىپىدا دىۋى بەگيان و جەستە لەھەندەران و بەبىرو بۆچوون و پوانىن لەئايىندە لەۋى ئەمەش بۆ يەكگرتنەۋەى ئەم دوو لايەنە جىاۋازە پىۋىستە پىۋەكان و بىركردنەۋە لە و كارانەى كە دەبنە ھۆيەك بۇ ئامادەكارى و زەمىنە خۆش كرىن لەگەپانەۋەى پەنابەران بۆ وولات و كەم كرىنەۋەى پوۋ لەھەندەران كرىن و پاكردى گەنجان... پاكردىن لە و بارو دۆخە ناھەموارە و لە و ژيانە پىرلە كەم و كوپەى كە خواستى لاۋەكان پىشت گۆى دەخرىت و كەس خەم خۆريان نىە و ئەۋەى بەناۋى

ئەوانىشەۋە دەكرىت تەنھا بۇ بەرزەۋەندى چەند كەسىكە كە بەخۇيان سوۋدى
 لىۋەردەگىن.. ئەمەۋ پىكخراۋە پىشەى و جەماۋەرىيەكان كە ۋەك وابەستەيەك و
 بەشتىك لەۋ حىزىانە كارەكانى خۇيان لەژىر پەردەى جەماۋەرى و پىشەيدا ئەنجام
 دەدەن و ئەۋەى خىزمەت و كارى ئايندەى بۇ لاۋان و گەنجان بىت ئەنجام نادىرت و
 پىرۋەۋ پىلانى ئايندەى لای ئەۋانە دەست ناكەۋىت و زۆر دوۋر لە كارو ئەركەكانى
 خۇيانەۋە كارەكەن و خەلگ لەدەۋرى خۇيان كۆدەكەنەۋە..

لىرەدا بەپىۋىستى دەزانم كە سەركردايەتى و دەسەلات و لايەن و پىكخراۋە پىشەى
 و جەماۋەرى و مەدەنى لەرىگای دەزگاۋ پىرۋەى تايىبەتەۋە كار بۇ ئەم مەسەلەپە
 بكەن و ئەۋەى دەكرى ئەگەر بۇ ئەمپۇش نەبىت بەلام بۇ ئايندە و لە چەند سالىكى
 داھاتوۋدا كارىگەرى ھەبىت...

سوپاس نامە

تۆر سوپاسى ئەم بەپىزانە دەكەم كە ھاوکاریان كردم و لەو چەند سالانەدا بەزانىارى تايبەت بەكتىبەكە ھاوکاریان كردووم كە ھەمیشە جىگای پىزوو سوپاسن ، پىم خوشە لىرەشدا ناویان تۆمارىكەم وەك پاداشتىك بۆ ماندوبوون و بەدەنگە وەھاتنم ، لەگەڵ ھیواى سەركەوتن و بەختە وەریان .

- بەپىز جوتیار بامەپنى
- بەپىز ساسان دەرویش
- بەپىز ھەمە عەلى توفىق
- بەپىز مەريوان عەلى توفىق
- بەپىز شىخ مەلىك ھەسەن
- بەپىز شەمال شىخ فاتح نەقشبەندى

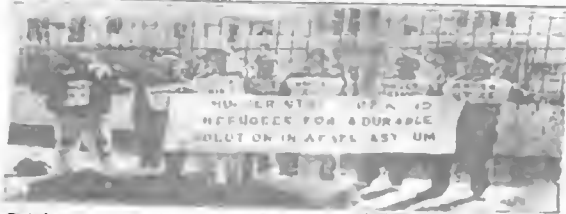

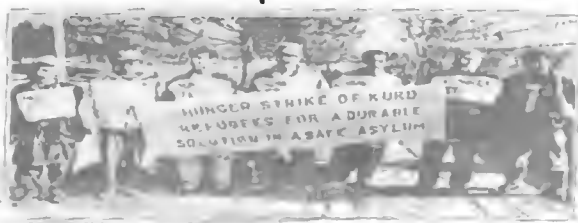
پاکستان کے ہندوستانیوں کے لیے ایک ایسی جگہ کی تلاش ہے جہاں وہ اپنی زندگی بسر کر سکیں۔ یہ ایک ایسی جگہ ہے جہاں وہ اپنی زندگی بسر کر سکیں۔ یہ ایک ایسی جگہ ہے جہاں وہ اپنی زندگی بسر کر سکیں۔

Pakistan Observer 2/2/1994

Kurd refugees holding hunger strike in front of UNHCR office in Islamabad on Tuesday.

کوردوں کی ہنگامہ خیز درخواست

...and asked a hunger strike in front of the UNHCR office in Islamabad. The hunger strike was called by the capital and the government of Islamabad. They were demanding a safe solution for the Kurds in the asylum. The UNHCR office in Islamabad is located in the Capital Development Authority (CDA) area.

The Nation 2/2/1994

Seven more Kurds go on hunger strike

By Our Staff Reporter

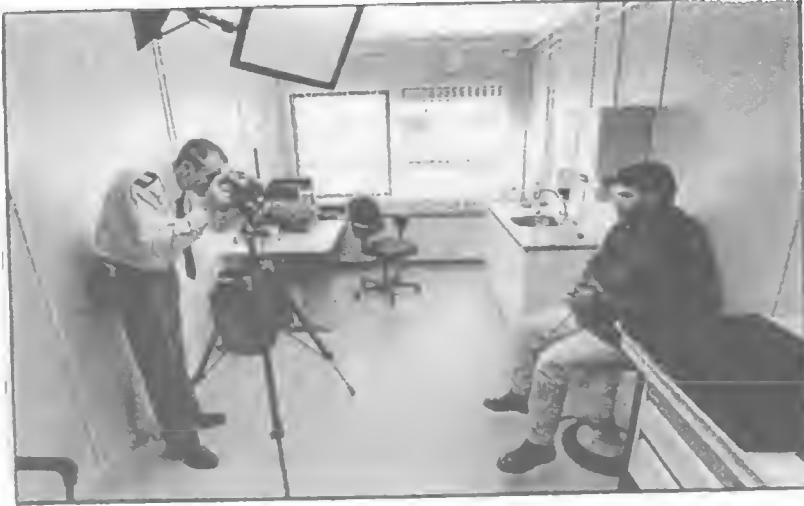
ISLAMABAD—seven more Iraqi Kurd asylum seekers have today gone on hunger strike in front of the UNHCR office in Islamabad. The hunger strike was called by the capital and the government of Islamabad. They were demanding a safe solution for the Kurds in the asylum. The UNHCR office in Islamabad is located in the Capital Development Authority (CDA) area.

خود رهام مسعود را بر گمراهه حاسی ...

One is a thin, clear and transparent substance, which is the same as the one in the first of the two. The other is a thick, opaque and yellowish substance, which is the same as the one in the second of the two.

کشی	۳۳	۱۹۹۹/۱/۱/۱۶
کشی	۲۵	۱۹۹۹/۱/۱/۱۷
کشی	۹	۱۹۹۹/۱/۱/۱۸
کشی	۳۰	۱۹۹۹/۱/۱/۲۳
کشی	۲۱	۱۹۹۹/۱/۱/۲۴
کشی	۱۸	۱۹۹۹/۱/۱/۲۵
کشی	۲۲	۱۹۹۹/۱/۱/۲۶
کشی	۴۴	۱۹۹۹/۱/۱/۲۷
کشی	۱۴	۱۹۹۹/۱/۱/۲۸
کشی	۲۵	۱۹۹۹/۱/۱/۲۹
کشی	۵۱	۱۹۹۹/۱/۱/۳۰
کشی	۹۳	۱۹۹۹/۱/۱/۳۱
کشی	۶۸	۱۹۹۹/۱/۱/۳۲
کشی	۲۰	۱۹۹۹/۱/۱/۳۳
کشی	۱۹	۱۹۹۹/۱/۱/۳۴
کشی	۲۳	۱۹۹۹/۱/۱/۳۵
کشی	۴۴	۱۹۹۹/۱/۱/۳۶
کشی	۲۲	۱۹۹۹/۱/۱/۳۷
کشی	۱۲	۱۹۹۹/۱/۱/۳۸
کشی	۱۷	۱۹۹۹/۱/۱/۳۹
کشی	۸	۱۹۹۹/۱/۱/۴۰
کشی	۳۰	۱۹۹۹/۱/۱/۴۱
کشی	۱۷	۱۹۹۹/۱/۱/۴۲
کشی	۹	۱۹۹۹/۱/۱/۴۳
کشی	۲۵	۱۹۹۹/۱/۱/۴۴
کشی	۵	۱۹۹۹/۱/۱/۴۵
کشی	۶	۱۹۹۹/۱/۱/۴۶
کشی	۱۱	۱۹۹۹/۱/۱/۴۷
کشی	۱۸	۱۹۹۹/۱/۱/۴۸
کشی	۱۹	۱۹۹۹/۱/۱/۴۹
کشی	۷	۱۹۹۹/۱/۱/۵۰
کشی	۱۱	۱۹۹۹/۱/۱/۵۱
کشی	۵	۱۹۹۹/۱/۱/۵۲
کشی	۲۲	۱۹۹۹/۱/۱/۵۳
کشی	۱۶	۱۹۹۹/۱/۱/۵۴
کشی	۱۷	۱۹۹۹/۱/۱/۵۵
کشی	۹	۱۹۹۹/۱/۱/۵۶
کشی	۱	۱۹۹۹/۱/۱/۵۷
کشی	۰	۱۹۹۹/۱/۱/۵۸
کشی	۲۲	۱۹۹۹/۱/۱/۵۹
کشی	۱	۱۹۹۹/۱/۱/۶۰

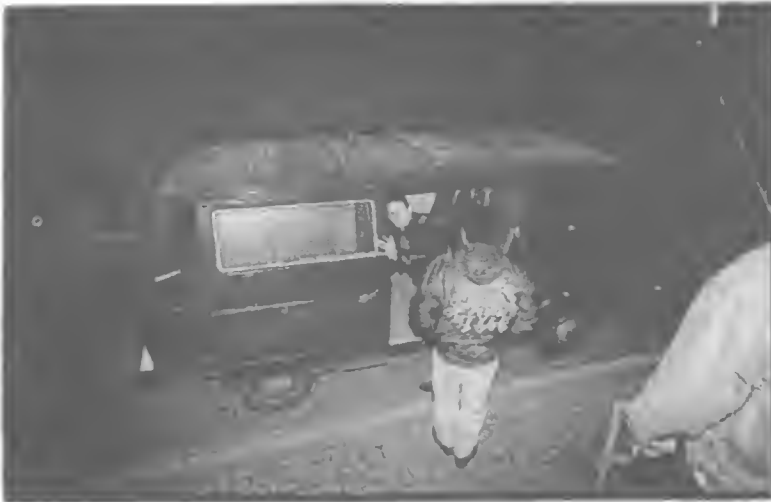
ۋىنەي (۱) لە كاتى تەسىم بۇرۇن

ۋىنەي (۲) لە كاتى ھادىر ۋاڭ

ۋىتەنى (۲) سۇەس يەكە جى تە سىلەم بىدۇنى

ۋىتەنى (۴) گۇاستە ۋەت بىدە مەسى
(OC)

